МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ТИЖДЕНЬ НАУКИ-2021
Факультет економіки та управління

Збірник тез доповідей щорічної
науково-практичної конференції серед студентів,
викладачів, науковців, молодих учених і аспірантів

19–23 квітня 2021 року

Електронне видання на DVD-ROM

м. Запоріжжя

УДК 330
Т39

Рекомендовано до видання Вченою радою Національного університету «Запорізька політехніка»

(Протокол №10/21 від 12.04.2021 р.)

Упорядник Голєва Н. П.

Редакційна колегія:
Наумик В. В., д-р техн. наук, професор (відпов. ред.)
Шило Г. М., проректор з НПР та ППРУ, доц., д-р техн. наук
Кузькін О.Ф., канд. техн. наук, доцент
Глушко В.І., канд. техн. наук, доцент
Клімов О.В., канд. техн. наук, доцент
Антонов М.Л., канд. техн. наук, доцент
Савченко В.О., канд. техн. наук, доцент
Кабак В.С., канд. техн. наук, доцент
Касьян М.М., канд. техн. наук, доцент
Корольков В.В., канд. екон. наук, доцент
Дєдков М.В., канд. іст. наук, доцент
Васильєва О.О., канд. фіз.-мат. наук, доцент
Пущина І.В., канд. пед. наук, доцент
Філей Ю.В., канд. юр. наук, доцент
Гайворонська Т.О., канд. філос. наук, доцент
Сажнєв В. М., канд. техн. наук, доцент
Висоцька Н. І., начальник патентно-інформаційного відділу
Савчук Н. О., начальник редакційно-видавничого відділу
Вичужаніна С. А., провідний фахівець відділу наукової роботи студентів

Тези доповідей друкуються методом прямого відтворення тексту, представленого авторами, які несуть відповідальність за його форму і зміст.

Т39 **Тиждень науки-2021. Факультет економіки та управління.** Тези доповідей науково-практичної конференції, Запоріжжя, 19–23 квітня 2021 р. [Електронний ресурс] / Редкол. :В. В. Наумик (відпов. ред.) Електрон. дані. – Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2021. – 1 електрон. опт. диск (DVD-ROM); 12 см. – Назва з тит. екрана.
ISBN 978-617-529-318-8.

Зібрані тези доповідей, заслуханих на щорічній науково-практичній конференції серед студентів, викладачів, науковців, молодих учених і аспірантів. Збірка відображає широкий спектр тематики наукових досліджень, які проводяться на факультеті економіки та управління Національного університету «Запорізька політехніка». Збірка розрахована на широкий загал дослідників та науковців.

ISBN 978-617-529-318-8

© Національний університет «Запорізька політехніка», 2021

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ» 16

Пахомова І.Г. Стан фінансових технологій у світі та в Україні в умовах цифровізації економіки 16

Шестопалова О.В. Використання моделі скорингу у процесі споживчого кредитування 19

Фатюха Н.Г. Формування доходів місцевих бюджетів в Україні 21

Андрющенко І.Є. Вплив цифрової економіки на фінанси промислових підприємств. 23

Лайкова К.М. Теоретичні підходи до визначення категорії «місто» з економічної точки зору 25

Kovalenko O., Babenko-Levada V. Main Principles of the Monetary Policy of the National Bank of Ukraine 27

Григоренко Н.В., Бабенко-Левада В. Г. Діджиталізація страхового ринку України в порівнянні з зарубіжним досвідом 30

Грунь С.В., *Шестопалова О.В.* Аналіз депозитних операцій комерційних банків 34

Гуленкова А.С., Бабенко-Левада В.Г. підтримання безпеки банківської системи в умовах кризи COVID-19 36

Гурська Н.В., Бабенко-Левада В.Г. Інтернет-страхування: проблеми та перспективи розвитку в Україні 38

Завальна Д.О., Набатова Ю.О. Сучасні перспективи розвитку та стан ринку ф'ючерсних угод в Україні 41

Завальна Д.О., Бабенко-Левада В.Г. Розвиток ринку страхування життя України за останні роки 44

Рябченко І.А., Пахомова І.Г. Інтернет речей: міжнародний досвід та можливості для України 47

Клименко А.Д., Бабенко-Левада В.Г. Надійність банківських установ України: підходи до оцінювання та фактори впливу 50
Лізогубова В.М., Бабенко-Левада В.Г. Аналіз стану ринку страхових послуг в Україні в порівнянні з закордонним досвідом 52
Мануковська В.В., Бабенко-Левада В.Г., Сутність інвестиційних банків, їх види та роль в економічній сфері України 55
Нефьодов Є.О., Шестопалова О.В. Формування стратегії, орієнтованої на підвищення прибутку комерційного банку .. 58
Рябченко І.А., Набатова Ю.О. Особливості біржового ринку України та проблеми його функціонування..... 59
Постнікова І.В., Шестопалова О.В. Розвиток нетрадиційних банківських операцій та послуг в Україні за останні роки..... 62
Рябченко І.А., Бабенко-Левада В.Г. Страхування інвестиційних ризиків в Україні 64
Семенова А.О., Бабенко-Левада В.Г. Сучасний стан майнового страхування в Україні 66
Григоренко Н.В., *Андрющенко І.Є.* Цифрова економіка як новий етап глобалізації 69
Гуленкова А.С., *Фатюха Н.Г.* Показники безпеки грошового ринку та інфляційних процесів. Їх характеристика в Україні 72
Фатюха Н.Г., Клименко А.Д. Значення прямих іноземних інвестицій для розвитку економічної та інвестиційної безпеки країни 73
Коваленко О.Є., Фатюха Н.Г. Склад та структура сектору загального державного управління відповідно до вітчизняних і міжнародних методологічних засад статистики..... 75
Мануковська В.В., Фатюха Н.Г. Характеристика статистичних показників при оцінці рівня бюджетної безпеки країни..... 78
Сілка С.І., Фатюха Н.Г. Аналітична сутність індексу вартості життя. спільні та відмінні риси між індексом споживчих цін та індексом вартості життя..... 80

Фесик Я.А., Шестопалова О.В. Операції банків із платіжними картками 82
Шарова С.В., Козирь К. А Банкострахування - як сучасний метод мінімізації кредитного ризику банку 84
Міхова М.Р., Шарова С. В. Сучасний стан національної безпеки України в глобальному середовищі 86
Лізогубова В.М., *Набатова Ю.О.* Сучасні проблеми розвитку світового та українського ринку похідних фінансових інструментів 88
Топчій К. О, Бабенко-Левада В. Г. Роль страхового ринку в забезпеченні фінансової безпеки держави 92
Шилова М.С., Шестопалова О.В. Проблеми банківського кредитування населення в Україні 94
СЕКЦІЯ «ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ» 97
Візіренко С.В. Формування нефінансової звітності за міжнародним стандартом GRI 97
Зоря О.П. Організаційно-правові засади діяльності фінансових установ 99
Максименко І.Я. Облікове відображення купівлі-продажу валюти в контексті законодавчих змін 101
Помулєва В.М. Земельні паї: особливості оподаткування 103
Панченко О.М. Моделювання, як метод наукового дослідження в бухгалтерському обліку 105
Лищенко О.Г. Податкові аспекти обліково-інформаційного забезпечення суб'єкту малого підприємництва 107
Зоря О.П., Рижкова В.Є. Методологічні засади організації бухгалтерського обліку в банках України 109
Лищенко О. Г., Ярмусь Д.В. Основні засоби, як об'єкт обліку та аналізу 111
Очеретько Л.М., Безсонова О. С. Напрями вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками (підрядниками) за товари (роботи, послуги) 115
Очеретько Л.М., Клопот А.О. Напрями вдосконалення обліку виробничих запасів 117

Очеретько Л.М., Пилипенко В.С. Проблема обліку грошових коштів на рахунках в банку 118
Помулєва.В.М., Тиха А.Д. Роль ПДФО у зведеному бюджеті України 120
Помулєва.В.М., Федюк Д.О. Облік і звітність платників єдиного податку: реалії сьогодення 122
Помулєва.В.М., Безсонова О. С. Військовий збір: актуальні питання сплати і використання 124
Помулєва.В.М., Зусмановська Е.О. Облік оренди об'єктів нерухомості 127
Помулєва.В.М., Коростовець Є. Є. Особливості подання податкової звітності з плати за землю 129
Помулєва.В.М., Козирєва Є.О. Проблемні аспекти електронного адміністрування податку на додану вартість. 131
Помулєва.В.М., Мозолевська В.О. Бухгалтерський облік акцизного податку 133
Помулєва.В.М., Мельник О. М. Особливості оподаткування і декларування спадщини 135
Помулєва.В.М., Пилипенко В.С. Торгова націнка: особливості розрахунку і обліку 138
Панченко О.М., Ткаченко М. В. Класифікація методів економічного аналізу 140
Панченко О.М., Філь Р.Є. Класифікація витрат в обліку для прийняття управлінських рішень 142
Панченко О.М., Федюк Д.О. Облік основних засобів у зарубіжних країнах 144
Панченко О.М., Дмитрієва Д.Д. Загальні вимоги до складання первинних документів і виправлення помилок 146
Панченко О.М., Завадська А.П. Обліково-аналітичне забезпечення як невід'ємна складова управління підприємством 148
Панченко О.М., Козлитина К.І. Методи фінасового аналізу грошових коштів 150

Панченко О.М., Козлитина К.І. Оподаткування доходів фізичних осіб: вітчизняна практика та міжнародний досвід 152
Панченко О.М., Мороз Д.В. Особливості обліку товарних операцій громадського харчування..... 154
Помулєва.В.М., Мозолевська В.О. Облік основних засобів: порівняння вітчизняних та зарубіжних вимог 156
Панченко О.М., Підставка В.О. Методи аудита фінансової звітності 158
СЕКЦІЯ «МЕНЕДЖМЕНТ» 161
Пуліна Т.В. Стан управління інноваційним розвитком промислового комплексу Запорізького регіону 161
Shmygol N. Economic Assessment of the Perspectives for the Tourism Industry Development..... 163
Гудзь П.В., Панкова А.Ю. Цифровізація управління містом 165
Нечаєва І.А. Розвиток сектору страхування як індикатор рівня розвитку національної економіки 169
Ткачук О.Ю. Успішне адміністрування земельних відносин на рівні місцевих громад – запорука підвищення індексу людського розвитку україни..... 172
Кутідзе Л.С. Інтеграційні стратегії як напрямки організаційно-економічного розвитку сучасного підприємства 173
Соріна О.О. Оцінка ефективності діяльності академічного бізнес-інкубатору..... 175
Шитікова Л.В. Аналіз сучасного стану інноваційної активності..... 177
Тесленок І.М. Розробка шляхів покращення зовнішнього іміджу державного органу влади 179
Риженко О.М. Ключові кроки у пошуках успішної стратегії управління персоналом підприємства 181
Пуліна Т.В., Шаповалов Ю.В. Маркетингова політика комунікацій промислового підприємства 183
Шитікова Л.В, Боршош А. А. Трансформація державних послуг в електронні 185

Шитікова Л.В., Жижа М.С. Електронні послуги: очікування та наслідки впровадження 187
Шитікова Л.В., Клименко К.Д. Якість електронних державних послуг – пріоритетний напрямок розвитку країни 189
Шитікова Л.В., Кубряченко А.П. Аналіз світових систем електронних платежів 191
Шитікова Л.В., Самсонова І.А. Емоційний інтелект як компетенція менеджера у XXI столітті 193
Шитікова Л.В.,Семенуха М.Г. Історія розвитку інформатизації в державному управлінні 196
Шитікова Л.В., Титаренко Б.А. Значення і переваги електронних держпослуг 198
Шитікова Л.В, Чукалін О.В. Система ідентифікації населення 200
Ткачук О.Ю., Крамаренко Я.О. Концептуальна нота проекту як фактор успішного публічного адміністрування на проектній основі 202
Кутідзе Л. С., Стуконог К.В. Проблеми реалізації державної підтримки розвитку громадянського суспільства 203
Кутідзе Л.С., Сапронова Ю.Ю. особливості мотивації працівників бюджетної сфери 205
Кутідзе Л.С., Павлова К.О. Дослідження споживачів з метою підвищення ефективності просування товарів 208
Шмиголь Н. М., Стуконог К.В. Особливості та перспективи інформаційного суспільства 210
Шмиголь Н. М., Бойченко А.А. Форми впливу мотивації співробітників на конкурентоспроможність компанії: міжнародний аспект 211
Тесленок І.М., Павлова К.О. Стратегічні зміни підприємства в умовах COVID-19 213
Бень В.В., Панкова А.Ю. Вчення В.І. Вернадського про ноосферу в сучасному баченні організації 215
Кривошей Я.М., Панкова А.Ю. Безпечне, облаштоване та доступне міське середовище 217

Андрієнко А.А., Панкова А.Ю. Запорізька область - привабливо туристичний край 219
Пуліна Т.В., Стадник К.Ю. Реінжиніринг як метод управління розвитком промислових підприємств 221
Нечаєва І.А., Костецька А.І. Особливості та переваги використання програмно-цільового методу в формувані бюджету ОТГ 223
Соріна О.О., Сапронова Ю.Ю. Оцінка трудового потенціалу медичної бюджетної установи 225
Соріна О.О., Чушкіна Ю.О. Дослідження підходів до класифікації конкурентних переваг підприємства 227
Gudz P., Ben V. Ratio between Competence and Responsibility of the Employees from the Department of Education and Science in ZRSA 229
Тельчаров Е.А., Корольков В.В. Оптимізація управління cash-flow підприємства 232
Татоян В.В., Запорожська Д.С., Корольков В.В. Оптимізація публічного адміністрування виборчого процесу на прикладі місцевих виборів Запорізької області 233
СЕКЦІЯ «МАРКЕТИНГ ТА ЛОГІСТИКА» 235
Онуфрієнко Н.Л. Впровадження концепції «Зеленого офісу» У вищому навчальному закладі 235
Павлішина Н.М., Павлова В.В. Комунікаційна політика ПРаТ «Запорізька кондитерська фабрика» 237
Кочнова І. В., Волобуєва І.В. Асортиментні традиції ПрАТ «Запорізька кондитерська фабрика» 239
Кочнова І. В., Анайко К.С. Вплив соціальної реклами на молодь 241
Борисенко О.Є., Голуб В.О. Особливості розробки та просування товарної марки на продовольчому ринку України 243
Онуфрієнко Н.Л., Павлова В.В. Еко-пакування в системі екологічного маркетингу 245

СЕКЦІЯ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, ОЛІМПІЙСЬКІ ТА НЕОЛІМПІЙСЬКІ ВИДИ СПОРТУ»..... 248
Атаманюк С. І. Фактори, які визначають ефективність рухової активності студентів в процесі фізичного виховання 248
Ванюк О.І. Роль фізичного виховання у формуванні здорового способу життя 250
Гавриленко В. В. Використання психологічних уявлень при навчанні студентів бойовим мистецтвам 251
Голєва Н.П. Шляхи підвищення ефективності навчального процесу з фізичного виховання у ЗВО 253
Гуцалюк Д.Г. Роль атлетичної гімнастики у сучасному спортивному житті 254
Данильченко С. І. Вплив фізичної культури і спорту на працездатність студентів у навчальному процесі 256
Дуднік Ю.І. Адаптація нервово-м'язової системи до фізичних навантажень..... 258
Жержерунов А.О. Інноваційний підхід в організації занять для студентів ЗВО спеціальної медичної групи із захворюваннями опорно-рухового апарату 260
Журавльов Ю.Г. Поетапна періодизація спортивного тренування гирьовиків 261
Кириченко О. В. Самоконтроль студентів за станом свого організму на заняттях фізичного виховання 262
Кокарева С. М. Функціональна музика та її використання на заняттях з фізичного виховання у ЗВО технічного профілю 266
Кубатко А.І. Мотивація до фізичного виховання у студентів підготовчої медичної групи 268
Луценко С. Г. Особливості підготовки волейбольної команди в сучасних умовах..... 270
Мілкіна О.В. Технічна підготовка баскетболістів 272
Мотуз С. О. Техніка удару в настільному тенісі..... 273

Напалкова Т.В. Фізичне виховання як один із засобів вирішення психоемоційних проблем студентів першого курсу 275
Напалкова Т.В. Актуальність самостійних занять фізичною культурою в умовах коронавірусного сьогодення 277
Ремешевський О.В. підготовка гирьовиків різних вікових груп 278
Рімар Ю.Ю. Фактори, які визначають рівень гнучкості 280
Терьохіна О.Л. Методика розвитку витривалості у студентів з ослабленим здоров'ям 281
Черненко А.Є. Отримання та вдосконалення базових компетенцій студентами в процесі занять з фізичного виховання за спеціалізацією "міні - футбол" 283
Шеховцова К. В. Інформаційні технології у фізичному вихованні студентів 287
Шипенко А. О. Рейтинг чоловічих національних збірних команд європи з гандболу 288
Атаманюк С.І. Замолотнева В.О. Оздоровчий ефект аеробних вправ 289
Ванюк О. І., Сагань А. П. Характеристика рівня фізичного здоров'я студентів закладів вищої освіти 291
Голєва Н. П., Водяницька Т. О. Фізичне виховання та спорт як чинники підтримання здоров'я студентської молоді під час карантинних обмежень 293
Гуцалюк Д.Г., Передерій О.Г. Характеристика легкої атлетики як виду спорту 295
Данильченко С.І., Червона К.В. Харчування під час фізичних навантажень 297
Дуднік Ю.І., Самокіш А.В. Характеристика навантажень, які використовують в спорті 299
Жержерунов А.О., Сальнікова Н.С. Історія виникнення і розвитку гандболу 301
Журавльов Ю.Г., Шутко А.С. Рухливи ігри на заняттях з плавання для студентів 303

Кириченко О. В., Бєлоусова П.В. Фізичне виховання студентів вищих навчальних закладів 304
Кокарева С. М., Музолевська Б.Г. Інноваційні технології у фізичному вихованні студентів 306
Кокарева С. М., Мусійченко П. В. Застосування східних методик у навчальному процесі з фізичного виховання студентів СМГ 308
Кокарева С. М., Полковникова С. О. Кросфіт як засіб фізичної підготовки студентів ЗВО технічного профілю 310
Кокарева С. М., Холявка А. І. Здоровий спосіб життя та фізична культура студентів 313
Кубатко А. І., Замолотнева В.О. Попередження травматизму на заняттях спортивною аеробікою 315
Кубатко А.І., Півень К.А. Використання інноваційних технологій навчання у системі фізичного виховання студентів 317
Луценко С. Г., Хамандрик А.В. Особливості застосування відновлювальних засобів та проведення відновлювальних заходів у пляжному волейболі 318
Мілкіна О.В., Ткаченко Д.І. Розвиток спритності при заняттях баскетболом 320
Мотуз С.О., Злиденний А.Р. Настільний теніс 322
Путров О. Ю., Кульбачко В. С. Формування фізичного стану студентів під впливом занять волейболом 325
Путров О.Ю., Онищенко Г.М. Формування фізичного стану студентів під впливом занять футболом 327
Путров О.Ю., Сікач В.О. Проблеми сучасного волейболу 331
Ремешевський О. В. Шутко А. С. Розвиток м`язів кистей та передпліч в гирьовому спорті 333
Рімар Ю.І., Піщенко А.О. Дидактичні принципи і їх використання в системі підготовки спортсменів 335
Терьохіна О.Л., Зінченко А.А. Вправи на формування постави для студентів спеціальної медичної групи 337

Черненко А.Є., Хрущ В.О. Сучасні інноваційні технології у фізичному вихованні та формуванні здорового способу життя 338
Шеховцова К.В., Самсонова І.А. Концепція оздоровчої аеробіки як складової фітнесу 340
Шипенко А.О., Стрілець М.О. Загальна фізична підготовка юних спортсменів-танцюристів 343
СЕКЦІЯ «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ» 345
Губарь О.В. Цифровий ринок праці як запорука підвищення конкурентоспроможності економіки 345
Афендікова Н.О. Сучасні засади реалізації ресурсного забезпечення соціально-економічного розвитку регіону 347
Юрченко В.І. Основні положення вдосконалення системи моніторингу ресурсного забезпечення соціально-економічного розвитку регіону 349
Кригульська Т.Б. Передумови формування та розвитку поведінкової економіки 351
Чумак О.В. Особливості розвитку української фарміндустрії в сучасних умовах 353
Сидорук І.С. Шляхи подолання сучасних проблем розвитку малого підприємництва в Україні 355
Федорченко О.К. Трудова міграція в контексті євроінтеграції України 357
Лук`яненко Н.Е. Перспективи економіки України в умовах пандемії та світової кризи 358
СЕКЦІЯ «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО» 361
Афендікова Н.О., Зублевська Я.Ю. Підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору України на світовому ринку 361
Афендікова Н.О., Рябченко І.А. Інвестиційні пріоритети України в контексті глобальних економічних тенденцій 363
Афендікова Н.О., Семенова А.О. Особливості інвестиційного співробітництва України з європейським союзом 365

Чумак О.В., Качан К.Г. Аналіз розвитку економік України та світу в реаліях 2021 року: прогнози і перспективи 366
Чумак О.В., Кузьменко О.О. Ринок «розумних» пристроїв – драйвер розвитку ринку нових технологій 368
Юрченко В. І., Щербина А.М. Перспективи розвитку екологічного підприємництва в Україні..... 370
Юрченко В. І., Горбунова О.К. Економічна теорія у дослідженнях XXI століття..... 372
Юрченко В. І., Котова Я. Д. Залежність української економіки від промислового імпорту та передумови формування ефективної виробничої спеціалізації 374
Юрченко В. І., Мусійченко П.А. Проблеми інвестиційного забезпечення університетської науки в Україні 376
Юрченко В. І., Сизова Є.О. Сучасні засади регулювання впливу економічної діяльності на екологічний стан країни. 378
Юрченко В. І., Хиль А.А. Економіка аграрного сектору України в умовах пандемії COVID-19..... 380
Кригульська Т.Б., Нілюбов О.І. Напрямки дослідження сучасних глобальних проблем монетарних відносин 382
Кригульська Т.Б., Розумна Т.О. Економіка знань: риси та напрями трансформації 384
Кригульська Т.Б., Хупавка П.О. Проблеми функціонування ринку праці України 386
Федорченко О.К., Гриценко І.Д., Чухно І.С. Економіка України в період пандемії COVID-19..... 388
Федорченко О.К. , Орловський Д.І. Теорія «Чотирьох модернізацій» Ден Сяопіна: уроки для України..... 389
Сидорук І.С., Новосад Ю.А. Проблеми розвитку малого підприємництва в умовах карантинних обмежень..... 391
Сидорук І.С., Совков О.О. Вплив карантинних обмежень на економіку Запорізької області 393
Лук`яненко Н.Е., Христиченко Г.В. Проблема безробіття в Україні та шляхи подолання..... 395

Лук`яненко Н.Е., Дудкін Ю.В. Проблема тіньової економіки в Україні 397
Лук`яненко Н.Е., Бугайцова Ю.О. Особливості залучення іноземних інвестицій в Україну 399
Лук`яненко Н.Е., Ніконенко Т.А. Тенденції розвитку фондового ринку України 400
Лук`яненко Н.Е., Рожкова В.В. Перспективи розвитку ринку інноваційної продукції в аграрній сфері 402
Дудкін Ю.В., Губарь О.В. Сучасний стан функціонування природніх монополій в Україні 404
Никоненко Т.А., Губарь О.В. Аналіз і прогноз наслідків зняття мораторію з продажу землі 406

СЕКЦІЯ «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ»

УДК 336.71:338.28
Пахомова І.Г.
канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

СТАН ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Сьогодні нові технології (цифрові, телекомунікаційні, біометрії тощо) переформують галузь фінансових послуг, активно витісняючи традиційних гравців і традиційні бізнес-моделі. Інтеграція нових фінансових рішень дозволяє змінювати структуру споживання, знижувати вартість певних функцій (обробка клієнтських баз, програм лояльності тощо), підвищити ефективність та якість бізнес-процесів (таргетування цільової аудиторії, алгоритмічна торгівля, онлайн-скоринг тощо), а також суттєво вплинути на стійкість розвитку основного бізнесу тощо. Таким чином, фінтех-компанії, які виникають на основі руйнівних технологій (аналіз великих даних, штучний інтелект, технологія розподіленого реєстру, біометрія тощо), успішно заповнюють цю нішу[5].

Глобальний ринок фінансових технологій є одним з найбільш швидкозростаючих у світі. Кількість користувачів фінансових технологій у світі, за експертними оцінками, щорічно збільшується на 15-20%.

Рисунок 1 – Глобальний обсяг транзакцій у ключових фінтех-сферах, трильйон доларів

Про підвищення залученості споживачів до нових фінансових технологій свідчить зростання рівня проникнення фінансових послуг – у 2015

році середній рівень проникнення становив 16% (для дослідження були використані фінтех-ринки 27 країн), у 2019 році – 64% [4].

Фінтех-ринок має сильну диверсифікацію та недоступність даних у низці сфер. Незважаючи на те, що цей ринок знаходиться на стадії формування, вже можна виділити ряд окремих швидкозростаючих ніш, часто взаємопов'язаних. Обсяг операцій в грошовому вираженні в ключових сегментах сектору- платежах і переказах, особистих і корпоративних фінансах - стрімко зростає, збільшуючись в середньому на 20% на рік. (Рис.1)

Основним джерелом фінансування фінтех-проектів є венчурний капітал, його частка в загальному фінансуванні становить понад 70%[6].

Більшість інвестицій отримали такі сектори: грошові перекази та платежі – 20%, кредитування та банківські технології – 39%,фінансове планування – 10%, мобільні фінансові послуги, управління фінансами та рахунками, грошові перекази, роботи-консультанти, страхові технології, краудфандинг, блокчейн та криптовалюти.(Рис.2)

Рисунок 2 – Глобальні інвестиції у Фінтех-компанії за 2018 рік

Українська фінтех-індустрія знаходиться на стадії формування, активно залучаючись до процесів глобалізації цифрового економічного простору та здійснюючи трансформацію економіки від аналогової до цифрової відповідно до Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки [1].

Розподіл фінтех компаній за сферами діяльності в Україні у 2018 р.: PerTex – 1,75%; криптовалюти– 1,75%; блокчейн – 3,40%; мобільні гаманці – 5,40%; управління фінансами – 5,30%; діджитал та необанки – 5,30%;

іншуртех– 5,30%; маркетплейси – 7%; кредитування – 14%; технологія та інфраструктура – 19,30%; – 5,40%; платежі та грошові перекази – 31,60% [2].

За участю Національного банку України у 2020 р. затверджено «Стратегію розвитку фінансового сектору України до 2025 року». Проект «Стратегія розвитку FinTech 2025»базуєтьсяна всебічному вивченні більше 30 передових та найрозвиненіших Fintech-екосистем світу і сучасних підходів до регуляція ринку фінансових інновацій світовими регуляторами. У основу документа закладеночотирибазовіскладовірозбудовисучасноїFintech-екосистеми: регуляції і політики, капітал, попит та таланти[3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження КМУ від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL:http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80.

2. ФінТех в Україні: звіт Проекту USAID “Трансформація фінансового сектору” та інноваційного паркуUNIT.City. URL:http://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf

3. Фінансова інклюзія, інновації та безготівкові операції в Україні – пріоритети Стратегії розвитку FinTech 2025. URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-inklyuziya-innovatsiyi-ta-bezgotivkovi-operatsiyi-vukrayini—prioriteti-strategiyi-rozvitku-fintech-2025

4.Global FinTech Adoption Index 2019.URL: https://asd-team.com/blog/global-fintech-adoption-index-2019-report-highlights/

5. Шевченко О. М., Рудич Л. В. Розвиток фінансових технологій в умовах цифровізації економіки України. Ефективна економіка. 2020. № 7. – URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8053 DOI: 10.32702/2307-2105-2020.7.61

6. The Basel Committee on Banking Supervision, consultative document: Sound Practices: Implications offintech developments for banks and bank supervisors / Bank for International Settlements. 2017. URL:https://www.bis.org/bcbs/publ/d415.pdf.

УДК 338

Шестопалова О.В.
старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ВИКОРИСТАННЯ МОДЕЛІ СКОРИНГУ У ПРОЦЕСІ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ

У світовій практиці існує три основні методи оцінки кредитоспроможності фізичної особи, які можуть застосовуватися як окремо, так і доповнюючи один одного:

- аналітична оцінка експертом нефінансових аспектів діяльності позичальника;
- якісна оцінка фінансового стану;
- автоматизовані системи скорингу.

Перші два методи представляють собою суб'єктивний висновок експертів-кредитних інспекторів, останній метод – математична (статистична) модель, заснована на різних характеристиках клієнта, таких як особистий доход, вік, сімейний стан і інші, які є вхідними змінними моделі, за допомогою якої банк визначає ймовірність повернення фізичною особою кредиту у встановлений строк.

Скоринг-метод на відміну від двох попередніх експертних методів нівелює вплив суб'єктивних факторів.

Враховуючи особливості споживчого кредитування, які пов'язані з невеликими розмірами кредитів і їх короткостроковий характер, слід відмітити, що саме вони викликають значний обсяг роботи банку із оформленням документів і досить дорогу процедуру оцінки кредитоспроможності відносно отриманого прибутку. Для оцінки кредитоспроможності фізичної особи експерту необхідно оцінити як його фінансовий стан, так і якісні характеристики. Тому доцільним при споживчому кредитуванні банками буде використання саме скоринг-методу.

Основною проблемою при використанні скоринг-методу в оцінці кредитоспроможності фізичної особи є її низька адаптивність, тобто неможливість використання західних схем скрингової оцінки в українських умовах.

Для української практики доцільно використовувати наступні :

- індикатори в соціально-політичній області: можлива різка зміна соціального статусу як в бік збільшення, так і зменшення; різке зростання/зниження політичної активності; зміна місця роботи, пов'язана із зміною соціального статусу; зміна соціального положення у зв'язку з одруженням, спадщиною;
- індикатори в області зайнятості, доходів, власності: перехід на менш стабільний статус зайнятості, активізація галузевих, регіональних ризиків, зміна місця проживання, крадіжки;
- індикатори середовища, родини;

- індикатори фізичного стану, здоров'я: досягнення критичного віку,
- екологічний стан регіону роботи і місця проживання.

Згідно Європейського і українського законодавства на деякі персональні дані накладені обмеження щодо їх збирання, обробки і розповсюдження. Це дані, що стосуються: національності, расового чи етнічного походження; політичних поглядів; релігійних чи інших філософських переконань; стану здоров'я; особистого життя; членства в профспілках. Обробник інформації повинен забезпечувати конфіденційність та безпеку обробки інформації.

В Україні надання споживчих кредитів населенню здійснюється за допомогою укладання кредитних договорів. Договір може укладатися лише з тією особою, яка має постійне місце проживання.

Фінансові менеджери банків України для виміру рейтингу позичальника розпочали використовувати систему кредитного скорингу, яка є дуже поширеною закордоном. Тому що саме ця модель дає можливість визначити поведінку одних позичальників в майбутньому на основі поведінки інших позичальників в минулому.

В Україні потрібно удосконалити існуючу методику, узагальнюючи зарубіжний досвід. Повинна бути створена власна скорингова модель оцінки кредитоспроможності позичальника за споживчим кредитом, яка буде враховувати соціально-економічний розвиток країни та розширювати грошово-кредитний ринок. Крім того потрібно впровадити систему моніторингу, за допомогою якої буде проводитись систематичний збір та обробка інформації, яка може бути використана для поліпшення процесу прийняття рішення, а також, для інформування громадськості.

Таким чином, упровадження скорингових систем у практику українських банків необхідне як для самих комерційних банків щодо впевненості в поверненні кредиту позичальником та відповідно зниженні кредитних ризиків банку, так і для позичальників, для яких скорингова система відчутно скоротить час на прийняття банком рішення на видачу кредиту.

УДК 336.1:352(447)
Фатюха Н.Г.
канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

Місцеві бюджети займають одне з центральних місць в економічному механізмі кожної держави. Їх роль і значення зумовлені типом економічної системи, обраними цілями та пріоритетами суспільного розвитку.

Згідно Бюджетного Кодексу України бюджет - план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду.

Бюджети місцевого самоврядування - бюджети сільських, селищних, міських територіальних громад, а також бюджети районів у містах (у разі утворення районних у місті рад) [1].

Місцеві бюджети активно впливають на задоволення різноманітних потреб населення. Видатки місцевих бюджетів значною мірою формують можливості регіону щодо якісного функціонування місцевого господарства, утримання об’єктів соціально-культурного призначення, проведення інвестиційної політики, здійснення соціального захисту населення [2].

Фінансовою основою місцевого самоврядування є доходи місцевих бюджетів.

Як економічна категорія, доходи місцевих бюджетів відображають відносини з приводу формування і використання фінансових ресурсів на регіональному рівні, призначених для реалізації функцій місцевих органів влади.

Доходи бюджету - податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ) [1].

Доходи місцевих бюджетів формуються за рахунок власних, визначених законом, джерел та закріплених у встановленому законом порядку загальнодержавних податків, зборів та інших обов'язкових платежів [3, стаття.63].

Згідно Бюджетного кодексу України склад доходів місцевого бюджету визначається статтями: стаття 64. Склад доходів загального фонду бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад; стаття 64^{-1}. Склад доходів загального фонду районних бюджетів; стаття 66. Склад доходів загального фонду бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів; стаття 69 надходження спеціального фонду місцевих бюджетів; частина 1 стаття 71 (доходи бюджету розвитку) та законом про Державний бюджет України.

Структура доходів місцевого бюджету складається із загального та спеціального фондів і офіційних трансфертів (дотацій, субвенцій, інших дотацій).

Загальний фонд забезпечує більшість видів діяльності та програм органів місцевого самоврядування. Він складається з акцизного податку, податку на прибуток, податку на доходи фізичних осіб, плати за землю, єдиного податку, плата за надання інших адмінпослуг, інших, тобто мають загальнодержавний характер і є об'єктом загальнодержавного перерозподілу.

Спеціальний фонд акумулює визначені надходження, що витрачаються на певні цілі. Структура доходів спеціального фонду бюджету: власні надходження бюджетних установ, екологічний податок, кошти від відчуження майна, кошти пайової участі, кошти від продажу землі, інші.

Складовою спеціального фонду є бюджети розвитку місцевих бюджетів - доходи і видатки місцевого бюджету, які утворюються і використовуються для реалізації програм соціально-економічного розвитку, зміцнення матеріально-фінансової бази [3].

Кошти державного бюджету, що передаються у вигляді дотацій та субвенцій, затверджуються у законі про Державний бюджет України для кожного відповідного місцевого бюджету згідно з Бюджетним кодексом України.

Держава гарантує органам місцевого самоврядування доходну базу, достатню для забезпечення населення послугами на рівні мінімальних соціальних потреб. У випадках, коли доходи від закріплених за місцевими бюджетами загальнодержавних податків та зборів перевищують мінімальний розмір місцевого бюджету, держава вилучає із місцевого бюджету до державного бюджету частину надлишку в порядку, встановленому Бюджетним кодексом України.

Мінімальні розміри місцевих бюджетів визначаються на основі фінансових нормативів бюджетної забезпеченості з урахуванням економічного, соціального, природного та екологічного стану відповідних територій виходячи з рівня мінімальних соціальних потреб, встановленого законом.

Отже, розглянуто процес формування доходів місцевих бюджетів в Україні: доходи місцевих бюджетів мають відповідну законодавчу базу, насамперед це - Бюджетний кодекс України, Податковий Кодекс України, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інші нормативні акти. Фінансовою основою місцевого самоврядування є доходи місцевих бюджетів. Місцеві бюджети складаються із загального, спеціального фондів та офіційних трансфертів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бюджетний кодекс України. Відомості Верховної Ради України від 8 липня 2010. № 2456-VI.URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text.

2. Власюк Н.І., Мединська Т.В., Мельник М.І. Місцеві фінанси : навчальний посібник. Київ : Алерта, 2011. 328 с.

3. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України Відомості Верховної Ради України від 21 травня 1997 р.. № 280/97-BP.URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text

УДК 338

Андрющенко І.Є.
д-р екон. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА ФІНАНСИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ.

Результативна реалізація управління фінансами промислового підприємства, спрямованого на підвищення конкурентоспроможності в умовах цифрової економіки і збільшення прибутковості діяльності, представляється перспективним при здійсненні оперативної координуючої моделі управління діяльністю підприємства.

Модель, що включає кілька етапів, повинна реалізовувати ефективну керованість фінансовими ресурсами з використанням актуальної інформації про ринок, доходи і витрати, необхідність здійснення оперативної оцінки результатів функціонування підприємства, а також його структурних підрозділів.

Проблемою вивчення цифрової економіки промислового підприємства є економічні відносини, що реалізуються у сфері обміну, розподілу і використання науково-технічної інформації через застосування цифрових інформаційних технологій, і економічні норми, яким підпорядковується розвиток промислових підприємств і відповідних економічних та інформаційних процесів і технологій.

Промислові підприємств змушені активно функціонувати в умовах мінливої постіндустріальної системи, найважливішою частиною якої позиціонується цифрова економіка. Конкурентоспроможність в сучасних економічних реаліях вимагає активну адаптацію діяльності підприємств до постійно мінливих умов на оперативному, тактичному і стратегічному рівнях.

Цифрова економіка змінює всі сектори вітчизняної економіки і суспільного устрою: сферу виробництва товарів і послуг, торгівлю, освіту,

транспортні процеси, фінансові послуги, охорону здоров'я, державне і муніципальне управління, ЗМІ, функціонування домашніх господарств і т. д.

Разом з активним розвитком цифрової економіки реалізується процес розвитку інформаційного ринку, як комплексу економічних, соціальних і нормативних вимог і відносин, які формуються в процесі придбання та передачі інформаційних продуктів і послуг між виробниками, посередниками та споживачами.

Розвиток цифрової економіки та інформаційної сфери в цілому призвело до змін не тільки в промисловості, виробничій сфері і джерелах утворення додаткового продукту і національного доходу, але і на різних ринках товарів і послуг.

В умовах розвитку цифрової економіки (ЦЕ) характерна практична індивідуалізація окремих сфер ІТ-діяльності.

На рівні господарюючих суб'єктів цифрові технології (ЦТ) повинні надати промисловим підприємствам можливість здійснювати перспективні шляхи розвитку господарської діяльності, раціоналізацію виробничих і бізнес-процесів. Найважливіші напрямки впливу ЦТ і ЦЕ на різні сфери діяльності країни можна охарактеризувати як:

- можливість формування, збереження і використання великих обсягів інформації, що мають практичне використання, в тому числі, для розробки управлінських рішень керівництвом промислових підприємств і бізнес-технологій;

- розширення мережевих можливостей, змінюють умови акумуляції фінансів, створення додаткової вартості і формують можливості застосовувати нові ЦТ і моделі ведення підприємництва.

Збільшення впливу ІТ на управління промисловим підприємством вимагає постійних досліджень і розробки методів використання можливостей ЦЕ як основного компонента підвищення результативності економічної діяльності. ЦЕ привнесла на рівень промислових підприємств низку якісних і необхідних змін :

1. Формування інформаційно-виробничого фактору, який став одним з основних ресурсів розвитку;

2. Збільшення витрат і витрат на виробництво товарів і послуг, так як ІТ-технології та інформація, як товар мають ринкову вартість;

3. Зниження трансакційних витрат в разі застосування актуальних інформаційних технологій;

4. Збільшення важливості людських знань при оптимізації виробництва, заснованого на принципах ЦЕ;

5. Зменшення впливу фактору випадковості за рахунок практичного і результативного використання ІТ-технологій.

Стратегічно важливим компонентом діяльності є знання, які відіграють важливу роль в стійкому результативному розвитку промислових підприємств різних галузей. Ці позиції і погляди вимагають формування нових стратегій розвитку бізнесу, заснованих на актуальних інструментах і методах розвитку корпоративних знань в систему управління фінансами і промисловим підприємством.

Таким чином, розвиток ЦЕ надає актуальний вплив на внутрішню і зовнішню середу промислового підприємства. Реалізує значні зміни в сфері ІТ-технологій, ЦЕ відображається на різних напрямках функціонування вітчизняних промислових підприємств.

УДК 330.8
Лайкова К.М.
асист. НУ «Запорізька політехніка»

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ «МІСТО» З ЕКОНОМІЧНОЇ ТОЧКИ ЗОРУ

На сьогоднішній день значна кількість науковців різних галузей займались дослідженням даної категорії. Щодо визначення поняття «місто» існують різні точки зору та його класифікації. Тому, до сьогодні, в науковій літературі, немає єдиного загальноприйнятого визначення дефініції «місто». В залежності від напрямку науки, кожен з вчених підходив до трактування даного поняття зі своєї точки зору.

Необхідно також звернути увагу, що у різні епохи під поняттям «місто» розуміли явища з неоднаковими ознаками та різними за змістом.

Серед вчених, які досліджували та вивчали категорію «місто», саме з економічної точки зору були: Линч К. який у своїй роботі «Образ города» дав власне визначення міста і проаналізував види і типи міст, Семенов В.Т. вивчав питання мегаполісів і розвиток міст, Сіройч З.С. досліджував питання розвитку міських агломерацій через призму демографічних та соціально--економічних проблем тощо.

В сучасних реаліях, коли міста розвиваються дуже динамічно, важливим етапом є - визначення сутності поняття «місто» та виокремити його роль в соціально-економічному просторі. Якщо брати загальне визначення поняття «місто», то це - населений пункт, значний за розмірами, чисельністю та щільністю населення, яке зайняте переважно в неаграрних сферах діяльності. В свою чергу в «Економічній енциклопедії» місто трактується як зосередження різних сфер, галузей і видів діяльності.

З точки зору «економічної теорії» Перру Ф., Фрідман Дж., Будвіль Же.Р. трактують поняття «місто» і розглядають його як систему, яка сконцентровує всі функції виробництва (розподіл, обмін і споживання товарів та послуг, а тому дохід можна було забезпечити за рахунок експорту). На противагу зарубіжним вченим Перру Ф., Фрідман Дж., Будвіль Же.Р., Озерева Г.Н. та Покшишевський В.В дають інакше визначення поняття «місто», а саме – це великий населений пункт, виконуючий промислові, організаційно-господарські, управлінські, культурні, транспортні та інші (але несільськогосподарські) функції; відповідно більша частина населення якого зайнята не в сільському господарстві.

Але на мою думку, трактування категорії «місто» з точки зору того, що більша частина населення зайнята не в сільському господарстві, робить поняття обмеженим. Тому що, неаграрна ознака міських жителів відображає саме специфіку ресурсного потенціалу, а не суть поняття «місто».

Актуальним і донині є визначення поняття «місто», яке було надане Ф. Ратцелем наприкінці XIX ст.,тому що являє собою, своєрідну точку відліку щодо розмежування понять «місто» та інших типів населених пунктів. На його думку місто – довготривале скупчення людей та їх помешкань, які займають значну площу та знаходяться у центрі великих комунікацій. Основними пунктами визначення міста, науковець називає: спеціальні види діяльності, скупчення помешкань, та чисельності населення. Тобто, він звертає увагу на значну територію, на якій проживає велика кількість населення і на площу, яку займає саме місто.

Для того, щоб зрозуміти категорію міста, необхідно провести комплексний системний аналіз, що дозволить охарактеризувати його у всій сукупності взаємозв'язків з іншими складовими суспільства, а також трактувати місто як живий організм, що має законодавчо визначений статус і являє собою складну територіально-економічну систему, яка характеризується особливостями поведінки, трудовими навичками і стилем життя його мешканців.

Таким, чином якщо звернути увагу на кількість та різноманітність трактувань даної дефініції у науковій літературі, то можна стверджувати, що у різні епохи та в різних частинах світу під поняттям «місто» мали на увазі явище, яке відрізнялося за ознаками та за змістом одне від одного. Тому дане поняття потребує досконалого вивчення та визначення з точки зору економіки.

УДК 336.74
Kovalenko O.[1], Babenko-Levada V. [2]
[1] student of group FEM-118 NUZP

[2]PhD, assistent professor NUZP

MAIN PRINCIPLES OF THE MONETARY POLICY OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE

Monetary policy is the main market regulator of the stability of economic development of the state. It determines the directions and possibilities of regulating the economy monetary methods. Under market conditions, management monetary policy is in tight interaction with fiscal policy. The main purpose monetary policy in modern conditions is stabilization economy, employment and curbing inflation.

Monetary policy is a complex interconnected, aimed at achieving certain goals measures to regulate money market that conducts them the state through its central bank [1].

The main principles of monetary policy are determined performance indicators of the National Bank in the medium term to achieve the goals of the National Bank, defined by Article 6 of the Law of Ukraine “On the National Bank Of Ukraine".

Law of Ukraine "On the National Bank of Ukraine" determined that the "Main principles of monetary policy" is a set of variable indicators of the financial sphere that give opportunity to the National Bank of Ukraine with assistance instruments (means and methods) of monetary policy to regulate money circulation and lending economy in order to ensure the stability of the currency of Ukraine as a monetary prerequisite for economic growth and maintaining a high level of employment [2].

Legal, economic and organizational principles of formation forecast and program documents of economic and social development of Ukraine are defined by the Law of Ukraine "On state forecasting and development of programs of economic and social development of Ukraine " [3].

According to the Law of Ukraine “On the National Bank Of Ukraine ”The Council of the National Bank of Ukraine develops“ basic principles of monetary policy "and introduces them to the Verkhovna Rada Council of Ukraine for information.

"Basic principles of monetary policy" are developed on the basis of:

- forecasts of economic and social development of Ukraine on short-term and medium-term periods;
- indicators of consolidated and state budget projects Ukraine for the planned year;
- analysis of expected monetary outcomes policies for the year preceding the year in which they are developed "Main principles of monetary policy".

Development of "Basic Principles of Monetary Policy" Ukraine is carried out annually.They must state:

- a brief overview of the macroeconomic and fiscal situation in Ukraine for the past and current years and the main problems of economic and social development;

- expected changes in foreign policy and foreign economic situation and their impact on the country's economy;

- assessment of the possible impact of public policy measures on development of the economy and social sphere in the year in which "Basic principles of monetary policy" are being developed;

- the main parameters of monetary policy on planned year and forecast indicators for the next three years [4].

To develop the "Basic Principles of Monetary Policy" structural units of the National Bank on the basis of the forecast of economic and social development of Ukraine, indicators of draft consolidated and state budgets of Ukraine, as well as their own developments prepare analytical and other materials:

1) Department of Economic Analysis, Research and forecasting and the Economic Department - for analysis economic and social development of Ukraine for the past and current years and prospects of macroeconomic development Ukraine for the forecast year;

2) Department of cash circulation - on issues analysis of indicators of the balance of income and expenditure of the population and their impact on the state of cash circulation;

3) Department of currency regulation - on issues exchange rate policy and foreign exchange market;

4) Monetary Policy Department - one of the main ones parameters of monetary policy, the state of the money market, mechanisms and tools for its regulation [4].

The Board of the National Bank of Ukraine shall establish a commission of members of the National Bank of Ukraine to consider the prepared materials and prepare the draft “Basic Principles of Monetary Policy” for consideration. The draft “Basic Principles of Monetary Policy” prepared by the Commission need to be submitted to the Board of the National Bank of Ukraine for calculation within two weeks of the forecast values of monetary policy indicators.

The Commission considers the forecast values of monetary policy indicators together with the revised draft "Basic Principles of Monetary Policy" and submits them to the Board of the National Bank of Ukraine.

The Council of the National Bank of Ukraine approves “Basic principles of monetary policy”and in further work takes into account the forecast values of monetary policy indicators. Approved by the Board of the National Bank of Ukraine, the “Basic Principles of Monetary Policy” are provided to the Board of the National Bank of Ukraine for the implementation of monetary policy and to the VerkhovnaRada of Ukraine for information.

The Board of the National Bank of Ukraine carries out control over the implementation of the «Basic Principles of Monetary Policy» by analyzing documents and other necessary materials provided quarterly by the Board of the National Bank of Ukraine.

The Council of the National Bank of Ukraine analyzes the materials submitted by the Board of the National Bank of Ukraine. The head of the working group established by the Council shall report the results of the analysis of the implementation of the «Basic Principles of Monetary Policy» at a meeting of the Council of the National Bank. If necessary, the Board of the National Bank of Ukraine may make changes or additions to them based on the results of the implementation of the Basic Principles of Monetary Policy in the relevant quarter [4].

REFERENCES

1.Central Bank and monetary policy. Handy. / A.B.Silakova, EI Lanovska, N.I.Klimash, [etc.] for the general. ed. T. A.

2.Govorushko. - Lviv "Magnolia 2006", 2015. - 224 p.

3.About the National Bank of Ukraine: Law of Ukraine of May 20, 1999 №679-XIV.- [Electronic resource] / Document 679-14, edition01.05.2016, available from the official website of the VerkhovnaRada of Ukraine. - Access mode: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/679-14

4.On state forecasting and development of programs of economic and social development of Ukraine: Law of Ukraine of March 23, 2000 №. 1602-III.- [Electronic resource] / Document 1602-14, edition 02.12.2012, available from the official website of the VerkhovnaRada of Ukraine. - Access mode: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1602-14

5.Banking system of Ukraine [Text]: monograph / V.V.Kovalenko, O.E.Koreneva, K.F.Cherkashina, O.V.Krukhmal. - Sumy: SHEI "UABS NBU", 2010. - 187 p.

УДК 336

Григоренко Н.В.[1], Бабенко-Левада В. Г. [2]

[1]студ.гр. ФЕУ-110м, НУ «Запорізька політехніка»

[2] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В ПОРІВНЯННІ З ЗАРУБІЖНИМ ДОСВІДОМ

На сьогодні страховий ринок України зазнає нового етапу трансформації який обумовлений розвитком нових технологій та структурних змін в економіці.

Інтенсивно відбувається впровадження цифрових технологій у всіх сферах, також відбувається цифровізація різних галузей економіки. Сфера страхування заслуговує все більшої уваги, оскільки вона є важливим елементом ринкових відносин та чинником стимулювання розвитку економії. Нині страхування є одним із важливих чинників соціально-економічного розвитку України, цифрові технології у страхуванні є важливим показником ефективних фінансових та маркетингових систем.

По рівню технологічності та інновацій Україна посідає далеко не останнє місце в світових рейтингах. Вітчизняна ІТ-галузь є однією з найкращих у світі, при цьому саме український страховий ринок тільки починає відкривати для себе цей новий термін «діджиталізація».

Новітні цифрові технології все глибше проникають у світовий ринок страхування, не оминаючи жодного напряму діяльності. Відповідно активно розвивається діджитал-страхування. Це новий вид страхування, який за допомогою інтернету, мобільних пристроїв та інших цифрових носіїв тісніше працює з клієнтами та надає їм послуги.

Діджиталізація - це процес перетворення фізичних даних у цифровий формат, що забезпечує їм захист, довший термін збереження, швидкий доступ тощо. Але незважаючи на те, що лише одна з наведених дефініцій згадує про бізнес - сторону цього явища, це не означає, що даний термін не можна використати для бізнесу.

Перевагами діджиталізації для клієнтів, є те що механізм купівлі страхового продукту є максимально спрощеним. Для оформлення договорів не потрібно звертатися до офісу страхової компанії та висиджувати чергу. Потрібно лише заповнити онлайн-форму та сплатити відповідний страховий внесок. При цьому страховий договір неможливо сфальсифікувати. Ця інформація подається безпосередньо в базу даних страховика і без участі посередника,страховик економить на комісії агента, вигода від якої передається клієнтам у вигляді нижчих страхових сум.

Для того, щоб повідомити про страховий випадок достатньо перейти на сайт компанії чи через мобільний додаток заповнити відповідну форму. У ланцюжку продаж буде виключено страхових посередників. Це призведе також до зменшення імовірності шахрайства. Так як часто траплялися випадки, коли недобросовісні страхові посередники після придбання полісу

не вносили страхові премії у загальну базу. Відповідно договір страхування втрачає чинність та веде до інших негативних наслідків.

Діджиталізації страхування притаманні деякі недоліки. Серед них можна виділити: обмеженість у застосуванні провідних цифрових технологій через високу вартість послуг IT; перенавчання працівників; посилення безпеки доступу до персональних даних; зміна перепровіреної часом бізнес стратегії; непорозуміння із постачальниками через відсутність спільного бачення кінцевого продукту. Вважаємо, що при чітко сформованій довгостроковій стратегії щодо впровадження цифрових технологій у діяльність, страхові компанії будуть позбавлені більшості проблем, в тому числі технічних.

Обсяг страхового ринку України в рази менший порівняно із розвиненими країнами світу. Це пов'язано із слабкістю економіки країни, низьким рівнем попиту на страхові послуги, недовірою населення до страхових компаній та іншими факторами. Відповідно іноземні страхові компанії, які активніше працюють на ринку, значно раніше почали впроваджувати цифрові технології у діяльність та пропонувати клієнтам онлайн-страхування. Згідно з рейтингом, який висвітлений The Balance commerce team, кращими компаніями цифрового страхування вважають Lemonade, Insurify, Root, Metromile, Oscar Health. Це компанії, які максимально задовольняють клієнтів, враховуючи їх цифрові потреби.

Lemonade – цифровий страховик, заснований у 2015 р., який пропонує страхування житла. Компанія використовує штучний інтелект у вигляді чатботів для обробки претензій і надання страхових полісів. Програма «AI Jim» обробляє претензії власників полісів, а під час подання претензії додаток переглядає, обробляє, класифікую та надає зворотну відповідь.

Цифровий страховик Insurify використовує штучний інтелект, щоб надати послуги автострахування. Для заповнення даних у додатку необхідно завантажити копію номерного знака автомобіля. З 2016 року компанія використовує програму Evia, яка доступна в 30 штатах США. Для мінімізації часу штучний інтелект Evia збирає дані про водія та самостійно вносить персональну інформацію у регістр.

Metromile – цифровий страховик, заснований у 2011 р., що пропонує автострахування для водіїв з малим пробігом через Metromile Pulse пристрій, що встановлений у транспортному засобі, який вимірює кілометри, які ви їдете. Metromile також пропонує розумний додаток для водіння, який виконує функції шодо оптимізації поїздки, діагностики стану автомобіля та попередження поламок. Програма Metromile Pulse потенційно може заощадити до $ 500 на рік на автострахуванні.

Важливо зазначити, що страхова компанія Root використовує додаток, який відстежує звички водіїв, такі як жорстке гальмування, пробіг, важкий

поворот і багато іншого для розрахунку страхового тарифу. Найбільш визначальним фактором у визначенні ціни, яку платять за автострахування є здібності, відповідно лише досвідчені водії можуть претендувати на низьку ціну. Програма страхування підтримується на iPhone (5s і вище) і багатьма телефонами Android.

Страхова компанія «Oskar» працює з 2012 року та надає послуги медичного страхування. Додаток, який використовує компанія, пропонує цілодобові послуги лікаря за викликом, безкоштовні заняття з йоги та заняття для майбутніх мам. Цілодобово клієнти можуть консультуватися з лікарями, через додаток вони можуть отримувати рецепт.

Щодо діджаталізації на національному страховому ринку то, агентство Isobar Ukraine провело дослідження, як глобальна діджиталізація вплинула на життя українців. За результатами смартфон — пристрій №1 для українських інтернет-користувачів для оформлення покупок, оплати комунальних послуг та штрафів, розваг. Торкнулася діджиталізація і страхових продуктів: страхові компанії все частіше пропонують купувати свої продукти онлайн. Але велика частина онлайн-продажів — все ж заслуга агрегаторів і маркетплейсів.

В Європі сайти-агрегатори — одне з основних джерел продажів діджитал продуктів. Користувачів приваблює можливість порівняти продукти різних компаній, проаналізувати плюси та мінуси і зробити оптимальний вибір на одному майданчику. Оцінили співпрацю з маркетплейсами й самі страхові компанії: по суті вони не докладають особливих зусиль для просування свого продукту, а займаються своєю ключовою діяльністю — розробляють нові продукти і модернізують старі.

В Україні каталізатором зростання популярності страхових продуктів онлайн став Hotline.finance. Понад 200 тисяч українців вже скористалися ресурсами hotline і минаючи поїздки до відділень страхових компаній, спілкування з агентами і черги до кас, придбали страхові поліси.

Щодо трафіку для онлайн-продажів то, понад 70% запитів в пошукових системах проходять через мобільний трафік — це дані Google Україна. Більш того, у 2020 році все більше запитів з приставкою онлайн по відношенню до всіх видів страхування. У країнах ЄС основне джерело продажів страхових продуктів — фінансові маркетплейси. В Україні провідним продавцем діджитал продуктів став Hotline.finance.

Українські страхові компанії готові пропонувати універсальні продукти, придбати які можна як офлайн, так і онлайн. Українці все більше користуються мобільними додатками, оцінивши простоту і зручність такого придбання. Що стосується сполучної ланки між ними, то маркетплейси на 100% виконують свої функції, доводячи до конверсії зацікавленого користувача.

Цифрові інновації на страховому ринку показуючи понад 95% відсотків згодні з тим, що клієнти хочуть більше цифрових продуктів і послуг. Європейські страховики вважають, що їх конкурентоспроможність залежить від поліпшення і спрощення обслуговування клієнтів. Понад три чверті респондентів вважають важливим поліпшення якості обслуговування клієнтів, а більше 74% вважають важливим автоматизацію та оцифровування.

Компанії хочуть того щоб дані передавалися і оброблялися непросто швидко а миттєво. Проте це може призвести до негативних наслідків, наприклад прискорення обміну даними може призвести до більшої кількості порушень кібербезпеки.

Дивлячись на все вищевикладене можна зробити висновок, що цифровізація невід'ємна частина сьогодення. Оскільки все більше впроваджуються новітні технології, а вони є невід'ємною частиною цифрової трансформації усієї економіки. Процес цифрової трансформації сприятиме підвищенню ефективності та рентабельності страхової діяльності. Щодо базових рушійних сил діджиталізації на українському страховому ринку то це: клієнтський досвід; технологічна еволюція; економічне зростання і процвітання, проте сьогодні до них також треба додати непередбачувані фактори. Саме вони сприятимуть біль швидшому впроваджені діджиталізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. УКРІНФОРМ – Електронний доступ: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/3118369-rol-hotlinefinance-v-didzitalizacii-v-ukraini.html

2. Новини діджиталізації страхової галузі – Електронний доступ: https://www.insa.com.ua/uk/blog/novosti-didzhitalizatsii-strahovoj-otrasli/

3. Желізняк Р. Й., «Розвиток світового ринку страхування в умовах діджиталізації», 2019.

УДК 336.7

Грунь С.В. [1], Шестопалова О.В.[2]
[1]студ. гр. ФЕУ-117, НУ «Запорізька політехніка»
[2]старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

АНАЛІЗ ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Найбільш важливим джерелом формування та збільшення ресурсної бази комерційних банків виступають депозитні операції - пасивні операції банків із залучення грошових коштів юридичних і фізичних осіб у національній та іноземній валютах у формі вкладів шляхом їх зарахування на відповідні рахунки на певних умовах.

На сучасному етапі розвитку банківської системи України застосовується система виражених гарантій страхування депозитів (Положення "Про фонд гарантування вкладів фізичних осіб")[2].

Рейтинг банків, яким довіряють страхові компанії [3]

№	Банк	Депозити, тис. грн
1	Укргазбанк	1679739
2	Ощадбанк	1175892
3	Укрексімбанк	1 075 231
4	Приватбанк	280832
5	Crédit Agricole	891889

Рисунок 1 – Рейтинг банків за депозитами страхових компаній

Загалом, розмір депозитів страховиків в держбанках скоротився з 4,34 млрд грн до 4,21 млрд грн, депозити в банках з іноземним капіталом зросли з 4,64 млрд грн до 4,85 млрд грн, депозити в банках з приватним вітчизняним капіталом зменшилися з 3, 91 млрд грн до 3,61 млрд грн.

На сьогоднішній день українські банки здійснюють пошук оптимального варіанту формування банківських ресурсів. З позицій стабільності ресурсної бази найбільшу частку його ресурсів становили строкові вклади. Але, на жаль, в умовах нестабільної економіки України зростає рівень недовіри вкладників до формування строкових вкладів.

За 2020 рік обсяг коштів фізосіб на банківських рахунках збільшився на 23,53% — до більше ніж 682 млрд грн. Особливо досягли успіху в цьому ПриватБанк (15,6 млрд), Ощадбанк (13,2 млрд), Універсалбанк (monobank) (4,1 млрд), ПУМБ (2,4 млрд), Альфа Банку (1,3 млрд) (рис.2)

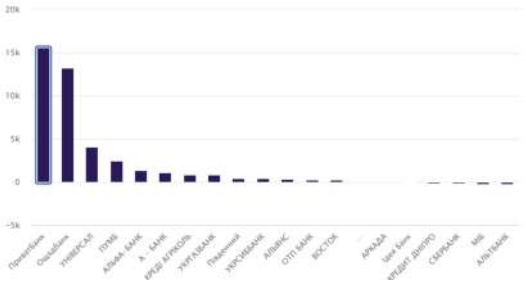

Рисунок 2 – Банки, що мали найбільше і найменше зростання коштів фізичних осіб у гривні за сім місяців 2020 року, тис. грн

Як бачимо, першу трійку лідерів займають: ПриватБанк, ОщадБанк та Універсал Банк. Беззаперечним лідером залишається ПриватБанк/

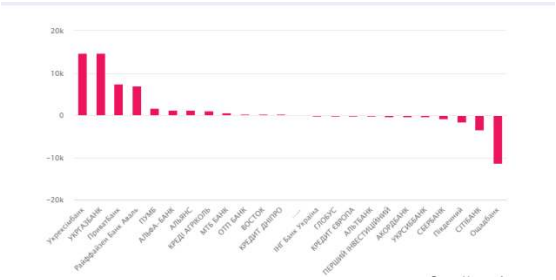

Рисунок 3 – Банки, що мали найбільше і найменше зростання коштів юридичних осіб у гривні за сім місяців 2020 року, тис. грн

Він пропонує своїм клієнтам найпривабливіші депозитні програми з різними умовами, завдяки яким кожен вкладник може підібрати для себе найбільш вигідний продукт, враховуючи можливості та побажання. При цьому робота з банком за бажанням клієнта може здійснюватися з використанням Інтернету.

Щодо юридичних осіб, то їх залишки на рахунках виросли у 42 банків, зменшилися у 33. Найбільше вони виросли в Укрексімбанку (14,7 млрд), Укргазбанку (14,7 млрд), ПриватБанку (7,4 млрд), Райффайзен банку Аваль (6,9 млрд), ПУМБ (1,8 млрд). (рис.3).

Як простежується у рейтингу, найбільш привабливим банком для юридичних осіб виявився Укрексімбанк. Адже, має зразкову ділову репутацію на міжнародному та вітчизняному фінансових ринках.

Отже, результати проведеного аналізу демонструють позитивну динаміку в організації депозитної діяльності українських банків. Обсяг депозитних ресурсів станом на 2020 рік збільшився, що свідчить про

поступове, хоч і незначне, відновлення довіри вкладників до банківської системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Офіційний сайт НБУ. [Електронний ресурс].– Режим доступу: https://bank.gov.ua

2. Офіційний сайт Рейтингу надійності банків [Електронний ресурс].– Режим доступу:https://mind.ua/publications/20214379-rejting-nadijnosti-bankiv-za-pidsumkami-pershoyi-polovini-2020-roku

3. Офіційний сайт рейтингу банків, яким довіряють СК [Електронний ресурс].– Режим доступу:https://polis.ua/articles/Reytynh-nadiynosti-bankiv-u-2021-rotsi

УДК 336.71

Гуленкова А.С. [1], Бабенко-Левада В.Г. [2]
[1]студ. гр. ФЕУ-118 НУ «Запорізька політехніка»
[2]канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ПІДТРИМАННЯ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ КРИЗИ COVID-19

На думку багатьох міжнародних експертів, пандемія COVID-19 спричинила найшвидший та найглибший економічний шок в історії, а наслідки коронавірусу будуть відчутні ще десятиліттями. Навіть у порівнянні з подіями світової фінансової кризи 2008 року ми ризикуємо мати набагато серйозніші наслідки. Адже пандемія коронавірусу — шок зовсім іншого характеру[3].

Тож головним питанням в даній ситуації постає як забезпечити безпеку фінансового сектора в цілому та банківської системи окремо.

Як і експерти в області охорони здоров'я, так і органи банківського нагляду повинні реагувати швидко на мінливу надзвичайну ситуацію пов'язану із пандемією. З огляду на глобальну перспективу, беручи до уваги минулий досвід, МВФ пропонує деякі додаткові рекомендації щодо подальших дій:

Не міняти правила. У розпал кризи, зміна правил, ймовірно, викликатиме ще більшу плутанину. В центрі уваги банків має залишатися ведення поточних операцій, враховуючи збільшені труднощі, пов'язані з проведенням таких операцій на віддаленій основі.

Не приховувати збитки. Під час кризи банкам, інвесторам, акціонерам та навіть платникам податків доводиться нести збитки. Прозорість допомагає

підготувати всіх зацікавлених сторін; сюрпризи лише погіршують реакцію, що було доведено під час кризи 2008 року.

Зміцнювати комунікації. МВФ рекомендує постійний діалог між наглядовими органами та банками, особливо в цій безпрецедентній ситуації пов'язаній із дистанційною роботою з персоналом, клієнтами та наглядачами.

Здійснювати міжнародну координацію. Банківські операції — це глобальний бізнес. Широка координація між національними органами регулювання на міжнародному рівні має важливе значення. В кінцевому підсумку ця криза пройде, і ліквідація його наслідків може зайняти деякий час, але збереження цілісності міжнародної основи матиме вирішальне значення для довіри до глобальної фінансової системи та її цілісності[1].

Як зазначають у НБУ підтримка фінансової системи для упередження та мінімізації потенційного негативного впливу запроваджених у зв'язку з COVID-19 обмежень є пріоритетом для Національного банку. У зв'язку з цим здійснюються такі кроки:

Національний банк зберігає присутність на валютному ринку України відповідно до Стратегії валютних інтервенцій Національного банку України на 2016-2020 рр.;

НБУ підтримує ліквідність банків через стандартні інструменти рефінансування;

- буде відтерміновано впровадження буферів капіталу, зокрема буфера консервації капіталу та буфера системної важливості;

- виїзні перевірки банків та інших фінансових установ на період надзвичайних заходів відтерміновуються;

- здійснюється постійний моніторинг тенденцій розвитку фінансового сектору, зокрема показників ліквідності та якості кредитного портфеля банків;

- відтерміновано стрес-тестування банків.

Додатково за потреби Національний банк:

Знизить норму обов'язкового резервування за залученими коштами в іноземній валюті.

Тимчасово знизить мінімальний рівень LCR.

Оголосить позачергові тендери з підтримки ліквідності.

Розширить критерії прийнятності застави за кредитами екстреної підтримки ліквідності[2].

Як зазначає НБУ, його кроки відповідають рекомендаціям МВФ щодо антикризових заходів для забезпечення безпеки банків в умовах кризи COVID-19.

Отже, підводячи підсумки можна сказати , що для забезпечення економічної та фінансової стабільності та запобігання кризовим явищам у банківській системі уряди країн вживають рішучих дій. Наша країна

дотримується рекомендацій МФВ, а тому заходи Національного банку України з підтримання банківської системи мають зменшити негативний вплив пандемії COVID-19 на економіку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.Електронний ресурсua.news. https://ua.news/ua/sohranenye-bezopasnosty-bankov-v-uslovyyah-kryzysa-covid-19-sovety-mvf-y-novye-shagy-natsbanka/

2. Електронний ресурс НБУ. https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zaprovadjuye-nizku-krokiv-dlya-pidtrimannya-bankivskoyi-sistemi-na-chas-obmejen-povyazanih-z-poshirennyam-covid-19

3. Пасічник І. В., Назаренко Р. Д.Діяльність центрального банку в умовах пандемії//Бізнесінформ - 2020 - [Електронний ресурс]. URL:https://www.researchgate.net/publication/343579895_The_Activities_of_the_Central_Bank_in_a_Pandemic

4.Електронний ресурс: unian. https://www.unian.ua/economics/finance/10918463-u-nbu-rozpovili-yak-pracyuvatime-bankivska-sistema-v-regionah-z-nadzvichaynim-stanovishchem.html

УДК 336

Гурська Н.В.[1], Бабенко-Левада В.Г [2]

[1] студ. гр. ФЕУ-110м НУ «Запорізька політехніка»

[2] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ІНТЕРНЕТ-СТРАХУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Існує повсякденне уявлення про Інтернет-страхування як про продаж страхових полісів через Інтернет. З наукової точки зору, Інтернет-страхування являє собою систему економічних відносин, що включає сукупність форм і методів взаємодії страхувальника, страховика та інших професійних учасників страхового ринку, спрямованих на задоволення потреб страхувальника у страховому захисті за допомогою мережі Інтернет.

Інтернет-страхування має ряд незаперечних переваг. Основним з них є економія трансакційних витрат за рахунок перенесення спілкування з клієнтом з офісу в віртуальне середовище. Інтернет-страхування значено скорочує географічні рамки ринків, робить непотрібним відкриття дорогих офісів продажів, скорочує витрати на трудові ресурси, підвищує інтерес до страхування інвесторів, робить страхування більш доступним у всіх регіонах України і світу для будь-якої компанії. Розвиток Інтернету не тільки в великих містах, а й у всіх населених пунктах, а також створення

законодавства в галузі електронної комерції може значно змінити структуру ринку страхування [2].

Перекладання частини організаційних моментів страхового бізнесу в Інтернет дає потенційним і реальним клієнтам страхової компанії низку нових можливостей:

- скласти, не виходячи з дому, загальне уявлення про страховий ринок і страховика, його послуги;
- провести самостійний розрахунок тарифів за допомогою страхового калькулятора;
- скористатися онлайн-консультаціями з різних питань страхування;
- оцінити ризик щодо потенційного об'єкта страхування;
- подати заявку на укладення страхового договору в електронній формі;
- укласти договір страхування і внести страховий внесок через Інтернет;
- отримати онлайн-супровід страхового договору;
- повідомити про настання страхового випадку через Інтернет.

Серед основних напрямів розвитку ринку Інтернет-страхування в Україні можна виділити такі, як:

- розвиток широкої збутової мережі, що включаєповноціннийрозвитоконлайн-страхування,смс-послуг,інтернет-банкінгу та інші канали;
- розвиток і впровадження приємного та зрозумілого інтерфейсу;
- надання додаткових, найчастіше безкоштовних послуг;
- розроблення програми для мобільних телефонів: персональні пільгові пропозиції і сервіси для порівняння послуг різних страхових компаній;
- активне використання можливостей соціальних мереж для просування та обговорення послуг для отримання відгуку від клієнтів;
- автоматизація консультування за рахунок систематизації стандартних запитань, створення навчальних програм в ігровій формі тощо [3].

Незважаючи на значні обсяги продажів полісів через Інтернет окремими компаніями, конкуренція на цьому сегменті ринку практично відсутня. Причиною тому є численні проблеми, серед яких можна виділити як внутрішні (зумовлені ендогенними причинами), так і зовнішні, що не залежать від фірми (табл. 1).

Суттєвою перешкодою широкому поширенню Інтернет-страхування є недостатній розвиток страхування в Україні та недовірливе ставлення більшості громадян до фінансових інститутів, в тому числі й страховиків. Страхування значно легше поширюється за допомогою страхових агентів, які здатні пояснити переваги страхового продукту і запевнити хоча б у своїй чесності потенційного страхувальника. У разі Інтернет-страхування долати ці перешкоди потрібно буде тільки за допомогою створення і підтримки власного позитивного іміджу та технічних засобів, зокрема за рахунок

створення повноцінного Інтернет-представництва страхової компанії в глобальній мережі.

Таблиця1 – Проблеми розвитку вітчизняного інтернет-страхування

Внутрішні	Зовнішні
Короткострокова стратегія компанії без ініціативи інноваційного розвитку	Відсутність досвіду покупок через Інтернет у більшої частини населення
Великі початкові витрати на придбання та налаштування системи	Низька інформаційна грамотність населення, особливо у старшого покоління
Високі витрати на навчання і перепідготовку персоналу	Невисоке проникнення Інтернету в окремих регіонах, особливо в сільській місцевості
Відсутність необхідної інфраструктури всередині компанії	Брак релевантної статистики та єдиної інформаційної бази з питань Інтернет-страхування
Брак кваліфікованих кадрів на ринку праці, здатних створити систему Інтернет-страхування	Проблеми забезпечення інформаційної безпеки

Суттєвою перешкодою широкому поширенню Інтернет-страхування є недостатній розвиток страхування в Україні та недовірливе ставлення більшості громадян до фінансових інститутів, в тому числі й страховиків. Страхування значно легше поширюється за допомогою страхових агентів, які здатні пояснити переваги страхового продукту і запевнити хоча б у своїй чесності потенційного страхувальника. У разі Інтернет-страхування долати ці перешкоди потрібно буде тільки за допомогою створення і підтримки власного позитивного іміджу та технічних засобів, зокрема за рахунок створення повноцінного Інтернет-представництва страхової компанії в глобальній мережі.

Таким чином, з розвитком Інтернет-страхування вітчизняний страховий ринок перебуває в процесі переходу на якісно новий етап свого розвитку. Незважаючи на те, що вітчизняне страхування має певну специфіку, його напрям розвитку відповідає загальносвітовим тенденціям. Удосконалення нормативно-правової бази ринку страхових послуг передбачає розроблення і здійснення заходів щодо вдосконалення і розвитку законодавства, що регулює страхування, зокрема створення правових засад здійснення повноцінного Інтернет-страхування. У зв'язку з цим підвищується

відповідальність страхових організацій за виконання прийнятих зобов'язань за укладеними онлайн-договорами. Одним з основних завдань на майбутнє в сучасних умовах можна вважати максимальний розвиток наявного потенціалу і створення найбільших та найвідоміших не тільки в Україні, але й у всьому світі страхових Інтернет-брендів [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Борисюк О. В. Пріоритети розвитку інтернет-страхування в умовах фінансових викликів. Інфраструктура ринку. Випуск 27, 2019 с.266-270.

2. Мігальчук Д. О. Проблеми і можливості розвитку інтернет страхування в сучасних умовах. Актуальні проблеми та перспективи розвитку економіки України: [матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (4 грудня 2019 р.)] / відп. ред. Л. Г. Ліпич, А. М. Лялюк. Луцьк, 2019. С.125-127.

3. Свєшнікова К.Т. Перспективи розвитку інтернет-страхування в Україні / Всеукраїнський науково-виробничий журнал. Випуск 5, 2013 с.264-267.

УДК 336

Завальна Д.О.[1], Набатова Ю.О. [2]
[1] студ. гр. ФЕУ-110м, НУ «Запорізька політехніка»
[2] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

СУЧАСНІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТА СТАН РИНКУ Ф'ЮЧЕРСНИХ УГОД В УКРАЇНІ

На сучасному етапі глобалізації тема розвитку ф'ючерсного ринку в Україні має велике значення тому, що розвиток цього ринку є одним з потенціальних шляхів залучення інвестицій для агропромислового комплексу та сировинного видобутку. В свою чергу за сприятливих умов валютний ф'ючерсний ринок має потенціал до збільшення обсягів грошового обігу. Удосконалення механізмів ринку дасть змогу поліпшити інвестиційний клімат країни

Сьогодні Україна може використовувати досвід біржової діяльності міжнародної ф'ючерсної торгівлі. Проблема постає в тому, що українські виробники у порівнянні з їхніми західними колегами оперують дуже незначними коштами. Також на міжнародних ф'ючерсних ринках не існують такі види угод, що притаманні нашому ринку і яких потребують вітчизняні підприємці.

Активній роботі на ринку термінових контрактів перешкоджає відсутність обґрунтованої законодавчої бази, яка відповідала б реальній економічній ситуації в Україні та загальноприйнятим у світовій практиці

поняттям і регулятивним механізмам, що діють на ринку деривативів, починаючи від самого тлумачення ф'ючерсного контракту до вирішення проблем мита й оподаткування.

В українському законодавстві цінними паперами визнаються лише такі похідні інструменти:

– опціони;

– ф'ючерсні контракти.

Ф'ючерсний контракт – це юридична угода щодо купівлі або продажу певного товару чи активу за заданою ціною у визначений час у майбутньому. Ф'ючерсні контракти стандартизовані за якістю та кількістю, щоб полегшити торгівлю на ф'ючерсній біржі. Покупець ф'ючерсного контракту бере на себе зобов'язання придбати базовий актив, коли закінчується термін дії ф'ючерсного контракту. Продавець ф'ючерсного контракту бере на себе зобов'язання надати базовий активна дату закінчення терміну дії [1].

На ринку діє дві категорії учасників, які використовують ф'ючерсні контракти: хеджери (організація, яка використовує ф'ючерсні контракти, щоб зафіксувати ціну конкретних товарів, які вона випускає/виготовляє для ведення свого бізнесу) та спекулянти. Виробники або покупці базового хеджування активів гарантують ціну, за якою реалізується або купується товар, тоді як портфоліо-менеджери(особа або група людей, відповідальних за інвестування активів взаємних, біржових або закритих фондів та управління поточною торгівлею портфелем) та трейдери можуть також робити ставку на рух цін базового активу за допомогою ф'ючерсів [1].

Наприклад, виробник нафти для її продажу використовує ф'ючерсні контракти, тобто фіксує ціну, за якою здійснюватиметься продаж, а потім доставляє нафту покупцеві, коли закінчується термін дії ф'ючерсного контракту.

Формально ф'ючерсні біржі є загальнодоступними, проте для проведення операцій необхідно знайти брокера, який погодився б працювати з даним клієнтом. Для українських учасників ринку пошук брокера може бути проблематичним. Більшість із них є новими учасниками для міжнародних ринків, які не мають кредитних рейтингів та відповідної репутації. Тому з українськими компаніями чи банками пов'язується вищий рівень ризику, ніж з іншими учасниками міжнародних ринків. З огляду на це брокер може вимагати підвищення рівня гарантованих внесків або наявності урядових гарантій, що значно збільшить фінансові витрати з проведення ф'ючерсних операцій.[2]

Уповільнений розвиток ф'ючерсного ринку в країні пов'язаний зі складними умовами становлення ринкової економіки України, відсутністю необхідної інфраструктури ф'ючерсної торгівлі, кваліфікованих кадрів біржовиків, економістів-біржовиків, здатних організувати біржову діяльність,

інфляцією, кризою виробництва. Головна причина, що заважає розвитку ф'ючерсної торгівлі в Україні — це слабкий розвиток самих ринкових відносин, ринкового середовища.[3]

Слаборозвинена інфраструктура ф'ючерсного ринку в нашій країні перешкоджає залученню у ф'ючерсну торгівлю тисяч підприємств, організацій і широких верств населення. На більшості українських підприємств і організацій немає фахівців, що мають необхідний рівень знань і розуміння важливості ф'ючерсної торгівлі. Як правило, на підприємствах і організаціях цілком відсутні кадри економістів-біржовиків. здатних брати участь у біржових справах.

В Україні впровадженням ф'ючерсних контрактів у біржовий оборот займаються багато біржових структур. В даний час розробляються ф'ючерсні контракти на продукцію нафтового профілю, кольорових металів, зерна та інших біржових товарів, а також на валюту. Українські біржі освоюють механізм ф'ючерсної торгівлі і створюють необхідні передумови для майбутнього розвитку ф'ючерсного ринку.

Первинний процес утворення діючого та ефективного ф'ючерсного ринку завершений. У порівнянні з міжнародним, розвиток українського сектору дуже скромний і зорієнтований на олігополістів.[4]

Для того щоб механізми ф'ючерсної торгівлі нарешті запрацювали на вітчизняному терені, необхідно докласти чимало організаційних і законодавчих зусиль, подолати багато хибних стереотипів і бар'єрів на шляху до мети. Найважливішою передумовою є розуміння сутності дії цих механізмів і засад їх ефективного функціонування й регулювання усіма причетними до такої важливої справи осіб.

Сьогодні наприклад на Аграрній біржі здійснюється підготовка до створення строкового ринку, який передбачає повноцінну роботу клірингового центру, ф'ючерсні контракти в національній грошовій одиниці, електронну платформу торгів та інші новації. Основна мета – впровадження внутрішнього ф'ючерсу, номінованого в національній валюті. Цей контракт буде орієнтовано на українських учасників біржового аграрного ринку. Згідно з прогнозами керівництва Аграрної біржі ф'ючерс має з'явитися на ринку через кілька років.

Для успішної реалізації цього проекту Аграрна біржа вже розпочала переговори з провідними консультантами і консалтинговими компаніями з питань розвитку біржового ринку, які мають колосальний досвід розвитку біржового ринку у світі. За оцінками експертів Аграрної біржі, дієвий біржовий майданчик дасть багато переваг для аграрної галузі і держави загалом. Наприклад, для сільгоспвиробника – можливість реалізовувати свою продукцію за ринковими цінами. На основі біржових механізмів сформується справедлива ціна, за якою здійснюватимуться й експортні операції.

Наслідком цих інструментів стане те, що аграрій матиме додаткові кошти, які він зможе використовувати для підвищення врожайності, розробки нових технологій, придбання техніки.

Підсумовуючи вище згадане, можна стверджувати що, внаслідок нестачі в Україні власних фінансових ресурсів суттєва їх частка залучається ззовні, тому виникають відповідні зобов'язання у валюті. У зв'язку з різкою девальвацією національної валюти виконання таких зобов'язань українськими компаніями може призвести (і вже призвело) до значного погіршення їх фінансового стану, а невиконання – до репутаційних ризиків і обмеження можливостей для подальшого залучення інвестицій. Тому активізація валютних ф'ючерсних операцій повинна забезпечити утримання стабільного курсу і поліпшення стану економіки.

У перспективі, за умови прийняття законопроектів за процедурою та функціонування приватних або державних бірж, можна сподіватися на це. Тим часом реальні обсяги торгів у фінансовому сегменті можемо прогнозувати тільки тоді, коли до нього будуть допущені банки. Слід розробити ефективну модель проведення Національним банком України політики регулювання ф'ючерсних операцій між банками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Futures Fundamentals: How The Market Works. URL: https://www.investopedia.com/university/futures/futures2.asp.

2. План проведення ф'ючерсних операцій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua.

3. Джон К. Халл. Опціони, ф'ючерси та інші похідні фінансові інструменти // Options, Futures and Other Derivatives; пер. с англ. – М.: Вільямс, 2007. – С.1056.

4. Рязанова Н. С. Міжнародні фінанси: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2001. — 119 с.

УДК 336

Завальна Д.О.[1], Бабенко-Левада В.Г. [2]
[1] студ. гр. ФЕУ-110м, НУ «Запорізька політехніка»
[2] канд. екон. наук., доц. НУ «Запорізька політехніка»

РОЗВИТОК РИНКУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ УКРАЇНИ ЗА ОСТАННІ РОКИ

Як свідчить світова практика, страхування життя виступає невід'ємним атрибутом страхового захисту населення, покращує якість і гарантує безпеку його життєдіяльності.

Становлення і поступ вітчизняного ринку страхування життя супроводжується важливими інституціональними та організаційно-правовими змінами, соціально-економічною нестабільністю та недостатнім рівнем техніко-технологічного забезпечення.

Перші кроки, які зроблено в частині медичної реформи, не лише виводять на якісно вищий рівень надання медичних послуг, а й стимулюють зростання попиту в населення на програми страхування життя. Посилені процесами євроінтеґрації та модернізації страхового ринку та конкуренції у страховому бізнесі, вони в сукупності вимагають переосмислення основних принципів і пошуку нових векторів розвитку страхування, підвищення ефективності страхування життя з метою забезпечення страхового захисту громадян і виконання державною частини взятих на себе соціальних завдань.

За своєю суттю страхування життя втілює в собі "такий вид особистого страхування, який передбачає обов'язок страховика здійснити страхову виплату згідно з договором страхування у разі смерті застрахованої особи, у разі дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії договору страхування та(або) досягнення застрахованою особою визначеного договором віку чи закінчення дії самого договору" [1].

На відміну від класичного ризикового страхування, страхування життя" не забезпечує відшкодування матеріальних збитків, а дає змогу гарантовано одержати застрахованим громадянам або їх сім'ям грошову допомогу" [2, с. 10].

Пропонуючи широкий спектр страхових гарантій та інвестиційних послуг, зазначений вид страхування дозволяє громадянам вирішувати цілий комплекс соціально-економічних проблем у контексті: фінансового захисту сім'ї у разі втрати годувальника та доходу померлого члена сім'ї чи у разі тимчасової/постійної втрати працездатності; додаткового пенсійного забезпечення; акумулювання коштів з метою матеріальної підтримки дітей при досягненні ними повноліття; страхового захисту приватного бізнесу, спадщини тощо; збільшення особистих доходів за рахунок надання пільг з оподаткування премій і виплат зі страхування життя [1, с. 66].

Визначальною рисою такого страхування є захист страхувальника від основних стандартних медичних страхових ризиків, а саме: переломи та/або опіки внаслідок нещасного випадку, хірургічного втручання та/або госпіталізації внаслідок нещасного випадку або хвороби, страхування на випадок критичного захворювання і інші [3]. Тобто договори страхування життя поєднують у собі захист, який можна отримати окремо за договорами медичного страхування. Таким чином, простежується взаємозв'язок і взаємозалежність між рівнем розвитку страхування життя і страхової медицини та якістю пенсійної системи і медичної сфери.

Вітчизняний ринок страхових послуг відіграє важливу роль на ринку небанківських фінансових послуг країни, займаючи друге місце за рівнем капіталізації серед інших учасників. Нині на ринку діє 296страховиків (станом на ІІІ квартал 2019 р.), з-поміж яких 34 – компанії зі страхування життя.

Страховики, які нині функціонують на ринку страхування життя України, відрізняються масштабами діяльності, методами продажів власних продуктів, каналами їх збуту, клієнтською базою, підходами до інвестування тощо. Разом із тим, відмітимо, що ринок страхування життя України є висококонцентрованим і зосередженим переважно у столиці та інших промислових центрах країни.

Щодо обсягу валових страхових премій, отриманих страховими компаніями зі страхування життя, варто відмітити позитивну тенденцію до їх зростання. Так, у 2018 р. їх обсяг склав 2756,1 млн. грн., що на 26% більше, ніж за попередній рік (2186,6 млн. грн.). За І півріччя 2019 р. їх величина досягла1245 млн. грн. [11]. У структурі надходжень валових страхових платежів превалюють премії, отримані від фізичних осіб (2636,9 млн. грн. (або 95,7%) у2018 р.). Натомість від юридичних осіб надійшло 119,2 млн. грн. Страхових премій (або 4,3%). Підкреслимо, що за 2018 р. в Україні зменшилася кількість застрахованих фізичних осіб на 15,7% з 4939010 до 4165014 особи. Упродовж І півріччя 2019 р. страховими компаніями зі страхування життя застраховано501104 особи, в той час як за І півріччя 2018 року цей показник становив790352 особи. Загалом станом на 30.06.2019 р. кількість застрахованих фізичних осіб зменшилася на 1,4% або на 59269 осіб і склала 4047982 осіб(станом на 30.06.2018 р. ця величина склала 4,1 млн. осіб).

Незважаючи на певні позитивні зрушення на вітчизняному ринку страхування життя, варто відмітити низку стримуючих чинників, існування яких носить деструктивний характер у зазначеній сфері. Це, насамперед: низький рівень доходів населення, а відтак і зниження його попиту на продукти страховиків; інфляційні процеси та використання населенням ефективніших засобів збережень; недосконала нормативно-правова база у галузі страхування та низька фінансова надійність і платоспроможність страховиків; неналежний рівень інформації про стан і можливості ринку страхування життя та його продукти; відсутність довіри населення до не лише компаній зі страхування життя, а й інших фінансових установ. В сукупності вони не давали можливості страховикам вести стабільну страхову діяльність; страхувальникам – активно використовувати страхові продукти та збільшувати довіру до страхових компаній: як ризикових, так і 13 компаній страхування життя; державі – створювати позитивний економічний клімат для відповідно цих двох суб'єктів страхового ринку.

Підсумовуючи вищевикладене, відзначимо, що ефективне функціонування вітчизняного ринку страхування життя відіграє важливу роль у соціально-економічних процесах та позитивно впливає на реальний сектор економіки, зачіпаючи безпосередньо чи опосередковано фінансову, кредитногрошову, соціальну політики і банківський сектор. Водночас, політикоекономічна нестабільність, ескалація воєнного конфлікту в країні, незавершеність пенсійної реформи, низький рівень платоспроможності населення, його фінансової грамотності і страхової культури обмежують діяльність страховиків зі страхування життя. На фоні позитивних зрушень щодо збільшення обсягів зібраних страхових премій і кількості застрахованих фізичних осіб, ринку властиві висока концентрація і превалювання компаній з іноземним капіталом. Як результат, виникає необхідність розробки шляхів підвищення ефективності його функціонування, удосконалення страхової діяльності, новелізації страхових продуктів і каналів їх збуту задля забезпечення покращення рівня життя і добробуту населення країни, гарантування йому належного страхового захисту та інтенсифікації економічного зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про страхування: Закон України із внесеними змінами та доповненнями від 16.10.2012 р. за № 5463-VI. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5461-17.

2. Артюх Т. М. Страхування життя в умовах сучасного страхового ринку України / Т. М. Артюх // Фінанси, облік і аудит. – 2011. – № 18. – С. 9–15.

3. Кулина Г. М. Сучасні тенденції розвитку страхування життя у світі / Г. М. Кулина // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В.А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Економічна думка, 2014. – Том 15. – № 2. – С. 64–70.

УДК 339.9:551.568.85

Рябченко І.А. [1], Пахомова І.Г.[2]
[1] студ. гр. ФЕУ-110м, НУ «Запорізька політехніка»
[2] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ІНТЕРНЕТ РЕЧЕЙ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ

Визначальною тенденцією зрушень у технологічній структурі впродовж останніх десятиліть став безпрецедентний за темпами розвиток новітніх інформаційних технологій. У першу чергу ця тенденція охопила економіку

країн-лідерів у світовому господарстві, що призвело до формування в розвинених країнах сегмента інноваційно-інформаційної, або «нової», економіки.

Однією з сучасних новітніх цифрових технологій, яка суттєво впливає на економічні процеси та має великий потенціал, є «інтернет речей» – IoT (від англ. Internet of Things) – концепція комунікації об'єктів («речей»), які використовують технології для взаємодії між собою та з навколишнім середовищем, що також передбачає виконання пристроями певних дій без втручання людини. Таким чином, інтернет речей – це система взаємопов'язаних обчислювальних пристроїв, механічних і цифрових машин, об'єктів, тварин або людей, які забезпечені унікальними ідентифікаторами і здатністю передавати дані по мережі, не вимагаючи від людини взаємодії з людиною або з комп'ютером. Ця концепція поєднує фундаментальні винаходи в галузі аналізу даних (Data Science, machine learning), інноваційні досягнення в розробленні сенсорів і самокерованої (безпілотної) техніки, що дозволили здійснювати збір даних та контроль за всіма об'єктами на рівні, недосяжному раніше, а також підключених мережевих рішень, систем управління, платформ і додатків.

Інформація в режимі реального часу, якою ділиться мережа IoT, дозволяє компаніям забезпечити конкурентну перевагу за рахунок підвищення продуктивності та ефективності, а також розуміння потреб споживачів. За допомогою цих даних компанії можуть визначити, як ефективність одного об'єкта впливає на інший, а також краще вимірювати та керувати операціями компанії на всьому підприємстві. Дана концепція має безліч програм, починаючи від даних про те, як споживачі використовують продукти та послуги, закінчуючи прогнозним обслуговуванням залізничних перевезень, управлінням споживанням енергії та оптимізацією заводських підлог.

Передові в технологічному відношенні країни світу, такі як Німеччина, Японія, Китай, США й інші, активно розробляють і впроваджують концепцію «Інтернету речей». Із цією метою вони фінансують науково-дослідні та проектні роботи, а також започатковують широкомасштабний процес перебудови програм підготовки кадрів, у т. ч. вищої кваліфікації. Основні сфери реалізації концепції «Інтернет речей» у цих країнах входять до топ-5 технологічних драйверів глобальної конкурентоспроможності у XXI ст.

Характерними особливостями впровадження цієї концепції у виробничий процес є темпи зростання, що в 3 – 4 рази випереджають зростання інших галузей промисловості; велика частка доданої вартості в кінцевій продукції; значні обсяги експорту та високий інноваційний потенціал, що здатний забезпечити інноваціями не тільки основну, а й суміжні галузі економіки. У результаті функціонування даних галузей

формується синергетичний ефект від поширення нововведень у національному і світовому господарствах.

Ці найважливіші якості високотехнологічних галузей роблять їх пріоритетним полем глобальної інноваційної діяльності, а також основним об'єктом вкладень ризикового капіталу, дозволяючи знизити витрати технологічних процесів, вплив людського фактору та ризики аварій, перейти до нових бізнес-моделей в економіці, трансформуючи глобальне виробництво. Світова практика показала, що найбільш активно концепція «Інтернет речей» використовується в міжнародному рітейлі, глобальній логістиці, АПК, машинобудуванні (індустріальний «IoT», або «Розумні заводи»), житлово-комунальному господарстві («Розумні міста» та «Розумні будинки») тощо.

Україна сьогодні дуже відстає в IoT-галузі, проте кожного року спостерігаються позитивні зміни, адже на ринку з'являються компанії, що займаються розробленням та реалізацією дійсно якісних пристроїв, що можуть позмагатися з європейськими розробками.

Першою й основною проблемою, що заважає розвитку технологій Інтернету речей, є фінансове забезпечення. Через кризові явища в країні наша держава не може охопити всі сфери діяльності для їх підтримки в необхідному обсязі, тому що існують труднощі з перерозподілом державного бюджету, від якого напряму залежить розвиток цих технологій.

Ще однією причиною є відсутність стабільної роботи кадрової політики. Проблема полягає у втраті висококваліфікованих фахівців, котрі могли б успішно займатись розробленням та підтримкою технологій Інтернет речей на підприємствах, що виїжджають за кордон в пошуку кращих умов для реалізації своїх можливостей.

Великим бар'єром виступає також затримка та застій в інноваційній діяльності виробництва. Ця проблема пов'язана з недостатньою кількістю робочих місць на виробництвах, відсутністю справедливої оплати праці (прогалина в мотиваційних чинниках).

Важливим психологічним чинником, що притаманний нашому суспільству, є консервативність. Здебільшого люди намагаються залишатися в зоні комфорту та важко адаптуються до новинок, що діють масово, їм важко звикнути та прийняти нововведення та нові технології.

Отже, впровадження концепції «IoT» є загальносвітовою тенденцією. У нашій країні важливу роль у цьому процесі має відігравати держава за рахунок удосконалення регуляторної бази, розвитку механізмів підтримки «IoT», створення умов для розвитку кадрового потенціалу. У разі обґрунтованого системного підходу «IoT» може стати одним із чинників зростання економіки України в довгостроковій перспективі. Проте важливо враховувати мультиплікативний вплив, який технології «IoT»

здійснюватимуть на галузі української економіки за рахунок підвищення продуктивності праці та скорочення витрат.

УДК 336.719
Клименко А.Д. [1], Бабенко-Левада В.Г. [2]
[1] студ. гр. ФЕУ-118 НУ «Запорізька політехніка»
[2] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

НАДІЙНІСТЬ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ: ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ

Питання надійності є надзвичайно важливим для економічних суб'єктів, які прагнуть взаємодіяти з банківськими установами. Особливо ця тема стала актуальною після кризових подій, які значно похитнули довіру населення до даного сектору економіки.

Обираючи комерційний банк, клієнти прагнуть максимізувати задоволення своїх потреб від співпраці. І саме можливість банку, попри зовнішні і внутрішні фактори, які на нього впливають, забезпечити їх певною мірою - визначає його надійність.

Виходячи з цього, охарактеризуємо надійність банку як здатність установи постійно забезпечувати ефективну діяльність, протистояти зовнішньому і внутрішньому впливу, а також зберігати можливість виконувати свої зобов'язання вчасно і в повному обсязі.[1]

Основними підходами до оцінювання надійності банку є:

1) Розрахунок різних показників фінансового стану банків на основі даних фінансової звітності, які дають змогу отримати уявлення про основні аспекти діяльності банку, його, рентабельність, фінансову стійкість тощо.

2) Портфельний підхід - побудова банківського портфеля та управління ним за допомогою динамічної економіко-математичної моделі щодо оптимізації залучення і розміщення грошових ресурсів банку.

3) Методика оцінки надійності банків Центру наукових досліджень НБУ (автори Р. Набок і А. Набок).

4) Методики приватних рейтингових агентств та організацій, результати яких не завжди публікуються в пресі. [3]

В Україні від 1 листопада 2016 року, НБУ використовується офіційно визнана, вдосконалена система рейтингової оцінки банків - система CAMELSO. Нагляд за банками, за цією рейтинговою системою полягає у визначенні загального стану банку на підставі стандартизованих критеріїв, що охоплюють усі напрямки його діяльності До них відносяться:

1.Капітал – оцінка його достатності для захисту інтересів вкладників і підтримки платоспроможності.

2. Активи – спроможність забезпечити повернення активів, вплив проблемних кредитів на загальний фінансовий стан банку.

3. Менеджмент – оцінка методів управління банком з точки зору принципів корпоративного управління, ефективності діяльності, методів управління та контролю.

4. Надходження– достатність доходів банку для перспективного розвитку та зростання.

5. Ліквідність– здатність забезпечити своєчасне та повне виконання своїх зобов'язань.

6. Чутливість до ринкових ризиків – ступінь реагування на зміну ситуації на ринку.

7. Операційний ризик – здатність ефективно управляти операційним та інформаційним ризиком з метою недопущення/мінімізації фінансових втрат внаслідок реалізації ризиків.

Усереднена комплексна рейтингова оцінка банків за CAMELSO у 2019 році, як і у 2018-му, становила «2» в порівнянні з «3» в 2017-му, тобто була високою. (оцінка "1" є найвища, "4" – найнижча).[2]

Як вже зазначалося раніше, на банківську надійність впливають зовнішні (екзогенні) фактори, та внутрішні (ендогенні).У зовнішніх можемо виділити 5 основних груп: економічні (стан економіки країни; характер інфляційних процесів; рівень розвитку виробництва; тощо), фінансові (законодавча база; грошово-кредитна політика НБУ; стан грошового ринку; стан фінансового ринку; тощо), політичні (політична стабільність; стійкість уряду), соціальні (рівень довіри до банківської системи; рівень доходу населення), та форс-мажорні обставини - непередбачені та неподоланні обставини, спричинені природними явищами.

Внутрішні фактори, що впливають на рівень надійності банківської установи, можна поділити на три групи: якість фінансового менеджменту (управління активами, зобов'язаннями, капіталом, ризиками, ліквідністю, рентабельністю, тощо), якість організаційного менеджменту (організація системи контролю, безпеки; якість управління персоналом; рівень розвитку інформаційних технологій; компетентність керівників; склад засновників, тощо), та якість маркетингу (процесу планування; конкурентоспроможність банківських продуктів; якість системи просування банківських продуктів). [1]

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.К. В. Мстоян. Ефективна економіка № 5, 2012. Стаття. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/

2.Сайт Національного Банку України. Режим доступу: https://old.bank.gov.ua/

3.Жечева, А. М.Радченко, Н.Г. 2019 р. Мелітополь: Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного. Режим доступу: http://elar.tsatu.edu.ua/

УДК 336

Лізогубова В.М. [1], Бабенко-Левада В.Г. [2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-110М, НУ «Запорізька політехніка»

АНАЛІЗ СТАНУ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ В ПОРІВНЯННІ З ЗАКОРДОННИМ ДОСВІДОМ

Мета дослідження полягає в виявленні тенденцій розвитку та загальної ситуації що склалася на ринку страхових послуг України та зарубіжних країн під впливом COVID-19 а також виокремлення причин негативного впливу на ефективність функціонування страхового ринку.

Актуальність дослідження полягає в тому що пандемія COVID-19 - головний фактор, що визначає загальну економічну повістку 2020 року, і зокрема ситуацію на ринку страхових послуг, тому важливим є питання розвитку та аналізу ринку страхових послуг в умовах впливу пандемії. Світова криза, спровокована поширенням пандемії COVID-19, стала серйозним викликом для ринку страхових послуг Європи, та відіграє помітну роль в економіці західних країн. Французьким та італійським страховим компаніям доводиться жертвувати мільйони євро до фондів солідарності у боротьбі з кризою, йти на поступки клієнтам і винаходити методи підтримки населення і бізнесу, які, з одного боку, не дали б їм розоритися, а з іншого - не викликали б гнів з боку суспільства і втрату репутації в період загального лиха. Операційні збитки французьких підприємств через карантин складуть десятки мільярдів євро - сума, яку жоден суб'єкт, крім держави, не може винести поодинці. Схожа ситуація спостерігається і в Італії, де страхові компанії, намагаючись розділити державне тягар по боротьбі з COVID-19, вивели на ринок нові програми страхування, точково допомагають громадянам і бізнесу впоратися з наслідками пандемії коронавірусу. Страховий сектор Італії, однією з найбільш постраждалих через пандемію країн Євросоюзу, також прийняв ряд екстрених заходів, спрямованих на підтримку найбільш постраждалих громадян і галузей економіки.

Крім того, італійські страховики вжили низку заходів у сфері медичного страхування. Наприклад, найбільший страховик Італії і Європи Generali

оголосив про запуск програми для підприємців по страхуванню співробітників від коронавірусу. Програма передбачає виплати по 100 євро застрахованій на добу протягом тривалої госпіталізації і допомога в розмірі 3000 євро на відновлення після реанімації. Страховкою вже охоплено понад 1 млн працівників по всій Італії. Також компанія створила Міжнародний надзвичайний фонд для боротьби з COVID-19 в розмірі до 100 млн євро, з яких 30 млн євро буде використано для допомоги Італії.

В Китаї страховики, що працюють в сегменті медичного страхування, опинилися під ударом в першу чергу. Деякі компанії розширили страхове покриття діючих полісів, щоб оплатити витрати на лікування або надати виплату в разі смерті через COVID-19. Один з найбільших страховиків життя запустив спеціальну програму попередньої компенсації для діючих договорів страхування та виділив страховим агентам 10 млн безкоштовних полісів, страхова сума за кожним з яких складає близько 10 млн дол США. Інші медичні страховики ініціювали «Програми реагування в надзвичайній ситуації», щоб забезпечити швидке врегулювання претензій для страхувальників. Додаткове покриття було надано працівникам охорони здоров'я та журналістам, які працюють у найбільш постраждалому районі провінції Хубей. У Сінгапурі та Гонконгу були запропоновані схожі механізми безкоштовного включення додаткового покриття ризиків від COVID-19, хоча пандемія там носила набагато більш стриманий характер[1].

Щодо ситуації на ринку страхових послуг в Україні використовуючи звіти можна казати про наступне. Обсяг наданих страхових послуг після падіння в II кварталі (9,4 млрд. грн) в III кварталі досяг показників I кварталу і виріс до 11,9 млрд. грн. Всього за 9 місяців 2020 року валові страхові премії склали 33 млрд. грн., Чисті премії склали 29,2 млрд. грн. Частка страхових премій, отриманих від фізичних осіб, за 9 місяців склала 49,6%, від юридичних осіб - 40,9%, від перестраховиків - 9,5%. 19,5% страхових премій або 6,4 млрд. грн. було передано в перестрахування, з яких трохи менше половини 2,7 млрд. грн. було передано перестрахувальникам-нерезидентам. Ризикові страховики отримали 29,4 млрд. грн. премій, в т.ч. через філії та представництва 4,4 млрд. грн. Страховики життя привернули 3,6 млрд. грн. За звітний період було укладено 89,4 млн. договорів страхування[2].

Страхові виплати склали 11,1 млрд. грн., з яких фізособам виплачено 4,9 млрд. грн. відшкодувань. Рівень виплат практично не змінився і за 9 місяців 2020 склав 33,8%.У третьому кварталі кількість страхових компаній не змінилася і становить 215 страховиків, з яких 20 займалосявиключнострахуваннямжиття.Триваєскороченняобсягівактивівстраховиків. З початку року вони скоротилися на 4,6% і на кінець третього кварталу склали 61,6 млрд. грн. Чистий прибуток страхового сектора за 9

місяців склала 2,8 млрд. грн. Страхові компанії сплатили до держбюджету 1,3 млрд. Грн. податку на прибуток.[2].

В результаті впливу пандемії COVID-19, знаковою тенденцією 2020 року стало перегляд бізнес-стратегій практично у всіх без винятку страхових компаній. Падіння обсягів продажів по ряду видів страхування стимулювали страховиків і страхових посередників до діджіталізації. В тій чи іншій мірі, дистанційний продаж і врегулювання за допомогою інтернет-технологій - стали головними стратегічними завданнями цифровізації страхового ринку України. Фактично індикатором конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості страховика стала можливість дистанційно укласти або переукласти договір страхування, внести в нього зміни, надати документи страховика, що підтверджують страховий випадок. Пандемія – це можливість для страховиків зміцнити свої позиції на ринку. У сучасних реаліях, коли збори премій зі страхування життя можуть серйозно скоротитися, технологічні розробки особливо важливі для розвитку нових методик надання послуг. Зараз страховикам потрібно інтегрувати технології у бізнес, онлайн- і офлайн-канали. Правова база і технології дистанційного обслуговування клієнтів страхових компаній істотно відстають від потреб і потребують подальшої реформи. Крім того, на шляху підвищення клієнтоорієнтованості страховиків особливу важливість набувають завдання вдосконалення законодавчого регулювання питань, спрямованих на захист прав споживачів страхових послуг і протидії їх дискримінації в сфері страхування.

У висновку можна зазначити пандемія COVID-19 та введені в зв'язку з нею карантинні обмеження і обумовлений даними факторами спад ділової активності призвели до негативного впливу на зростання страхового ринку. При цьому фінансова ефективність страховиків знаходиться на максимальному за останні кілька років рівні. Неабиякою мірою цьому сприяє скорочення обсягів страхових виплат, що є наслідком карантинних заходів, пандемія COVID-19 стимулює зростання інтересу до сегменту добровільного медичного страхування.

Задля успішного функціонування страхових компаній у кризовий період в Україні необхідно :

- додатково залучати клієнтів при впровадженні інноваційної діяльності;
- вчасно реагувати та економічні та політичні зміни;
- впроваджувати інноваційні технології які будуть заощаджувати економічні, людські та фінансові ресурси;
- створювати нові, вигідні для споживачів страхові програми;
- налагодити систему страхового менеджменту в страховій компанії;

- налагодити систему зв'язків з внутрішнім і зовнішнім середовищем страхової компанії.;

- підвищувати зацікавленість та відповідальність працівників страхової компанії задля високого рівня результативності;

- підвищувати якість надання страхових послуг а також рівень довіри з боку населення;

- шляхом створення спільних програм для страхування ризиків пандемії утворити партнерство між органами державної влади та страховими компаніями;

- інтегрувати технології у бізнес, онлайн і офлайн канали, впроваджувати технології блокчейну, штучного інтелекту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. О. А. Боднар, В. В. Хоренженко, Ю. В. Татаренкова. Функціонування страхового ринку України в умовах пандемії COVID-19.

2. Статистика страхового ринку України. Режим доступу: https://forinsurer.com/stat

3. Фесенко Н. В., Яремченко Л. М. Стан та перспективи функціонування страхового ринку України в умовах глобалізації. Економіка та держава. №8/2019. с. 28-34. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/8_2019/7.pdf

4.Спалах корона вірусної інфекції COVID-19: веб-сайт ВОЗ. URL: https://www.who.int/ru/emergencies/diseases/novelcoronavirus2019?gclid=CjwKCAjw8MD7BRArEiwAGZsrBR3H8ynOIveXjA_Jyt2oBt0LSQqATn4qt6HAilptCg1nbML3QIPEyx oCcr4QAvD_BwE

УДК 336.714

Мануковська В.В. [1], Бабенко-Левада В.Г. [2]
[1] студ. гр.ФЕУ-118 НУ «Запорізька політехніка»
[2] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

СУТНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙНИХ БАНКІВ, ЇХ ВИДИ ТА РОЛЬ В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

У сучасній кредитній системі в ряді західних країн широкий розвиток отримали інвестиційні банки, чому сприяли поділ праці і спеціалізація в кредитній сфері.

Основне завдання інвестиційних банків - мобілізація довгострокового позичкового капіталу і надання його позичальникам за допомогою випуску і розміщення акцій, облігацій та інших видів зобов'язань [1].

Базуючись на роботі банків, фінансова промисловість розгалужується на два основні сегменти - інвестиційний банк і комерційний банк. Комерційні

банки створюються з метою укладення комерційних угод, таких як юридично прийняти депозити і позичити гроші клієнтам, як фізичні особи та корпорації.

З іншого боку, інвестиційні банки створюються для надання послуг інвесторам. Операції інвестиційних банків різні, і виступає посередником між покупцями і продавцями акцій і облігацій, які допомагають клієнтам у залученні капіталу[2].

Для інвестиційних банків велике значення має не величина засновницького прибутку, а контроль над корпорацією-емітентом, що і дозволяє отримувати величезні прибутки. За свою засновницький діяльність інвестиційні банки отримують не тільки готівкові гроші, а й акції. При цьому їх контроль над корпорацією може посилюватися, якщо вони отримують право довіреності на голосування по тим акціям, які вони розміщують серед певного кола клієнтів (особливо це стосується іноземних акціонерів) [1].

Банки генерують свої доходи, стягуючи плату за свої консультативні послуги. Крім того, торговельний бізнес банку підлягає прибутку або збитку. Ці банки відіграють вирішальну роль у наданні допомоги компаніям або уряду у прийнятті добре спланованих рішень і легкого залучення коштів. Послуги, що надаються інвестиційним банком, надаються як:

- андеррайтинг цінних паперів;
- залучення капіталу;
- управління активами;
- управління активами;
- злиття та поглинання;
- допомога компаніям у створенні початкової публічної пропозиції (ipo);
- консультаційні послуги [2].

В даний час існує два типи інвестиційних банків. Банки першого типу займаються винятково торгівлею і розміщенням цінних паперів, банки другого типу - довгостроковим кредитуванням.

Інвестиційні банки першого типу, як правило, виступають в ролі засновників, організаторів емісії цінних паперів, а також гарантів, які діють на комісійних засадах або виплачують заздалегідь встановлену суму незалежно від подальшого розміщення акцій і облігацій. Вони можуть діяти також в якості агентів, які купують певну частину цінних паперів, що не розміщена компанією, а також як фінансові консультанти з цінних паперів та іншим аспектам діяльності торговельних, промислових і транспортних корпорацій.

За дорученням корпорацій і держави, які потребують довгострокових вкладень і вдаються до випуску акцій і облігацій, банки беруть на себе визначення розміру, умов і терміну емісії, вибір типу цінних паперів, а також

обов'язки з розміщення та організації вторинного обігу. Установи цього типу гарантують купівлю випущених цінних паперів, набуваючи і продаючи їх за свій рахунок або організовуючи для цього банківські синдикати, надають покупцям акції і облігації [1].

В останні роки існують тенденції до скорочення кількості грошових коштів, які вкладаються найкрупнішими інвестиційними банками світу в ринки країн, що розвиваються. Цей фактор значно знижує ефективність діяльності інвестиційних банків України та підриває їх взаємозв'язки з банками інших країн. Але неможна сказати, що інвестиційні банки у наш час не відіграють ніякої ролі ні в економіці, ні в політиці держави.

У 2020 році Міністерство фінансів України залучило міжнародні інвестиційні банки у зв'язку із запропонованим випуском незабезпечених облігацій зовнішніх державних позик з найвищим пріоритетом та дванадцятирічним строком обігу, що будуть деноміновані у доларах США. Також було оголошено прискорену пропозицію обміну щодо певних непогашених облігацій зовнішніх державних позик України із терміном погашення в 2021 та 2022 роках на суму до 750 млн дол. США одночасно з випуском нових облігацій [3].А в грудні 2020 року Мінфін продав облігацій внутрішньої держпозики майже на 16 мільярдів гривень, про що повідомила прес-служба Мінфіну у Facebook [4]. Ці факти доводять те, що, хоча частка інвестиційних банків в банківській системі України порівняно невелика, вони завдяки своїм тісним зв'язкам як з урядом, так і з інвестиційними банками інших країн, відіграють в економіці держави не останню роль.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Онлайн - бібліотека "Stud.com.ua". Електронний ресурс. - Режим доступу: https://stud.com.ua/61235/bankivska_sprava/investitsiyni_banki

2. Інформаційний портал "Gadget-info.com". Електронний ресурс. - Режим доступу: https://uk.gadget-info.com/difference-between-investment-bank

3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. Електронний ресурс. - Режим доступу: https://www.mof.gov.ua

4. Інформаційний портал "Економічна правда". Електронний ресурс. - Режим доступу: https://www.epravda.com.ua/news/2020/12/8/668961/

УДК 336.71

Нефьодов Є.О.[1], Шестопалова О.В. [2]
[1] студ. гр. ФЕУ-117, НУ «Запорізька політехніка»
[2] старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ, ОРІЄНТОВАНОЇ НА ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКУ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Основними причинами неплатоспроможності банку є незадовільний стан його прибутковості, погіршення роботи банку і можливе його банкрутство. Банківський прибуток є одним із найсуттєвіших показників ефективності його функціонування та стабільності банку.

Банківський прибуток формується у результаті здійснення кредитних, розрахункових, грошових операцій та інших видів діяльності банку. Він є джерелом виплати дивідендів акціонерам, слугує для створення фондів банку, а також є базою підвищення добробуту банку[1].

Для максимізації прибутку банку, необхідно збільшувати його доходи і зменшувати витрати, що є цілком логічним. У зв'язку з цим можна виділити основні шляхи зростання прибутковості комерційного банку:

- загальне зростання групи активів, що приносять дохід, у вигляді відсотків. Для цього банк повинен залучати більше позичальників і ретельно аналізувати їх фінансовий стан. При цьому банк нарощуватиме свій кредитний потенціал за рахунок збільшення обсягу ресурсів, що залучається;

- зміна питомої ваги дохідних активів в сукупних активах. Як відомо, банки намагаються рівномірно розподілити питому вагу кожної частки активів між собою. Збільшивши питому вагу дохідних активів, це може спрацювати як додаткова мотивація для збільшення прибутку;

- зміна структури портфелю дохідних активів. Як відомо, чим вищий дохід, тим більший ризик в банківській сфері, тому головне завдання банку – визначення ступеню допустимості та виправданості того чи іншого ризику [2].

Розглянувши основні підходи до збільшення прибутковості комерційного банку, слід звернути увагу на конкретні приклади. За приклад взято діяльність АТ «ОТП БАНК» за 2017-2019рр. Для досягнення високої прибутковості цьому банку слід:

- нарощувати власні кошти банку, що сприятиме зростанню ресурсної бази банку і відповідно їх інвестиційному потенціалу;

- раціональніше і ефективніше розміщувати кошти банку для забезпечення його фінансової стійкості, що в свою чергу дозволить позбавитися суперечностей між ліквідністю і прибутковістю даного комерційного банку;

- слід більшу увагу приділяти фінансовому плануванню, що дозволить спрогнозувати доходи, витрати і прибуток банку на рік. Також це дозволить банківській установі бачити перспективи свого розвитку;

- сформувати надійні страхові резерви, що зменшить ризик банкрутства банку і неповернення раніше виданих кредитів;

- сформувати додаткові фінансові інструменти, які дозволять одержати додатковий банківський прибуток. Наприклад, ф'ючерси, опціони, форвардні операції з валютою тощо.

Отже, банківський прибуток є одним із найважливіших показників ефективності функціонування банку та його стабільності. У ньому зацікавлені всі учасники економічного процесу. Розмір банківського прибутку хвилює акціонерів, тому що він є показником доходу на інвестований капітал. Вкладникам прибуток гарантує стабільний дохід і впевненість у його поверненні, з нарахованими відсотками, а зацікавленість позичальників полягає в тому, що зростають їх власні накопичення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Банківські операції: підручник / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пудовкіна; за ред д-ра екон. наук А. М. Мороза. – К.:КНЕУ, 2015. – 384 с.

2. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http:// bank.gov.ua

3. Офіційний сайт АТ «ОТП БАНК». Режим доступу: https://ru.otpbank.com.ua/about/informations/annual-reports/

УДК 336

Рябченко І.А.[1], Набатова Ю.О. [2]
[1] студ. гр. ФЕУ-110м, НУ «Запорізька політехніка»
[2] канд. екон. наук, доц., НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ БІРЖОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ

Рівень розвитку біржової торгівлі є важливим індикатором конкурентоспроможності економіки країни. Саме біржі, у силу притаманної їм регулярності здійснення операцій, є постійними місцями проведення торгів, що ґрунтуються на принципах рівноправності учасників і публічності. За умови стабілізації економіки та накопичення досвіду біржі можуть і мають стати повноцінними індикаторами ринкових цін, оскільки саме біржі займають провідну позицію на товари та сировину на основі співвідношень фактичних попиту і пропозиції. Завдяки біржам починають відбуватися процеси самоліквідації тіньового ринку через прозорість товарних потоків.

За останні роки в Україні спостерігається ситуація з переважанням позабіржового ринку. Цікавим є факт, що кількість діючих та реєстрованих бірж значно відрізняється. Статистичні дані говорять, що близько 40% зареєстрованих в Україні бірж не здійснюють практичну діяльність. Основний обсяг операцій, пов'язаний із біржовими товарами, здійснюється на позабіржовому ринку, а угоди, що укладаються на біржах, по своїй суті здебільшого не є біржовими, що є негативною тенденцією, оскільки це причина неможливості адекватної оцінки реальної вартості підприємств інвесторами.

За критеріями обсягу виробництва Україна володіє певним біржовим потенціалом ринків зерна, цукру, насіння олійних культур, але сировинний товар потребує специфічних механізмів для формування прогнозних ринкових цін. У складі основних факторів, що впливають на процес становлення біржового товарного ринку в Україні, можна відзначити рівень розвитку виробництва та споживання товарів в Україні; обсяги експорту та імпорту товарів; ступінь інтегрованості біржових структур в єдину мережу; рівень поінформованості суб'єктів господарювання про можливості інструментів біржового ринку.

Останніми роками суб'єкти господарської діяльності отримали право самостійно вибирати товарний продукт та напрями його використання. Сфера заготівлі характеризується використанням тендерних торгів, відповідно, поступово починають зникати державна монополія й тотальний контроль під час здійснення закупівель. Досить поширеними у вітчизняній практиці господарювання стали приватизовані підприємства або ті, що стали власністю окремих господарів чи окремих колективів. Сфера обміну й торгівлі сільськогосподарською продукцією стрімко починає використовувати трейдерів, торгові доми та сервісні підприємства, що значно полегшує та спрощує процес біржової торгівлі. Заслуговує на увагу й той факт, що зі впровадженням та розвитком комп'ютерних технологій місце торгівлі стає звичайним робочим місцем, що дає змогу одночасно продавати значні кількості активів, вплив величини партії торгівлі на швидкість торгівлі повністю зникає, а також зникає необхідність використання посередників, що значно прискорює сам процес торгівлі.

В Україні біржовий ринок є штучно створеним і не виконує притаманні йому функції. Біржі переважно працюють у своєму ізольованому бізнес-середовищі або створюються для забезпечення бізнес-інтересів певної групи людей. Більшість бірж сьогодні відчувають кризу і знаходяться у стані припинення своєї діяльності.

Статистична інформація вказує на те, що біржові товарні потоки по території України розміщені досить нерівномірно, а видовий склад вітчизняних бірж показує, що найбільша частка (70%) припадає на товарні і

товарно-сировинні бірж, а найменша (4,07%) – на агропромислові. За стабільних зовнішньоекономічних факторів кількість зареєстрованих бірж в Україні постійно зростає.

На тлі процесів об'єднання найбільших світових біржових майданчиків, технологізації та автоматизації біржової торгівлі у багатьох країнах світу, український біржовий ринок набагато відстає за масштабами укладених угод, рівнем програмного забезпечення торгівлі та ін. Вітчизняні біржі використовують застарілі технології та примітивні електронні засоби торгів. Нагальним питанням сьогодні є інтеграція біржових електронних платформ у систему державних закупівель ProZorro, з яким пов'язано багато прихованих труднощів (наприклад, акредитація біржі, узгодження роботи платформ, написаних різними мовами програмування тощо).

Становленню в Україні цивілізованого організованого біржового ринку сприятиме здійснення таких заходів:

- покращення нормативно-правового забезпечення біржової торгівлі;
- введення державного регулювання біржової торгівлі шляхом створення державного органу з питань регулювання діяльності біржового товарного ринку;
- розширення поля діяльності біржової торгівлі;
- приведення моделі функціонування товарних біржових ринків України у відповідність до найкращого світового досвіду та з врахуванням директив ЄС – MiFid-I та MiFid-II;
- інформування товаровиробників про переваги торгівлі товарами через біржі;
- надання товаровиробникам певних пільг, при умові реалізації ними продукції через біржовий ринок;
- активне впровадження інформаційних технологій на базі Інтернету в біржову діяльність в Україні та розвиток інтернет-трейдингу.

Отже, розвиток біржової торгівлі в Україні підпорядкований впливу факторів макроекономічного характеру, що мають переважно негативний вплив та зумовлюють існування низки проблем у функціонуванні бірж: недосконаліть нормативного регулювання і неузгодженість законодавчої бази, низький рівень ліквідності біржових операцій на товарних біржах, присутність на торгах не біржових товарів, висока волатильність біржових цін, незначна кількість біржових інструментів, занадто повільне впровадження сучасних біржових інформаційних технологій та відсутність біржової культури.

УДК 336
Постнікова І.В.[1], Шестопалова О.В. [2]
[1] студ. гр. ФЕУ-117, НУ «Запорізька політехніка»
[2] старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

РОЗВИТОК НЕТРАДИЦІЙНИХ БАНКІВСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ ТА ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ЗА ОСТАННІ РОКИ

Нетрадиційні банківські послуги – це важлива і невід'ємна складова діяльності сучасних комерційних банків в усьому світі. Надання даних послуг і їх асортимент – запорука успішності та конкурентоздатності комерційного банку, окрім того – це розширення ринку збуту своїх послуг, отримання додаткового прибутку для банку та диверсифікація його фінансових ризиків.

До нетрадиційних для банків України операцій та послуг можна віднести: лізинг, факторинг, довірчі (трастові) послуги, операції з дорогоцінними металами, гарантійні, посередницькі, консультаційні та інформаційні послуги, фінансовий інжиніринг.

Ринок лізингу в Україні на даний момент повільно відновлюється після різкого зменшення кількості лізингових угод на 42% у 2015 році. На початку 2017 року кількість нових укладених договорів збільшилася в 2,2 рази, а обсяг усіх договорів сягнув 12,8 млрд грн станом на 1 січня 2018 року. На початку 2018 року кількість лізингових договорів в Україні становила 50% від рівня 2013 року, тоді як загальна вартість цих договорів зменшилася втричі. [1]

На українському ринку найбільше користуються лізингом дві галузі - транспортна та сільське господарство. Найбільший потенціал для проникнення лізингу в Україні мають такі нові сегменти економіки, як IT, медицина (медичне обладнання), дорожнє будівництво, логістика, нерухомість, інфраструктура, переробка відходів, альтернативна та відновлювальна енергетика.

В багатьох країнах широко використовується міжнародний факторинг, тоді як в Україні він майже відсутній. Такі популярні його види, як купівля рахунків з дисконтом та оплата їх факторові (банку), обслуговування банком усіх операцій обліку продажів компаній з веденням рахунків їхніх дебіторів і поданням докладних звітів, надання гарантій повної оплати товару навіть тоді, коли покупець прострочить або не сплатить борг, в Україні практикувалися рідко. Як правило, клієнти надають перевагу такому обслуговуванню, коли банк купує рахунки дебіторів із дисконтом, одержуючи платіж на свою користь. У разі відступлення прав вимоги боргу

банку передається вексель. Таким чином, факторинг поступово перетворювався на операцію з обліку векселя.

Далеко не досконалий і повільно розвивається в Україні й ринок форфейтингу - операції з придбання фінансовим агентом, що зветься форфейтор, комерційного зобов‘язання позичальника, яким виступає покупець/імпортер, перед кредитором (продавцем/експортером). Як правило, в Україні форфейтингове фінансування носить середньо-строковий характер і призначене для експортерів товарів, таких як машини, транспортні засоби та обладнання, послуг капітального призначення (будівництво промислових та інфраструктурних об‘єктів за кордоном) і рішень у галузі інформаційних технологій.

Таким чином можна відмітити, що взагалі нетрадиційні операції та послуги мають повільний темп розвитку і не достатньо ще поширені в Україні. Перешкодами цьому є низка факторів, таких як: обмеженість фінансування галузей в Україні; відсутність сучасної сприятливої узгодженої законодавчої бази та відсутність спеціальних податкових стимулів; слабкий рівень бізнес-планування; високий відсоток обслуговування порівняно із зарубіжною практикою (у розвинених країнах вартість факторингу становить в середньому 1,5 – 2% від суми постачання, а в Україні – до 30 – 50% від зазначеної суми); недостатня обізнаність менеджерів, економістів та керівників з факторингом як економічним інструментом тощо. Для покращення та пожвавлення розвитку нетрадиційних операцій та послуг необхідно вирішити ряд цих проблем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Фінансовий лізинг в Україні: поточний стан та перспективи розвитку / 2018 р./ [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2541156-finansovij-lizing-v-ukraini-potocnij-stan-ta-perspektivi-rozvitku.html

2. Дерев’янко С.І./Факторинг в Україні: стан та перспективи розвитку / 2020 р. / [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/339040217_faktoring_v_ukraini_stan_ta_perspektivi_rozvitku

3. Хома І.Б., Данилів І.Л./Особливості використання та вдосконалення форфейтингу в Україні на основі міжнародного досвіду / 2018 р. / [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2018/5_10_uk/70.pdf

УДК 336
Рябченко І.А.[1], Бабенко-Левада В.Г. [2]
[1] студ. гр. ФЕУ-110м, НУ «Запорізька політехніка»
[2] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

СТРАХУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ В УКРАЇНІ

Гостра потреба у залученні інвестиційних ресурсів є актуальною проблемою українських економічних реалій сучасного періоду.

Нещодавні політичні заяви на найвищому міжнародному рівні актуалізували питання необхідності швидкого залучення в Україну інвестицій шляхом впровадження спеціальної Урядової програми «Investmentnanny». Зазначається, що дана програма спрямована на залучення так званого «великого» іноземного інвестора (від $100 млн), організація співпраці з якими покладатиметься на інвестиційних менеджерів урядової організації UkraineInvest.

Світовий досвід переконує, що активний економічний розвиток сучасної держави безпосередньо пов'язаний із залученням, ефективним використанням та захистом майнових інтересів інвесторів. Накопичувальний національний або іноземний капітал всередині держави у формі інвестицій, сприяє заходам макроекономічної стабільності, з огляду на це, надання впевненості інвесторам у їх захисті стає пріоритетом держави.

Зрозуміло, що однією з основних проблем, що вимагає негайного вирішення, при здійсненні інвестиційної діяльності є виникнення інвестиційних ризиків. Як правило, вони призводять до недосягнення запланованих цілей інвестування та отримання грошових збитків суб’єктами інвестиційної діяльності. В цілях уникнення небажаних результатів, інвесторам необхідно виявити інвестиційний ризик, проаналізувати та оцінити наслідки від настання ризикової події та розробити заходи, що допоможуть звести негативний вплив від реалізації інвестиційного ризику на мінімум та надати впевненості інвесторам.

Ризики в інвестиційній діяльності в залежності від етапу виникнення поділяються на три групи:

- ризики під час підготовки інвестиції.
- ризики під час реалізації інвестиції.
- ризики при отриманні прибутку, забезпеченні окупності інвестицій.

Світова практика до інвестиційних ризиків відносить:

- політичні ризики;
- ризики різкого коливання цін на ЦП;
- ризики інформаційної закритості і відсутності прозорості ринку;
- технологічні ризики;

- правові ризики.

В умовах трансформаційної економіки питання впевненості інвестора при здійсненні інвестиційної діяльності виходить на перший план, адже включає в себе низку важливих елементів: незалежність судової гілки влади, відповідність вітчизняного законодавства законодавству Європейського Союзу в частині регулювання захисту інвестицій, наявність законодавчо закріплених гарантій виконання інвестиційних зобов'язань з обох сторін, надання гарантій від некомерційних ризиків і надання технічної підтримки у сфері інвестиційних проектів і, найголовніше, захист майнових інтересів інвесторів, в ефективний спосіб який можна досягти шляхом страхування.

Серед основних проблем, котрі перешкоджають подальшому розвиткові страхового ринку, можна виділити:

- недосконала нормативна та законодавча база;
- низький рівень ефективності державного регулювання страхової діяльності;
- недосконала система державного контролю за фінансовою надійністю страховиків;
- недостатня використаність інвестиційних можливостей страховиків;
- зниження питомої ваги страхування життя на страховому ринку;
- проблеми обов’язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів на законодавчому рівні тощо.

У страхуванні інвестиційних ризиків розрізняють ризики залежно від етапів інвестиційної діяльності та поширення, виділяючи: страхування предмета застави; страхування відповідальності отримувача інвестиції; страхування інвестиційних ризиків інвестором або отримувачем інвестиції; страхування відповідальності інвестора перед отримувачем інвестиції; страхування відповідальності розробника інвестиційного проекту перед замовником; страхування відповідальності експертів інвестиційного проекту перед інвестором; страхування майнових та немайнових прав власності, які є інвестицією.

Страхування інвестиційних ризиків в Україні здійснюється у відповідності до ст. 6 Закону України «Про страхування» на засадах добровільності на підставі договору добровільного страхування.

В сучасних умовах страхування визнається найбільш дієвим інструментом захисту майнових інтересів інвесторів та є особливим засобом убезпечення інвестиційної безпеки.

Отже, у контексті економічних реформ роль страхування є особливо важливою, оскільки воно стимулює розвиток ринкових відносин і ділової активності, поліпшує інвестиційний клімат. Можливості економічного зростання країни прямо пропорційно залежать від ступеня розвитку страхового ринку.

Негативний вплив світової фінансової кризи на економіку України закономірно позначився й на розвитку вітчизняного підприємництва. Особливо це стосується малого та середнього бізнесу, який не має достатніх грошових ресурсів та страхових інструментів для самостійного подолання кризового тиску.

Аналізуючи світовий досвід можна стверджувати, що страхування на сьогодні є одним із основних джерел довгострокових інвестицій у розвиток економіки. Як відомо, саме вказаний інструмент є пріоритетним інтересом держави, поглиблення та активізація якого є фактором сталого макроекономічного розвитку суспільства.

УДК 336
Семенова А.О.[1], Бабенко-Левада В.Г. [2]
[1] студ. гр. ФЕУ-110м, НУ «Запорізька політехніка»
[2] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»[2]

СУЧАСНИЙ СТАН МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Страхування є однією зі сфер, які розвиваються найбільш стрімко. Обсяги операцій на ринку страхових послуг неухильно зростають. Проте за роки економічних перетворень не вдалося в повній мірі сформувати стійкий, відповідний сучасним потребам суспільства ринок страхових послуг. В умовах недосконалості страхового ринку України, зокрема сегменту майнового страхування, виникає необхідність дослідження стану, особливостей функціонування та перспектив розвитку ринку страхування майна в Україні на сучасному етапі.

Послуги зі страхування майна є важливою складовою фінансових послуг. Предметом майнового страхування є майнові інтереси суб'єктів господарювання та фізичних осіб щодо забезпечення його збереження та мінімізацією збитків у результаті його втрати чи пошкодження. Об'єктом майнового страхування виступають ризики, які приймаються на страхування.

Страхувальниками у майновому страхуванні можуть бути юридичні й (або) фізичні особи. Фізичні особи найчастіше страхують транспортні засоби, домашнє майно, будівлі, квартири (на випадок ремонту), тварин та ін. На думку багатьох вітчизняних дослідників, головною проблемою, що перешкоджає збільшенню валових страхових премій, є саме недовіра населення до страхових компаній. Головними причинами цього є наступні: низький рівень якості страхових послуг, незначний обсяг страхових виплат, недосконалість нормативно-правової

бази, неврахування інтересів населення при здійсненні страхування, непорядність деяких страхувальників [3].

Основна частина надходжень страхових платежів за договорами страхування майна припадає на юридичних осіб, коли від фізичних осіб цей показник знаходиться в межах 12% від загальної суми надходжень. Для забезпечення своєї діяльності і розвитку час від часу юридичним особам потрібно брати кредити в банках під заставу майна. Крім того, майно юридичних осіб є їх виробничим ресурсом, без якого вони не зможуть надалі функціонувати.

Щодо населення, то його низька активність при страхуванні майна пояснюється їх низькою платоспроможністю (адже договір страхування товар далеко не першої необхідності), низькою грамотністю в сфері страхування і тотальною недовірою до страхових компаній. Тому страховикам потрібно зосередити увагу на даному факторі, підвищувати страхову грамотність населення, розвивати нові канали продажу договорів страхування. Перспективним у цьому напрямі виглядає Інтернет-страхування, яке дозволяє продавати договори без наявності офісу страховика в регіоні.

Таблиця 1 – Тенденції функціонування ринку страхування майна в Україні у 2015–2019рр.

Показник	2015	2016	2017	2018	2019
Валові страхові премії, млн.грн.	17111,3	20221,5	25495,6	27692,2	28 472,1
Чисті страхові премії, млн. грн	10944,3	12811,0	12893,0	15342,4	17 374,4
Валові страхові виплати, млн. грн	4188,1	4731,7	5378,9	6708,6	7 004,7
Чисті страхові виплати, млн. грн	4002,3	4581,7	5253,8	6455,9	6 899,6
Рівень валових страхових виплат,%	4,5	23,4	21,1	24,2	24,6
Рівень чистих страхових виплат,%	6,6	35,8	40,7	42,1	39,7

На сьогодні простежується тенденція до зменшення кількості страхових компаній. Це має позитивне значення. Адже значна частина компаній на страховому ринку України не мають достатніх розмірів активів і гарантійних

фондів, відповідно не можуть якісно виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками. А це в свою чергу посилює недовіру населення України до інституту страхування.

Незважаючи на скорочення кількості страхових компаній протягом 2015—2019 років спостерігаються позитивні зміни основних показників діяльності ринку страхування майна(табл.1).

Як видно з таблиці 1, протягом 2015—2019 років спостерігається тенденція до зростання розміру валових та чистих страхових премій зі страхування майна в Україні. Це свідчить про якісну роботу страхових компаній України, їх здатність оперативно і правильно реагувати на потреби ринку. Зокрема було відкориговано тарифну політику, посилено вимоги до оцінки ризиків, збільшено кількість крос-продажів.

Проте не дивлячись на позитивну динаміку на ринку майнового страхування існує і ряд проблем:

- низький рівень фінансової надійності та ліквідності активів страховими компаніями;
- недосконалий механізм захисту прав страхувальників;
- недостатня кількість кваліфікованих спеціалістів зі страхування, низька якість пропонованих страхових послуг;
- низький рівень доходів населення та відсутність інноваційного розвитку.

Для вирішення зазначених проблем варто здійснити наступні кроки у вітчизняному майновому страхуванні:

- розробити прийнятні правила діяльності страховиків майнового сегменту страхових послуг;
- створити дієвий механізм комунікацій з населенням для підвищення їх страхової культури, зокрема через засоби масової інформації;
- провести масштабні зміни у системі підготовки та забезпечення кадрами страхових компаній;
- розширити коло предметів страхування майна громадян та зробити правила страхування в даному сегменті більш гнучкими;
- впроваджувати інноваційні підходи провадження діяльності, створюючи програмні додатки до смартфонів. Це полегшить комунікацію між сторонами страхового договору, зробить процес укладання угод простішим і швидшим, а також сприятиме збільшенню обсягів надання послуг за рахунок зручності процесу страхування та значно нижчих цін порівняно з продажами у звичайному режимі;
- залучення іноземного капіталу: відкриття доступу зарубіжних страхових компаній на національний ринок сприятиме припливу іноземного капіталу і в інші галузі, а також стимулюватиме конкуренцію.

Зважаючи на окреслений стан функціонування ринку майнового страхування України й окремі висвітлені недоліки, варто означити коло перспективних напрямів розвитку даного сегменту страхування, серед яких пріоритетними слід вважати перегляд й удосконалення нормативної бази і правил ведення страхової діяльності, підвищення рівня страхової культури й освіченості серед населення, проведення діджиталізації ринку страхування в цілому та майнового страхування зокрема, а також залучення іноземних страховиків для створення здорового конкурентного середовища та здешевлення страхових продуктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Войнова Є.І. Світовий ринок страхових послуг. Науковий портал «ResearchGate». URL: https://www.researchgate.net/publication/325075710_svitovij_rinok_strahovih_poslug (дата звернення 2020-04-12)

2. Гавриленко В. Оперативно та за потребою: головні тенденції на страховому ринку України – 2019. URL: https://mind.ua/openmind/20195913-operativno-ta-za-potreboyu-golovni-tendenciyi-na-strahovomu-rinku-ukrayini-2019 (дата звернення 2020-04-12)

3. Консолідовані звітні дані страховиків за 2016—2019рр. / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері фінансових послуг в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://nfp.gov.ua

УДК 338

Григоренко Н.В.[1], Андрющенко І.Є. [2]
[1] студ. гр.ФЕУ 110м НУ «Запорізька політехніка»
[2] д-р екон. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА ЯК НОВИЙ ЕТАП ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Економічною глобалізацією традиційно називають процес зростання взаємозв'язку країн світу внаслідок все більш тісної інтеграції (зрощування) їх національних ринків товарів, послуг, капіталів, а також все більш активного переміщення людей і поширення інформації за межі національних кордонів.

Введення терміну «цифрова глобалізація» обумовлено тим, що в даний час глобалізація входить в свою нову, цифрову фазу, де цифрові потоки даних і інформації представляють величезну цінність, що дозволяє переміщати товари, послуги, фінанси і людей і надають більший вплив на приріст ВВП, ніж міжнародна торгівля і транскордонний рух

капіталу. Практично кожен вид транскордонної транзакції тепер має цифровий компонент**.**

Цифрова глобалізація не тільки підвищує конкурентоспроможність, а й відкриває нові канали доступу до зарубіжних ринків і глобальних електронних ланцюжках створення вартості.

Процеси виробництва, розподілу, транскордонного обміну і споживання інформації стають головними в порівнянні з іншими видами господарської та економічної діяльності, посилюючи віртуалізацію економіки, породжуючи нову форму організації економічних відносин - глобальну цифрову економіку:

- матеріальна продукція не може бути використана декількома людьми, для цифрових продуктів такий бар'єр відсутній: вони можуть бути скопійовані і поширені серед необмеженого кола осіб у всьому світі;

- матеріальна продукція піддається зносу в процесі використання;

- цифрові продукти не втрачають первинних властивостей, які можуть бути навіть вдосконалені в процесі спільної експлуатації або обміну;

- цифрові торгові майданчики дозволяють уникнути обмежень за розміром площ і за обсягом асортименту і кількості одночасно обслуговуваних клієнтів.

Цифрова глобалізація включає:

- формування і розвиток глобальних електронних мереж, виробництво нематеріальних продуктів і послуг IT-компаній;

- виникнення принципово нових транскордонних віртуальних ринків транспортних, банківських, готельних і страхових послуг, а також діючих цілодобово нових фінансових ринків;

- поява нових IT-суб'єктів міжнародної взаємодії в особі ТНК в області цифрової економіки (Amazon, Alibaba, Uber і ін.), Міжнародних економічних організацій, консалтингових компаній та рейтингових агентств.

Цифрова глобалізація виконує ключову роль в підвищенні конкурентоспроможності окремих підприємств, країн і економічних союзів, стимулюючи посилення ділової активності як провідних компаній, так і стартапів.

Світова спільнота вступила в черговий етап глобалізації - глобальну цифрову економіку, в першу чергу, під впливом вибухового приросту транскордонних даних, в тому числі за рахунок стрімкого зростання масштабів транскордонної електронної торгівлі.

Глобальна цифрова економіка розглядається як рушійна сила економічного зростання, здатна привести до значних економічних зрушень і вплинути на цілі області бізнесу, ринок праці і спосіб життя

людей; має значний потенціал для країн, що розвиваються, для яких подібні економічні зрушення можуть означати економічне зростання, зростання продуктивності капіталу і праці, зниження транзакційних витрат і розширення доступу на світові ринки.

Глобальна цифрова економіка надає компаніям нові функціональні можливості в бізнесі:

- безперешкодний доступ до кращих постачальників, клієнтів, робочій силі, фінансових ресурсів, в якій би країні вони не знаходилися;
- ведення бізнесу «без кордонів»;
- організація віртуальних команд за допомогою ефективного використання цифрових платформ, взаємодіючих в режимі онлайн;
- перехід невеликих підприємств і стартапів в розряд транснаціональних з моменту початку функціонування;
- зниження витрат на проведення транзакцій, маркетинг, взаємодію з клієнтами на нових ринках;

Глобальна цифровізація змінює моделі ведення бізнесу, що тягне за собою перегляд принципів взаємодії з клієнтами, постачальниками і партнерами, включаючи зміну продуктової лінійки відповідно до мінливих переваг клієнтів, а також умов надання продуктів і послуг.

Безумовними перевагами глобальної цифрової економіки перед класичним матеріальним товарно-грошовим обміном є те, що споживач може отримати необхідні йому послуги або товар майже миттєво, без очікування доставки товару або надання послуги в матеріальному виді, а також більш низькі ціни на продукцію, зберігання товарів і споживання ресурсів, необхідних для виробництва товару або надання послуг. Глобальна цифрова економіка відкриває небувалі можливості отримання нових знань, розширення кругозору, освоєння нових професій і підвищення кваліфікації.

Розвиток і поширення ключових технологій, що лежать в основі цифрової економіки, робить вирішальний вплив на трансформацію світової економічної системи: безпосередньо впливає на виробництво товарів і послуг, використання трудових ресурсів, інвестиції в людський і фізичний капітал, надходження прямих іноземних інвестицій, міжнародний трансферт технологій, промислові інновації.

В результаті формується нова форма організації економічних відносин - глобальна цифрова економіка зі своїми законами і тенденціями розвитку.

УДК 338.23
Гуленкова А.С. [1], Фатюха Н.Г. [2]
[1] студ. гр. ФЕУ-118 НУ «Запорізька політехніка»
[2] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ПОКАЗНИКИ БЕЗПЕКИ ГРОШОВОГО РИНКУ ТА ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ. ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА В УКРАЇНІ

Безпека грошового ринку та інфляційних процесів – одна із найважливіших складових фінансової безпеки держави. Фінансова безпека держави – багатопланове в економічному контексті поняття та надзвичайно актуальне в політичному, оскільки є результатом заходів з боку законодавчої влади держави у сфері фінансів.

Стан фінансової безпеки країни залежить від багатьох чинників. До них відносять безпеку інвестицій, фактори міжнародного фінансового ринку, коливання попиту і пропозиції, стан грошово-кредитної системи країни, збалансованість (чи незбалансованість) державного бюджету, дефіцит бюджету, державний борг країни, податкові пільги тощо [2].

Фінансова безпека держави включає такі аспекти: бюджетна безпека, податкова безпека, боргова безпека, фінансова безпека банківської системи, валютна безпека, грошово-кредитна безпека, інвестиційна безпеку, фінансова безпека страхового та фондового ринку[3].

Механізм забезпечення фінансової безпеки включає такі елементи:

− об'єктивний і всебічний моніторинг економіки і фінансової сфери з метою виявлення і прогнозування внутрішніх і зовнішніх загроз інтересам об'єктів фінансової безпеки;

− розрахунок порогових граничнодопустимих значень фінансових та соціально-економічних показників (індикаторів), перевищення яких може провокувати фінансову нестабільність і фінансову кризу;

− діяльність держави щодо виявлення і попередження внутрішніх і зовнішніх загроз фінансовій безпеці [2].

Інфля́ція (від лат. inflatio) — тривале зростання загального рівня цін, що відображує зниження купівельної спроможності грошової одиниці [9].

Серед чинників та факторів інфляції в українській економіці слід назвати наступні:

- невиважена первинна емісія;
- структурні перекоси у матеріальному виробництві та ціновій політиці;
- затратність економіки та непродуктивні витрати окремих виробництв;
- значна руйнація товаропродукуючої сфери та неефективність безготівкової системи розрахунків;
- від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі та неконтрольований експорт;

- доларизація економіки тощо[10].

Таким чином, створення повноцінного механізму забезпечення фінансової безпеки держави передбачає вирішення широкого кола проблем, що стосуються формулювання критеріїв та принципів забезпечення фінансової безпеки, визначення пріоритетних національних інтересів у фінансовій сфері, здійснення постійного відстеження факторів, які викликають загрозу фінансовій безпеці країни, а також вживання заходів щодо їх попередження та подолання. Більше того, для створення механізму забезпечення фінансової безпеки необхідно вирішити цілий комплекс правових, структурно-організаційних, процедурних, кадрових, технологічних і ресурсних питань[3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Електронний ресурс https://studopedia.com.ua/1_125874_sutnist-i-skladovi-finansovoi-bezpeki-derzhavi.html
2. Електронний ресурс https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/2011/v2i3/242.pdf
3. Електронний ресурс http://ej.kherson.ua/journal/economic_08/368.pdf
4. Електронний ресурс http://www.ufin.com.ua/
5. Електронний ресурс www.papers.univ.kiev.ua.
6. Електронний ресурс http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc.
7. Закон України «Про банки і банківську діяльність» (872-12)
8. Відомості Верховної Ради УРСР, 1991 р., N 25, ст. 281
9. Електронний ресурс https://uk.wikipedia.org/wiki/Інфляція
10. Електронний ресурс https://otherreferats.allbest.ru/economy/00184490_0.html

УДК 336.153.1

Клименко А.Д. [1], Фатюха Н.Г. [2]
[1] студ. гр.ФЕУ-118 НУ «Запорізька політехніка»
[2] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ЗНАЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Залучення прямих іноземних інвестицій дає змогу країні поліпшити платіжний баланс; залучитися до новітніх технологій, комплексного використання ресурсів; розвитку експортного потенціалу; зниження рівня залежності від імпорту; досягнення соціально-економічного ефекту (підвищення рівня зайнятості, розбудова соціальної інфраструктури тощо).

Водночас, використання іноземних інвестицій є потенційним джерелом загроз, таких як експлуатація сировинних ресурсів, забруднення навколишнього природного середовища, підвищення рівня залежності країни від іноземного капіталу, зниження рівня конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників, трансфер капіталу за кордон. Тому потрібно захищати економіку від іноземних інвестицій , проте не відмовою від них, оскільки вони конче необхідні країні, а нейтралізацією негативних ефектів і забезпечення інвестиційного механізму системою безпеки.[1]

Якщо в країні немає стратегії інвестиційної політики та ефективних механізмів регулювання допуску іноземного капіталу, то це призведе до його стихійного розподілу в різних сферах економіки.

Так за останні 3 роки основною сферою економіки, в яку потрапляють прямі іноземні інвестиції є промисловість(переробна, добувна промисловість і розроблення кар'єрів), в яку на момент 31 грудня 2019 року стікалось 32,4% інвестицій. [2]

На сьогодні державна політика в сфері залучення прямих іноземних інвестицій характеризується відсутністю контролю за частками залучених інвестицій в розрізі сфер економічної діяльності, законодавчо не встановлено перелік стратегічних галузей, безпечні пороги участі в них іноземного капіталу та відповідний механізм здійснення оцінки такої участі на передінвестиційному етапі, тому не можна говорити напевно, що в нашій країні прямі інвестиції несуть лише позитивний вплив для економіки.[1]

Щоб вони розвивали економіку, необхідно переймати позитивний досвід інших країн. Наприклад, в багатьох існує низка обмежень щодо напрямів та обсягів інвестування, оскільки їх політика направлена на захист національних виробників та інтересів. Такий інструмент ефективний і для держави, і для інвесторів. Інвесторам – допомога в реалізації проектів, сприяння влади та гарантії в процесі реалізації інвестиційної діяльності, владі – спрямування в пріоритетні сфери, контроль та запобігання ризикам.

Проте, країни Південно-Східної Азії зробили акцент на внутрішніх, а не на іноземних інвестиціях. Так, в Японії та Південній Кореї, при високому довгостроковому економічному зростанні, щорічні прямі іноземні інвестиції до 1997 р. не перевищували 0,5 % від ВВП. При цьому загальні інвестиції перевищували прямі: в Японії в 350 разів, в Південній Кореї – в 40 разів,.[3]

Сьогодні в Україні спроможність акумулювання внутрішніх інвестиційних ресурсів є значно нижчою, ніж у розвинених країнах.[1]

Як показує досвід інших країн, якщо Україна прагне до економічного зростання, необхідно, перш за все, розраховувати на внутрішні ресурси. Ліберальна податкова політика, забезпечення захисту прав власності і верховенство права дозволять повернути довіру внутрішнього інвестора і

отримати необхідний капітал для розвитку української економіки. А за ним підтягнеться й іноземний інвестор і кредитор.

А поки що, обсяг прямих іноземних інвестицій зменшується, і за останні 5 років скоротився на 42,5 млн дол. США.[2]

Разом з тим об'єктивні закони світової економіки, процеси міжнародної міграції капіталу свідчать про те, що Україна не може стояти в стороні від активного залучення і використання іноземного капіталу. Поступове відкриття української економіки, її інтеграція у світові процеси і структури вимагатимуть тривалого часу і повинні здійснюватися поетапно, в міру визрівання відповідних внутрішніх та зовнішніх передумов.[1]

Отже, прямі іноземні інвестиції безперечно позитивно впливають на економічну та інвестиційну діяльність країни, лише якщо в ній розвинена стійка стратегія інвестиційної політики, є ефективні механізми регулювання допуску іноземного капіталу, контролю, податкові реформи, висококваліфікована робоча сила і державне стимулювання. Для подальшого розвитку інвестиційної діяльності Україна повинна використовувати позитивний досвід розвинених країн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. І. Беззуб, стаття центру досліджень соціальних комунікацій НБУВ, [Електронний ресурс].Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua

2. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс].Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/

3.Світовий банк. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.worldbank.org/

УДК 31.35

Коваленко О.Є.[1], Фатюха Н.Г. [2]

[1] студ. гр. ФЕУ-118 НУ «Запорізька політехніка»

[2] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

СКЛАД ТА СТРУКТУРА СЕКТОРУ ЗАГАЛЬНОГО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ВІДПОВІДНО ДО ВІТЧИЗНЯНИХ І МІЖНАРОДНИХ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ЗАСАД СТАТИСТИКИ

Держава є продуктом суспільного розвитку, внаслідок якого вона поступово змінюється, що проявляється у постановці її цілей, визначенні завдань, формуванні структур і функцій державного управління. Відповідно до цього змінюються і погляди на поняття держави, її роль і призначення в суспільному житті[1].

Держава як управлінський інститут не є самодостатнім утворенням з автономним буттям. Вона є продуктом суспільства на певному етапі його розвитку, існує в суспільстві та утримується ним. У цьому контексті державу трактують як механізм суспільного самоврядування та розв'язання суспільних проблем, хоча далеко не завжди цей механізм працює в інтересах усього суспільства. У будь-якому випадку у співвідношенні суспільства та держави саме суспільство є первинним і більш загальним утворенням, тому уявлення про нього є вкрай важливим для розуміння місця та ролі в ньому державного управління[2].

У рамках Угоди про фінансування реформи державного управління відбуваються регулярні зустрічі з обговорення стану реформи у форматі Стратегічного діалогу Україна-ЄС. У 2019 році відбулось дві таких зустрічі, під час яких з європейською стороною були обговорені хід реалізації реформи, успіхи та виклики у її впровадженні. Результатом діалогу є спільне розуміння стану справ та всебічна підтримка впровадження реформи. Важливим ресурсом для реалізації реформи є експертний потенціал, що надається проектом EU4PAR [3].

Нову редакцію Класифікації інституційних секторів економіки (КІСЕ) України розроблено на виконання заходів щодо реалізації у 2014 році Стратегії розвитку державної статистики на період до 2017 року. Метою перегляду КІСЕ є актуалізація методології національного рахівництва відповідно до оновлених за результатами останніх методологічних досліджень міжнародних стандартів і розширення потреб користувачів в умовах динамічного розвитку економічного середовища [4].

Нова редакція КІСЕ зберігає основні теоретичні положення попередньої редакції, вміщує опис нових економічних явищ, деталізує визначення, концепції та наводить розширені роз'яснення. Так, у новій редакції КІСЕ деталізовано сектор фінансових корпорацій та сектор некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства. Зокрема, утворено нові підсектори - "Фонди грошового ринку" і "Інвестиційні фонди, крім фондів грошового ринку", а також розгруповано на окремі підсектори "Страхові корпорації" і "Пенсійні фонди", які в попередній версії КІСЕ були об'єднані в одному підсекторі [4].

Економіка країни в цілому складається із сукупності інституційних одиниць резидентів, які групуються в п'ять інституційних секторів відповідно до їх функцій, поведінки і цілей, при цьому кожна інституційна одиниця в цілому повинна бути віднесена тільки до одного з цих секторів:

1. Сектор не фінансових корпорацій уключає інституційні одиниці, що зазвичай зайняті виробництвом ринкових товарів і нефінансових послуг.

2. Сектор фінансових корпорацій уключає інституційні одиниці, які зазвичай надають фінансові послуги, включаючи послуги із фінансового посередництва.

3. Сектор загального державного управління включає інституційні одиниці, які, окрім виконання політичних функцій, регулювання економіки та перерозподілу доходу й багатства, надають послуги для індивідуального або колективного споживання головним чином на неринковій основі.

4. Сектор домашніх господарств уключає інституційні одиниці, що складаються з однієї особи або групи осіб. Головним призначенням сектору є забезпечення робочою силою та здійснення кінцевого споживання. Також у рамках сектору фізичними особами – підприємцями здійснюється виробництво ринкових товарів та не фінансових послуг.

5. Сектор некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства, включає одиниці, які зазвичай зайняті наданням неринкових послуг для домашніх господарств або суспільству в цілому та чиї ресурси формуються за рахунок добровільних внесків [5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Державне управління : підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. – К. ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. – Т. 1. – 564 с. Електронний ресурс. - Режим доступу: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Pidruchnuiky_NADU/5d5407e7-f2ef-4ec4-8f8a-42c075c9ffc9.pdf

2. Сайт «Адміністративне право України». Електронний ресурс. - Режим доступу: sites.google.com/site/igroupteamsite/administrativne-pravo-ukraieni/organi-derzavnogo-upravlinna-zagalnoie-kompetenciie

3.Про місцеві державні адміністрації(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 20-21, ст.190). Електронний ресурс. - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text

4.Звіт про виконання у 2019 році Стратегії реформування державного управління України. Електронний ресурс. - Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/zviti-pro-vikonannya/par-report-ukr-web.pdf

УДК 338.23
Мануковська В.В. [1], Фатюха Н.Г. [2]
[1] студ. гр. ФЕУ-118 НУ «Запорізька політехніка»
[2] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ХАРАКТЕРИСТИКА СТАТИСТИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ПРИ ОЦІНЦІ РІВНЯ БЮДЖЕТНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Держава як суверенне інституційне утворення є головним регулятором політичного, економічного, соціального та культурного розвитку населення. Передумовою його забезпечення є створення системи економічної безпеки, що покладається в основу національної безпеки в цілому. Активним механізмом, що забезпечує її функціонування, є фінансова складова, серед яких один з найважливіших важелів – бюджетна безпека держави [1].

Бюджетна безпека як важливий фактор соціально-економічного розвитку держави є своєрідним індикатором і критерієм ефективності її бюджетної політики та організації бюджетного процесу. З економічного погляду бюджетна безпека виражає здатність держави за допомогою бюджету виконувати властиві їй функції та завдання, а також задовольняти потреби платників податків і одержувачів бюджетних коштів з урахуванням суспільних інтересів [3].

Бюджетна безпека держави як складова фінансової безпеки – це особливий стан платоспроможності держави, що забезпечує збалансування доходів і видатків державного та місцевих бюджетів і ефективне використання фінансових ресурсів бюджетної системи у процесі виконання державною та місцевою владою своїх функцій [1].

Фінансова безпека держави має як внутрішній, так і зовнішній аспекти. Проблема фінансової безпеки сьогодні виходить за національні межі. Зростає рівень інтеграції та консолідації фінансових ринків, зростають масштаби мобільності капіталу й посилюється інтенсивність його обігу.

Згідно з Методичними рекомендаціями щодо оцінки рівня економічної безпеки України[4]стан бюджетної безпеки оцінюється за чотирма індикаторами. Індикатори фінансової безпеки відображають специфіку певного рівня управління або таких її складників, як безпека грошового обігу, інфляційна, валютна, бюджетна, боргова й інвестиційна безпека [2].

Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП є надзвичайно важливим показником для оцінювання як бюджетних, так і макроекономічних ризиків загалом. Оптимальним вважається значення цього показника на рівні від –2% до 3%.

Другий індикатор – частка дефіциту бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління у ВВП – розраховується за

методикою МВФ і є загальноприйнятим ключовим індикатором діяльності для країн, що претендують на отримання кредиту від цієї міжнародної фінансової організації. Цей індикатор також є показником змішаного типу. Оптимальне значення цього індикатора дорівнює нулю.

Третій індикатор бюджетної безпеки – рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет – відображає обсяг фінансових ресурсів держави, які перерозподіляються через систему державних фінансів, і свідчить про рівень централізації фінансової системи держави. Оптимальним вважається значення на рівні від 25 до 28%.

Четвертий індикатор бюджетної безпеки – відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, що розраховується за методикою МВФ. Оптимальним значенням є рівень 6%, а перевищення 16-відсоткового порогу свідчить про критичний стан державного боргу.

За результатами розрахунків, проведених за даними 2019 року, 2 показники перебувають в оптимальному стані: відношення дефіциту державного бюджету до ВВП становить -1,96%, а дефіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління - всього - 0,005%. до ВВП. Інші 2 показники – свідчать про загрози бюджетній безпеці України. У 2019 році рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет становив 32,45%, яких, хоча и дещо перевищує норму, але не є критичним. Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету у 2019 році становив 46,52%, що є критичним значенням.

Проаналізувавши всі індикатори бюджетної безпеки, можна стверджувати, що основні дії уряду в даному напрямку мають стосуватися стабілізації економічної ситуації за рахунок зменшення обсягу державного боргу та витрат на його обслуговування. Мінімізація бюджетних ризиків залежатиме від механізмів реагування на внутрішні та зовнішні виклики та загрози, які мають місце не лише у фіскальній сфері, а й у площині соціально-політичних трансформацій у державі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Онлайн - бібліотека " Pidruchniki.com". Електронний ресурс. - Режим доступу: https://pidru4niki.com/78192/finansi/byudzhetna_bezpeka_derzhavi

2. Івашко О. Фінансова безпека України в умовах кризових явищ в економіці / О. Івашко // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2015. – № 2. – С. 61-65.

3. Кишакевич Б.Ю. Формування системи фінансової безпеки України в умовах глобалізації [Текст] / Б.Ю. Кишакевич // Науковий вісник НЛТУ України. — 2012. — Вип. 22.7. — С. 205.

4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text

УДК 330.1
Сілка С.І. [1], Фатюха Н.Г. [2]
[1] студ. гр. ФЕУ-118 НУ «Запорізька політехніка»
[2] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

АНАЛІТИЧНА СУТНІСТЬ ІНДЕКСУ ВАРТОСТІ ЖИТТЯ. СПІЛЬНІ ТА ВІДМІННІ РИСИ МІЖ ІНДЕКСОМ СПОЖИВЧИХ ЦІН ТА ІНДЕКСОМ ВАРТОСТІ ЖИТТЯ

Останніми роками в зарубіжній і вітчизняній літературі все частіше порушується проблема визначення вартості життя людини. Потреба впровадження вартісних оцінок життя середньостатистичної людини як економічної величини ризику для життя і здоров'я виникає, насамперед, у страхуванні, економіці охорони здоров’я, природокористуванні та екології, при розробці та впровадженні заходів національної безпеки [1].

Вартість життя — це соціально-економічний показник, котрий у грошовому еквіваленті ототожнює суму, яку може виділити держава для врятування життя або надання компенсації за втрату життя чи працездатності свого громадянина, виходячи з конкретних економічних можливостей.

Вартість життя є змінною величиною, яка безпосередньо залежить від величини створеного річного ВНП на душу населення, тобто від економічного стану держави.

Основним джерелом інформації про життєвий рівень населення в цілому та окремих верств, його характеристики за структурою доходів і витрат, споживання товарів і послуг залежно від рівня матеріальної забезпеченості, кількісного складу домогосподарств і за іншими аспектами є вибіркове обстеження умов життя домогосподарств. Матеріали такого обстеження використовуються при обчисленні за загальноприйнятою в міжнародній практиці методологією макроекономічних показників при розробці механізму соціального захисту населення і визначенні соціальних нормативів [2].

Індекс вартості життя – показник, який характеризує динаміку цін на товари і послуги споживчого призначення. Цей індекс використовують, обчислюючи динаміку фізичного обсягу грошових доходів населення, його соціальних груп; динаміку фізичного обсягу реальної заробітної плати

робітників і службовців; динаміку фізичного обсягу повних реальних доходів населення з рівнем доходу у розрахунку на одного члена сім'ї робітника, службовця, працівника агросектору. [3].

У період з січня по листопад 2020 року серед країн Європи найбільший індекс вартості життя мають країни Скандинавії, а також Швейцарія та Люксембург. Країни Центральної Європи мають трохи менший, але все ще високий індекс вартості життя. Середні позиції займають країни Піренейського півострову, а також Греція та деякі країни Східної Європи. Україна має один з найнижчих індексів вартості життя в Європі, займаючи 39 позицію в рейтингу із 40. Нижчий за неї індекс має тільки Косово.

Індекс споживчих цін займає центральне місце в системі показників статистики цін. Це показник, який характеризує зміни у часі загального рівня цін на товари та послуги, які купує населення для невиробничого (власного) споживання. Він є показником зміни вартості фіксованого набору споживчих товарів та послуг постійної якості з постійними характеристиками у поточному періоді порівняно з базисним. Індекс споживчих цін звичайно використовують у якості показника загального рівня інфляції в економіці, тому його часто називають "індексом інфляції", хоча він вимірює тільки зміни цін (тарифів) на споживчі товари та послуги [4].

Індекс споживчих цін навіть у багатьох наукових роботах часто називають індексом вартості життя, але це невірно. Якщо ототожнювати ці два показники, то втратиться їх сутність, яка міститься в тому числі в їх відмінностях. Для визначення розбіжностей між цими двома показниками треба порівняти їх формули. Це дасть змогу побачити, що на індекс вартості життя впливає більше показників. Він за своєю сутністю більш масштабний, ніж індекс інфляції.

В економічному сенсі та призначенні цих двох показників також є відмінності. Індекс інфляції вимірює не вартість життя чи його зміни, не бюджет середнього або біднішого споживача, а середню зміну цін, тобто індекс споживчих цін є тільки показником зміни цін. Він не враховує зміни, які обов’язково відбуваються в структурі споживання або купівлі домогосподарств у зв’язку зі змінами ринкової ситуації, інакше кажучи, не враховує взаємозамінність між товарами, на відміну від індексу вартості життя. У розрахунку індексу інфляції передбачається придбання постійного набору товарів та послуг з незмінною структурою споживання протягом певного періоду. Саме тому цей показник не може використовуватися для порівняння рівнів вартості життя між різними регіонами [4].

Основна спільна риса індексу вартості життя та індексу інфляції полягає в тому, що при обчисленні цих двох показників основною проблемою є визначення фіксованого набору предметів споживання (так званий споживчий кошик) для різних груп населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Близнюк В.В. Вартість людського життя: теорія та практика вимірювання [Текст] / В. В. Близнюк // Український соціум. - 2014. - .№3 (50). - С. 101 - 112.

2. Сайт "Реферат - ок". Електронний ресурс. - Режим доступу: http://referat-ok.com.ua/sociologiya/statistika-rivnya-ta-vartosti-zhittya-naselennya

3. Сайт "Віп - решебник". Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.ukr.vipreshebnik.ru

4. Остапчук Ю.М., Драговоз О.М. Індекс споживчих цін: сприйняття та реальність. - посіб. Київ: Державний комітет статистики України, 2006. - 56 с.

УДК 331.101

Фесик Я.А. [1], Шестопалова О.В. [2]

[1] студ. гр. ФЕУ-117, НУ «Запорізька політехніка»

[2] старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ОПЕРАЦІЇ БАНКІВ ІЗ ПЛАТІЖНИМИ КАРТКАМИ

У зв’язку з розвитком технологій швидко поширюються розрахунки платіжними картками. Така форма розрахунку є вигідною основним учасникам: власнику картки, банку-емітенту, підприємству торгівлі або сфери послуг, банку-еквайра.

Платіжна картка - спеціальний платіжний засіб у вигляді емітованої в установленому законодавством порядку пластикової чи іншого виду картки, що використовується для ініціювання переказу грошей з рахунку платника або з відповідного рахунку банку з метою оплати вартості товарів і послуг, перерахування грошей зі своїх рахунків на рахунки інших осіб, отримання грошей у готівковій формі в касах банків, фінансових установ та через банківські автомати, а також здійснення інших операцій, передбачених відповідним договором [2].

Платіжні картки класифікують за різними ознаками, зокрема за механізмом розрахунків, функціональними характеристиками та технологічними особливостями. За механізмом розрахунків виділяють двосторонні і багатосторонні карткові системи. Двосторонні системи виникли на підставі двосторонніх угод між учасниками розрахунків. Багатосторонні системи очолюють національні асоціації банківських карток, а також компанії, які виготовляють картки туризму та розваг, надають власникам карток можливість купувати товари у різних торговельників і організацій сервісу, що визнають ці картки як платіжний засіб.

За функціональними характеристиками виділяють кредитні і дебетові картки. Кредитні картки пов'язані з відкриттям у банку кредитної лінії, що дає змогу власнику картки користуватися кредитом. Дебетова картка - це картка, для якої відкривається спеціальний картковий рахунок, на котрому зберігається сума, якою обмежені розрахунки за нею.

За технологічними особливостями розрізняють картки двох видів: з магнітною смугою та із вбудованою мікросхемою. Картки з магнітною смугою мають на звороті магнітну смугу, де записані дані, необхідні для ідентифікації особи власника картки. Картки з мікросхемою мають вбудовану мікросхему, що складається із запам'ятовувальних пристроїв для збереження інформації та процесора, який є складовою комп'ютера і здатний обробляти інформацію, записану в запам'ятовувальних пристроях.

Емісія платіжних карток у межах України проводиться виключно банками, що уклали договір з платіжною організацією відповідної платіжної системи та отримали її дозвіл на виконання цих операцій.

Загальна кількість операцій з використанням платіжних карток, емітованих українськими банками, за 2020 рік становила 5997,7 штук, а їх сума – 3957,3 млрд. Порівняно з 2019 роком, кількість зазначених операцій зросла на 18,6% , а сума на 10,6%. Безготівкові операції стають більш популярними серед українців [1].

Так, за кількістю операцій торік переважали безготівкові – майже 87% операцій з платіжними картками. Сума безготівкових операцій становила 55.8% від усіх операцій з картками. П ‘ять років тому ці показники були значно нижчими – 70% та 35 % відповідно[2].

Загалом, у 2020 році проти 2019 року кількість безготівкових операцій із використанням платіжних карток збільшилась майже на 25% та становила 5211,2 млн. шт.., а сума майже на 23% та досягла 2208,7 млрд. грн. Також середня сума операції в мережі Інтернет зросла до 338 грн. Це свідчить, що українці все активніше здійснюють онлайн - платежу, зокрема й на більші суми.

Регіональний розподіл термінальної мережу на території України залишається нерівномірним. Найбільша кількість платіжних терміналів на одного жителя спостерігається у місті Києві, Київській, Дніпропетровській, Одеській та Харківській областях. Найменша – у Закарпатській, Чернівецькій, Тернопільській областях, а також у Луганській та Донецькій областях[1].

Отже, виходячи з цього, можна зробити висновок, під платіжною системою розуміють комплекс правил і засобів, що дають змогу проводити розрахунки між покупцем товару чи послуги, торгово-сервісною організацію й організацією, що видала клієнту картку для здійснення таких операцій.

Також з кожним роком використання платіжних карток зростає і стає невід'ємною частиною в житті кожного українця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.Основні тренди карткового ринку у 2020 році: безконтактні платежі та розрахунки в Інтернеті [Електронний ресурс]/ Журнал бухгалтер 911 К.2021 – Режим доступу: https://buhgalter911.com/news/news-1056693.html

2. Про затвердження Положення про порядок емісії платіжних карток і здійснення операцій з їх застосуванням [Електронний ресурс]/ Законодавство України. – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua

3. Ринок платіжних карток [Електронний ресурс]/ Офіційний сайт НБУ-. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/

УДК 336.25

Козир К. А.[1], Шарова С.В. [2]
[1] студ. гр. ФЕУз-710м НУ «Запорізька політехніка»
[2] канд. екон. наук, доц НУ «Запорізька політехніка»

БАНКОСТРАХУВАННЯ - ЯК СУЧАСНИЙ МЕТОД МІНІМІЗАЦІЇ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ БАНКУ

Кредитний ризик – це ризик, при якому позичальник не може виконати свої зобов'язання перед банком. Для більшості вітчизняних банків це основний по ступеню важливості ризик, котрий їм треба контролювати та мінімізувати. Можна вважати, що в умовах трансформації економіки ефективним методом мінімізації кредитного ризику банку може стати саме банкострахування.

З'ясовано, що на відміну від України зарубіжні банки значну частку прибутку отримують від реалізації страхових продуктів. У Європі таким шляхом продається кожен третій поліс страхування життя. Подібна співпраця стає вельми перспективною і важливою для банків, тоді як норма процентної маржі доходу банку падає. Компанії, що займаються продажем страхових послуг через банківські канали, пропонують додаткові послуги своїм клієнтам, значно скорочуючи витрати (банки в Європі скоротили витрати страхової компанії на розповсюдження продуктів і адміністративні витрати на 30—50%), і пропонують клієнтам повний спектр фінансових послуг [7].

Сьогодні науковці відзначають глибоку світову інтеграцію страхових компаній у банківський сектор. Так, об'єднання однієї з найбільших німецьких страхових компаній Allianz із Dresdner Bank створило четверту за величиною у світі фінансову групу.

Німецька страхова компанія до об'єднання також володіла акціями трьох із чотирьох провідних німецьких банків. У результаті цього вперше було повністю об'єднано збут банківських і фінансових послуг – більше ніж 1 000 спеціалістів із страхування Allianz почали працювати у відділеннях Dresdner Bank, у той час як у страхових агентствах Allianz розпочали роботу більш як 500 банківських консультантів. Найбільший банк Німеччини Deutsche Bank також у процесі пошуку одного з перспективних партнерів на страховому ринку. Більшість спеціалістів пов'язують цей банк із відомою французькою компанією AXA, яка, у свою чергу, представлена на французькому ринку через дочірній банк Bank Worms і має тісні контакти з низкою національних банків. У Франції до 60% страхових полісів реалізується через банки – яскравий приклад довгострокового стратегічного партнерства банківських установ і страховиків [8].

Вперше в Україні bancassurance запровадив "Райффайзенбанк Україна" спільно з компанією "Інго-Україна" у 2015 році. Пізніше до цієї програми приєдналися страхові компанії "ПЗУ-Україна" та "АІГ Життя". Хоча страхові компанії готові запропонувати широкий спектр продуктів банківського страхування, в Україні стрімкого розвитку набули продукти, характерні для співпраці між банківськими установами і страховиками у сфері обов'язкового і умовно-обов'язкового страхування. Специфіка розвитку bancassurance в Україні викликана непоширеністю страхування, недосконалістю законодавства, недовірою клієнтів до страхових компаній, непрозорістю страхових послуг, а також неконкурентними діями з боку банків і страхових компаній [7].

Сьогодні для українських банків актуальним залишається покриття ризиків при споживчому кредитуванні, тобто ризики при видачі кредитів для придбання товарів масового споживання, автомобілів, нерухомості. В основному банки зацікавлені у страхуванні предметів застави, яке стало обов'язковим. Але сьогодні розвиток фінансового страхування стримується тим, що нормативами, встановленими Національним банком України, резервування застрахованого зобов'язання прирівнюється до незабезпеченого, що не стримує банківські установи до активного використання інструменту страхування як елементу гарантування [5].

Отже, банкострахування поки ще недостатньо розвинуто в Україні. Причинами цього вважаємо:

- низьку платоспроможність населення країни;
- світову фінансово-економічну кризу, що суттєво впливає на загальну економічну ситуацію в Україні;
- надмірні вимоги при акредитації страховиків з боку вітчизняних банківських установ;
- надмірні кредитні ризики банку;

- наявність значної проблемної кредитної заборгованості.

Серед головних напрямів подальшого розвитку банкострахування в Україні, на нашу думку, будуть виступати підвищення довіри з боку населення до страховиків, удосконалення сучасного законодавства, підвищення конкурентоздатності банківських установ і страхових компаній, а також покращення інформованості потенційних клієнтів.

УДК 338.1
Міхова М. Р.[1], Шарова С.В. [2]
[1] студ. гр. ФЕУз-710м НУ «Запорізька політехніка»
[2] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

СУЧАСНИЙ СТАН НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Проблеми національної безпеки, на сьогоднішній день, виходять на перший план в більшості країн світу. Це викликано зміною глобального середовища безпеки, яке сьогодні містить у собі велику кількість загроз і викликів різного характеру. Виходячи з цього, а також з огляду на участь України в євроінтеграційних та міжнародних процесах, питання забезпечення належного рівня національної безпеки має стати ключовим. Сучасне геополітичне становище України, обумовлено новим виміром суспільно-політичних та економічних відносин, який ставить перед державою та суспільством важливі задачі щодо вдосконалення законодавчої бази в інтересах зміцнення національної безпеки України. Основними напрямками реформування законодавчої бази щодо діяльності всіх складових національної безпеки повинна стати скоординована діяльність всіх силових відомств, спрямована на захист прав і свобод людини і громадянина. В умовах світових геополітичних трансформацій, зміст проблеми забезпечення безпеки особи, суспільства і держави становлять воєнні, економічні, політичні, соціальні, екологічні, гуманітарні аспекти, а також питання історичної, національної та релігійної ідентичності.

До основних проблем, що викликають ризики і загрози національній безпеці України, належать:

По-перше, явища, притаманні багатьом державам, в основі яких – боротьба за енергоресурси, техногенні катастрофи, міжнаціональні та міжконфесійні конфлікти, тероризм, торгівля наркотиками, організована злочинність і корупція, нелегальна міграція, торгівля людьми, демографічні проблеми тощо [1].

По-друге, геополітичне положення України, що визначає її високу залежність від зовнішніх чинників та об'єктивні суспільно-політичні і соціально-економічні проблеми розвитку країни як суверенної держави [1]. Сьогодні основні потенційні загрози Україні на міжнародній арені пов'язані зі спробами економічного, політичного, культурного та інформаційного тиску.

До головних загроз економічної безпеки держави можна віднести порушення норми інвестування економіки. Ця загроза формується змінами кількісної і якісної складової надходження інвестицій в економіку України. Особливо скорочення змінюється в умовах кризи. Збільшення державного боргу, висока вартість кредитів, зменшення обсягів кредитування реального сектору, зростання дефіциту держбюджету не надає достатнього фінансування своєчасного оновлення виробництв. Висока енергоємність економіки, структурні вади енергобалансу. України знаходяться практично під монопольним впливом по таким важливим ресурсам як газ і нафта. У сучасному Україна досі має значне від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі, високий рівень імпортної залежності.

Зростання безробіття, низький рівень оплати праці не сприяє виправленню демографічної кризи. І як наслідок в Україні мають місце тенденції депопуляції, високий рівень демографічного навантаження на працездатне населення. Макроекономічний прогноз зміни стану України поки ще не надає позитиву. За прогнозом МВФ: ВВП України у 2021 р. буде продовжувати падіння.

Подальший стан національної безпеки повинні визначати внутрішні та зовнішні процеси, основою яких має бути повага до національних традицій, цінностей та інтересів. Необхідність підвищення рівня національної безпеки має бути усвідомлена з боку органів державної влади та президента України і носити практичний, а не декларативний характер. Для цього потрібно пришвидшити процес обговорення і розробки нової воєнної доктрини та стратегії забезпечення національної безпеки, а також інших нормативно правових документів, в яких мають бути чітко прописані засади оборонної та безпекової політики. Практичне, а не декларативне співробітництво із європейським країнами та міжнародними організаціями має визначати в майбутньому вирішення внутрішніх суперечностей, які не дозволяють ефективно запроваджувати механізми забезпечення національної безпеки. Основним підходом відносно забезпечення національної безпеки, виходячи із геополітичного становища України, повинно стати комплексне поєднання елементів європейської та євроатлантичної безпеки на основі солідарності та спільності поглядів стосовно укріплення та підвищення рівня захисту від зовнішніх і внутрішніх загроз.

УДК 336
Лізогубова В.М. [1], Набатова Ю.О. [2]
[1] студ. гр. ФЕУ-110М, НУ «Запорізька політехніка»
[2] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ТА УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ ПОХІДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Мета дослідження полягає в здійсненні аналізу використання похідних фінансових інструментів на світовому ринку та ринку України а також виявленні тенденцій їх розвитку і факторів які на це впливають.

Актуальність дослідження полягає в тому що глобальні кризові явища останніх років цілком однозначно окреслили тісний зв'язок розвитку ринку похідних фінансових інструментів з функціонуванням основних сегментів міжнародного фінансового ринку і базисними тенденціями в сфері руху капіталів, тому необхідно виявити основні позитивні та негативні аспекти які вплинули на функціонування ринку деривативів аби забезпечити сталий розвиток в галузях які пов'язані з ним.

Розвиток ринку деривативів багато в чому визначається змінами на ринках базисних активів. Так, двадцятикратне зростання обсягу торгів на фондовому ринку за останні десять років спричинило за собою настільки ж бурхливий розвиток ринку стандартних контрактів на акції і фондові індекси. Сьогодні ринок деривативів - це віртуальний ринок який розвивається за своїми законами і все більш віддаляється від реальної економіки.

Реакцію ринків деривативів на епідеміюCOVID-19 передбачити не складно. У разі глобального поширення небезпечної інфекції зі змінами стикаються практично всі аспекти сучасного життя, що негативно позначається на економічному розвитку. Подібна ситуація завжди призводить до очікуваної реакції більшості інвесторів: кошти виводяться з ризикованих активів (акції, похідні фінансові інструменти) і вкладаються в так звані активи-притулки, найбільш популярним і надійним з яких вже не перше десятиліття є золото. Це призводить до стрімкого обвалу фондових індексів і до інтенсивного зростання вартості дорогоцінного металу за рахунок підвищеного попиту.

Світовий ринок деривативів в даний час регулюється на рівні наднаціональних структур і саморегулівних організацій. До міжнародних інститутів відносяться Міжнародна асоціація свопів і деривативів (ISDA) і Банк міжнародних розрахунків (BIS). Ці організації покликані виконувати такі функції, як розвиток інфраструктури термінового ринку, регулювання глобального ринку ПФІ, уніфікація контрактів і умов угод, аналіз ринкової інформації; моніторинг діяльності учасників ринку.

Найбільшим є ринок похідних фінансових інструментів США. На його частку припадає до 60% всього світового обороту термінового ринку. Безсумнівним лідером є біржі Чикаго. У цьому місті відбуваються щорічно угоди на загальну суму до 7 трлн. доларів США. Чиказька біржа CBOE почала торгувати опціонами в 1973 році. За обсягами укладених опціонних контрактів дана біржа займала провідні позиції за всі роки свого існування. CBOE опублікувала статистику по торгівлі за травень 2020 року, яка продемонструвала значне зростання як опціонів, так і обсягів акцій США, незважаючи на те, що спостерігаються коливання показників по валютному і ф'ючерсним бізнесу. Протягом травня 2020 року CBOE розкрив загальний обсяг торгів по опціонними контрактами на рівні 191 мільйона. У порівнянні з аналогічним періодом минулого року це було на 178 відсотків більше у порівнянні з 2019 роком[1].

Великобританія є другим за значимістю після США центром торгівлі похідними інструментами. Біржова торгівля ПФІ зосереджена на 4 біржах, найбільший оборот з яких припадає на Euronext.liffe – деривативну біржу групи Euronext. Це найбільший в світі центр торгівлі похідними на короткострокові процентні ставки в євро. Лондон виступає найбільшим світовим центром торгівлі дорогоцінними металами. Велика частина світової торгівлі дорогоцінними металами здійснюється на позабіржовому ринку. Обороти на ринку золота досягають 7-8 трлн. дол. на рік, що менше, ніж на ринках акцій, облігацій, але, тим не менш, масштаби цього ринку колосальні. Позабіржовий ринок працює 24 години на добу і у нього немає формальної структури і спеціального центру. Угоди укладаються в основному по телефону або за допомогою електронних дилінгових систем. Ринок функціонує під егідою Лондонської асоціації учасників ринку дорогоцінних металів London Bullion Market Association (LBMA)[2].

Для українських компаній ринок похідних фінансових інструментів якщо і не закритий, то обмежений. Пов'язано це як з питаннями функціонування фондового ринку на Україні, так і з законодавчим регулюванням обігу цінних паперів. Головною організаційною проблемою є відсутність реально функціонуючого фондового ринку деривативів в Україні. Використання ж зарубіжних ринків обмежується відсутністю необхідного регулювання обороту іноземних цінних паперів на Україні і низкою положень валютного та митного законодавства.

Перш за все придбання деривативів за кордоном потребує отримання індивідуальної ліцензії на здійснення інвестиції за кордон. Придбання українською компанією, наприклад, опціону, що передбачає обов'язок зарубіжної компанії придбати в українського постачальника певний обсяг продукції у встановлений термін і за встановлену ціну, вимагає отримання ліцензії. Важливо також те, що форма заяви про видачу індивідуальної

ліцензії НБУ на здійснення інвестиції за кордон і ліцензія містять інформацію про конкретний обсяг інвестиції і її терміні. Часто при придбанні опціону покупець не має інформації про точну вартість опціону, тому вимоги ліцензії, по суті, роблять ринок опціонів недоступним для українських компаній. Схожа ситуація і з купівлею українськими компаніями ф'ючерсів на зарубіжних біржах. Президент України підписав Закон "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій і впровадження нових фінансових інструментів", який Верховна Рада ухвалила 19 червня 2020. Цей документ усуває ряд проблем, які заважали повноцінному функціонуванню та подальшому розвитку ринків капіталу в Україні. Документ розширює перелік фінансових інструментів шляхом віднесення інструментів грошового ринку до фінансових інструментів, а також впровадження нових видів цінних паперів – депозитних сертифікатів банку, зелених облігацій, опціонних сертифікатів, депозитарних розписок тощо. У законі також забезпечується захист прав власників облігацій, в тому числі шляхом передбачення інституту зборів власників облігацій і колективного представника власників корпоративних облігацій, відповідно до найкращих світових практик[3].

Характерною тенденцією сучасного ринку похідних фінансових інструментів стають процеси, пов'язані з ускладненням інструментів, серед яких можна виділити: опціони на свопи, форвардн і свопи, відкриті свопи, контракти на ще не випущені цінні папери та ін. Створення нових технологій на позабіржовому ринку знижує складність розрахунків і знижує витрати на проведення операцій з деривативами. Учасники ринку деривативів постійно шукають шляхи зниження витрат і підвищення ефективності бек-офісних процесів.

Аналіз світового ринку похідних фінансових інструментів дозволяє виявити такі тенденції:

• незважаючи на зниження в останні роки транзакцій, пов'язаних з придбанням похідних інструментів, ринок похідних цінних паперів є важливим компонентом глобальної фінансової системи;

• банки продовжують чинити значний вплив на розвиток ринку деривативів;

• збільшення обсягу процентних і валютних деривативів в поєднанні зі скороченням обсягу транзакцій по кредитних дериватів вказує на відновлення основної функції ринку деривативів – хеджування фінансових і комерційних ризиків.

Вигоди від обігу похідних інструментів роблять їх незамінними для глобальної фінансової системи і економіки:

- похідні забезпечують захист інвестицій;
- дозволяють інвесторам торгувати за ціною очікувань;

- мають дуже низькі загальні транзакційні витрати в порівнянні з інвестуванням безпосередньо в базовий актив;

- дозволяють швидко впроваджувати інновації;

- можуть бути адаптовані до конкретних потреб будь-якого користувача.

У висновку можна зазначити що на тенденції розвитку світового та українського ринку похідних фінансових інструментів вплинули такі фактори:

-посилення глобалізації і взаємозв'язку міжнародного і національних ринків: зміни в одному з центрів світової торгівлі безпосередньо впливають на ліквідність похідних цінних паперів в окремо взятій країні;

-збільшення рівня волатильності світового фінансового ринку;

- стандартизація операційних технологій на ринку деривативів, здійснювана в контексті глобалізації економічних процесів;

- підвищення прозорості світового ринку деривативів, що пов'язано з практично необмеженим доступом до інформації про формування кон'юнктури термінового ринку; значне відставання в цьому плані українського ринку деривативів від світових тенденцій в зв'язку з недоступністю для інвесторів інформації про позабіржовому ринку похідних цінних паперів;

- лібералізація ринку деривативів;

- підвищення рівня ризику за операціями з похідними інструментами як на світовому, так і на українському фінансовому ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. CBOE сообщает о смешанных объемах торгов за май 2020 года. Режим доступу: https://zephyrnet.com/ru/cboe-reports-mixed-trading-volumes-for-may-2020/

2. Финансовый рынок и финансовая система Великобритании. Режим доступу: http://www.globfin.ru/articles/finsyst/uk.htm

3. Закон про фінансові ринки. Режим доступу: https://ua-news.liga.net/economics/news/zelenskiy-pidpisav-zakon-pro-finansovi-rinki

4. Брюховецкая С.Б., Рубцова Б.Б. Финансовые рынки. - М.: КНОРУС, 2018.

5. Capgemini. TopTrendsinCapitalMarkets: 2020, 2019.

УДК 336
Топчій К. О.[1], Бабенко-Левада В. Г. [2]
[1] студ. гр. ФЕУ-110м, НУ «Запорізька політехніка»
[2] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

РОЛЬ СТРАХОВОГО РИНКУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Глобалізація сьогодні є об'єктивно зумовленим загально цивілізаційним процесом, що дедалі більше впливатиме на долю кожної країни, тому фінансова безпека виходить на одне з перших місць в ієрархії цінностей, які мусить захищати держава. Подальше зміцнення фінансової безпеки повинно базуватися насамперед на врахуванні похідної ролі фінансів у забезпеченні функціонування економіки. Фінансова глобалізація впливає на страховий ринок через виникнення та функціонування глобального фінансового ринку, вільне та ефективне переміщення капіталів між країнами і регіонами світу, формування системи наднаціонального регулювання міжнародних фінансів, утворення глобальних мереж.

В умовах формування ринкових засад господарювання важливою передумовою забезпечення фінансової стабільності держави, її сталого економічного розвитку та загального добробуту є ефективне функціонування страхового ринку.

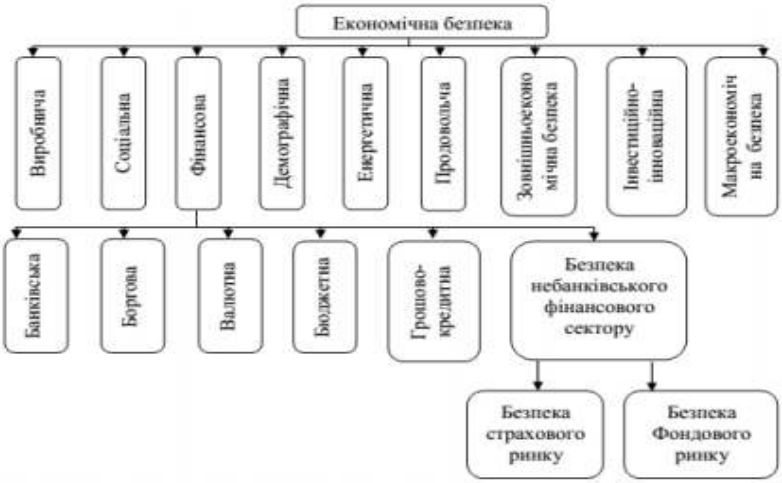

Рисунок 1 – Місце безпеки страхового ринку в економічній та фінансовій безпеці

Страховий ринок – «це особлива соціально- економічна структура, певна сфера грошових відносин, де об'єктом купівлі–продажу є страховий захист, формуються пропозиція і попит на нього. Страховий ринок можна розглядати також як форму організації грошових відносин з формування та розподілу страхового фонду для забезпечення страхового захисту суспільства, як сукупність страхових організацій (страховиків), які беруть участь у наданні відповідних послуг». (Рис. 1)

Вплив страхового ринку на фінансову безпеку держави проявляється в наступному:

- зменшення навантаження на державний бюджет щодо фінансування охорони здоров'я за рахунок договорів медичного страхування, страхування нещасних випадків;
- зменшення навантаження на Пенсійний Фонд за рахунок розвитку недержавного пенсійного страхування;
- акумуляція розрізнених грошових коштів і перетворення їх на інвестиційний капітал через договори накопичувального страхування;
- підтримка безперебійного процесу відтворення суб'єктів господарювання шляхом вжиття превентивних заходів і часткової компенсації збитків у разі їх настання за рахунок договорів з ризикового страхування та страхування відповідальності;
- передання великих і катастрофічних ризиків у перестрахування;
- страхування забезпечує перерозподіл ризиків в економіці, сприяють форсуванню більш сприятливого для розвитку підприємництва та стабільного економічного середовища, зниження загального рівня ризику.

Функціонування страхового ринку має не лише позитивний вплив, а й несе в собі потенційну загрозу для фінансової безпеки держави.

Поява загроз фінансовій безпеці держави може зумовлюватися недостатнім рівнем розвитку страхового ринку та неспроможністю страхових компаній у достатньому обсязі виконувати покладені на них функції щодо диверсифікації та передання ризиків, а також щодо забезпечення фінансового посередництва при перерозподілі фінансових ресурсів і участі в інвестиційному процесі.

Неефективне функціонування страхового ринку може негативно впливати на бюджетну, інвестиційну та інші складові фінансової безпеки держави. Так, наприклад, нерозвиненість медичного, пенсійного чи інших видів особистого страхування зумовлює необхідність покриття відповідних витрат лише через систему обов'язкового державного медичного та соціального страхування. Одним із наслідків цього може бути перевантаження державних фінансів соціальними виплатами, що за умов недостатності коштів дохідної частини бюджету значно погіршує фінансову безпеку держави саме через бюджетну складову.

Інша група загроз фінансовій безпеці держави з боку страхового ринку пов'язана з реалізацією функції страхових компаній щодо передання страхових ризиків і здійсненням ними значного обсягу перестрахових операцій із нерезидентами.

Таким чином, фінансова безпека страхового ринку є важливою складовою економічної безпеки держави. Ця складова націлена на фінансову стійкість усіх суб'єктів страхового ринку до внутрішніх і зовнішніх загроз. За таких умов заниження рівня значимості розвитку страхового ринку приносить суттєві витрати фінансових ресурсів та скорочення можливостей фінансової безпеки держави загалом. Саме активна страхова діяльність має виступати підґрунтям позитивних зрушень в економіці держави, як це відбувається в усіх розвинутих країнах.

УДК 539
Шилова М.С.[1], Шестопалова О.В. [2]
[1] студ. гр. ФЕУ-117, НУ «Запорізька політехніка»
[2] старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Банківське кредитування виступає одним із основних рушіїв у стимулюванні відтворювальних процесів в економіці, оскільки воно забезпечує грошовими запасами поточну діяльність підприємств та домогосподарств. Процес банківського кредитування спрямований на задоволення потреб населення, що в нестабільних сучасних реаліях: інфляції, постійного зростання цін і зниженні реального рівня життя населення, є особливо актуальним.

Хоч кризові явища в українській економіці фактично підірвали фінансову стійкість більшості банків, внаслідок чого скоротилася кількість надійних позичальників, кредитні операції все ж залишаються головним видом активних операцій банків

Чинники, що найбільше впливають на банківське кредитування в Україні:

- нестабільність фінансової та політичної системи;
- недосконале та непостійне законодавство;
- надто високі кредитні відсотки;
- невигідні умови кредитних угод для позичальників;
- надзвичайно довга процедура розгляду можливості отримання кредиту тощо.

Однією з основних проблем банківського кредитування в Україні є те, що із загального обсягу кредитів кредити, які надані фізичним особам, займають значно меншу частку, ніж обсяг кредитів, наданих суб'єктам господарювання, що свідчить про низький рівень кредитоспроможності населення України.

Значної уваги заслуговують цінові умови кредитування. Процентні ставки за кредитами є досить високими та недоступними для більшості населення. Головною причиною цього, є залучення дорогих ресурсів до банківської системи, зокрема у вигляді депозитів, це збільшує як значення процентної ставки за кредитами, так і маржу між кредитами і депозитами. Значною також є ризикова складова процентних ставок.

Показники банківського кредитування населення в Україні характеризують зростання проблемної заборгованості та збільшення рівня неповернених кредитів у банках. Це свідчить про недостатній аналіз фінансового стану позичальника та вартості заставного майна при наданні кредиту. Як наслідок, це призводить до падіння фінансового результату банківської системи в цілому.

Актуальною проблемою в сучасних умовах є розвиток банківського іпотечного кредитування, оскільки його обсяги скорочуються швидкими темпами, а іпотечні кредити, як відомо, мають стимуляційний вплив на економіку. Найвагомішими причинами цьому є зростання вимог до фінансового стану позичальника, низькі доходи населення, зменшення вартості заставного майна та зниження рівня взаємної довіри сторін кредитних відносин в Україні. У сьогоденні кредитні картки є одним із інструментів споживчого кредитування, за допомогою яких постійні клієнти банку зможуть отримувати миттєвий кредит. Проте, для нього характерні певні недоліки, а саме: легкість у зламі картки та існування багатьох прихованих тарифів. Для успішного розвитку ринку карткових послуг в Україні необхідно надавати додаткові пільги та зручності позичальникам, розширити мережу пунктів користування, якими виступають, крім терміналів, банківські пристрої самообслуговування.

Аналіз банківського кредитування показує слабку активність населення щодо вступу у кредитні відносини, що підтверджує недовіру до банківської системи та низьку кредитоспроможність.

Для збільшення обсягів банківського кредитування необхідно:

- підвищити рівень капіталізації банківського сектора шляхом залучення додаткового акціонерного капіталу;
- удосконалити процедури санації, реорганізації та ліквідації банків;
- підвищити конкурентоспроможність банківських послуг шляхом заміщення готівкових розрахунків на безготівкові платіжні інструменти;

- запровадити стимули для комерційних банків, які кредитують інноваційні проекти;

- збільшити кількість державних банків, їх капітальні ресурси та посилити ролі. державних банків на вітчизняному фінансово-кредитному ринку;

- запровадити державне обмеження відсотків за кредитами та здійснювати контроль за дотриманням цього обмеження;

- законодавчо закріпити як критерій проблемного банку скорочення його регулятивного капіталу на 20 і більше відсотків.

- розробити програму покриття бюджетного дефіциту за рахунок, переважно, внутрішніх запозичень.

Безсумнівною є і необхідність впровадження нових банківських послуг та поліпшення якості і збільшення кількості уже існуючих. Зокрема слід розвивати найперспективніші послуги: трастові, послуги зі збереження цінностей, консультаційні та інформаційні послуги зі створенням певної міжбанківської бази даних, гарантійні та посередницькі послуги, факторингові та лізингові операції та інші.

Діяльність банків України має свої проблемні аспекти і здійснюється у визначених особливостях. Для подолання труднощів на шляху досягнення результативної економіки максимальний ефект принесе співпраця держави і банківських інституцій. Комерційні банки, зі свого боку, мають побудувати діяльність таким чином, щоб головною її метою став високий рівень ділової та інвестиційної активності.

Держава ж має скоординувати роботу всіх ланок і галузей, вливання коштів в економіку повинно бути цільовим і мати найбільшу ефективність для держави не тільки з позиції стимулювання попиту, але і з огляду на створення умов для довгострокового сталого зростання економіки, розширення внутрішнього ринку та збільшення експортного потенціалу, а також підвищення рівня зайнятості населення.

СЕКЦІЯ «ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ»

УДК 657.1
Візіренко С.В.
канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ФОРМУВАННЯ НЕФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА МІЖНАРОДНИМ СТАНДАРТОМ GRI

Найпоширенішим стандартом у світі, згідно з вимогами якого готують нефінансову звітність, є стандарт GRI (Global Reporting Initiative). Стандарт дозволить адаптувати нефінансову звітність компаній під їх галузеву специфіку.

GRI продовжує інтеграцію в світові ініціативи державних та ринкових регуляторів, намагаючись максимально враховувати останні новації в даній галузі. При цьому формат стандарту достатньо універсальний та підійде також тим організаціям, які хочуть використовувати його лише для звітності по окремим конкретним аспектам своєї діяльності, така організація може використовувати лише окремі модулі. В основі GRI лежить ідеологія того, що економічні, екологічні та соціальні результати діяльності компанії безпосередньо пов'язані з її стійким довготривалим розвитком. Нефінансова звітність, підготовлена за стандартом GRI, допомагає бізнесу краще розуміти проблеми, ризики і можливості для розвитку та демонструвати його фінансову, економічну і соціальну результативність.

GRI Standards складаються з трьох універсальних стандартів (101 «Основоположний стандарт» (Foundation Standard), 102 «Загальний стандарт з розкриття» (General Disclosures Standard), 103 «Стандарт про підхід до управління» (Management Approach Standard)) і трьох груп специфічних стандартів (GRI 200 «Економічні стандарти», GRI 300 «Екологічні стандарти» та GRI 400 «Соціальні стандарти») [1]. Кожна група специфічних стандартів складається з відповідних модулів, вибір яких залежить від необхідності подання суттєвої інформації компанією. Використання спеціалізованих модулів має базуватися на принципі суттєвості і сприяти відображенню ключових напрямів діяльності компанії у сфері сталого розвитку.

Базуючись на положеннях модульних стандартів складання нефінансової звітності (GRI Standards), звітність зі сталого розвитку слід визначати як процес, який допомагає організаціям встановлювати цілі, оцінювати результати роботи, а також управляти перетвореннями, спрямованими на те, щоб зробити свою діяльність більш сталою.

Звітність зі сталого розвитку має базуватися на принципах, визначених модульними стандартами (GRI Standards), а саме: принципах, які визначають зміст звіту (взаємодія із зацікавленими сторонами (Stakeholder Inclusiveness), контекст сталого розвитку (Sustainability Context), суттєвість (Materiality), повнота (Completeness), та принципах, які забезпечують якість звіту (збалансованість (Balance), зіставність (Comparability), точність (Accuracy), своєчасність (Timeliness), ясність (Clarity), надійність (Reliability)) [2].

Отже, упровадження і застосування в Україні Звіту про управління − це значний крок у напрямку європейських стандартів ведення бізнесу прозоро й відповідально. Формування нефінансової звітності доцільно здійснювати за міжнародним стандартом GRI. Підготовка професійної корпоративної звітності дозволяє підприємству одержати наступні основні переваги: покращення ділової репутації; підвищення прозорості діяльності; підвищення привабливості для інвесторів; зростання довіри суспільства до підприємства; покращення стратегії підприємства; підвищення лояльності працівників; покращення відносин із органами державної влади; підвищення лояльності клієнтів.

Публічність, чітке та ясне висвітлення при поданні інформації у звітності, загальна зрозумілість забезпечується перш за все критерієм доступності. Публічна звітність є інструментом позитивних змін, тому що: звітність допомагає визначити найбільш пріоритетні аспекти для оцінки та управління своїм впливом у найближчому майбутньому та в перспективі; є додатковим стимулом для впровадження нових практик корпоративного управління та інструментом систематизації збору нефінансових даних та включення розширеної бази показників для оцінки економічного, соціального та екологічного впливу; допомагає посилити взаємодію підприємства із внутрішніми та зовнішніми зацікавленими сторонами, а також вивести таку взаємодію на якісно новий рівень; сприяє покращенню ділової репутації підприємства за рахунок підвищення її відкритості та прозорості, а також зростанню довіри суспільства; допомагає підвищити лояльність працівників та клієнтів підприємства та покращити свою стратегію та оптимізувати роботу над програмою дій в розбудові стратегії корпоративної соціальної відповідальності.

Професійно сформований Звіт про управління допоможе користувачам отримати достовірне уявлення про результати діяльності підприємства, перспективи його розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Standards of GRI are for the acceptance of investment decisions. FinPost, available at: https://finpost.com.ua/news/2148

2. Module standards of GRI Standards, available at: https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/instr-plan-rah/msfo/msbo-1-podannya-1021217.html

УДК 657.336
Зоря О.П.
канд. соц. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» встановлює загально–правові засади у сфері надання фінансових послуг, здійснення регулятивних та наглядових функцій за діяльністю з надання фінансових послуг.

Фінансова установа – юридична особа, яка відповідно до закону надає одну чи декілька фінансових послуг, а також інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг, у випадках, прямо визначених законом, та внесена до відповідного реєстру в установленому законом порядку.

До фінансових установ належать банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг, а у випадках, прямо визначених законом, інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг [1].

Відносини, що виникають у зв'язку з функціонуванням фінансових ринків та наданням фінансових послуг клієнтам, регулюються Конституцією України, Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», іншими законами України з питань регулювання ринків фінансових послуг, а також прийнятими згідно з цими законами нормативно-правовими актами.

Фінансові установи можуть створюватися у будь-якій організаційно-правовій формі, якщо закони з питань регулювання окремих ринків фінансових послуг не містять спеціальних правил та обмежень.

Закони України з питань регулювання діяльності господарських товариств та юридичних осіб інших організаційно-правових форм застосовуються до фінансових установ з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про фінансові послуги та державне

регулювання ринків фінансових послуг» та законами з питань регулювання окремих ринків фінансових послуг.

Корпоративне управління у фінансових установах здійснюється відповідно до законів з питань діяльності господарських товариств з урахуванням вимог Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» та інших законів з питань регулювання окремих ринків фінансових послуг.

Діяльність фінансових установ є основною, якщо сукупне середньоарифметичне значення їх активів за останні чотири звітних періоди (квартали) становить 80 і більше відсотків сукупного розміру середньоарифметичних значень активів усіх дочірніх та асоційованих компаній за цей період.

Фінансова установа може розпочати надання фінансових послуг, лише якщо:

1) облікова і реєструюча система відповідає вимогам, встановленим нормативно-правовими актами;

2) внутрішні правила фінансової установи відповідають вимогам законів України та нормативно-правових актів органів, які здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг;

3) професійні якості та ділова репутація персоналу відповідають встановленим законом вимогам.

Фінансова послуга – операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів.

Фінансовими вважаються такі послуги:

– торгівля валютними цінностями;

– залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо наступного їх повернення;

– фінансовий лізинг;

– надання коштів у позику, в тому числі і на умовах фінансового кредиту;

– надання гарантій;

– переказ коштів;

– у сфері страхування; діяльність у системі накопичувального пенсійного забезпечення;

– професійна діяльність на ринку цінних паперів;

– факторинг;

– банківські та інші фінансові послуги, що надаються відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» № 2664-III від 12 лип. 2001р. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua (дата звернення 24.03.2021).

2. Закон України «Про банки і банківську діяльність» № 2740-III від 20 вер. 2001 р. Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua (дата звернення 24.03.2021).

УДК 657

Максименко І. Я.
канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ОБЛІКОВЕ ВІДОБРАЖЕННЯ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ ВАЛЮТИ В КОНТЕКСТІ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН

Діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності пов'язані з надходженням іноземної валюти, податків та зборів до бюджету України. Тому організація відповідного обліку цих операцій є актуальним для кожного суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності. Зміна масштабів і характеру зовнішньоекономічних операцій у діяльності українських підприємств висувають нові вимоги до методології і організації бухгалтерського обліку зовнішньоекономічних операцій. У зв'язку з цим особливого значення набувають наукові дослідження, спрямовані на розвиток теоретичних засад бухгалтерського обліку операцій пов'язаних з іноземною валютою, взаємодією з іноземними контрагентами, переоцінкою активів і зобов'язань внаслідок зміни валютних курсів і т. п.

Валютні операції – це угоди, пов'язані з купівлею-продажем валюти і платіжних документів в іноземній валюті з використанням їх як платіжних та розрахункових засобів у міжнародних відносинах.

Єдиним законним платіжним засобом в Україні є гривня. Усі розрахунки на території України проводять виключно у гривні. Приймають її для проведення розрахунків без обмежень.

Будь-яке підприємство, що здійснює зовнішньоекономічну діяльність, стикається з купівлею-продажем іноземної валюти.

Згідно із ч. 1 і 3 ст. 6 Закону про валюту, купити валюту підприємство може тільки через банк на валютному ринку.

Для купівлі валюти підприємство подає до обслуговуючого банку заяву на купівлю валюти в довільній. Банк має право купити інвалюту без заяви від клієнта — за його дорученням. При цьому порядок та умови проведення

таких операцій визначають у договорі банківського рахунку / іншому договорі, укладеному між банком і клієнтом.

Без документів, але все так само за наявності заяви, можна купити валюту в незначному розмірі, тобто на суму не більше 150000 грн. У цьому випадку підстави для купівлі валюти зазначають у заяві та/або платіжному дорученні.

Придбану валюту, у тому числі в незначному розмірі, підприємство зобов'язано використати за цільовим призначенням протягом 10 робочих днів після дня її зарахування на поточний рахунок (не пізніше за 2 робочі дні, якщо валюта куплена для виконання зобов'язань перед уповноваженим банком-кредитором за кредитним договором). А в разі їх порушення, банк зобов'язаний продати придбану інвалюту протягом 5 робочих днів на валютному ринку.

Операції в іноземній валюті під час первісного визнання відображаються у валюті звітності шляхом перерахунку суми в іноземній валюті із застосуванням валютного курсу на початок дня, дати здійснення операції (дати визнання активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів і витрат). Підприємство може операції з безготівкових розрахунків в іноземній валюті відображати у валюті звітності у сумі, визначеній у документах банку, з урахуванням особливостей застосування банком валютного курсу на дату здійснення операції, у разі якщо це не суперечить вимогам податкового і митного законодавства в частині застосування валютного курсу.

Згідно із п. 5 П(С)БО 21, придбану валюту зараховують на баланс за ДТ 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті» за курсом НБУ на дату її оприбутковування. Одночасно у складі доходів/витрат доведеться показати різницю між комерційним курсом валюти на валютному ринку, тобто курсом купівлі валюти й офіційним курсом НБУ на дату її оприбуткування.

Щодо податково-прибуткового обліку обов'язкового продажу іноземної валюти Податковим кодексом України не передбачено жодних коригувань фінансового результату для таких операцій. Отож, проведене дослідження стосовно вдосконалення облікового процесу продажу іноземної ва-люти уможливлює усунення існуючих облікових недоліків таких операцій на підприємстві.

З 2020 року граничний строк розрахунків за експортними/імпортними операціями НБУ встановлено тривалістю в 365 календарних днів з дати експортної МД/передоплати за імпорт. Також скасовано валют-ний нагляд за експортно-імпортними операціями (і незакритими заборгованостями), суми яких не перевищують еквівалент 150 тис. грн. - але крім випадків дроблення експорту товарів або валютних операцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Наказ Міністерства Фінансів України від 17 серпня 2000 р. N 515 «Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text (дата звернення: 2021-04-10)

2. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text (дата звернення: 2021-04-10)

3. Про затвердження Положення про здійснення операцій із валютними цінностями: Постанова НБУ від 02 січня 2019 року № 2. URL: https://ips.ligazakon.net/document/pb19002 (дата звернення: 2021-04-10)

УДК 336.226
Помулєва В.М.
старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ЗЕМЕЛЬНІ ПАЇ: ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ

Досить часто громадяни, маючи земельну ділянку сільськогосподарського призначення або земельну частку (пай), надають їх в користування (оренду).

У разі надання земельної ділянки в оренду, відповідно до Закону України "Про оренду землі" укладається письмовий договір оренди землі та проводиться його державна реєстрація у встановленому Законом порядку.

Істотною умовою договору оренди землі., які встановлені ст.15 Закону України «Про оренду землі», є зокрема орендна плата із зазначенням її розміру, індексації, способу та умов розрахунків, строків, порядку її внесення і перегляду та відповідальності за її несплату. Отже, в договорі оренди обов'язково має бути визначено розмір орендної плати, який має бути не менше, ніж 7 % від нормативної грошової оцінки. Саме договір оренди земельної ділянки є підставою для нарахування орендної плати за земельну ділянку.

Порядок оподаткування доходів фізичних осіб установлено розділом IV Податкового кодексу України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI із змінами та доповненнями (далі - ПКУ).

Згідно з п.п.164.2.5 п.164.2 ст.164 ПКУ до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку включаються, зокрема, дохід від надання майна в лізинг, оренду або суборенду (строкове володіння та/або користування), визначений у порядку, встановленому п.170.1 ст.170 ПКУ.

Тобто, орендна плата за оренду земельного паю включається до загального оподатковуваного доходу фізичної особи – орендодавця.

П.170.1 Податкового кодексу України передбачені спеціальні норми оподаткування доходу від надання нерухомості в оренду (суборенду), житловий найм (піднайм), відповідно до яких податковим агентом платника податку – орендодавця щодо його доходу від надання в оренду земельної ділянки сільгосп призначення, земельної частки (паю), майнового паю є орендар (пп. 170.1.1 ПКУ).

Розрахунок податкових зобов'язань з оподатковуваного доходу платника податку, нарахованого у джерела його виплати, проводиться податковим агентом. Варто зазначити, що відповідно до п. 168.2.2 ПКУ не є податковим агентом нерезидент або фізична особа, яка не має статусу суб'єкта підприємницької діяльності або не є особою, яка перебуває на обліку у контролюючих органах як особа, що провадить незалежну професійну діяльність.

Отже, юридичні особи, або фізичні особи - підприємці, що взяли в оренду земельну ділянку (частку, пай) зобов’язані згідно ст. 168 Податкового кодексу України при виплаті доходу на користь платника податку утримувати із суми такого доходу за його рахунок податок на доходи фізичних осіб за ставкою 18 відсотків та сплачувати його до бюджету.

Згідно з п.п.1.2 п.16 прим. 1 підрозділу 10 розд. ХХ ПКУ об’єктом оподаткування військовим збором є доходи, визначені ст.163 ПКУ.

Відтак, доходи від оренди земельного паю підлягають оподаткуванню військовим збором. Ставка збору становить 1,5 відсотка від об’єкта оподаткування, визначеного п. п. 1.2 п. 161 підрозділу 10 розділу ХХ Кодексу (п.п. 1.3 п. 161 підрозділу 10 розділу ХХ Кодексу).

На орендну плату єдиний соціальний внесок не нараховується, оскільки базою для його нарахування є суми нарахованої заробітної плати та суми винагород фізичним особам за виконання робіт (надання послуг) за цивільно-правовими договорами, а договір оренди не передбачає виконання робіт чи надання послуг (п. 1 ч. 1 ст. 7 Закону України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування" від 08.07.2010 № 2464-VI).

Якщо орендар є фізичною особою, яка не є самозайнятою особою, особою, відповідальною за нарахування та сплату (перерахування) податку до бюджету, є платник податку – орендодавець (п.170.1.5 ПКУ).

Виходячи з норм п. 168.2.2 і п.170.1.5 ПКУ, якщо ж громадяни отримали доходи від надання в оренду земельного паю орендарю - фізичній особі, яка не є суб’єктом господарювання, то такі громадяни повинні самостійно прозвітувати про отримані доходи шляхом подання Податкової декларації про майновий стан і доходи. Тобто власник земельного паю —

орендодавець зобов’язаний самостійно нараховувати та сплатити податок на доходи фізичних осіб та військовий збір. Така декларація подається не пізніше 1 травня року, наступним за роком отримання доходу.

Втім, можливий і інший варіант, коли власники паїв нікому землю в оренду не передають (ні офіційно, ні неофіційно), а працюють на ній самостійно, споживають чи навіть продають продукцію.

У такому разі, громадяни, які самостійно обробляють земельні паї, повинні декларувати дохід від продажу власної сільгосппродукції і сплатити податок на доходи фізичних осіб (18%) та військовий збір (1,5%).

Якщо у фізичної особи орендує земельні паї сільгосппідприємство – платник єдиного податку 4-ї групи, то такий земельний пай зараховується до об'єкта оподаткування єдиним податком.

Таким чином, сума орендної плати земельної частки (паю), що виплачується за договором оренди підлягає оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб та військовим збором на загальних підставах. У випадку передачі в оренду паю фізичній особі, або обробленні самостійно, громадяни зобов’язані самостійно задекларувати такі доходи.

УДК 657.1.011.56
Панченко О.М.
канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

МОДЕЛЮВАННЯ, ЯК МЕТОД НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Моделювання є одним з методів загальнонаукової методології. В широкому сенсі – це особливий процес опосередкованого теоретичного та практичного пізнання реального предмета вивчення. Сутність методу моделювання полягає у дослідженні об’єктів, явищ і процесів за допомогою спеціально створених замінників - моделей, коли безпосередньо вивчення неможливе, ускладнене, або недоцільне.

Поняття моделювання традиційно використовується як у широкому, загальнонауковому, значенні, так і у вузькому – як особливий спосіб пізнання, за якого одна система (об’єкт дослідження) відтворюється в іншій (моделі) [1].

В основі процесу моделювання є використання моделей (від лат. «modulus» - зразок, норма, міра). В узагальненому вигляді під моделлю розуміють уявну (мислено представлену) або матеріально реалізовану систему, котра відображаючи чи відтворюючи найважливіші риси і властивості об'єкту дослідження.

Метою моделювання є створення точного опису, тлумачення певної системи, задля, за виразним висловом д-ра екон. наук, професора Л. Антоненка, «отримання відповідей на деяку сукупність питань» [2, С.30]. Гносеологічна основа моделювання полягає таким чином, у формуванні виводів за аналогією.

В економіці моделі відображають властивості, взаємозв'язки, структурні і функціональні параметри економічної системи, що є суттєвими для вирішення встановлених цілей.

Економічна модель - це образ, зображення, копія, план, карта, формула, графік, матриця тощо, які надають змогу змоделювати ситуацію і дослідити, як вона розвиватиметься під впливом тих чи інших чинників, що діють на економічну систему. Заміна реальної економічної системи тією або іншою спрощеною моделлю, яка піддається аналітичній і розрахунковій обробці є ефективним способом розуміння та дослідження складних багатофакторних процесів.

Цей метод наукового дослідження економічних процесів та явищ, широко застосовується й у бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік є одночасно самостійною прикладною економічною наукою та особливою галуззю практичної діяльності. Бухгалтерський облік формує інформаційну базу для прийняття управлінських рішень шляхом накопичення, групування і систематизації фактів господарської діяльності.

Моделювання як загальнонауковий метод досліджень в бухгалтерському обліку є методологічною основою розвитку системи обліку на науково-дослідницькому та предметному рівнях [3].

Моделювання облікової системи є складним процесом, який опосередковується постійним розвитком суспільства, зміною його інформаційних потреб, ускладненням економічних зав’язків і відносин, якісним прогресом у сфері методів прийняття економічних рішень і методів управління економічними системами [4].

Організаційно-правова форма суб’єкта господарювання, типи облікових завдань, вид вихідній інформації, що генерує системи бухгалтерського обліку, зокрема, у формі звітності, категорія користувача облікової інформації потребують виділення окремих моделей обліку: фінансових, управлінських, податкових, статистичних, соціально-екологічних тощо.

Фактично, сама методологія, методи бухгалтерського обліку є інструментами моделювання. Наприклад, розробка робочого плану рахунків є моделюванням системи відображення господарських операцій у формі, корисної для користувачів облікової інформації для цілей управління. Наказ про облікову політику є певним чином моделлю облікової системи підприємства в цілому, принципів, методів та процедур на яких будується процес обліку господарської діяльності.

Бухгалтерський облік як наука та практична діяльність тісно пов'язаний зі значною кількістю фундаментальних і прикладних дисциплін.

Врахування загальної міждисциплінарної класифікації економічних моделей, дозволяє побудувати класифікацію моделей в бухгалтерському обліку за такими ознаками: рівень облікової системи у господарській ієрархії, характер застосування облікових моделей, ступінь охоплення явищ, рівень зведення інформації, спосіб описання господарських фактів, характер моделі в обліковій практиці, функції бухгалтерського обліку, види облікової інформації, методи оцінки активів і зобов'язань, характер облікових показників, підхід до відображення майна, зобов'язань, фінансових результатів, зміст облікових теорій, часова домінанта в оцінці стану підприємства [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеев А.П. Краткий философский словарь / А.П. Алексеев. – 2-е изд. – М. : Захаров, 2001. – 496с

2. Антоненко Л.А. Аналитический менеджмент. / Учебное пособие. - Харьковский национальный университет им. В.Н. Каразина, 2000, - 110 с.

3.Єршова Н.Ю. Моделювання в стратегічному управлінському обліку: наукові та практичні аспекти. URL: https://core.ac.uk/download/pdf/162870089.pdf

4. Шигун М.М. Види моделей в бухгалтерському обліку URL: http://www.rusnauka.com/16_NPM_2007/Economics/22083.doc.htm

УДК 658.11:657.05]:336.221

Лищенко О.Г.
канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ПОДАТКОВІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУБ'ЄКТУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Для успішної боротьби в конкурентному середовищі підприємство має оптимізувати всі наявні ресурси, в тому числі і податкові платежі. Для вирішення даної задачі підприємство на основі обліково-інформаційної системи розробляє податкову стратегію відповідно до конкретних цілей суб'єкта господарювання.

Обліково-інформаційне забезпечення – це базовий елемент на всіх етапах процесу прийняття управлінських рішень, що виражається в ідентифікації та наданні різноманітних кількісних та якісних показників інформації про внутрішнє та зовнішнє середовище функціонування підприємства відповідно до потреб суб'єкта управління.

Основою системи забезпечення обліково-інформаційного забезпечення є облікова інформація.

За допомогою налагодженої системи обліково-інформаційного забезпечення підприємство може ефективніше управляти витратами, особливо в частині оподаткування. Найбільш ефективним заходом управління податковими платежами на підприємстві є податкова стратегія.

Основною задачею введення податкової стратегії на підприємстві є податкова оптимізація. Оптимізація оподаткування – це організаційні заходи в рамках чинного законодавства, пов'язані з вибором часу, місця та видів діяльності, створенням і супроводом найбільш ефективних схем та договірних взаємин, з метою збільшення грошових потоків компанії за рахунок мінімізації податкових платежів.

Оптимізація оподаткування передбачає: мінімізацію податкових виплат (у довгостроковому і короткостроковому періоді при будь-якому обсязі діяльності) та недопущення штрафних санкцій з боку контролюючих органів. Це досягається правильністю нарахування і своєчасністю сплати податків, що нерозривно пов'язано з податковим плануванням.

Процес формування податкової стратегії здійснюється у декілька етапів:

– визначення мети та головних цілей підприємства;

– дослідження чинників зовнішнього податкового середовища та податкової політики держави;

– розробка податкової політики за окремими аспектами діяльності з планування податкових відрахувань;

– розробка системи організаційно-економічних та економіко-правових заходів з реалізації податкової політики;

– оцінка ефективності розробленої податкової стратегії.

Першим кроком при складанні податкової політики суб'єкта малого бізнесу є обґрунтований вибір системи оподаткування. Згідно Податкового кодексу України підприємства можуть обирати:

– загальну систему оподаткування, що зобов’язує нарахування і сплати всіх податків, в тому числі податок на прибуток, згідно до чинного законодавства;

– спрощену систему оподаткування, обліку і звітності, що замінює нарахування і сплату деяких податків на єдиний податок з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності, згідно до чинного законодавства. Критерієм для визначення платника єдиного податку юридичної особи є дохід не більше 7 000 000 гривень за календарний рік.

Для визначення оптимальної системи оподаткування на підприємстві необхідно здійснити бюджетування витрат щонайменше на перший квартал.

Далі проводиться аналіз переваг та недоліків спрощеної системи оподаткування в порівнянні з загальною системою оподаткування з метою

з’ясування того, які саме переваги та недоліки є найбільш суттєвими, враховуючи специфіку діяльності конкретного суб’єкту оподаткування.

В обліковій політиці для цілей оподаткування необхідно передбачити методологію ведення податкового обліку, що включає розроблені форми регістрів для обліку податків, зборів та платежів, а також порядок відображення в них аналітичних даних по рахунках та даних первинних документів.

Найефективнішими формами реалізації податкової політики на підприємстві є розрахунок поточних податкових платежів, бюджетування податкових платежів, податкове планування.

На завершальному етапі підприємство проводить аналіз ефективності введення податкової політики. Для цього порівнюють рівень податкового навантаження (податкового тиску, податкового тягаря) звітного та податкового періодів.

Отже, на загальнодержавному рівні необхідно розроби узагальнений стандарт ведення обліку для суб'єктів малого господарювання на прикладі Міжнародного стандарту фінансової звітності для малих та середніх підприємств. Якісна обліково-інформаційна система забезпечує реальне скорочення витрат на підприємстві шляхом оптимізації податків. Найбільш ефективними критеріями податкової оптимізації є: мінімум податкових платежів суб'єкта господарювання протягом податкового періоду, мінімум податкового навантаження, забезпечення рівномірності формування податкових зобов'язань відповідно наявних ресурсів.

УДК 657.3
Зоря О.П.[1], Рижкова В.Є. [2]
[1] канд. соц. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-610м НУ «Запорізька політехніка»

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В БАНКАХ УКРАЇНИ

Методологічні засади організації бухгалтерського обліку в банках України визначає Положення про організацію бухгалтерського обліку, бухгалтерського контролю під час здійснення операційної діяльності в банках України, яке розроблено відповідно до Законів України «Про банки і банківську діяльність», «Про Національний банк України», «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо організації та по-рядку ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в

банках і ґрунтується на основних принципах міжнародних стандартів фінансової звітності [1].

Положенням про організацію бухгалтерського обліку, бухгалтерського контролю під час здійснення операційної діяльності в банках України установлюється порядок ведення бухгалтерського обліку операцій, які здійснює банк згідно із законодавством України. У ньому мають відображатися особливості організації та ведення бухгалтерського обліку банку.

Метою організації бухгалтерського обліку є забезпечення користувачів потрібною та достовірною інформацією про операції банку. Регулювання бухгалтерського обліку і звітності в банках здійснює Національний банк України, який з урахуванням загальноприйнятої у міжнародній практиці системи обліку розробляє та затверджує План рахунків бухгалтерського обліку Національного банку України [2].

Бухгалтерський облік ведеться безперервно з часу реєстрації банку до його ліквідації.

Повнота та достовірність операцій у сфері бухгалтерського обліку забезпечуються обліковою політикою і внутрішніми процедурами банку, що проводяться відповідно до законодавства України та нормативно-правових актів Національного банку України. Кожна операція під час її відображення в бухгалтерському обліку контролюється не менше ніж на двох рівнях бухгалтерського контролю (попереднього та поточного) різними відповідальними виконавцями.

Бухгалтерський контроль – сукупність процедур, що спрямовані на попередження, виявлення і виправлення суттєвих помилок та дають змогу забезпечити захист та збереження активів банку, повноту і точність облікової інформації та достовірність звітності.

Бухгалтерський контроль є невід'ємною частиною операційної діяльності банку. Порядок бухгалтерського контролю встановлюється банком самостійно. Бухгалтерський контроль забезпечується шляхом упровадження правил та процедур, що належним чином документуються, та застосовується з метою мінімізації операційного ризику.

Бухгалтерський контроль уключає попередній, поточний і подальший контроль та дає змогу упевнитися, що:

1) операції проводяться за дозволом керівника банку;

2) операції відображаються згідно із вимогами облікової політики банку;

3) система аналітичного обліку дає змогу відстежувати використання ресурсів і рух активів банку;

4) розпорядження активами та відображення операцій у бухгалтерському обліку здійснюється лише в межах наданих повноважень;

5) виявлені недоліки усуваються належним чином;

6) інвентаризація активів та зобов'язань проводиться з певною регулярністю;

7) дотримуються вимог нормативно-правових актів Національного банку України з питань бухгалтерського обліку;

8) забезпечується: відображення всіх операцій у бухгалтерському обліку в день їх здійснення або наступного робочого дня, якщо операція ініційована для здійснення після закінчення операційного дня (часу); наявність бухгалтерської документації, що забезпечується шляхом звіряння записів в облікових регістрах з обліковими документами, перевіряння та дотримання арифметичної точності записів, підбиття підсумків бухгалтерських записів, повідомлення про помилки і розбіжності; регулярне та своєчасне порівняння (вивіряння) записів у регістрах бухгалтерського обліку з первинними документами та/або відповідними активами; повнота, достовірність, своєчасність складання та подання фінансової, статистичної, управлінської, податкової та іншої звітності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про затвердження Положення про організацію бухгалтерського обліку, бухгалтерського контролю під час здійснення операційної діяльності в банках України : Постанова Правління НБУ № 75 від 04 лип. 2018 р. Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/go (дата звернення 2021-03-22).

2. Про затвердження нормативно-правових актів Національного бан-ку України з бухгалтерського обліку : Постанова Правління Національного банку України від 11 вер. 2017 р. № 89. Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17 (дата звернення 2021-03-22).

УДК 657

Лищенко О. Г.[1], Ярмусь Д.В. [2]

[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

[2] студ. гр. ФЕУ-610м НУ «Запорізька політехніка»

ОСНОВНІ ЗАСОБИ, ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи, а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності визначає Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" [2].

Основні засоби - матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання

послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [2].

Аналіз літературних джерел дає можливість стверджувати, що немає однозначного визначення завдань обліку основних засобів, проте всі вони досить наближені.

Н.М. Ткаченко вважає, що бухгалтерський фінансовий облік основних засобів повинен забезпечити:

- контроль за зберіганням основних засобів;
- своєчасне, правильне документальне оформлення відображення в обліку надходження основних засобів (фондів), їх внутрішнього переміщення (з цеху в цех, зі складу на склад, з відділу у відділ тощо), ефективного використання, вибуття (ліквідація, реалізація, безкоштовна передача);

своєчасне (щомісячне) відображення в обліку зносу (амортизації) основних засобів;

- відображення в обліку витрат на ремонт основних засобів;
- визначення результатів від ліквідації, а також збитків від списування не повністю амортизованих об'єктів основних засобів;
- виявлення зайвих та морально застарілих основних засобів [3, с. 181].

Перераховані завдання сприяють формуванню повної, корисної та своєчасної інформації, яка необхідна для ефективного управління основними засобами на підприємстві.

За натурально-речовим складом, характером (з метою обліку, контролю та аналізу - для цілей обліку) основні засоби класифікуються за групами, передбаченими рахунком 10 Плану рахунків [1]:

101 "Земельні ділянки";
102 "Капітальні витрати на поліпшення земель";
103 "Будинки та споруди";
104 "Машини та обладнання";
105 "Транспортні засоби";
106 "Інструменти, прилади та інвентар";
107 "Тварини";
108 "Багаторічні насадження";
109 "Інші основні засоби".

Усі витрати підприємства на придбання або створення матеріальних і нематеріальних необоротних активів , що включаються до їх первісної вартості, накопичуються на рахунку 15 "Капітальні інвестиції", за яким ведеться синтетичний облік капітальних інвестицій в розрізі субрахунків.

Однією с методологій обліку є економічний аналіз. В теорії та практиці економічного аналізу застосовуються багато показників ефективності використання основних засобів.

.

Таблиця 1. Показники стану та ефективності використання основних засобів

Показник	Формула розрахунку	Характеристика
1. Фондомісткість	Фк/Вп	Характеризує забезпеченість підприємства ОЗ
2. Фондоозброєність	Фк/Ч	Показує величину основних засобів на працівника
3.Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства	Фз/М	Відображає питому вагу залишкової вартості основних засобів у загальній вартості майна підприємства
4.Коефіцієнт зносу ОЗ	Зо/Фк	Показує ступінь зносу ОЗ
5.Коефіцієнт придатності основних засобів	1-Кз	Відображає частину основних засобів придатну до експлуатації
6.Коефіцієнт оновлення ОЗ	Фв/Фк	Показує частку введених ОЗ у загальній їх вартості
7.Коефіцієнт вибуття ОЗ	Фу/Фк	Характеризує інтенсивність вибуття ОЗ
8.Коефіцієнт приросту основних засобів	(Фв-Фу)/Фк	Показує ступінь збільшення ОЗ у звітному періоді проти минулого періоду
9. Фондовіддача	Вп/Фк	Характеризує ефективність використання ОЗ. Відображає суму виробленої продукції на одну гривню ОЗ
10.Рентабельність ОЗв	Пб/Фк*100%	Визначає ступінь використання ОЗ

Фк - балансова вартість основних виробничих засобів;

Вп - вартість виробленої продукції;

Фз - залишкова вартість основних виробничих засобів;

М - вартість майна підприємства;

Зо - сума зносу основних виробничих засобів;

Ч - середньооблікова чисельність працівників;

Фу - вартість уведених основних виробничих засобів;

Фв - вартість виведених основних виробничих засобів;

Кз - коефіцієнт зносу основних виробничих засобів; Пз - загальний прибуток підприємства.

До показників, які характеризують ефективність використання основних засобів, належать: фондовіддача, рентабельність основних засобів, сума прибутку на одну гривню основних засобів.

Найбільш загальним показником, який характеризує ефективність використання основних засобів, є фондовіддача.

Абсолютним показником ефективності використання основних засобів є сума прибутку на одну гривню основних засобів.

До показників ефективності використання основних засобів можна також віднести показник питомої ваги активної частини основних засобів у їх загальній сумі. Формули розрахунку показників забезпечення стану й ефективності використання основних засобів та їхню характеристику наведено в таблиці 1

Таким чином основні засоби, як об'єкт обліку та аналізу є суттєвим і складним активом, потребує багато уваги, і вважається, що необхідно враховувати особливості функціонування підприємства, його правової форми, оподаткування, асортименту продукції, щоб зробити облік та аналіз краще.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 291 від 29.10.2019

2. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби": Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000. № 92. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text.

3. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України : підруч. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл. / Н.М. Ткаченко [6-те вид]. – К.: А.С.К., 2002. – 784 с.

УДК 657.2:336.226.212.1
Очеретько Л.М.[1], Безсонова О. С.[2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-618 НУ «Запорізька політехніка»

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ (ПІДРЯДНИКАМИ) ЗА ТОВАРИ (РОБОТИ, ПОСЛУГИ)

Дефіцит коштів в економіці і неплатоспроможність багатьох підприємств зробили питання роботи з кредиторами одними з головних і актуальних проблем сучасності.

Існує чимало недоліків платіжної політики підприємства, проте найбільш суттєвим є наявність простроченої кредиторської заборгованості, зокрема перед постачальниками та підрядниками, або затримка платежів постачальникам може створити підприємству імідж ненадійного партнера на ринку. Тому значну увагу в обліковому процесі необхідно приділяти відстеженню фактів виникнення та своєчасного погашення заборгованості за товарно-матеріальні цінності.

Як правило, основним джерелом погашення кредиторської заборгованості є виручка від реалізації, тому підприємству вкрай необхідно використовувати ефективні методи управління кредиторською заборгованістю, щоб надходження грошових сум від дебіторів передували в часі терміну погашення усіх видів заборгованості.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності інформації про зобов'язання, а також принципи їх відображення визначені в П(С)БО 11, де «зобов’язання» трактується як заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, втілюючи в собі економічні вигоди.

На мою думку, найважливішим із погляду управління є розподіл заборгованості підприємства за термінами погашення. Поділ заборгованості на довготермінову та поточну необхідний для оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства. Крім того, групують поточну заборгованість за термінами її виникнення, найчастіше виділяючи такі «вікові групи»: до 30 днів, від 31 до 90 днів; від 91 до 180 днів і більше півроку. Таке групування необхідне як для фінансового планування, так і для контролю, зокрема для своєчасного виявлення протермінованої, сумнівної та безнадійної заборгованості.

Саме тому для усунення фактів виникнення простроченої кредиторської заборгованості, ефективного контролю над своєчасним погашенням

заборгованості підприємства перед постачальниками (підрядниками) пропонується також удосконалити аналітичний облік розрахунків із ними, що полягає у впровадженні в облікову систему певного аналітичного документа, за допомогою якого будуть відображатися всі операції, які пропонується вести в розрізі кожного постачальника чи підрядника. Такий документ матиме назву «Відомості розрахунків із постачальниками (підрядниками)».

Форма запропонованої відомості будується так, щоб відобразити всі операції, які були здійснені підприємством із конкретним постачальником (підрядником) протягом року (отримання товарно-матеріальних цінностей (послуг) за конкретною поставкою; отримання передплати за конкретну поставку; оплата заборгованості за раніше отриману поставку, ін.). Ведення цієї відомості дасть змогу спеціалісту, що відповідає за правильність та своєчасність розрахунків із постачальниками та підрядниками, щодня правильно планувати платіжний баланс і здійснювати своєчасне погашення кредиторської заборгованості.

Важливим елементом управління кредиторською заборгованістю є правильний та своєчасний її аналіз, тому керівництво підприємства повинне мати оперативну та об'єктивну інформацію щодо стану кредиторської заборгованості, яка формується в системі бухгалтерського обліку. Основними джерелами формування такої інформації є: баланс підприємства, звіт про фінансові результати, примітки до річної фінансової звітності, первинні документи, журнали, в яких відображається рух відповідних платежів, а також розрахункові відомості про нарахування заробітної плати. Необхідно також проводити аудит кредиторської заборгованості, результати якого дадуть можливість визначити всі відхилення в структурі заборгованості, розробити заходи щодо її регулювання.

Лише на підставі об'єктивної та своєчасної інформації можна прийняти обґрунтовані управлінські рішення щодо подальшого планування та контролю заборгованості.

Якщо будуть дотримуватися цих заходів і підприємство буде приділяти належну увагу кредиторській заборгованості за товари, роботи і послуги, а особливо поліпшенню й удосконаленню її обліку, це буде позитивно відображатися на діяльності підприємства в цілому.

Отже, ефективне управління на підприємстві кредиторською заборгованістю дасть змогу не лише оптимізувати фінансовий стан, а й забезпечить високі темпи виробництва та конкурентоспроможності.

УДК 657.1
Очеретько Л.М.[1], Клопот А.О. [2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-618 НУ «Запорізька політехніка»

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

У сучасний період трансформації економіки України підприємства спрямовують свої ресурси на досягнення більшої ефективності своєї діяльності. Це зокрема проявляється і в пошуках шляхів удосконалення організації виробничих запасів, що являють собою вагому частину активів виробничих підприємств і забезпечують їх безперервну діяльність. Навіть найменші недоліки даного процесу призводять до значних матеріальних втрат підприємства та порушення стабільності діяльності.

На основі аналізу наукової літератури можна виділити такі недоліки організації обліку виробничих запасів:

- складність визначення справедливої (ринкової та неринкової) вартості запасів, що полягає у використанні підприємствами бартерного обміну, більше того, обміну на неподібні активи.
- низький рівень оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств, спричинений несвоєчасним надходженням первинних документів, зокрема лімітно-забірних карток, у бухгалтерію;
- невідповідний рівень контролю та оперативного регулювання процесів утворення запасів на підприємствах із складним і тривалим виробничим циклом;
- недосконаліть контролю процесу використання виробничих запасів, що полягає насамперед у відсутності служби внутрішнього аудиту;
- дублювання записів у бухгалтерських документах щодо надходження, руху та вибуття запасів, що призводить до збільшення трудомісткості складання первинних документів, зокрема дублювання інформації щодо руху запасів у картці складського обліку матеріалів і лімітно-забірній картці.

Для вирішення проблем організації обліку слід здійснити такі заходи:

1) організація автоматизованого складського обліку;

2) застосування науково обґрунтованих механізмів нормування та планування необхідної кількості виробничих запасів;

3) раціоналізація форм документів, документообігу й усієї системи оформлення, реєстрації й обробки документів, зокрема відредагувати документи, в яких відбувається повторення інформації, що не є суттєвою;

4) удосконалення системи автоматизації обліково-аналітичних робіт обліку виробничих запасів;

5) здійснення контролю за напрямками та нормами використання запасів, формуванням собівартості запасів власного виробництва.;

6) контроль за способом розподілу транспортно-накладних витрат і їх відображенням в обліку;

7) підвищення оперативності інформаційного забезпечення управління виробничими запасами підприємств;

8) створення графіків документообігу з обліку запасів і доведення до виконавців їх функцій при створенні і перевірці первинного документа;

9) видача розпорядчої документації особам, що відповідають за здійснення тієї або іншої господарської операції і мають право підпису первинних документів;

10) контроль із боку працівників бухгалтерії правильності оформлення первинної документації з обліку виробничих запасів.

Отже, з вище наведених проблем та шляхів покращення обліку виробничих запасів, можна стверджувати, що реалізація перелічених напрямів удосконалення обліку виробничих запасів призведе до значного підвищення результативності та фінансово-економічної діяльності підприємств, а також дозволить налагодити більш дієвий і менш трудомісткий облік, контроль наявності, руху і використання виробничих запасів, а також досягти їх економії.

УДК 336.647.2
Очеретько Л.М.[1], Пилипенко В.С.[2]
[1]канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. ФЕУ -618 НУ «Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМА ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА РАХУНКАХ В БАНКУ

Гроші є найбільш ліквідним активом та обмеженими ресурсами, і успіх бізнесу багато в чому визначає здатність їх раціонально розподіляти та використовувати, а отже, організація їх обліку досить важливе питання під час операцій з ними.

Проблеми з якими стикаються кожне підприємство стосовно обігу грошових коштів на рахунках банку і взагалі, це її достовірний облік, контроль за операціями, своєчасне документування операцій.

Покращення організації бухгалтерського обліку, використання найефективнішої методики обліку грошових коштів є одним з актуальних питань, тому що від наявності грошових коштів підприємства залежить його платоспроможність, конкурентоспроможність, а також ефективність

діяльності підприємства та його подальший розвиток. Важливе значення достовірної інформації про стан руху грошових коштів на поточних рахунках в банках пов'язане з необхідністю надання користувачам повної та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства та результати його діяльності, з метою прийняття управлінських рішень.

Рух грошових коштів підприємства на поточних рахунках в банку тісно пов'язаний з рухом грошових коштів в касі, адже відбувається постійний перехід грошових коштів з однієї форми в інший. Наприклад, касир підприємства в кінці кожного робочого дня має перерахувати грошові кошти, які знаходяться в вище доступного ліміту залишків по касі. Також прикладом є, коли відбувається виплата заробітної плати працівникам. Тобто, підприємство повинно зняти до каси з поточного рахунку суму грошових коштів, яка необхідна для виплати заробітної плати робітникам. І на кінець періоду цих виплат касир має внести їх знову на поточний рахунок банку. Можна привести також приклад з постачальниками та покупцями. Рідше, але можливо, данні операції проводити за допомогою готівки. Тому, не мало важливо, суворе дотримання встановлених правил ведення касових операцій і здійснення розрахунків між суб'єктами господарської діяльності.

Для забезпечення надійної та точної інформації про рух грошових коштів необхідно забезпечити їх чіткий, своєчасний та повний облік, тобто:

1) правильна організація, своєчасне юридичне оформлення безготівкового розрахунку операції;

2) своєчасне та правильне документування операцій з руху грошових коштів;

3) забезпечення зберігання та контролю за призначенням;

4) своєчасна інвентаризація грошових коштів та врахування її результатів у бухгалтерському обліку;

5) своєчасне та повне відображення в документах та реєстрах бухгалтерського обліку руху коштів на банківських рахунках.

У фінансовій звітності відображається Ф3 «Звіт про рух грошових коштів», що є найголовнішим в самій фінансовій звітності, та де більш детально підприємство висвітлює кругообіг своїх грошових коштів стосовно інформації про операційну, фінансову та інвестиційну діяльність. Але форма звітності є багатосторонньою, що суттєво ускладнює процес його заповнення.

Для ефективності усього процесу діяльності підприємства можна запропонувати здійснити розробку фінансових планів надходження та витрачання грошових коштів на кожний наступний рік. А в період цього звітного року на початку кожного місяця робити звітність за попередній місяць звітного року і аналізувати. Тобто, моя пропозиція є удосконалення

контролю за обігом грошових коштів і дотримання перспективного плану використання грошей.

Також на підприємстві в обліку грошових коштів на поточних рахунках не менш важливо проводити інвентаризацію. Саме під час інвентаризації часто виявлені помилки, які тягнуть за собою низку інших помилок. Тому потрібен повний контроль над зберігаючими залишками, які мають бути на поточному рахунку по записам в обліку підприємства, та залишки, які відображені по виписці банку.

На сьогодні підприємствам дозволено відкривати у банках поточні рахунки в необмеженій кількості, що є для контролю за рухом грошових коштів складним. Науковець Ф. Ф. Бутинця рекомендує обмежити кількість рахунків, якими може користуватися підприємство, що надасть змогу краще контролювати грошовий обіг, з чим я також згодна.

І останнє, на мою думку, потрібно підкоригувати форму звіту і додати рядок на прибуток (збиток) від бартерних операцій, про що також говорили інші науковці у своїх працях. Це б покращило аналітичну цінність звітності і проаналізувати втрати або дохід, який ми отримуємо в результаті цього товарообігу.

УДК 336.226.11
Помулєва.В.М.[1], Тиха А.Д.[2]
[1] старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-618 НУ «Запорізька політехніка»

РОЛЬ ПДФО У ЗВЕДЕНОМУ БЮДЖЕТІ УКРАЇНИ

Податок на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО) у всіх країнах є одним із основних джерел поповнення зведеного бюджету країни. Для більшості співгромадян та в переважній більшості випадків ставка ПДФО з 2016 року становить 18%. Застосовується майже для всіх видів доходів громадян: зарплати, стипендії, заохочувальні виплати, виплати за договорами цивільно-правового характеру тощо. Є й низка доходів, які оподатковуються за іншими ставками.

Згідно вищенаведеного, при нарахованій зарплаті у 10 тисяч гривень, утриманню підлягає 1800 гривень ПДФО, 150 грн. військового збору (1,5%), і до виплати працівнику належить лише 8050 гривень.

Відповідно до Бюджетного кодексу України (далі – БКУ) ПДФО, що сплачується (перераховується) згідно з ПКУ на відповідній території України, розподіляє між бюджетами у таких розмірах: 60% — доходи бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад (п. 1 ч. 1 ст.

64 БКУ); 15% — доходи бюджету АР Крим та обласних бюджетів (п. 1 ч. 1 ст. 66 БКУ); 25% — доходи Державного бюджету України (п. 1 ч. 2 ст. 29 БКУ).

Тобто із суми у 10 тисяч гривень буде сплачено 1800 грн. ПДФО:

- 1080 грн. – до бюджету міста/села/селища,
- 270 грн. – до обласного бюджету і
- 450 грн. – до державного бюджету.

Динаміку надходжень ПДФО до зведеного бюджету проаналізуємо в таблиці 1.

Таблиця 1 - Динаміка надходження податку з доходів фізичних осіб до зведеного бюджету за 2018 – 2020 роки (млн. грн.)

Показники	2018	2019	2020
Доходи Зведеного бюджету	1184278,1	1289779,8	1376661,6
Податкові надходження Зведеного бюджету	986348,5	1070321,8	1136687,2
% у доходах	83.29%	82.98%	82.57%
Надходження ПДФО до Зведеного бюджету	229900,6	275458,5	295107,3
% у доходах	19.41%	21.36%	21.44%

Податкові надходження зведеного бюджету в абсолютному вираженні щороку збільшуються, в структурі доходів вони стабільно складають біля 83%. Щороку відбувається і збільшення як абсолютних надходжень ПДФО, так і його питомої ваги у доходах, що дає змогу назвати його одним із провідних джерел поповнення зведеного бюджету , адже він займає 21,44% всіх доходів.

У 2020 р. збільшення ПДФО – надходжень проти 2018 року склало 65206,7 млн. грн., що становить 28,4%. У 2020 р. збільшилася питома вага надходжень ПДФО також і у податкових надходженнях, та склала 25,96% проти 23,28% у 2018 р.

У доходах місцевих бюджетів найбільшу питому вагу займають надходження від сплати податку на доходи фізичних осіб – 177,8 млрд грн або 61,3% від суми доходів загального фонду місцевих бюджетів. У порівнянні з 2019 роком надходження податку зросли на 12,3 млрд грн, або на 7,4%. Надходження до місцевих бюджетів зростають з кожним роком, але карантинні заходи вплинули на динаміку

У доходах державного бюджету ПДФО складає 10.9%.

Зростання надходжень податку на доходи фізичних осіб зумовлено легалізацією виплати зарплати, підвищенням мінімальної заробітної плати та

прожиткового мінімуму на одну працездатну особу; зростанням доходів за рахунок підприємницької діяльності.

Між тим, для підвищення ефективності ПДФО в Україні, на нашу думку, доцільно було б повернутися до прогресивної шкали оподаткування. Це підвищило б фінансову безпеку, зокрема місцевих бюджетів в умовах завершення децентралізації в Україні. Варто відзначити, що прогресивна система оподаткування застосовується в багатьох країнах. Наприклад, в США цей податок стягується за "ковзною" системою (від 10% до 39%), що має на увазі збільшення ефективної ставки податку з ростом бази оподаткування. ПДФО за прогресивною шкалою також застосовують Франція (від 5,5% до 75%), Норвегія (9,55% до 39%), Канада (від 15% до 50%).

З метою підвищення надходжень ПДФО до бюджету держава повинна вживати заходів щодо легалізації доходів українців.

Таким чином, ПДФО має достатньо велику фіскальну ефективність у доходах бюджету, є досить стабільним джерелом його наповнення. Величезним потенціалом підвищення фіскальної ефективності ПДФО залишається боротьба з тіньовими доходами. Перехід до прогресивного оподаткування доходів значно підвищить роль ПДФО у доходах бюджету, зокрема місцевого, адже такі ресурси можуть забезпечувати соціально-економічний розвиток територій, залучення інвестицій, фінансування різних програм місцевого розвитку.

УДК 657:336
Помулєва.В.М.[1], Федюк Д.О. [2]
[1] старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-617 НУ «Запорізька політехніка»

ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ ПЛАТНИКІВ ЄДИНОГО ПОДАТКУ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Спрощену систему оподаткування (далі - ССО) використовує значна частина підприємств та ФОП, що належать до малого бізнесу.

Суб’єкти господарювання, що використовують ССО, сплачують єдиний податок, який заміняє частину інших податків та зборів, перш за все податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб та податок на додану вартість

Зокрема, частина платників єдиного податку мають право не використовувати реєстратори розрахункових операцій (далі - РРО). Так, до 1.07.2015 р. платники єдиного податку були звільнені від зобов'язання

використовувати РРО. Відповідно до Закону України № 569-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо застосування реєстраторів розрахункових операцій» від 1 липня 2015 року РРО зобов'язані використовувати платники єдиного податку другої та третьої груп, річний дохід яких становить більше 1 млн. грн. на рік, тобто відносно невелика кількість платників єдиного податку цих груп.

Наслідки застосування суб'єктами господарювання ССО: зменшення податкового навантаження, в результаті чого вивільняються кошти для розвитку, спрощення процедур обліку і звітності, що знижує корупційні ризики тощо. Єдиний податок має спрощений механізм нарахування, що дозволяє зменшити витрати на ведення обліку та подання звітності.

В Україні існує 4 групи єдиного податку. До першої і другої груп відносяться тільки фізичні особи-підприємці, до третьої групи можуть відноситися юридичні особи. До четвертої групи належать тільки сільськогосподарські товаровиробники.

ССО зазнавала неодноразових змін, які стосувалися ставок єдиного податку, порядку його нарахування, переліку податків, які замінялися єдиним податком, а також критеріїв надання підприємством та ФОП права на використання ССО. Такі зміни продовжуються і на сьогодні.

Згідно з останніми змінами, до платників першої групи входять ФОП, які тільки здійснюють продаж або господарську діяльність, надаючи населенню різні послуги, не використовуючи працю будь-яких осіб. Їхній обсяг прибутку за один календарний рік не повинен перевищувати 167 розмірів мінімальної заробітної плати.

До другої групи належать ФОП, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг населенню, роботу, пов'язану з ресторанним господарством, продажом або виробництвом продукції. Сума доходу не повинна перевищувати 834 розміри мінімальної заробітної плати.

Третя група – це ФОП, у яких кількість людей, які перебувають у трудових відносинах з ними, ніяк не обмежена, а також юридичні особи будь-якої організаційно-правової форми, сума грошових коштів яких не перевищує 1167 розмірів мінімальної заробітної плати.

Окрім того, з 1 січня 2021 року запроваджено спрощення ведення обліку доходів ФОП, якими фактично скасована вимога до платників єдиного податку щодо реєстрації Книги обліку доходів у податкових органах, відтак зникнуть підстави для застосування до фізичних осіб – підприємців адміністративного штрафу за неналежне ведення обліку доходів і витрат.

При веденні обліку у довільній формі платники єдиного податку вправі застосовувати будь-який спосіб обліку доходів за період (це можуть бути записи у будь-якому довільному реєстрі – паперових зошиті, журналі, чи в електронній таблиці у файлі Excel). Проте, такі записи мають містити

інформацію щонайменше про місячні обороти, вони є джерелом інформації для складання платником податку звітності з єдиного податку.

Однак, ці зміни не скасовують обов'язку для всіх платників податків дотримуватися вимог ПП. 44.1 та 44.3 ПКУ, зокрема, щодо ведення обліку доходів, витрат та інших показників, пов'язаних з визначенням об'єктів оподаткування та/або податкових зобов'язань, на підставі первинних документів (документів на придбані товари) та їх належне зберігання.

Місячні обороти, яку самостійно зайнята особа буде з 1 січня 2021 року заносити до довільного реєстру, має відповідати змісту первинних документів за відповідний період.

Для платників єдиного податку, які є платниками податку на додану вартість, продовжують діяти всі вимоги Кодексу щодо обліку податку на додану вартість.

Юридичні особи з аналогічним статусом мають вести бухгалтерський облік у спрощеному порядку, який передбачає, серед іншого, збереження первинних документів обліку. Додаткові зобов'язання з ведення бухгалтерського обліку накладаються на тих платників єдиного податку, які є також платниками ПДВ.

Важливо зазначити, що податковим звітним періодом для платників ЄП першої та другої груп є календарний рік, а для платників 3 групи - квартал.

Проведені зміни є позитивним кроком для бізнесу.

Між тим, на нашу думку, зі сторони законодавця можливі й подальші спрощення, зокрема, звітності: скорочення числа звітів (не тільки податкових), зменшення періодичності подання звітів для платників 3-ї групи (рік замість кварталу). Це зменшить витрати малого бізнесу, та ще більше мотивуватиме для активізації діяльності..

УДК 336.226.11
Помулєва.В.М.[1], Безсонова О. С.[2]
[1] старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-618 НУ «Запорізька політехніка»

ВІЙСЬКОВИЙ ЗБІР: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СПЛАТИ І ВИКОРИСТАННЯ

Законом України від 31.07.2014 р. № 1621 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України» з серпня 2014 року військовий збір (далі – ВЗ) запроваджено як тимчасове утримання з ряду доходів, що діє до закінчення реформи Збройних сил України. Його ставка становить 1,5% доходів, що підлягають оподаткуванню.

Платниками військового збору є ті ж особи, які сплачують податок на доходи фізичних осіб (жалі - ПДФО), зокрема фізичні особи – резиденти та нерезиденти, які отримують доходи в Україні.

Об'єктом оподаткування військовим збором (для резидента) є:

- загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід, які особа отримує у роботодавця, а також за договорами ЦПД;

- доходи з джерелом походження в Україні, які обкладаються ПДФО під час їх нарахування, виплати, нарахування;

- іноземні доходи.

При нарахуванні військовий збір практично нерозривно пов'язаний з ПДФО, однак, є й певні винятки щодо постійного їх зв'язку.

Базою оподаткування військовим збором є сам дохід. При цьому його не потрібно зменшувати на суму ПДФО чи податкової соціальної пільги.

Виходить, що при застосування податкової соціальної пільги військовий збір та ПДФО мають різні бази оподаткування.

Наведемо відмінності в оподаткуванні доходів ПДФО і військовим збором:

- при нарахуванні ПДФО зарплата може зменшуватися на податкову соціальну пільгу. При ВЗ – ні;

- при нарахуванні ПДФО на виплату в натуральній формі, при оподаткуванні додаткового блага застосовується так званий "натуральний" коефіцієнт (1,219512). При ВЗ – ні;

- щодо ПДФО існує перерахунок у кінці року або при звільнення працівника. При ВЗ – така норма відсутня, тому що на нього не поширюється податкова соціальна пільга, яка й спричиняє необхідність такого перерахунку.

Що стосується бухгалтерського обліку нарахування та сплати ВЗ, то відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженої наказом Мінфіну України від 30.11.1999 р. № 291, слід використовувати субрахунок 642. На субрахунку 642 ведеться облік розрахунків за зборами (обов'язковими платежами), які справляються відповідно до чинного законодавства й облік яких не ведеться на рахунку 65 «Розрахунки зі страхування».

Суму нарахованого (утриманого) збору слід відображати за кредитом субрахунку 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами» в кореспонденції з дебетом 661 «Розрахунки за заробітною платою» (якщо об'єкт оподаткування – зарплата), 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» (коли об'єкт оподаткування – винагорода за ЦПД). Сплата військового збору в обліку відобразиться проводкою: Дт 642 Кт 311.

Відповідно до пункту 12 частини другої статті 29 Бюджетного кодексу України, військовий збір зараховується до загального фонду держбюджету. А бюджетне законодавство не передбачає закріплення видів надходжень загального фонду державного бюджету за конкретними видами видатків, що фінансуються із загального фонду держбюджету.

Відповідно до звітних даних Державної казначейської служби України, надходження військового збору до загального фонду держбюджету становлять:

- 2014 рік (із серпня) – 2 534 661,9 тис. грн,
- 2015 рік – 9 153 976,2 тис. грн,
- 2016 рік – 11 457 211,5 тис. грн,
- 2017 рік – 15 067 038,6 тис. грн,
- 2018 рік – 18 723 464,2 тис. грн,
- 2019 рік – 22 425 508,4 тис. гривень.

Отже, загалом за даними Державної казначейської служби України за 5 років та 5 місяців держбюджет нашої країни поповнився військовим збором на 79 млрд. 361 млн. 860 тис. 800 гривень.

Статтею 87 того ж Бюджетного кодексу України визначено перелік видатків, що здійснюються з держбюджету, одним із видів яких (поміж переліку з 21 пункту) є національна оборона.

Тож, скільки коштів військового збору, які надійшли до бюджету, використовується на цілі, задля яких його введено, невідомо. Як і решта податків і зборів, потрапляючи до бюджету, втрачають своє цільове призначення.

Саме з цього приводу, дискусійними питаннями у платників є ефективність використання надходжень ВЗ, а також його скасування.

Беззаперечно такий життєво важливий обов'язковий платіж є необхідним. Проте, в умовах економічної кризи і тотального зубожіння переважної більшості населення, на нашу думку, ефективніше стягувати ВЗ більшою мірою за рахунок великого бізнесу.

В будь – якому випадку використання цих коштів має бути цільовим, плановим і обов'язково прозорим.

УДК 657.42
Помулєва.В.М.[1], Зусмановська Е.О.[2]
[1] старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-617 НУ «Запорізька політехніка»

ОБЛІК ОРЕНДИ ОБ'ЄКТІВ НЕРУХОМОСТІ

В умовах дефіциту власних фінансових ресурсів і відсутності можливості отримання інвестиційних кредитів найбільш доступним і ефективним способом фінансування відтворення основних засобів є оренда.

Проведення орендних операцій регулюється Господарським кодексом України, Цивільним кодексом України, Податковим кодексом України та П(С)БО 14 «Оренда».

Первинною ланкою в системі первинного обліку орендних операцій є договір (угода).

Облік орендних операцій відрізняється у орендаря і орендодавця.

Об'єкти, передані в оренду, залишаються на балансі орендодавця з виділенням у регістрах аналітичного обліку у відокремлену групу, в якій зазначається, що ці об'єкти передані в оренду. Орендар обліковує орендовані об'єкти на позабалансовому рахунку.

Як показують дослідження, одним із варіантів надходження об'єктів нерухомості, що досить розповсюджений на сьогодні та має відповідну облікову специфіку, є отримання їх в оренду.

Проте є багато невирішених питань законодавчого та методологічного характеру, що мають суттєвий вплив на побудову обліку та оподаткування оренди об'єктів нерухомості.

При прийнятті об'єкту нерухомого майна на баланс орендаря відбувається передача прав власності на таке майно орендарю, і всі розрахункові відносини розглядаються як викуп майна в порядку розстрочки платежу.

В бухгалтерському обліку орендаря повинні знайти відображення такі операції: надходження орендованого об'єкту; нарахування орендних платежів; повернення чи викуп орендованого об'єкту.

Таким чином, при отриманні нерухомості в оренду у орендаря з'являються такі об'єкти обліку:

- власне об'єкт оренди;
- орендні платежі;
- витрати на утримання, експлуатацію і ремонт об'єкту оренди.

Затрати орендаря на поліпшення об'єкта операційної оренди (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що приводять до збільшення майбутніх економічних вигод, які первісно

очікувалися від його використання, відображаються орендарем як капітальні інвестиції у створення (будівництво) інших необоротних матеріальних активів.

Важливим питанням оренди є питання відображення в обліку нарахування і виплати орендної плати.

Згідно П(С)БО 16 “Витрати” орендна плата відноситься:

- на конкретні об’єкти витрат, якщо орендовані об’єкти використовують у виробничому процесі;

- на загальновиробничі витрати в сумі, що відповідає розміру орендної плати за об’єкти нерухомості загальновиробничого призначення;

- на адміністративні витрати в сумі, що відповідає розміру орендної плати за об’єкти нерухомості адміністративного призначення;

- на витрати зі збуту в сумі, що відповідає розміру орендної плати за об’єкти нерухомості, що пов’язані зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг.

Орендна плата може виплачуватися в грошовій, натуральній та змішаній формах.

Згідно чинного законодавства України орендна плата повинна нараховуватись відповідно до умов договору і складатись з суми амортизаційних відрахувань та винагороди за користування майном.

Розмір орендної плати повинен враховувати стан, призначення та очікуваний термін використання майна.

Зважаючи на те, хто є орендодавцем нерухомості – фізична або юридична особа – існують відмінності в порядку оподаткування та виплати орендної плати.

В разі, якщо орендодавцем виступає юридична особа, то сума нарахованого орендного платежу дорівнюватиме сумі виплаченого платежу, яку орендодавець – платник податку на прибуток має включити до складу доходів.

Досить розповсюдженим варіантом є той, коли орендодавцем виступає фізична особа.

В такому випадку розмір виплаченої орендної плати буде меншою від нарахованої орендної плати, оскільки вона збільшить суму оподатковуваного доходу фізичної особи, з якої необхідно провести утримання податку на доходи фізичних осіб і військового збору.

Відносно єдиного соціального внеску, то ні утримання його з орендної плати, ні нарахування на неї не проводяться.

Окрім того, при оренді земель, що виділені на місцевості, громадяни-орендодавці за ці землі повинні самостійно сплачувати земельний податок (незалежно від того здаються землі в оренду чи ні). Підприємства, які орендують земельні ділянки у громадян, повинні сплачувати останнім орендну плату.

Отже, питання обліку та оподаткування оренди об'єктів нерухомості має свої особливості як законодавчого регулювання, так й методологічного проведення.

УДК 336.225.611
Помулєва.В.М.[1], Коростовець Є. Є.[2]
[1] старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-617 НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАННЯ ПОДАТКОВОЇ ЗВІТНОСТІ З ПЛАТИ ЗА ЗЕМЛЮ

Форма податкової декларації з плати за землю затверджена наказом МФУ від 16.06.2015 р. № 560 у редакції наказу від 23.01.2017 р. № 9. Вона є єдиною для всіх платників плати за землю – власників земельних ділянок, постійних землекористувачів та орендарів земель державної і комунальної власності, а також однаковою як для звітування із земельного податку, так і з орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності.

Базовим податковим (звітним) періодом для плати за землю є календарний рік (з 1 січня по 31 грудня того ж року). Для новостворених підприємств та організацій, а також у зв'язку із набуттям права власності та/або користування на нові земельні ділянки він може бути меншим 12 місяців.

Податковий кодекс передбачає подання податкової декларації із плати за землю на календарний рік або щомісячно, за вибором платника.

Відповідно до п. 286.2 статті 286 Податкового кодексу платники плати за землю (крім фізичних осіб) самостійно обчислюють суму цієї плати щороку станом на 1 січня і не пізніше 20 лютого поточного року подають до відповідного податкового органу за місцезнаходженням земельної ділянки податкову декларацію на поточний рік. При цьому річна сума податку розбивається помісячно рівними частинами і сплачується щомісячно. Подання такої декларації звільняє від обов'язку подання щомісячних декларацій.

Граничний термін подання податкової декларації на 2021 рік із земельного податку та із орендної плати – не пізніше 20 лютого 2021 року.

У випадку, якщо платник обрав місячний звітний період із плати за землю, то декларація подається протягом 20 календарних днів після закінчення звітного місяця (п. 286.3 статті 286 ПКУ). Також протягом 20 календарних днів подається декларація у разі зміни бази оподаткування – нормативної грошової оцінки, а також за нововідведені земельні ділянки (п.

286.4 ПКУ). Якщо платник податку на поточний рік подав звітну декларацію з плати за землю, то при зміні протягом року функціонального використання землі, настання інших факторів, що впливають на розмір податкового зобов'язання з плати за землю чи виявленні помилок, такий платник має надати уточнюючу декларацію за місцезнаходженням земельної ділянки, з врахуванням показників останньої поданої декларації на рік, що уточнюється, протягом 20 календарних днів місяця, що настає за звітним (в якому відбулися зміни).

Якщо власники землі/постійні землекористувачі користуються пільгою із земельного податку, це не є підставою для неподання податкової декларації із земельного податку, при наявності об'єкта оподаткування, вона подається із нульовими податковими зобов'язаннями. При цьому форма декларації передбачає окремі колонки, у яких відображається інформація про пільгу, її код та суму. Неподання такої декларації за відсутності податкового зобов'язання передбачає застосування штрафної санкції згідно статті 120 ПКУ.

Варто зазначити, що платники єдиного податку першої-третьої груп, які використовують земельні ділянки для провадження господарської діяльності, крім діяльності з надання земельних ділянок та нерухомого майна, що знаходиться на таких земельних ділянках, в оренду (найм, позику), не повинні подавати податкову декларацію із земельного податку. Також не подається податкова декларація із земельного податку за земельні ділянки, що використовуються платниками єдиного податку четвертої групи для ведення сільськогосподарського товаровиробництва. Важливо, що умовою несплати земельного податку за спрощеною системою оподаткування є те, що суб'єкт господарювання, який є власником чи користувачем земельної ділянки, використовує цю землю для проведення господарської діяльності.

Згідно з наказом МФУ від 14.01.2011 р. № 11 «Про бюджетну класифікацію», зі змінами та доповненнями, надходження до бюджету земельного податку та орендної плати за землю обліковується за окремими кодами класифікації доходів бюджету. В органах державної податкової служби платнику, який одночасно є платником земельного податку та орендної плати за землю, для їх обліку відкривають окремі інтегровані картки платника.

Тому суб'єкт господарювання, який є одночасно платником земельного податку та орендної плати за землю, має подати до податкового органу за місцем знаходження земельної ділянки (п. 286.2 ПКУ) окремо податкову декларацію із земельного податку та окремо із орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності, при цьому окремо за кожним кодом КОАТУУ.

Отже, з цього випливає, що коли у платника є декілька земельних ділянок, розташованих на території однієї сільської, селищної чи міської ради (код КОАТУУ один і той самий), то він подає одну декларацію щодо всіх земділянок. Якщо ж підприємство має кілька об'єктів оподаткування на території різних адміністративних одиниць (коди згідно з КОАТУУ різні), при цьому не має значення, підконтрольні вони одному органу ДПС чи різним, то звітувати доведеться окремо (за кожним кодом КОАТУУ).

У кожній із цих декларацій доведеться нараховувати податок щодо земель, які розміщенні в одній окремій адміністративно-територіальній одиниці, тобто окремо за кожним кодом КОАТУУ.

Подавати податкові декларації із плати за землю щомісячно, на нашу думку, доцільно тим суб'єктам господарювання, у яких часто змінюється площа земельних ділянок, яка є об'єктом оподаткування для цієї плати.

УДК 336.226.322
Помулєва.В.М.[1], Козирєва Є.О.[2]
[1] старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-618 НУ «Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЕЛЕКТРОННОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Питання електронного адміністрування податку на додану вартість стало актуальним з 1 січня 2015 року, коли набрали чинності норми Закону України від 28.12.2014 р. № 71-VIII "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо податкової реформи".

На думку окремих науковців та державників, запроваджена СЕА ПДВ є якісно новою моделлю, яка базується на автоматизації процесів збору та аналізу інформації про реєстрацію та рух сум податку у розрізі контрагентів, що має надходити як від суб'єктів господарювання, так і від банківських установ та органів Державного казначейства України. Її основна перевага вбачається у мінімізації дії суб'єктивного «людського фактора» та наданні можливостей оперативного формування й використання достовірної та повної інформації про усі ланки механізму справляння ПДВ.

Проте, функціонування СЕА має ряд недоліків, які створюють проблеми для бізнесу.

Так, існує проблема накладення арештів на реєстраційний ліміт у СЕА як засобу забезпечення здебільшого кримінального провадження та зволікання зі зняттям арешту з реєстраційного ліміту, тобто із виконанням

судових рішень, якими скасовується раніше накладений арешт. Арешт лімітів у СЕА ПДВ, яким фактично змінюється відповідний показник, визначений за законом, є неправомірним втручанням у систему автоматичного обліку.

Крім того, як показує практика, СЕА ПДВ позбавлена можливості реагувати на нестандартні ситуації, відновлювати дійсний стан справ при певних збоях через наявність чітко зафіксованої формули реєстраційного ліміту. Між тим, показник реєстраційного ліміту з моменту запровадження СЕА займає важливе місце у діяльності кожного платника ПДВ.

Великі нарікання зі сторони бізнесу викликає система моніторингу та блокування податкових накладних, яка передбачає оцінку всіх податкових накладних на відповідність встановленим критеріям ризику та миттєве блокування потенційно «схемного» ПДВ.

Зважаючи на те, що адміністратором СЕА ПДВ є Державна податкова служба, існують ризики неправомірних дій в системі з боку її посадових осіб.

Діючі на сьогодні окремі критерії ризиковості платника податку містять у собі певний суб'єктивний елемент і залишають поле для дискреції. Відповідність/невідповідність ним встановлюють відповідні комісії при податкових органах на місцях. Цей аспект, власне, і викликає найбільше дискусій.

Спеціальні комісії при територіальних податкових органах набули повноваження формувати так звані переліки ризикових платників податків, включення до яких означало зупинення усіх або майже усіх ПН/РК, які подаватимуться відповідними платниками ПДВ на реєстрацію. На практиці ключове значення у функціонуванні СМКОР посіли саме такі переліки.

Незважаючи на те, що податківці запевняють про зниження частки заблокованих податкових накладних, про успішне блокування зловживань з ПДВ, та про підвищення у зв'язку з цим податкової ефективності з ПДВ, висновки бізнесу з цього приводу діаметрально протилежні. До переліку ризикових підприємств на практиці потрапляє реальний бізнес, а податківці, як і раніше зволікають з виконанням судових рішень про розблокування податкових накладних.

Зупинення реєстрації податкових накладних відтермінує формування податкового кредиту покупців, що призводить до погіршення взаємовідносин із ними, зокрема й до припинення співпраці.

Якщо раніше покупець доводив право на податковий кредит, то тепер постачальник має доводити вихідний ПДВ ще на етапі складення і реєстрації податкових накладних, хоча зобов'язаний включити суму ПДВ до податкових зобов'язань, незважаючи на зупинення реєстрації.

Крім того, постачальникам доводиться витрачати дуже багато часу для підготовки пояснень, пакету документів, підтверджуючих документів для розблокування податкових накладних.

Виходячи з наведеного, протидія системи електронного адміністрування схемам ухилення від оподаткування та руйнування їх, є сумнівною, а от перешкоди в діяльності бізнесу - очевидними.

СЕА ПДВ не працює виключно в автоматичному режимі та на підставі алгоритмів, розроблених відповідно до статті 2001 Податкового кодексу України та Порядку № 569, і допускає ручне втручання в її роботу.

Підсумовуючи вищевикладене, можна стверджувати, що введення СЕА ПДВ в цілому спростило контроль податкових органів за розрахунками з ПДВ, але, разом з тим, ускладнило ведення обліку з ПДВ для підприємств.

Висвітлені недоліки перш за все призводять до збільшення трудозатрат, відволікання оборотних коштів платників податку, підвищення ризику втрати податкового кредиту покупцями.

У зв'язку з цим, система електронного адміністрування ПДВ потребує більш виваженого та обґрунтованого аналізу її дії, а також врегулювання окремих питань на законодавчому рівні.

УДК 657.222
Помулєва.В.М.[1], Мозолевська В.О.[2]
[1]старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-617 НУ «Запорізька політехніка»

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ

Облік акцизного податку насамперед важливий його платникам. Для них акцизний податок - це своєрідні транзитні суми, які справляються з покупців підакцизних товарів і потім перераховуються до бюджету.

У бухгалтерському обліку відображати інформацію про нарахований та перерахований акцизний податок необхідно на субрахунку 641 «Розрахунки за податками», оскільки саме цей субрахунок призначено для обліку податків, що нараховуються та сплачуються відповідно до чинного законодавства. До нього відкривають відповідні аналітичні рахунки (наприклад, 641/Акцизний податок).

Згідно п. 6.1 П (С) БО 15 «Дохід» не визнаються доходами такі надходження від інших осіб, як ПДВ, акцизи та інші податки, що підлягають перерахуванню до бюджету.

У нашому випадку це правило застосовується, оскільки акциз надійде від іншої особи - покупця підакцизного товару в складі продажної ціни такого товару. За кредитом субрахунку 641 відображаються нараховані платежі з акцизного податку до бюджету (у кореспонденції з рахунком

доходу від реалізації 701 (702), за дебетом - сплата акцизного податку до бюджету.

При цьому «витратні» рахунки в бухобліку не задіюються. У фінансовій звітності відображається саме чистий дохід (рядок 2000 форм № 2 і 2-м), уже зменшений на суму ПДВ та акцизного податку.

Податкові зобов'язання при реалізації вироблених в Україні підакцизних товарах виникають на дату реалізації (тобто дату відвантаження) підакцизної продукції виробником, незалежно від цілей та напрямів її подальшого використання (п. 216.1 ПК).

Якщо ставка акцизного податку встановлена в євро, згідно п. 217.3 ПК для обчислення суми податку застосовується офіційний курс НБУ, що діє на перший день кварталу (на 0 годин першого дня відповідного кварталу), у якому відбулась реалізація продукції, та залишається незмінним протягом такого кварталу.

За кредитом субрахунка 641/АП відображаємо належні до сплати суми акцизного податку – у кореспонденції з рахунком обліку доходу від реалізації готової продукції (Дт 701), за дебетом – сплату акцизного податку в бюджет – у кореспонденції з рахунком обліку грошових коштів (Кт 311, можливо 372 – якщо сплата податку відбулась через підзвітну особу за певних форс-мажорних обставин із банком платника).

При такому обліку належна до сплати за підсумками звітного періоду сума акцизного податку буде дорівнювати кредитовому сальдо субрахунка 641/АП на кінець останнього дня звітного періоду або ж обороту Дт 701 – Кт 641/АП.

Таким чином, акцизний податок, у тому числі і для роздрібного торговця, в обліку зменшує дохід. При цьому у складі витрат він не відображається (якщо він спочатку зменшить дохід, а потім ще і потрапить до витрат, то фінансовий результат буде занижений).

Облік акцизного податку при ввезенні підакцизних товарів, але які не підлягають маркуванню, здійснюється аналогічно (але без придбання марок).

Згідно з п. 8 П(С)БО 9 придбані (отримані) запаси прибуткують на баланс за первісною вартістю. Складові первісної вартості куплених імпортних запасів названі в п. 9 П(С)БО 9 та п. 2.2 Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів № 2. Зокрема, до первісної вартості товарів включаються непрямі податки, які сплачені у зв'язку з придбанням запасів і не відшкодовуються підприємству. Суми таких податків, як і сума ввізного мита, наводяться у графі 47 митної декларації. До непрямих податків належить також акцизний податок. Отже, при імпорті товарів, сплачений акциз є невідшкодованим, а отже, включається до первісної вартості товарів згідно з ПСБО 9.

Що стосується порядку коригування податкових зобов'язань з акцизного податку при поверненні неякісного товару, то згідно з п. 217.5 ПКУ у разі повного або часткового повернення покупцем підакцизних товарів продавцю для усунення недоліків товару (продукції) або його знищення (переробки) у зв'язку з неможливістю усунення таких недоліків, платник податку - продавець проводить коригування податкових зобов'язань зі сплати акцизного податку у звітному періоді, у якому відбулося таке повернення. Сума коригування обчислюється платником податку із застосуванням максимальних роздрібних цін, ставок акцизного податку з урахуванням мінімального податкового зобов'язання зі сплати акцизного податку, які діяли на дату виникнення податкового зобов'язання щодо таких товарів (продукції). Сума коригування зазначається в декларації з акцизного податку за звітний період, у якому відбулось повернення неякісного товару покупцем (підтверджене первинними документами).

Якщо ж відбувається повернення якісного товару, який в подальшому може бути реалізований, то виробник зобов'язання з акцизного податку не коригує. Однак, при наступному постачанні такого повернутого товару, повторно податкові зобов'язання нараховувати не потрібно.

Підприємствам, які є платниками акцизного податку з декількох видів підакцизних товарів, доцільно відкрити декілька таких субрахунків для обліку акцизного податку окремо для кожного виду.

УДК 336.225.4
Помулєва.В.М.[1], Мельник О. М.[2]
[1]старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-618 НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ І ДЕКЛАРУВАННЯ СПАДЩИНИ

Спадкуванням, відповідно до ст. 1216 Цивільного кодексу України (далі – ЦКУ), є перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців).

Кожна людина стикається зі спадковими правовідносинами і може виступати як спадкоємець чи спадкодавець. Розуміння особливостей цих правовідносин відіграє важливу роль в ефективності виконання обов'язків та реалізації прав з боку їх учасників.

Розглянемо, як, згідно зі ст. 174.2 Податкового кодексу України (далі ПКУ), оподатковується об'єкт спадщини (Таблиця 1).

Таблиця 1 – Розміри ставок оподаткування об’єктів спадщини

Об’єкти спадщини	Ставка ПДФО, %	Посилання на ПК України	Ставка військового збору, %
1	**2**	**3**	
Об’єкти спадщини, що успадковуються членами сім’ї спадкодавця I та II ступенів споріднення	0	П.174.2.1	0
Вартість власності, зазначеної в пп. “а”, “б”, “г” п. 74.1 ПКУ, що успадковується особою, яка є інвалідом I групи або має статус дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування а також вартість власності, зазначеної в пп. “а”, “б” п.174.1 ПКУ, що успадковується дитиною-інвалідом	0	П.174.2.1	0
Грошові заощадження, поміщені до 02.01.1992 в установи Ощадбанку СРСР та державного страхування СРСР, що діяли на території України, або у державні цінні папери, та грошові заощадження громадян України, поміщені в установи Ощадбанку України та колишнього Укрдержстраху протягом 1992–1994 років, погашення яких не відбулося	0	П.174.2.1	0
Об’єкти спадщини, що успадковуються спадкоємцями, які не є членами сім’ї спадкодавця I та II ступенів споріднення	5	П.174.2.2	1,5
Будь-які об’єкти спадщини, що успадковуються спадкоємцем від спадкодавця-нерезидента, та будь-які об’єкти спадщини, що успадковуються спадкоємцем-нерезидентом від спадкодавця-резидента.	18	П.174.2.3	1,5

До загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку включається дохід у вигляді вартості успадкованого або отриманого у подарунок майна у межах, що оподатковується податком на доходи фізичних осіб.

Дохід у вигляді вартості успадкованого майна (кошти, майно, майнові чи немайнові права) у межах, що підлягає оподаткуванню, зазначається в річній податковій декларації, крім спадкоємців-нерезидентів, які зобов'язані сплатити податок до нотаріального оформлення об'єктів спадщини та спадкоємців, які отримали у спадщину об'єкти, що оподатковуються за нульовою ставкою податку на доходи фізичних осіб, а також іншими спадкоємцями-резидентами, які сплатили податок до нотаріального оформлення об'єктів спадщини (п. 174.3 ст. 174 ПКУ).

Фізичні особи, які отримали спадщину, що оподатковується за ставками 5% та 18%, зобов'язані включити суму таких доходів до загального річного оподатковуваного доходу та подати податкову декларацію за наслідками звітного податкового року.

Дохід, отриманий фізичною особою у вигляді вартості успадкованого майна у межах, визначених розділом IV ПКУ, оподатковується також військовим збором за ставкою 1,5% (табл. 1).

У разі отримання спадщини від нерезидента фізична особа - спадкоємець подає податкову декларацію та самостійно сплачує податки.

Податкову декларацію про доходи і майновий стан платникам необхідно подавати до податкового органу за місцем своєї податкової адреси. На сьогодні громадяни мають можливість подати таку декларацію не відвідуючи податкову інспекцію, а скориставшись Електронним кабінетом.

Граничний термін подання декларації про майновий стан і доходи – до 1 травня року, що настає за звітним, тобто останній день подання – 30 квітня. Якщо останній день строку подання податкової декларації припадає на вихідний або святковий день, то останнім днем строку вважається операційний (банківський) день, що настає за вихідним або святковим днем (п. 49.20 ст. 49 ПКУ). Граничний термін сплати податкового зобов’язання - до 1 серпня року, що настає за звітним.

Таким чином, в Україні ставки ПДФО, за якими оподатковується вартість об’єкта спадщини, залежать від ступеня споріднення спадкоємця зі спадкодавцем та їх резидентського статусу і не залежать від розміру спадщини.

Фізичні особи, що одержали дохід у вигляді спадщини, який оподатковується за нульовою ставкою податку, не зобов’язані включати вартість такої спадщини до складу загального річного оподатковуваного доходу. Такі фізичні особи можуть не подавати річну податкову декларацію

про майновий стан і доходи, але за умови відсутності інших підстав для подання декларації.

УДК 339.372.8
Помулєва.В.М.[1], Пилипенко В.С.[2]
[1]старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-618 НУ «Запорізька політехніка»

ТОРГОВА НАЦІНКА: ОСОБЛИВОСТІ РОЗРАХУНКУ І ОБЛІКУ

З огляду на значну і змінну номенклатуру товарів, підприємствам роздрібної торгівлі більш зручно здійснювати оцінку товарів за цінами продажу.

Відповідно до п. 22 П(С)БО № 9 такий метод можуть застосовувати (якщо інші методи оцінки вибуття запасів не виправдані) підприємства, що мають значну і змінну номенклатуру товарів з приблизно однаковим рівнем торгової націнки.

У разі обліку товарів за цінами продажу на субрахунку 282 відображають продажну вартість товарів, що складається з первісної вартості товарів і суми торгової націнки. Торгова націнка (далі – ТН) — це різниця між продажною вартістю товарів (з ПДВ) і первісною вартістю.

Торгову націнку доцільно встановлювати наказом по підприємству.

Суму торгової націнки можна формувати двома способами: в певному (фіксованому) розмірі ціни придбання товару або зворотним розрахунком, коли спочатку встановлюється продажна вартість товару, а потім визначається сума торговельної націнки.

Відповідно до Інструкції № 291 збільшення суми торгових націнок обліковується за кредитом субрахунку 285.

Торгова націнка нараховується в момент передачі товару до торговельного залу записом Дт 282 Кт 285.

Отже, залишок на субрахунках 281 і 282 — дебетовий, а на субрахунку 285 — кредитовий.

При цьому до фінансової звітності включається згорнуте сальдо за цими субрахунками — залишок за Дт 282 і 281 мінус залишок за Кт 285, тобто купівельну вартість товарів без суми торгових націнок.

Облік придбання товару і нарахування ТН наведено в таблиці 1.

Дохід від продажу товарів відображається на субрахунку 702 «Дохід від реалізації товарів», собівартість реалізованих товарів — на однойменному субрахунку 902 (Дт 902 Кт 282).

Таблиця 1 – Облік придбання товару і нарахування ТН

№	Зміст операції	Дт	Кт	Сума
1	Оприбутковано товари на склад	281	631	250000
2	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	631	50000
3	Передано товар зі складу в торговельний зал	282	281	250000
4	Нараховано торгову націнку	282	285	150000
5	Проведено оплату постачальникові за товар	631	311	300000

При обліку товарів за методом цін продажу в аналітичних реєстрах бухобліку, які застосовує підприємство, відсутні дані щодо собівартості кожної одиниці товарів. А собівартість на кожну дату балансу обчислюється розрахунковим шляхом.

При методі ціни продажу, собівартість реалізованих товарів визначається як різниця між прдажною вартістю реалізованих товарів і сумою ТН на ці товари (п. 22 П (С) БО 9).

Сума ТН на реалізовані товари визначається як добуток продажної (роздрібної) вартості реалізованих товарів і середнього відсотка ТН.

Середній відсоток ТН визначається діленням суми залишку торгових націнок на початок звітного місяця і торгових націнок у продажній вартості одержаних у звітному місяці товарів на суму продажної (роздрібної) вартості залишку товарів на початок звітного місяця та продажної (роздрібної) вартості одержаних у звітному місяці товарів: (Сальдо Кт 285 + Оборот Кт 285) : (Сальдо Дт 282 + Оборот Дт 282) × 100%.

П(С)БО № 9 передбачено два способи списання суми торгової націнки на реалізовані товари: зворотною кореспонденцією її нарахування - Дт 285 Кт 282 або Дт 282 Кт 285 методом сторно. Облік продажу товару в роздріб і списання ТН наведено в таблиці 2.

Таблиця 2 – Облік продажу товару і списання ТН

№	Зміст операції	Дт	Кт	Сума
1	Продано товари	301	702	180000
2	Відображено податкові зобов’язання з ПДВ	702	641	30000
Визначаємо середній % ТН за місяць: 150000 : 450000 х 100 = 33,33%. Сума ТН = 59994 грн. (180000 х 33,33%).				
3	Списано ТН на реалізовані товари	285	282	59994
4	Відображено собівартість реалізованих товарів: 180000 – 59994 = 120006 грн.	902	282	120006

У даному випадку залишок товарів за Дт 282 - 220000 грн. (250000 + 150000 – 120006 - 59994), залишок торгової націнки Кт 285 – 90006 грн. (150000 – 59994), у балансі слід відображати залишок товарів в сумі 129994 грн. (220000 – 90006).

Підприємствам, що реалізують товари, на які державою встановлено граничний розмір торгової націнки, враховуючи вимоги законодавства стосовно контролю з боку держави за рівнем цін, слід відкривати аналітичні рахунки до субрахунків 282 і 285.

УДК 657.338
Панченко О.М.[1], Ткаченко М. В. [2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-610м НУ «Запорізька політехніка»

КЛАСИФІКАЦІЯ МЕТОДІВ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Аналіз (від грец. analysis — розділяти, розкладати) буквально розуміють як розкладання складних об'єктів на частини з метою їх пізнання. Аналіз, як спосіб пізнання, об'єктивно пов'язаний зі здатністю людського мозку сприймати складні об'єкти через їх розкладання на частини [1, с.48].

Метод (від грецького μέθοδος – шлях дослідження, теорія, вчення) – форма практичного і теоретичного засвоєння дійсності, що виходить з закономірностей руху досліджуваного об'єкту [2, с.17].

Метод економічного аналізу – це сукупність прийомів та способів дослідження господарської діяльності будь-якого економічного об'єкта шляхом виявлення і визначення взаємозв'язку і зміни його параметрів, кількісного та якісного вимірювання впливу окремих факторів і їх сукупності на цю зміну, що дозволяє вивчити становлення і розвиток господарських явищ і процесів [3, с.48].

Науково обґрунтована система дослідження, сукупність прийомів та операцій, які застосовуються для здійснення аналізу у попередньо визначеній послідовності для вирішення конкретної задачі формує методику економічного аналізу [1, с.62].

На сьогодні в економічній науці існує велика кількість методів економічного аналізу, їх нараховують близько 100. Багато з них є запозиченими із суміжних наук, наприклад, з математики, математичної статистики, менеджменту, бухгалтерського обліку та психології. Це наслідок взаємопроникнення різноманітних наук на певних етапах їх розвитку та особливість економічного аналізу, що формується та розвивається на їхньому

перетині. Але варто зазначити, що науковці не одностайні та досі немає єдиної класифікації методів економічного аналізу.

Наприклад, дослідники Н. П. Шморгун та І. В. Головко виділяють формалізовані та неформалізовані методи аналізу[4, с. 20]. На їх погляд формалізовані методи аналізу побудовані на жорстко формалізованих аналітичних залежностях між показниками. Автори формалізовані методи розподіляють на декілька різновидів: традиційні методи(групування; порівняння; відносні, середні, модальні та медіанні показники; графічні); методи детермінованого факторного аналізу (елімінування, інтегральні, логарифмічні, пропорційного поділу, балансові); методи імовірнісного факторного аналізу (дисперсійний, кореляційний, регресійний аналіз та компонентний аналізи); методи оптимізації показників: теорія ігор та теорія масового обслуговування.

Неформалізовані методи аналізу ґрунтуються на описуванні аналітичних процедур на логічному рівні, а не на жорстких аналітичних взаємозв'язках та залежностях. Сюди дослідники відносять методи, що характеризуються певним суб'єктивізмом: метод експертних оцінок (дельфійський, мозковий штурм, сценаріїв), теорії катастроф (програми вивчення та прогнозування нестійких економічних систем), деталізації (за часом, місцем дії, центром відповідальності), побудови системи показників, побудови системи аналітичних таблиць.

На наш погляд, така класифікація виглядає неповною та віддзеркалює лише спеціальні методи економічного аналізу. Розуміння аналізу, як способу пізнання об'єктивної дійсності, є найважливішим, з точки зору практичного використання. Отже, класифікація методів економічного аналізу крім спеціальних методів повинна включати загальнонаукові методу пізнання (дослідження).

Проаналізувавши класифікації аналітичних методів, наведених у працях науковців можна визначити наступні найуживаніші методи економічного аналізу, поділяючи їх на дві великі групи: загальнонаукові та спеціальні (формалізовані та неформалізовані).

До загальнонаукових методів економічного аналізу відносяться наступні: індукція і дедукція; аналіз і синтез; аналогія і порівняння; логічне вирішення і експеримент; абстрагування; узагальнення і обмеження; перехід від конкретного до абстрактного; моделювання; спостереження і контроль.

Різноманіття методів економічного аналізу спричинене широким колом питань і завдань управління, для вирішення яких їх застосовують в аналітичній роботі. Саме функція управління визначає класифікацію аналітичних методів у практичній роботі. Зазвичай одночасно використовують кілька методів аналізу тому, що вони доповнюють один одного при розкритті господарських явищ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кулик А. В. Теорія економічного аналізу: навч. посіб. / А. В. Кулик. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. 452 с.

2. Організація та методика економічного аналізу: Навчальний посібник для бакалаврів всіх напрямків підготовки. – Одеса, ОДЕУ. – 2010 – 351 с.

3.Економічний аналіз: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 “Облік і аудит”. За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП “Рута”, 2003. – 680 с.

4. Шморгун Н. П., Головко І. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : ЦНЛ, 2006. С.19–21.

УДК 658.15 (075.8)

Панченко О.М.[1], Філь Р.Є. [2]

[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

[2] студ. гр. ФЕУ-610м НУ «Запорізька політехніка»

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ В ОБЛІКУ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Термін класифікація походить від classis — класс та facio — роблю. Це система розподілення визначених об'єктів за групами відповідно до наперед визначених певних ознак.

Отже, класифікація витрат - це групування витрат за певними ознаками. За допомогою класифікації можна глибше зрозуміти суть витрат, вивчити порядок їх формування і мету використання. Основним елементом класифікації витрат є об’єкт витрат.

Об'єкт витрат - продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат [1].

Витрати класифікують залежно від управлінських завдань. З облікової точки зору доцільно виділити класифікацію витрат у фінансовому обліку та управлінському обліку.

У фінансовому обліку витрати класифікують за допомогою рахунків класу 8 (опис елементів витрат) та 9 (опис розподілу витрат відповідно до видів діяльності) [2].

Щодо капітальних витрат, то усі витрати підприємства, пов’язані з придбанням або створенням матеріальних і нематеріальних необоротних активів , що включаються до їх первісної вартості, то вони накопичуються на рахунку 15 «Капітальні інвестиції», за яким ведеться синтетичний облік капітальних інвестицій в розрізі субрахунків.

Для класифікації витрат в управлінському обліку доцільно використовувати субрахунки третього та далі порядку при побудові управлінського плану рахунків та спеціальні управлінські облікові регістри. Вибір системи аналітичних управлінських субрахунків, особливо у підсистемі виробничого обліку, має бути зумовленим наступною комбінацією факторів:

– організаційну структуру управління в цілому підприємства та виробництвом;

– тип виробництва (масове, великосерійне, дрібносерійне або позамовне (індивідуальне)), його складність;

– характер технологічного процесу;

– номенклатуру продукції , що випускається, її складність;

– тривалість виробничого циклу;

– іншими факторами, що характеризують специфіку діяльності підприємства.

Також вважаємо за доцільне виокремити наступні напрямки класифікації витрат в обліку для прийняття управлінських рішень.

1) для оцінки та визначення фінансового результату як від окремих видів діяльності так й діяльності підприємства в цілому, аналізу вичерпаних та невичерпаних витрат. Аналіз витрат у цьому напрямку допомагає виявляти можливі резерви підвищення ефективності діяльності;

2) для прийняття інвестиційних рішень, особливо для відокремлення витрат, пов'язаних з інвестиційно-інноваційними рішеннями. Це витрати специфічні, особливо на начальному етапі розробки та реалізації проекту. Вони тісно пов'язані з формуванням та посиленням конкурентоспроможності підприємства, його лідерством на нових та традиційних ринках;

3) для контролю і регулювання операцій з постійними контрагентами (покупцям, замовниками, постачальниками) та контрагентами, які потребують особливо пильного нагляду, наприклад, якщо укладено угоди на значні суми, або є підвищені ризики;

4) продуктивні та непродуктивні витрати. Продуктивними слід вважати витрати, внаслідок понесення яких генеруються грошові потоки. Ці витрати нерозривно пов'язані з отриманням доходи та обслуговуванням операційного циклу. Головна мета управління ними – оптимізація їх величини для збільшення прибутку. Непродуктивні витрати безпосередньо не пов'язані з отриманням доходів та обслуговуванням операційного циклу. Такі витрати необхідно по можливості мінімізувати в частині, що відноситься до контрольованих витрат. Значну величину непродуктивних витрат можна вважати одної з вагомих причин погіршення фінансового стану підприємства, зниження показників прибутковості та рентабельності;

5) витрати за ознакою ревалентності для здійснення обґрунтування варіантів альтернативних рішень. Ревалентність інформації неможливо формалізувати за допомогою облікових субрахунків, але цілком можливо систематизувати, групувати та накопичувати у спеціальних управлінських регістрах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text

2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 291 від 29.10.2019

УДК 657.372

Панченко О.М.[1], Федюк Д.О.[2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-617 НУ «Запорізька політехніка»

ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Ефективне використання основних засобів та правильна організація їх обліку є важливими факторами успішності результатів діяльності підприємств. Вивчаючи особливості обліку основних засобів у розвинених країнах, варто приділити увагу веденню обліку за Міжнародними стандартам фінансової звітності (МСФЗ).

Міжнародним стандартом, який регламентує облік основних засобів є МСБО 16 «Основні засоби». В даному стандарті основні засоби визначені як матеріальні об’єкти, що їх:

а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей;

б) використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного періоду.

У зарубіжних країнах поряд з поняттям «основні засоби» використовують поняття «необоротні активи», яке може позначатися різними термінами: «постійні активи», «споруди й обладнання», « позареалізаційні матеріальні активи» тощо. Також слід зазначити, що аванси на капітальне будівництво, як необоротні активи, за МСФЗ 16 відображаються у складі незавершеного будівництва, тобто відносяться до основних засобів.

В деяких країнах податковим законодавством встановлюється також вартісний критерій віднесення активу до складу основних засобів. В

міжнародній практиці обліку основних засобів вартісний критерій відсутній, тобто зарубіжним підприємствам надається право самостійного встановлення порогу вартості, вище якого об'єкт буде віднесений до складу основних засобів.

У зарубіжних країнах об'єкт основних засобів при первісному визнанні може оцінюватися за історичною собівартістю, справедливою або залишковою вартістю залежно від способу надходження. Відповідно до МСФЗ 16 після визнання активом об'єкт основних засобів може обліковуватися за переоціненою вартістю, яка є його справедливою вартістю на дату переоцінки мінус будь-яка подальша накопичена амортизація та подальші накопичені збитки від зменшення корисності.

В цілому, норми проведення переоцінки основних засобів за МСБО 16 і П(С)БО 7 не відрізняються. Переоцінка проводиться, якщо справедлива вартість переоціненого активу суттєво відрізняється від його балансової вартості [2]. Досліджуючи переоцінку основних засобів, варто звернути увагу на роль дооцінки у поліпшенні показників фінансового стану суб'єктів господарювання. При проведенні дооцінки, збільшення вартості основних засобів визнається в іншому сукупному доході та накопичується у власному капіталі під назвою «Дооцінка».

Одним з найважливіших моментів в обліку основних засобів є амортизація, як основне джерело їх відновлення. За національними стандартами під амортизацією розуміють систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації). В МСБО 16 надається аналогічне визначення поняття «амортизація».

Методи амортизації основних засобів, які використовуються в різних зарубіжних країнах: рівномірної амортизації(прямолінійного списання); дегресивної (прискореної) амортизації; суми чисел років (кумулятивний); зменшення залишку; виробничий метод тотожні відповідними методам, передбаченим чинним законодавством України. Але є методи, які в Україні не використовують. Це методи прогресивної амортизації: амортизаційного фонду і ануїтету [3].

Особливої уваги потребує питання вибору оптимального методу амортизації, який має відповідати строку експлуатації об'єкта, швидкості морального та фізичного зносу, інтенсивності використання. 156 В МСБО 16 зазначені такі методи амортизації, як: прямолінійний метод, метод зменшення залишку та метод суми одиниць продукції. Вибір методу амортизації та оцінка очікуваного строку корисного використання основних засобів проводяться на основі професійного судження бухгалтера, і вимагає розкриття в обліковій політиці прийнятих методів за допомогою яких

встановлено очікуваний термін корисного використання та обранні норми амортизації.

Отже, у зарубіжних країнах сформувалися свої особливості ведення бухгалтерського обліку під впливом різних факторів (рівень розвитку національної економіки, політичний устрій, економічна, податкова політика держави тощо). Зарубіжні країни у веденні обліку враховують основні концепції МСФЗ. Врахування зарубіжного досвіду обліку для українських підприємств має важливе значення для налагодження активної співпраці з міжнародними компаніями, виходу на світовий ринок товарів, послуг, інформаційних технологій, залученню іноземних інвесторів, капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби». URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_014.

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». затв. наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00

3. Облік у зарубіжних країнах: навчальний посібник / А.П. Макаренко, О.М. Панченко, Г.М. Бескоста, О.Г. Лищенко/ - Запоріжжя, ЗДІА, 2011. - 362 с.

УДК 657

Панченко О.М.[1], Дмитрієва Д.Д.[2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-610м НУ «Запорізька політехніка»

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО СКЛАДАННЯ ПЕРВИННИХ ДОКУМЕНТІВ І ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК

Первинні документи дуже різноманітні за призначенням, змістом та формою. Порядок їхнього складання регламентується відповідними нормативними актами залежно від виду господарської операції . Разом з тим є цілий ряд вимог, які є однаковими для всіх первинних документів і обов'язковими до виконання всіма суб'єктами господарювання. Ці вимоги викладені в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1] та Положенні про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [2].

Так момент складання первинних документів визначений наступним чином, вони повинні бути складені:

- під час здійснення господарської операції;
- безпосередньо після закінчення господарської операції.

Записи в первинних документах можуть бути виконані певним способом:

- темним чорнилом;
- кульковими ручками;
- за допомогою друкарських машинок, принтерів, засобів механізації, інших засобів, які б забезпечили збереження цих записів протягом установленого строку зберігання документів та запобігли внесенню несанкціонованих і непомітних виправлень [2].

У тексті та цифрових даних первинних документів, облікових регістрів і звітів підчистки і необумовлені виправлення не допускаються.

Виправлення помилок, допущених у первинних документах, здійснюється коректурним способом, правила якого передбачають наступне:

1) закреслити помилкову цифру чи текст однією лінією, щоб можна було прочитати раніше написане;

2) правильний запис виконати над закресленим;

3) поруч із виправленим записом зробити напис «виправлено» і розписатися за виправлення особам, які підписали документ, із зазначенням дати.

Помилки в облікових регістрах за минулий звітний період виправляються способом сторно (стара назва – червоне сторно). Цей спосіб передбачає складання бухгалтерської довідки, в яку помилка (сума, кореспонденція рахунків) заноситься червоним чорнилом, пастою кулькових ручок тощо або із знаком «мінус2, а правильний запис (сума, кореспонденція рахунків) заноситься чорнилом, пастою кулькових ручок тощо темного кольору. Внесенням цих даних до облікового регістру у місяці, в якому виявлено помилку, ліквідується неправильний запис та відображається правильна сума і кореспонденція рахунків бухгалтерського обліку. Довідка має наводити причину помилки, посилання на документи та облікові регістри, в яких допущено помилку, і підписується працівником, який склав довідку, та після її перевірки — головним бухгалтером.

Тільки виправлений у такий спосіб первинний документ має юридичну силу з усіма наслідками, що звідси випливають.

Сказане з приводу виправлень не стосується касових і банківських документів. У них виправлення не допускаються.

Виправлення помилок у документах і регістрах, що створені у формі електронного документа, здійснюється відповідно до законодавства.

Первинні документи за родом господарських операцій діяльності підприємства складають і підписують посадові особи і потім передають їх до бухгалтерії.

Правильність оформлення документів є одним з найважливіших обов'язків працівників підприємств, у тому числі і обліковців. Особи, які

склали і підписали первинні документи, відповідно до законодавства несуть відповідальність за правильність даних.

З працівниками, що займаються оформленням господарських операцій, доцільно проводити регулярний інструктаж із заповнення і складання первинних документів з метою забезпечення необхідної якості виконання. Також заповнення документів має забезпечити запобігання несанкціонованих і непомітних виправлень.

Інша важлива вимога до складання документа — прочеркування в документах вільних рядків. Наприклад, якщо в дорученні на одержання цінностей не зробити прочерки у вільних рядках, то це може призвести до певних порушень і зловживань.

Отже, у ході своєї діяльності підприємство здійснює безліч господарських операцій, кожна з яких має бути оформлена відповідними первинними документами. На підставі таких документів зазначені операції відображаються в податковому та бухгалтерському обліку, тому дуже важливо, щоб ці документи були складені з дотриманням певних вимог.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16.07.1999р. URL:http://zakon1.rada.gov.ua.

2. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ Міністерства фінансів України № 88. від 24.05.1995 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text2.

УДК 657 +338.24

Панченко О.М.[1], Завадська А.П.[2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-610м НУ «Запорізька політехніка»

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

У сучасних умовах загострення конкуренції та кризи, викликаної епідемією КОВИД-19, особливо важливим стало інформаційне забезпечення процесу управління, що полягає в отриманні й обробці інформації, необхідної для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Під системою обліково-аналітичного забезпечення розуміють сукупність множин взаємопов'язаних елементів, які утворюють певну цілісність [1].

Обліково-аналітичне забезпечення є складовою інформаційного забезпечення підприємства і представляє собою цілісну інформаційну

систему, мета якої - забезпечення якісною та своєчасною економічною інформацією зацікавлених зовнішніх і внутрішніх користувачів з метою прийняття інформаційно обґрунтованих управлінських рішень для забезпечення стійкого розвитку підприємства.[3].

Інформаційне забезпечення можна визначити як сукупність спеціальних процедур щодо збору і переробки інформації для підтримки планування, прийняття рішень, координації і контролю, а комунікаційна функція системи полягає в швидкому та надійному передаванні даних.

Отже, основою обліково-аналітичного забезпечення є інформація, тобто сукупність відомостей про внутрішнє і зовнішнє середовище підприємства, яку використовують для оцінки й аналізу економічних явищ та процесів для розроблення і прийняття управлінських рішень [2].

Інформація – це не просто сукупність окремих фактів про об'єкти, явища і процеси. Це систематизовані та структуровані дані, які корисні для користувача.

Обліково-аналітичне забезпечення ґрунтується на даних оперативного, статистичного, фінансового, управлінського та податкового обліку. Дані обліку разом з іншими нефінансовими та довідниковими даними є вихідною інформацією для підсистем контролю і аналізу.

Система обліково-аналітичного забезпечення поєднує облікові, контрольні та аналітичних операцій в єдиний взаємопов’язаний процес. Підтримка безперервності цього процесу є важливою передумовою для формування інформаційної бази при прийнятті управлінських рішень.

Основними завданнями системи обліково-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень є:

– аналіз діяльності підприємства за вказаними напрямами;

– облік господарських операцій за цільовими напрямами на базі бухгалтерського обліку з додаванням нефінансових показників;

– контроль за використанням матеріальних та нематеріальних ресурсів, за правильним відображенням усіх господарських операцій на етапах планування, обліку та за достовірністю аналітичних даних;

– планування діяльності підприємства, зокрема господарських операцій; видів діяльності: операційної, інвестиційної, фінансової, податкової; центрів відповідальності та підприємства загалом;

– формування аналітичних бюджетів як джерел акумулювання планової, облікової та аналітичної інформації [4].

Слід зазначити, що відсутність необхідного обліково-аналітичного забезпечення призводить до того, що організації або формують фінансові результати недостовірно, або ставляться до формування її елементів формально. Своєю чергою, через це організаціям складно орієнтуватися у

подальшому розвитку, знижується їх конкурентоспроможність і стійкість, що зрештою може призвести до фінансової неспроможності та банкрутства.

Таким чином для підтримку конкурентоздатності та сталого розвитку підприємства необхідний оптимальний до внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на господарську систему підприємства процес подання інформації для прийняття управлінських рішень. Належне обліково-аналітичне забезпечення надає змогу формувати на підприємстві необхідну релевантну інформацію, аналізувати її і приймати раціональні управлінські рішення. Як компонент інформаційного забезпечення управління підприємством дає змогу розв'язувати функціональні задачі управління, забезпечуючи керівництво повною та достовірною інформацією про господарські процеси та зв'язки із зовнішнім середовищем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 19.04.2001. № 186. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0389-01.

2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій та Інструкція щодо його застосування: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999. № 291. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ z0893-99.

УДК 658.153
Панченко О.М.[1], Козлитина К.І.[2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-610м НУ «Запорізька політехніка»

МЕТОДИ ФІНАСОВОГО АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Використання аналітичних методів є одним із основних інструментів такого контролю забезпечення ефективного контролю за операціями з готівковими та безготівковими коштами, вдосконалення управління грошовими потоками.

Грошові кошти існують у готівковій формі (формі грошових знаків) або у безготівковій формі (формі записів на рахунках у банках). Також існує така сучасна форма грошових коштів, як електронні кошти. Грошові знаки випускаються у формі банкнот і монет, що мають зазначену на них номінальну вартість [1]. Готівка - грошові знаки національної валюти України (банкноти і монети, у тому числі розмінні, обігові, пам'ятні монети, які є платіжними засобами [2].

Основним інформаційним джерелом при проведенні аналізу грошових коштів є фінансова звітність, зокрема, форма № 3«Звіт про рух грошових коштів» (за прямим і непрямим методами), приміток до річної фінансової звітності.

Традиційна практика фінансового аналізу, у тому числі грошових коштів, налічує шість основних прийомів аналізу: Також, для розрахунку окремих показників, наприклад при аналізі структури платежів, використовують дані синтетичного та аналітичного обліку у розрізі готівкових та безготівкових операцій.

– горизонтальний (часовий) аналіз – порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом;

– вертикальний (структурний) аналіз – визначення структури фінансових показників з оцінкою впливу різних факторів на кінцевий результат;

– трендовий аналіз – порівняння кожної позиції звітності з рядом попередніх періодів та визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показників, очищеної від впливу індивідуальних особливостей окремих періодів (за допомогою тренду здійснюється екстраполяція найважливіших фінансових показників на перспективний період, тобто перспективний прогнозний аналіз фінансового стану);

– аналіз відносних показників (коефіцієнтів) – розрахунок відношень між окремими позиціями звіту або позиціями різних форм звітності, визначення взаємозв'язків показників;

– порівняльний аналіз – внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності за окремими показниками самого підприємства та його дочірніх підприємств (філій), а також міжгосподарський

аналіз показників певної фірми порівняно з показниками конкурентів або із середньогалузевими та середніми показниками.

– факторний аналіз – визначення впливу окремих факторів (причин) на результативний показник детермінованих (розмежованих у часі) або стохастичних (що не мають певного порядку) прийомів дослідження. При цьому факторний аналіз може бути як прямим (власне аналіз), коли результативний показник поділяють на окремі складові, так і зворотним (синтез), коли його окремі елементи з'єднують у загальний результативний показник [4, с. 119].

Грошові кошти обслуговують різні аспекти операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства. Отже, аналіз грошових коштів має здійснюватися з урахуванням всіх видів діяльності підприємства.

При характеристиці грошових коштів використовують статичний і динамічний підходи. Статичний підхід визначає їх як наявний залишок грошей, що перебувають у розпорядженні підприємства на певну дату.

Істотним недоліком статичного підходу є ігнорування фактору часу, що не дозволяє аналітикам об'єктивно оцінювати платоспроможність підприємства. Динамічний підхід оцінює рух грошових коштів як специфічних фінансових потоків з урахуванням фактору часу. Грошові потоки - це сукупність розподілених у часі доходів і витрат грошей, що генеруються господарською діяльністю підприємства. Існує діалектичний взаємозв'язок між статичним та динамічним підходами до характеристики грошових коштів та грошових потоків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» Закон України, редакція від 03.07.2020 № 2346-III URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#Text.

2. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління НБУ від 29.12.17 р. № 148. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#Text..

3. НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13/ed20180803#n33.

4. Поддєрьогін, А. М. Ефективність управління грошовими потоками підприємства / А. М. Поддєрьогін,Я. І. Невмержицький // Фінанси України. – 2007. – №11. – С. 119-127.

УДК 657

Панченко О.М.[1], Козлитина К.І.[2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-610м НУ «Запорізька політехніка»

ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ: ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Одним з основних джерел наповнення державного та місцевого бюджетів на теперішній час є податок на доходи з фізичних осіб. Податок на доходи фізичних осіб – це прямий податок, що залежить від результату господарської діяльності, а саме від доходу фізичних осіб[1]. На сьогодні податок на доходи фізичних осіб є ключовим податком у більшості країн світу, так як і в Україні. Із 01.01.11 р. в Україні діє мало прогресивне оподаткування фізичних осіб. Згідно з ПКУ ст. 167 встановлено дві ставки: 18 % та 5 %. Загальна ставка ПДФО у розмірі 18% застосовується до бази оподаткування у формі зарплати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які нараховуються (виплачуються,

надаються) платнику у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами. Ця ставка запроваджена з 01.01.2016. А до цього часу діяла прогресивна шкала оподаткування і ставки ПДФО 15% і 20%. За нею ж оподатковуються всі пасивні доходи за винятком доходів у вигляді дивідендів по акціях і корпоративних правах, нарахованих резидентами – платниками податку на прибуток. Для останніх, крім доходів у вигляді дивідендів по акціях, інвестиційних сертифікатах, які виплачуються інститутами спільного інвестування, встановлено ставку 5%[1].

У більшості країн світу ПДФО займає важливе місце в забезпеченні фінансової стабільності та економічного розвитку. Різниця призначення ПДФО в Україні порівняно з зарубіжними країнами полягає в стимулюванні розвитку підприємницької діяльності та залученні інвестиційних коштів, та ніяк не в наповненні бюджету. Особистий прибутковий податок у світовій практиці справляється у трьох формах: шедулярній (англійська), глобальній (німецька), змішаній (французька). При шедулярній формі доходи осіб обкладаються окремо, за джерелом їхнього одержання; при глобальній – обкладаються загальні, сукупні доходи осіб, незалежно від джерел.

Існує 2 типи оподаткування доходів фізичних осіб: з фіксованою ставкою і з прогресивною шкалою. Прогресивна шкала оподаткування передбачає зростання виплат при збільшенні доходів, що перешкоджає розшаруванню суспільства. Такий тип оподаткування у багатьох країнах Європи [3].

Серед держав – членів ЄС найвищі прогресивні ставки податку мають Швеція–56,9%, Данія–55,6%, Нідерланди–52%, Португалія – 48%, Німеччина – 45%. Найнижчі ж розміри зафіксовано у Чехії – 15%, Білорусії та Росії – 13%, Болгарії – 10%.

У країнах ЄС переважно здійснюється прогресивне оподаткування та основний фіскальний тягар несуть заможні громадяни незважаючи на досить високі ставки податку. Оподаткування найбідніших верст населення здійснюється за зниженими ставками. Так, населення Франції, якому доводиться жити на суму меншу, ніж 9710 € на рік, не зобов'язане здійснювати сплату ПДФО. Подібна вимога виникає тільки при перевищенні цієї суми, тоді дохід оподатковується, за ставкою 14%. Якщо ж громадянин заробляє не менше 151261 € на рік,45% з них необхідно сплатити до казни країни.

Жителі Великої Британії звільняються від сплати ПДФО, якщо мають річний дохід, що не перевищує неоподатковуваний мінімум в 11 500 фунтів. Якщо співробітник отримує річний дохід у розмірі від 11 501 до 43 000 фунтів, застосовується стандартна ставка оподаткування, яка дорівнює 20 %. Підвищена ставка (40 %) застосовується при розмірі річного доходу понад

43001 фунт. Для доходів понад 150 000 фунтів на рік застосовується максимальна ставка прибуткового податку, що дорівнює 45%.

Отже, найбідніше населення багатьох зарубіжних країн або сплачує невелику частку доходу, або взагалі не сплачує ПДФО. Це є прикладом ефективного застосовування принципу соціальної справедливості податкових систем. Розмір ставки залежав від обсягу оподаткованого доходу, що вимірювався в кількості мінімальних зарплат. В Україні є єдина ставка ПДФО–18%.

Серед основних кроків на шлях вдосконалення процесу справляння даного податку можна запропонувати запровадження прогресивної шкали ставок ПДФО. З метою заохочення платників податків до детінізації своїх доходів ставка ПДФО в Україні для верств населення з високими доходами має бути більшою за існуючу нормативну ставку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Податковий кодекс України ст. 266 від 01.03.2017 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.

2. Усманов, Ю. Податок на доходи фізичних осіб. Який досвід успішних країн? URL: https://www.pravoconsult.com.ua/podatok-na-dohodi-fizichnih-osibporivnyannya-z-inshimi-krayinami-ta-poshuk-optimalnogo-rishennya-dlyaukrayini.

3.Ставки оподаткування доходів фізичних осіб (прибуткового податку) у країнах світу URL: https://home.kpmg.com/xx/en/home/services/tax/tax-tools-andresources/tax-rates-online/individual-income-tax-rates-table.htm.

УДК 657

Панченко О.М.[1], Мороз Д.В. [2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-610м НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ

Громадське харчування - різновид торговельно-виробничої діяльності із забезпечення населення харчуванням. До підприємств громадського харчування належать підприємства різних організаційно-правових форм господарювання і власності, громадян-підприємців, які займаються виробництвом, реалізацією та організацією споживання кулінарної продукції, борошняних кондитерських та булочних виробів та інші заклади.

Головною особливістю господарської діяльності закладів громадського харчування є те, що вона поєднує елементи виробництва і торгівлі. Під час

виготовлення власної продукції (напівфабрикатів, кондитерських виробів, продуктів харчування) водночас відбувається реалізація їх (торгівля) разом із придбаними на стороні товарами. Продукція, яку реалізують підприємства громадського харчування, може в них повністю виготовлятися, проходити часткове кулінарне оброблення або зовсім не піддаватися обробленню. Продукти харчування, які не пройшли гарячої або холодної технологічної обробки, називають купівельними товарами, а ті, що виготовлені із сировини і підлягали технологічній обробці — продукцією власного виробництва [1].

Ці особливості призводять до того, що існують два принципово різних методи, які супроводжують облік громадського харчування з моменту появи бухгалтерських стандартів, і досі триває дискусія щодо доцільності кожного з методів обліку.

Детальніше питання обліку з урахуванням особливостей діяльності підприємств громадського харчування наведено у «Методичних рекомендаціях щодо впровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку у сфері громадського харчування і побутових послуг, гармонізованих з міжнародними стандартами» [2] та «Методичні рекомендації з формування складу витрат і порядку їхнього планування в торговій діяльності» [3].

Підприємства громадського харчування можуть вибрати або торговельний метод обліку, або виробничий, зазначивши його в наказі про облікову політику.

Перший метод - торговельний. У чистому вигляді торговельний метод заснований на тому, що запаси (продовольча сировина і купівельні товари) обліковуються на рахунку 28 «Товари». На підставі планової калькуляцій (рецептури) заздалегідь визначається відпускна ціна страви (як правило, це і облікова ціна). У кінці періоду (місяця) запаси списуються за цінами реалізації із застосуванням середнього відсотка торгової націнки згідно з ПСБО 9 «Запаси»[4]. За цим методом готові страви не оприбутковуються, а відразу списуються на витрати на рахунок 902 «Собівартість реалізованих товарів». Усі інші витрати — прямі, змінні та постійні загальновиробничі витрати належать до витрат звітного періоду і відображаються на рахунках 92 «Адміністративні витрати» і 93 «Витрати на збут». Цим методом цілком можуть користуватися заклади громадського харчування, що проводять незначну обробку продовольчої сировини до виходу в готову продукцію (наприклад, розігрівання, розділ на порції та сервірування готової страви або напоїв). Цей метод найбільш придатний у кафе з невеликим асортиментом страв, що виготовляються безпосередньо у закладі.

Другий метод - виробничий. За ним калькуляція собівартості готової продукції здійснюється як на виробничих підприємствах на рахунку 23. Цей метод базується на використанні ПСБО 9 «Запаси» [4] та ПСБО 16

«Витрати»[5]. Цей метод використовують заклади громадського харчування, які здійснюють значну переробку сировини, виготовляють не тільки кулінарні вироби, складні готові страви, а й напівфабрикати для продажу. Головний недолік цього методу - значна трудомісткість. Цей метод обліку рекомендовано як базовий для ресторанів та інших закладів громадського харчування зі значною номенклатурою виготовлення страв.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Свідерський Є.І. Бухгалтерський облік у галузях економіки: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2004. – 233 с.

2. Методичні рекомендацій щодо впровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку у сфері громадського харчування і побутових послуг, гармонізованих з міжнародними стандартами", затверджено наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України № 157 від 17.06.2003 URL: http://www.uazakon.com/big/text451/pg1.htm

3. Методичні рекомендації з формування складу витрат і порядку їхнього планування в торговій діяльності, затверджені наказом Міністерства економіки України № 145 від 22.05.2002 URL: http://www.uazakon.com/big/text1380/pg1.htm

4.Запаси: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9, затверджений наказом МФУ від 20.10.1999 р. № 246 (зі змінами та доповненнями) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text

5. Витрати: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16, затверджений наказом МФУ від 28.04.2006 р. № 415 (зі змінами та доповненнями) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00

УДК 336.22:657:504

Помулєва.В.М.[1] , Мозолевська В.О.[2]

[1]старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

[2]студ. гр. ФЕУ-617 НУ «Запорізька політехніка»

ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: ПОРІВНЯННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ТА ЗАРУБІЖНИХ ВИМОГ

Основні засоби підприємства є головною складовою матеріально-технічного забезпечення виробництва товарів, робіт, послуг, базою підвищення ефективності його функціонування. Отже, менеджмент підприємства потребує достовірну, повну та своєчасну інформацію щодо наявності, руху та процесу використання основних засобів. Активна інтеграція вітчизняних підприємств в світову економічну систему викликала

потребу у впровадженні МСФЗ. Втім підприємства зіткнулись з існуванням певних розбіжностей у обліку основних засобів за вітчизняними та міжнародними стандартами обліку і фінансової звітності, іноді суттєвих.

.

Таблиця 1 – Порівняння МСБО 16 та ПСБО

Згідно з МСБО 16	Згідно з ПСБО 7
1	2
Амортизація	
в МСБО 16 не визначається необхідність амортизувати об'єкт ОЗ у момент його ремонту, реконструкції, добудови, технічного обслуговування	Амортизація ОЗ у період їх реконструкції, модернізації, ремонту і т. п. не припиняться
Первісна вартість основних засобів	
У МСБО 16 при первісній оцінці об'єкта ОЗ такі резерви оцінюються і визнаються.	У П(С)БО 7 такого резерву не передбачено.
Методи амортизації	
У МСБО 16 наводяться два базових метода амортизації (прямолінійний і виробничій), але зазначено, що головне, щоб підприємство обирало такий метод, у тому числі альтернативний, при якому воно отримує максимальну економічну вигоду від використання об'єкта ОЗ..	П(С)БО 7 передбачає більшу кількість методів амортизації об'єктів ОЗ: прямолінійний, метод прискореного зменшення вартості, кумулятивний, виробничій, метод поступового зменшення вартості.
Момент припинення формування вартості основних засобів	
Формування вартості, за якою придбаний об'єкт ОЗ повинен значитися на балансі як основні засоби, припиняється з моменту поміщення його у положення й умови, в яких він стає придатним для експлуатації.	Подібних вимог не міститься, але з тексту П(С)БО 7 іншого не випливає.

Багато в чому вимоги національних і міжнародних стандартів схожі. Так майже тотожними за змістом є визначення поняття «основні засоби». Згідно з МСБО 16 «Основні засоби», основні засоби це – це матеріальні об'єкти, що їх: а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей; б) використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного періоду. Згідно з ПСБО 7 «Основні засоби», основні засоби – це матеріальні

активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Разом з тим, аналізуючи та що порівнюючи зміст МСБО 16 та ПСБО 7, ми виявили ряд розбіжностей, що наведені у таблиці 1

Отже, на підставі порівняльної характеристики МСБО 16 та П(С)БО 7 можна сказати, що зазначені нормативні документи, поряд з майже тотожними, містять положення, що суттєво відрізняються. Вважаємо що в умовах євроінтеграції України ситуація, коли національні стандарти мають суперечності с МСФЗ є несприйнятливої. На нашу думку, було б доречним продовжувати гармонізацію національних стандартів обліку й звітності у напрямку подальшого наближення до МСФЗ, або ж надати міжнародним стандартам статус національних оскільки МСФЗ вбирають в себе позитивний досвід багатьох країн. Це б полегшило роботу бухгалтерів, підприємства яких мають справу з іноземними партнерами, і покращило імідж країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 // Все про бухгалтерський облік.

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби». Режим електронного доступу: https://ips.ligazakon.net/document/MU17035

УДК К 657.6(075.8.076)

Панченко О.М.[1], Підставка В.О. [2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУз-610м НУ «Запорізька політехніка»

МЕТОДИ АУДИТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Аудит фінансової звітності - аудиторська послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності та/або консолідованої фінансової звітності юридичної особи або представництва іноземного суб'єкта господарювання, або іншого суб'єкта, який подає фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність групи, з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим вимогам. Метод аудиту поділяється на прийоми проведення та організації [2, с.14].

Прийоми і способи проведення аудиту, що використовуються в аудиті об'єднані у дві групи: загальнонаукові та власні. У свою чергу власні прийоми поділяються на прийоми фактичної перевірки та документальної перевірки. Прийоми організації аудита – це спосіб проведення аудиту, який може бути: суцільний, вибірковий, аналітичний та комбінований [3, с. 14].

До прийомів фактичного контролю в аудиті належать інвентаризація; контрольний запуск сировини і матеріалів у виробництво; контрольний обмір; обстеження; лабораторний аналіз; письмові докази посадових осіб і фахівців.

Прийоми документального контролю в аудиті включають формальну, логічну перевірку документів і перевірку за змістом, зустрічну перевірку, перевірку первинних документів у взаємозв'язку з реєстрами синтетичного та аналітичного обліку, перевірку звітності.

Документальний метод базується на застосуванні первинних документів та реєстрів обліку, з залученням головної книги. Насамперед проводиться звірка відповідності даних головної книги з даними, зазначеними у фінансовій звітності.

Документальний метод контролю націлений на перевірку повноти відображення та законності здійснення господарських операцій. Саме завдяки даному методу встановлюють, чи не суперечить зміст господарської операції чинному законодавству та порядку відображення їх в обліку. Крім бухгалтерських документів перевіряється правильність і законність складання небухгалтерських документів і в першу чергу укладання договорів. Найбільш ефективним засобом документального контролю є зустрічна перевірка. [3, с.14].

Наступний метод тісно пов'язаний з попереднім і являє собою взаємну перевірку первинних документів та реєстрів обліку. Первинні документи є основним джерелом формування облікової інформації. Від їх якості залежить повнота формування даних у фінансовій звітності. До кожного регістра обліку повинні додаватись первинні документи та підстава на їх складання. Така перевірка проводиться в хронологічному порядку. Завершальним способом документального контролю є перевірка звітності. В аудиті використовують три способи перевірки звітності:

– експрес-аудит;

– камеральна (рахункова) перевірка;

– документальна перевірка звітності [1, с. 14].

Експрес аудит – миттєва перевірка фінансової звітності. Її проводять в тому випадку, коли договором на проведення аудиту не передбачено час на перевірку звітності.

Камеральна перевірка – це перевірка, яка проводиться без залучення первинних документів. Суть її полягає в тому, що аудитор звіряє

правильність перенесення початкових залишків з попередньої звітності, проводить підрахунки за розділами балансу або за іншими рахунками фінансової звітності.

У практиці аудиту немає єдиного підходу щодо методології перевірки фінансової звітності. Для вибору її методики проведення аудиту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аудит. (Основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту). / За ред. проф. Немченко В. В., Редько О. Ю., Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 540 с.) ;

2. Закон України Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність. Електронний режим доступу - [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19];

3. Пухальський В. В. Основи аудиту: конспект лекцій В.В. Пухальський - Хмельницький: ХНУ, 2017. – 3л.

СЕКЦІЯ «МЕНЕДЖМЕНТ»

УДК 351: 659.3
Пуліна Т.В.
д-р екон. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

СТАН УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ ЗАПОРІЗЬКОГО РЕГІОНУ

Сучасна модель сталого розвитку національної економіки в цілому та її регіональних складових базується на безперервній конвертації сучасних досягнень науково-технічного прогресу в новітні технології, якісні товари і послуги. Тому відтворення продуктивних сил і виробничих відносин на регіональному рівні потребує кардинальних змін, у тому числі в межах промислового комплексу регіону та його під комплексів. Ці зміни детерміновано сукупністю внутрішніх і зовнішніх чинників, а саме інноваційними технологічними зрушеннями в традиційній реальній економіці. Саме інновації стають передумовою створення додаткових багатств та формують соціально-економічну парадигму сучасного суспільства.

Запорізька область відноситься до найбільш економічно привабливих регіонів України В регіоні діють більше ніж 160 потужних промислових підприємств. Промисловий комплекс області забезпечує 8,2% загальнодержавного обсягу реалізованої промислової продукції (202,3млрд грн. за 2019 р.) – це 4 місце серед регіонів.

Основу промислового комплексу регіону складають металургійний та енергетичний комплекси, де виробляється 23,1 % загального обсягу чавуну, 34,3 сталі, 8,9% коксу, 25,9 % електроенергії в Україні [1].

В промисловому комплексі провідне місце займає металургія (35,7%), друге місце в структурі промисловості належить електроенергетиці (24,2%), на третьому місці знаходиться машинобудування (11,4%) [2].

Запорізька область має досить високий інноваційний потенціал. Однак, в останні роки інноваційна та інвестиційна діяльність підприємств регіону розвивається не досить ефективно, незважаючи на значну увагу держави до цієї сфери.

В регіоні в останні роки спостерігається тенденція до скорочення кількості інноваційно-активних підприємств [2]. У 2019 році область посідала 4 місце серед регіонів України за питомою вагою інноваційно активних підприємств, тоді як у 2013 р. – була лідером інноваційної активності в Україні і посідала 1 місце.

Так, у 2019 році в Запорізькій області інноваційною діяльністю займалося 47 підприємств та організації області, або 19,36% від загальної їх кількості обстежених проти 49 підприємств у 2015 році та 56 – у 1995 році (При цьому 30 підприємств (63,8% від загальної кількості інноваційно-активних підприємств) у рамках інноваційної діяльності займалися придбанням обладнання, 11 інноваційно-активних підприємств (23,4%) проводили власні внутрішні науково-дослідні розробки і тільки 5 підприємств (12,8%) займалися ринковим впровадженням інновацій [2].

Основним видом інноваційної діяльності промислових підприємств у 2019 році і надалі залишається освоєння виробництва інноваційних видів продукції. Цим займались 21 підприємство, або 48,8% від загальної кількості промислових підприємств, що впроваджували інновації. У 2013 році таких підприємств налічувалось 44 одиниці. Впроваджувало нові технологічні процеси 32 підприємства (проти 35 у 2013 році), однак ресурсозберігаючі та безвідходні технології впроваджувало лише кожне 3-те з цих підприємств. Обсяг реалізованої інноваційної продукції зменшився з 3162,3 млн. грн. у 2017р. до 2801,8,2 млн. грн. у 2019р., або на 11,4%. За обсягами реалізованої інноваційної продукції область у 2019 році посідала 8 місце в Україні. На область припадало 8,2% загального обсягу реалізованої інноваційної продукції в Україні.

Незначним залишається і обсяг принципово нової інноваційної продукції. Це є свідченням того, що промислові підприємства реалізовують інноваційну продукції нову насамперед для підприємств, а не для ринку.

Зменшення випуску інноваційної продукції в області у значній мірі зумовлено зменшенням витрат на проведення інноваційної діяльності. Так, впродовж 2019-2017 рр. в області зменшено витрати на проведення інноваційної діяльності з 1393,4 млн грн. до 681,7 млн. грн., або у 2,1 рази. У 2019 році область займала 9 місце в загальних обсягах фінансування інноваційної діяльності по Україні. На неї припадало 4,8% загального його обсягу.

Основним напрямком інноваційних витрат впродовж 2009 – 2019 рр. в області залишається придбання машин, обладнання та програмного забезпечення. У 2019 році витрати за цим напрямом ведення інноваційної діяльності склали 514,4 млн. грн., що становило 75,5% від загального обсягу витрат на інноваційну діяльність. Найменше коштів промислові підприємства витрачали на придбання інших зовнішніх знань. У 2019 році їх сума склала 0,3 млн. грн., що становить лише 4,54% загального обсягу інноваційних витрат. Найвищими темпами за цей період збільшились витрати на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення.

Щодо структури джерел фінансування інноваційної діяльності, то у 2019 році, як і в попередні роки, ключовими залишаються власні кошти

підприємств (98,05%). На підприємствах області реалізовано низку масштабних інноваційних проектів, які спрямовано на екологічне та енергоефективне оновлення, модернізацію виробництва та освоєння нових видів продукції.

Крім того обсяг реалізованої інноваційної продукції регіону у 2019 р. зменшився на 11,4%.у порівнянні з 2017р. Зменшення випуску інноваційної продукції в області у значній мірі зумовлено зменшенням витрат на проведення інноваційної діяльності з 1393,4 млн. грн. до 681,7 млн. грн., або у 2,1 рази. Це пояснюється зменшенням ролі держави як безпосереднього інвестора, відсутністю приватних інвесторів та низьким рівнем інноваційно-інвестиційної інфраструктури в Запорізькому регіоні.

У цьому контексті особливої ваги набуває визначення стратегічних напрямів інноваційного розвитку промислового комплексу Запорізького регіону на основі оцінювання інноваційної активності підприємств у складі промислового комплексу.

З метою удосконалення управління інноваційним розвитком промислових комплексів в більшості промислово розвинених країн використовують кластерні моделі розвитку. Для удосконалення управління інноваційним розвитком промислового комплексу Запорізького регіону запропоновано кластерну стратегію розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Офіційний сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]: Режим доступу: http:www.ukrstat.gov.ua. http:www.ukrstat.gov.ua/

2. Офіційний сайт Головного управління статистики в Запорізькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:www.ukrstat.gov.ua.

UDK 338.48
Shmygol N.
Doctor of Economic Sciences,
Professor, Department of Management,
«Zaporizhzhia Polytechnic» National University

ECONOMIC ASSESSMENT OF THE PERSPECTIVES FOR THE TOURISM INDUSTRY DEVELOPMENT

Nowadays, the domestic tourism with the use of tourism entities in Ukraine needs purposeful development. The real volume of domestic tourism is much higher than official statistics show. The majority of the population, engaged in domestic tourism, prefer to individually search for accommodation, food, vehicles, sightseeing, etc., in order to reduce the cost of recreation. It is not possible to take

into account the relevant tourist flows in the calculations. However, we will try to calculate the impact of various factors on increasing sales in the tourism industry.

The cost of realized vouchers for each direction of tourist activity depends on the corresponding volume of tourist flow, or the number of tourists and the average cost of the realized voucher. Thus, we will have:

$$TCTS = \sum_{i=1}^{3} (VTFi * ACTi) \quad (1)$$

where TCTS - the total cost of tours sold by tour operators and travel agents in all areas of tourism, UAH;

VTFi - the volume of tourist flow in the i-th direction of tourist activity, equal to the number of tourists, people;

ACTi - the average cost of a ticket for the i-th direction of tourism.

The index i = 1 in formula (1) corresponds to the travels of Ukrainian citizens within the country; and = 2 - abroad; and = 3 - travel of foreigners in Ukraine.

According to the theory of economic analysis, when constructing factor models of multiplicative or additive-multiplicative type, the following rules must be observed:

1. The sequence of factors affects the final result of the analysis. Therefore, in the model it is necessary to place at first quantitative indicators, and then - qualitative. As can be seen, formula (1) corresponds to the specified restriction;

2. If the factor model contains several quantitative or qualitative indicators, then the sequence of their placement depends on the level of subordination to the performance indicator: first there must be factors of a higher level of subordination. As we can see, model (1) consists of two factors of the first level of subordination, so this rule is not relevant for it.

Further decomposition of the factor model (1) into components is due to the qualitative indicator of GRP, which requires consideration of the second rule:

$$ACT_i = T_i \times PTD_i = \sum_{j=1}^{m} \left(VTF_{Sh,ij} \times T_{ij}\right) \times \sum_{j=1}^{m} \left(TD_{Sh,ij} \times PTD_{ij}\right) \quad (2)$$

Where, T_i, PTD_i - respectively, the average duration of the tour and the average price of one day in tour in the i-th direction of tourist activity;

T_{ij}, PTD_{ij} , - respectively, the duration of the tour and the price of one tour for the i-th direction of tourist activity in the j-th region;

$VTF_{Sh,ij}$ - the share of the volume of tourist flow of the j-th region in the i-th direction of tourist activity in VTF;

$TD_{Sh,ij}$ - the share of realized tourist days in the j-th region in the i-th direction of tourist activity;

m - the number of regions for which the assessment is performed.

Substituting formula (2) in (1), we obtain the final form of the factor model of the total cost of vouchers sold in all areas of tourism, taking into account regional changes in tourist flows, duration of vouchers and price levels of one tourist:

$$TCTS = \sum_{i=1}^{3} (VTF_i \times T_i \times PTD_i) =$$

$$TCTS = \sum_{i=1}^{3} \left(VTF_i \times \sum_{j=1}^{m} (VTF_{Sh,ij} \times T_{ij}) \times \sum_{j=1}^{m} (TD_{Sh,ij} \times PTD_{ij}) \right), \quad (3)$$

To determine the influence of factors on the performance in model (3) in this study used one of the methods of deterministic factor analysis - the method of chain substitutions. The essence of this method is to consistently replace the basic values of the factors of the level of 2018 with the actual values of 2019 with the subsequent calculation of the changes.

УДК 338.28:330.5
Гудзь П.В.[1], Панкова А.Ю.[2]
[1] д-р.екон. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»
[2] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька Політехніка»

ЦИФРОВІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ МІСТОМ

Відомий вчений і популяризатор науки С. Капіца висловив думку про те, що «Стиснення історичного часу зараз дійшло до своєї межі, він обмежений ефективною тривалістю покоління - біля сорока п'яти років. Це означає, що не може тривати гіперболічне зростання чисельності людей - основний закон зростання просто зобов'язаний змінитися» [1]. І далі підводить підсумок, що ми є свідками нового демографічного переходу - перелому від нестримного зростання населення до якогось іншого способу прогресу. Вказані сентенції мають безпосереднє значення до форм розселення та життєдіяльності людей, які фокусуються навколо великих міст, що вимагає пошуку нових стратегій розвитку територій та трансформації міст, зокрема старопромислових.

Усі вони прямо чи непрямо будуть базуватися на основі використання в управління містами інформаційних платформ, технологічних та інформаційних ноу-хау. Найбільш поширеною в цьому контексті є платформа Smart-City, яка розглядає місто як складну систему взаємодіючих підсистем (планування розвитку міста (урбаністика), транспортної, безпеки,

охорони здоров'я тощо), взаємодія яких будується на базі широкого використання IT і направлена на управління міським господарством в режимі on-line [2]. В окремих дослідженнях вона ще називається концепцією розумного міста [3].

За даними дослідницької компанії ABI Research, до 2016 року міста світу в сукупності витратять $ 39.5 млрд на смарт-технології [4]. Наприклад, в ході будівництва корейського міста Сонгдо компанія Cisco підключила до Мережі кожен квадратний дюйм, запровадивши сенсори в міські дороги, вулиці та будівлі. Кожен датчик відправляє безперервний потік даних в центральний вузол управління. Цей вузол буде збирати й аналізувати дані про стан будівель, доріг і ситуації на дорогах, температурі зовні і всередині, потреби в енергії. Інфраструктура корейського міста Сонгдо заснована на мережевих технологіях, які об'єднують всі експлуатаційні системи в єдине ціле. Для Сонгдо була розроблена унікальна система утилізації відходів: в будинках встановлені пневматичні сміттєпроводи, які «висмоктують» побутове сміття і сортують його. В майбутньому планується, що відходи будуть доставлятися прямо на метановий завод, що виробляє паливо для двигунів.

Для вирішення транспортної проблеми в місті також реалізується ряд інноваційних рішень. Наприклад, підземні парковки (95% парковок в Сонгдо знаходиться під землею) або електронні дорожні знаки, автоматично змінюються в залежності від щільності автомобільного та пасажирського потоку. Крім того, до єдиної міської мережі будуть підключені електромобілі і машини з водневими двигунами.

IT - on line -для міського управління (поточний режим) це:

- адекватна реакція на некритично розсинхронізація міських підсистем, або навантаження на якусь з них;
- оперативне управління надзвичайними ситуаціями;
- контролінг «адекватності» міських сервісів; в
- можливість ефективної інтеграції ініціатив зачіпають одночасно різні підсистеми міського середовища;
- підтримка зв'язаності («інтернет речей» - IoT) - взаємодія і координація об'єктів, людей, систем в масштабі всієї міської інфраструктури.

Інструментом IT - on line - для міського управління виступає інформаційно-технологічна платформа управління на основі даних - «місто, кероване даними» (Data-driven city - DDC). Це багато в чому пояснюється постійною зміною технологічного ландшафту, трансформацією міст, лавиноподібним зростанням обсягів і різноманітності даних, які можуть бути використані в рамках концепції DDC. Підхід до управління архітектурою

міського простору на основі даних може бути представленим наступним чином (рис. 1).

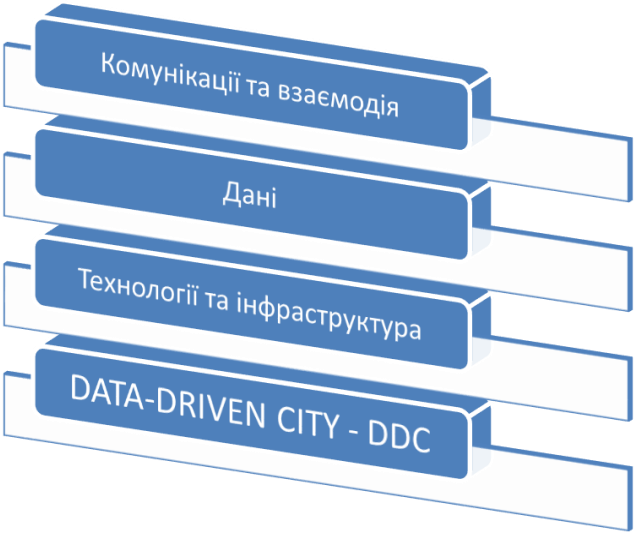

Рис. 1 Елементи концепції управління архітектурою розвитку міського простору на основі даних [5]

Наприклад, управління середовищем міста реалізується через контроль рівня забруднення повітря в Сіднеї проводиться Національним центром ІКТ Австралії (NICTA) спільно з Департаментом захисту навколишнього середовища штату Новий Південний Уельс (NSW EPA). Спільно вони запустили пілотний проект, який використовує інформацію про навколишнє середовище, яка збирається з встановлених сенсорів в області Hunter Valley. Всього було встановлено 14 спеціальних сенсорів, які проводять збір даних про стан атмосфери.

Використання аналізу великих даних з метою визначення графіків проведення перевірок може застосовуватися в різних сферах міського життя від охорони здоров'я до комунальних послуг та безпеки, а також має в собі великий потенціал для розвитку з огляду на зростання міст і кількості створюваних ними даних. Так, найкращі горизонтальні інформаційні платформи розміщено в Барселоні - Sentilo, City OS. City OS-відкрита система даних, яка об'єднує в собі і обробляє всю інформацію, зібрану з муніципальних джерел (реєстр населення, дозволу і так далі), систем державного управління (мобільність, енергетика, рівень шуму), бізнес-

середовища, інших державних установ (школи, лікарні, культурні установи), а також з різних датчиків і камер

Інтегрована система Sentilo (що в перекладі з мови есперанто - «сенсор») також є джерелом даних для City OS. Sentilo – відкрита міська платформа, яка об'єднує всі датчики, встановлені в місті, і дані збираються з них (табл.1).

Таблиця 1 – Кращі практики використання технологій управління просторового середовища провідних міст світу у відповідності до концепції DDC

Технології	Форми
Планування районів, вулиць, міської інфраструктури	Збір інформації про переміщення мешканців для планування міської інфраструктури
Краудсорсингові платформи	Залучення мешканців до вирішення міських питань
Визначення пріоритетів контролю	Планування перевірок Об'єктів міського господарства на основі аналізу великих даних
Перевірка отримувачів пільг	Аналіз великих даних для верифікації отримувачів пільг

В межах реалізації переходу на управління містом в форматі концепції DDC планується розширення міської мережі Wi-Fi: на поточний момент встановлено 590 точок, в тому числі в 220 парках. До кінця 2016 року планується забезпечити Wi-Fi мережею всі автобуси і метро і в кінцевому рахунку довести кількість нових точок міської мережі Wi-Fi до 1 520.

У Запоріжжі міська влада презентувала стратегію «Комфортне місто» під час третьої Всеукраїнської ІТ-конференції «ІТ-форум-2016. Стратегія включає ряд основних проектів, що стосуються різних сфер міського життя. Серед них проекти «Безпечне місто», «Муніципальний транспорт», «Електронний документообіг» [70]. Планується обладнати об'єкти моніторингу близько 2 тис. камер, систем відеоспостереження та відеоаналітики обійдуться міському бюджету в 200 млн. грн. За словами чиновників, перші камери почнуть встановлювати до квітня 2017 р. [71]. У проекті використовується інтерактивна карта міста - відображення схеми контрольованої ділянки з відображенням на ній розташування камер. Можливість швидкого переходу від однієї ділянки спостереження до іншого.

Зручність використання декількох моніторів на одному посту спостереження. На другий монітор може виводитися збільшеною зображення вибраної камери, тривожні камери (режим роботи по детектору руху),

інтерактивна карта. При отриманні інформації від стаціонарних камер оператор практично миттєво може направити поворотну камеру на ділянку або вивести зображення на окремий монітор, не втрачаючи контролю над обстановкою в цілому.

Отже, технології не впроваджуються заради самих технологій, а покращують якість планування, операційних процесів і підвищують комфортність міського середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Сергей Капица. История десяти миллиардов. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://spb.media/text/sergey-kapica-istoriya-desyati-milliardov

2. Сергиенко А.Г. Концепция Smart- City как базовая стратегия развития территорий и трансформации городов[Электронный ресурс]. - Режим доступа: https://docviewer.yandex.ua/?url=ya-disk-public%3A%2F%2F4SjJNF7y0npcwSuzrM5YRCB74CNqtrsYd2n79P%2FyMko%3D&name=smartcity.pdf&c=580331a6b7c5

3. Умный город будущего — Сонгдо (Южная Корея).- [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://www.biowatt.com.ua/trends/umnyj-gorod-budushhego-songdo-yuzhnaya-koreya.

4. Умный город Сонгдо в Южной Корее [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://smart-city63.ru/?p=111

5. Управление пространственно-экономическим развитием: скрытые ресурсы города/ Центр городских исследований бизнес-школы «Сколково-2016». – М.: Сколково, 2016.- 212 с.

6. От электронного билета до электронного заявления: в Запорожье презентовали стратегию «Комфортный город» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://panoptikon.org/articles/85137-ot-jelektronnogo-bileta-do-jelektronnogo-zajavlenija-v.html.

УДК 368:338.242

Нечаєва І.А.
канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

РОЗВИТОК СЕКТОРУ СТРАХУВАННЯ ЯК ІНДИКАТОР РІВНЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Світова економіка переживає найглибшу рецесію, відображаючи слабку економічну стійкість. Стійке відновлення потребуватиме нового напрямку, який включає, серед іншого, більше інвестицій у стійку інфраструктуру, цифрову економіку та людський капітал, щоб зробити суспільство придатним для майбутнього та більш інклюзивним. Галузь страхування/перестрахування

має відіграти вирішальну роль, оскільки інвестори/страховики спроможні зміцнювати економіку шляхом співфінансування стійкої інфраструктури, а також як особи, що приймають ризики, здатні забезпечити покриття, яке дозволить домогосподарствам та бізнесу швидко відновитися від шокових подій.

Рівень розвитку сектору страхування є одним з основних індикаторів рівня розвитку національної економіки оскільки:

- по-перше, залучені у вигляді страхових премій кошти, страховики інвестують в економіку країни. Відповідно до ст. 31 ЗУ «Про страхування» [1] це банківські вклади, цінні папери, що емітуються державою, акції, права вимоги до перестраховиків, грошові кошти на поточних рахунках;

- по-друге, за страховими виплатами, кошти надходять у загальну економіку, оскільки бенефіціари витрачають отримані гроші. Кошти надходять у галузі, які забезпечують заявників товарами та послугами, необхідними для відшкодування понесених збитків;

- по-третє, страхова галузь є джерелом податкових надходжень у державний та місцеві бюджети.

Окрім цього, страхова галузь робить суттєвий внесок у благодійні справи.

Аналіз світового ринку страхування свідчить, що найбільшими темпами розвивається ринок страхування Китаю, а разом з ним та, в значній мірі, завдяки страховому сектору, й економіка країни. За останні п’ять років ринок страхування Китаю виріс у два рази, випереджаючи темпи росту ВВП КНР. В 2017 р. обсяг страхових премій становив більше 3 трлн юанів ($450 млрд), що дозволило китайському ринку обігнати Японію та стати другим за обсягами ринком [2]

На початок 2020 р. рівень проникнення послуг страхування в економіку Китаю становив 4,3% (+0,08% до 2018 р.). У першій половині 2020 р. даний показник збільшився на 0,73% та досяг 5,95% [3]. Показник проникнення послуг страхування в економіку України (Insurance Penetration ratio) становить незначні 1,4%. Для порівняння, у Європі – 5,0%, в середньому у світі – 6,1% [4], у США – 3% [5]. Лідерами за цим показником страхування є Великобританія (10,7%) та Японія (8,9%) [4].

За прогнозами, частка Китаю в глобальних преміях збільшиться з 11% у 2018 р. до 20% у 2029 р. (в 1980 р. частка Китаю на світовому ринку страхування становила 0%). До середини 30-х років китайський ринок страхування за своїми масштабами зрівняється з американським [6].

Між рівнем добробуту країни, що оцінюється на основі ВВП на душу населення, і часткою страхових премій в сегменті non-life в ВВП існує кореляція, про що свідчать дані страхових ринків провідних країн світу.

Коефіцієнт кореляції Пірсона між цими показниками за період з 2007 по 2018 рр становить 0,89 [7].

Висока кореляція може пояснюватись наступним:

- більш високий рівень ВВП на душу населення може бути обумовлений більш високим обсягом виробничого капіталу в економіці. Страхування цього капіталу створює додаткові премії, зокрема, в корпоративному страхуванні. Відповідно, підвищується частка страхових премій у ВВП - так званий рівень проникнення страхування;

- кореляція може бути пов'язана зі структурою споживання. У міру зростання доходів населення частка витрат на придбання житла та автомобілів, приватну медицину, тощо, зростає прискореними темпами, що призводить до відповідного зростання страхових премій і підвищення їх частки у ВВП;

- рівень добробуту і попит на страхування визначаються також інституційними факторами, такими як відношення до ризику і роллю держави в наданні допомоги постраждалим від стихійних лих.

Отже, страхування відіграє ключову роль у підтримці інклюзивного зростання та стійкості шляхом надання домашнім господарствам та підприємствам засобів для кращого протистояння шоковим подіям. Відновлення стійкості є запорукою стійкого глобального відновлення. І галузь перестрахування / страхування має унікальну можливість використовувати свої фінансові сили, щоб зробити світ більш стійким та справедливим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про страхування. Закон України № 85/96-ВР від 07.03.1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%- B2%D1%80.

2. Особенности развития страхового рынка Китая. URL: https://forinsurer.com/news/19/08/14/37066.

3. China's insurance penetration rises to almost 6% in H1 2020. URL: https://www.reinsurancene.ws/chinas-insurance-penetration-rises-to-almost-6-in-h1-2020/.

4. Біла книга. Майбутнє регулювання ринку страхування в Україні. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/White_paper_insurance_2020.pdf?v=4.

5. Contribution To Gross Domestic Product. URL: https://www.iii.org/publications/a-firm-foundation-how-insurance-supports-the-economy/driving-economic-progress/contribution-to-gdp.

6. The Great Pivot East Continues. Swiss Re, Sigma No.3. p.9, 2019. URL: https:// www.swissre.com/institute/research/sigma-research/sigma-2019-03.html.

7. Развитие страхового сектора отражает уровень благосостояния страны. Анализ международной статистики рынков страхования. URL: https://www.acra-ratings.ru/research/1671.

УДК 332.146.2
Ткачук О.Ю.
канд. с. - г. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

УСПІШНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН НА РІВНІ МІСЦЕВИХ ГРОМАД – ЗАПОРУКА ПІДВИЩЕННЯ ІНДЕКСУ ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Індекс людського розвитку України становить 0,63 у 2020 році. Це нижче середнього рівня Європи та Центральної Азії. Про це мовиться у звіті Всесвітнього банку. Такий показник означає, що українська молодь не має можливостей вирости продуктивними дорослими. У 1990 році Україна мала значення Індексу 0,705, а у 2018 показник зріс до 0,750.

Один з показників індексу – здорове життя вимірюється середньою тривалістю життя в країні. Тривалість життя в середньому чоловіків і жінок в Україні складає 72 роки, в сільській місцевості вона ще нижче. Для порівняння - в Європі тривалість життя на 10 - 12 років більше. Визначальним фактором на тривалість життя, на думку фахівців поряд з іншими факторами, є харчування, тобто споживання продуктів, які в кінцевому результаті впливають на стан здоров'я людини і в кінцевому результаті на його тривалість життя.

За рекомендаціями Інституту харчування Академії медичних наук в колишньому СРСР в науково обґрунтованих нормах харчування населення молоко та молочні продукти повинні були становити не менше 30% поживних речовин, споживаних кожною людиною на добу. Передбачалося, що доросла людина щодня повинен отримувати приблизно таку кількість молока і молочних продуктів: свіжого молока, кислого молока або кефіру - 500 г, масла вершкового - 25 г, сиру - 20 г, сиру і сметани - по 20 г. Потреба ж у дітей дошкільного і шкільного віку в 2 рази більше.

Молоко містить всі необхідні для харчування людини речовини - білки, жири, вуглеводи, які знаходяться в збалансованих співвідношеннях речовин і дуже легко засвоюються організмом. Крім того, в ньому містяться багато ферментів, вітаміни, мінеральні речовини та інші важливі елементи харчування, необхідні для забезпечення нормального обміну речовин.

Рекомендованою нормою споживання молока та молочних продуктів є 392 кг однією особою на рік.

Споживання молока та молочних продуктів на одну особу на рік стабілізувалося на рівні 180 – 190 кг, що набагато нижче рекомендованої норми. Порівняно з показниками розвинутих країн Європи, така тенденція набуває загрозливого характеру для здоров'я населення. Наприклад, у Франції одна людина споживає близько 400 кг молочних продуктів на рік, жителі скандинавських країн (Швеції, Данії, Фінляндії) споживають більш 500 кг молока на рік.

В Україні 70% валового обсягу молока виробляється в особистих підсобних хазяйства. З кожним роком обсяг виробленої продукції знижується в святи з скороченням поголів'я корів. Одна з причин - відсутність вигонів, пасовищ для випасу і заготівлі сіна для великої рогатої худоби з особистих підсобних господарств. З метою скорочення поголів'я корів на селі місцева громада повинна виділити землі під пасовища для спільного використання власниками підсобних господарств.

Наявність можливості вільно випасати в літній період корів була б сильною мотивацією зростання поголів'я корів в особистих підсобних господарствах і тим самим забезпечити не тільки прийнятний рівень харчування відповідно до медичних норм, а й тим самим знизити смертність, продовжити тривалість життя в державі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. European Commission – Europe Aid Cooperation Office, Project Cycle Management Guidelines, Volume 1, Bruxelles, March 2004

2. Індекс людського розвитку — Режим доступа: https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=%D1%

УДК 334.012

Кутідзе Л.С.
канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ІНТЕГРАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ЯК НАПРЯМКИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Вибір стратегії є визначенням напряму розвитку організації. Термін стратегія в теорії менеджменту трактується як модель дій, набір правил і прийомів, за допомогою яких досягають довгострокових цілей розвитку організації. Зростаюча конкуренція змушує бізнес шукати шляхи об'єднання потенціалів і співпраці в боротьбі за виживання або ринкове лідерство. На сьогодні, економічною основою становлення підприємницьких структур стають інтеграційні процеси. У змісті самої управлінської діяльності також відбувається перехід від вузької спеціалізації до інтеграції.

Стратегії інтеграційного зростання пов'язані з розширенням фірми шляхом об'єднання бізнес-можливостей ряду сторонніх структур.

Розрізняють такі види стратегій інтегрованого зростання як вертикальна (регресивна, прогресивна) та горизонтальна інтеграція. Вертикальний інтеграційний ріст має на меті посилення конкурентоспроможності фірми шляхом встановлення контролю за стратегічно важливими ланками в ланцюзі виробництва і збуту продукції.

Вертикальна регресивна інтеграція створює для організації можливості посилити контроль над постачальниками. Така інтеграція доцільна тоді, коли постачальники мають значні прибутки, або коли у собівартості кінцевого продукту велику частку займають комплектуючі вироби тощо. Організація може створити дочірні структури, які займатимуться постачанням, чи придбати підприємства-постачальники.

Вертикальна прогресивна інтеграція полягає у встановленні контролю над організаціями системи розподілу і є доцільною, якщо посередницькі послуги істотно зростають, важко знайти посередників.

Горизонтальний інтеграційний ріст має на меті посилення позиції фірми шляхом поглинання або злиття з однопрофільними організаціями, створення стратегічних переваг, які виникають при з'єднанні двох і більше організацій в рамки єдиної структури.

Повна інтеграція є таким способом дії, за якого ринковий механізм повністю замінюється внутрішньогосподарчими операціями, а стадії виробництва і розподілу охоплені однією ієрархічною системою [1].

Організаційним механізмом реалізації інтеграційних стратегій розвитку може виступати як інтерналізація, так і екстерналізація бізнесу.

Різниця між ними полягає у методі забезпечення інтеграції. Інтерналізація – це об'єднання функцій чи основних компетенцій комерційного циклу всередині одного підприємства, а екстерналізація – це об'єднання стержневих компетенцій різних підприємств на основі партнерства [2].

На сьогодні в Україні все більше підприємств орієнтуються на інтерналізацію бізнесу, що дозволяє мінімізувати трансакційні витрати. Як організаційна стратегія вона отримує розвиток у вигляді вертикальної інтеграції підприємств гірничо-металургійного комплексу, де однорідні види бізнесу об'єднуються у технологічний ланцюжок. Активно почали використовувати таку стратегію торгівельні мережі, включаючи у свій бізнес власні виробництва. Раніше розділені функції «виробництво – гуртова торгівля-роздрібна торгівля» об'єднуються у межах діяльності однієї фірми.

Важливою передумовою розвитку вертикальної інтеграції в Україні вважають недосконаліть податкового законодавства: об'єднання підприємств в одну компанію дозволяє значно знизити витрати з податку на

додану вартість і оптимізувати розподіл прибутку всередині підприємства. Найважливіший ефект вертикальної інтеграції полягає в створенні більш сприятливих умов для відтворення капіталу порівняно з умовами «вільного» ринку. Тому необхідність у ній виникає в тих випадках, коли в ринковому механізмі виявляються збої, і він не забезпечує належною мірою стабільності та надійності міжгалузевого обміну [1].

Значимість стратегії інтеграції підприємств зумовлена також зростаючою конкуренцією на світових ринках, коли збереження бізнесу можливо за рахунок його укрупнення. Створення складних за організаційною структурою великих підприємств відбувається шляхом об'єднання капіталів.

Таким чином, розробка і реалізація обґрунтованої інтеграційної стратегії є найважливішою умовою організаційно-економічного розвитку бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Боярська М.О. Аналіз стратегії розвитку підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 5. 2015. С. 306-310.

2. Уильямсон О. И. Вертикальная интеграция производства: соображения по поводу неудач рынка. Вехи экономической мысли. Т. 2. Теория фирмы. Санкт - Петербург: Экономическая школа, 2000. С. 33—53.

3. Ортіна Г.В. Вплив інтеграційних відносин на формування стратегії розвитку реального сектора економіки. Європейський вектор економічного розвитку. № 1 (16). 2014. С.129 -134.

УДК 334.012:378.4
Соріна О.О.
старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АКАДЕМІЧНОГО БІЗНЕС-ІНКУБАТОРУ

Академічний бізнес-інкубатор являє собою інноваційну структуру, яка створюється на громадських засадах у науково-освітніх закладах для надання малим підприємствам комплексу послуг з метою підтримки та розвитку малого підприємництва в регіоні.

Будучи елементом інноваційної інфраструктури регіону, академічний бізнес-інкубатор сприяє, з одного боку, підвищенню конкурентоспроможності вищого навчального закладу, а з іншого - розвитку малого і середнього підприємництва.

Однією з найважливіших складових розвитку академічного бізнес-інкубатору є розробка ефективної системи оцінки його діяльності. Структура

цієї системи і склад її показників визначаються цілями і складовими діяльності конкретного бізнес-інкубатору. Розглянемо особливості побудови такої системи на прикладі бізнес-інкубатора НУ «Запорізька політехніка».

Бізнес-інкубатор НУ «Запорізька політехніка» є порівняно молодою структурою – її було створено 11 жовтня 2018 року. Основна мета його діяльності – активізація підприємницького середовища шляхом формування нової підприємницької культури та сприяння соціально-економічному розвитку об'єднаних територіальних громад.

Пріоритетними напрямами діяльності бізнес-інкубатору Національного університету «Запорізька політехніка» на цей час є проектна та освітня діяльність. Розвиток проектної складової включає наступні операційні цілі:

- підготовка грантових заявок на участь у реалізації програм і проектів;
- підтримка і захист «молодого бізнесу»;
- виконання програми розвитку малого та середнього підприємництва (МСП) в регіоні.

В рамках освітньої складової, у свою чергу, передбачається:

- організація та проведення семінарів, тренінгів, конференцій;
- надання інформаційно-консультативної підтримки та організація бізнес-навчання;
- консолідація зусиль органів державної влади, місцевого самоврядування, суб'єктів МСП, об'єднань і спілок підприємців тощо для сприяння виконанню програми розвитку МСП;
- забезпечення набуття практичних навичок у сфері підприємництва здобувачами вищої освіти.

Таким чином, для оцінки проектної складової в якості основних показників пропонується використовувати:

- кількість резидентів бізнес-інкубатору на початок та на кінець року;
- кількість бізнес-планів, що були підготовлені протягом року;
- кількість бізнес-планів, що були представлені на конкурси та подані для отримання грантів протягом року;
- кількість бізнес-планів, що отримали фінансування протягом року.

На основі цих абсолютних показників можна розрахувати відносні показники – оборотність (1) та продуктивність (2) бізнес-інкубатору:

$$O_{бі} = \frac{n_п}{n_к} \quad (1)$$

де $O_{бі}$ - оборотність бізнес-інкубатору;
$n_п$ – кількість резидентів на початок року, осіб;
$n_к$ – кількість резидентів на кінець року, осіб.

$$П_{бі} = \frac{m_{кр}}{n_к} \quad (2)$$

де $П_{бі}$ – продуктивність бізнес-інкубатору;
$m_{кр}$ – кількість підготовлених бізнес-планів на кінець року.

Крім того, можна визначити питому вагу бізнес-планів, які отримали фінансування і бізнес-планів, поданих на різні конкурси, в їх загальній кількості, а також відношення бізнес-планів, які отримали фінансування до їх кількості, поданої на участь у конкурсах.

Для оцінки освітньої складової пропонуємо використовувати такі абсолютні показники як:

- кількість освітніх та інших заходів, що було проведено протягом року (в цілому та за окремими напрямками);
- кількість слухачів, що відвідали заходи протягом року;
- кількість лекторів з органів влади, з підприємств та підприємницьких структур, що були запрошені до проведення занять у бізнес-інкубаторі протягом року.

Порівнюючи значення цих показників з їх планової величиною, встановленою на початку року, можна отримати попередню оцінку ефективності освітньої складової.

Слід зазначити, що функціонування системи оцінки ефективності діяльності бізнес-інкубатора неможливо без створення і систематичного заповнення бази даних за основними показниками роботи. Крім того, наповнення даної бази і перелік показників ефективності роботи можна розширити, наприклад, шляхом розробки анкет і регулярного проведення опитувань за основними напрямками діяльності бізнес-інкубатора.

УДК 332.05
Шитікова Л.В.
канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ

Важливою проблемою сучасної вітчизняної економіки стає потреба у невідкладному пошуку рішень, спрямованих на значне підвищення продуктивності праці і ефективності економіки шляхом створення передумов для її інноваційного розвитку. Протягом останніх десятиліть в світі відбулися супермасштабні явища, які докорінно змінили організацію економічного

життя на світовому і національному рівнях. У даний час в світі відбувається складний процес технологічних змін. Глобалізація, як супермасштабне явище, створює наднаціональні мегапотоки, які прискореними темпами переміщують інтелектуальні, матеріальні, фінансові та інші ресурси. Незалежно від наявності державних кордонів накопичений капітал рухається по всьому глобальному просторі. Стає неможливим подальший прогрес старих технологій, які працювали на українських підприємствах протягом останніх десятиліть, вичерпуються можливості їх вдосконалення та модернізації. Для них настає фаза виснаження. Таким чином, в сучасних умовах господарювання, особливо за умов фінансової кризи та економічної нестабільності; перед підприємствами стоїть складна проблема забезпечення сталого та ефективного господарювання. В цей час суспільство і держава повинні розглядати питання активного зростання новітніх технологій, які здатні внести революційні зміни в економіку в цілому, не нівелювати ті переваги, які дає застосування в суспільстві технологічних та інших соціально орієнтованих інновацій.

Сучасні проблеми, виражаються в нераціональному витрачанні в суспільстві грошей, зростанні їх витрат на розкіш та розваги, воєнізація державних бюджетів, прискорене старіння населення, великі масштаби зовнішніх міграційних потоків, деформованість структури підготовки кадрів, її невідповідність потребам ринку, надвеликі обсяги зайнятості робочої сили в неформальному секторі економіки, критично зростаюча економічна нерівність населення не тільки не визначають економічний прогрес країни та не створюють передумови для ефективного інноваційного розвитку, а й в майбутньому вплинуть на стан трудового та інтелектуального потенціалу країни, які, в свою чергу, є суттєвими складовими загального інноваційного потенціалу країни. Але зміни потрібно впроваджувати, не дивлячи на те, що для цього буде потрібно прикласти багато зусиль, часу, коштів.

На сьогодні не тільки брак коштів, а й застарілість матеріально-технологічної бази науки суттєво обмежують можливості проведення в Україні наукових досліджень та їх виконання на світовому рівні. Ще недавно Україна входила до складу країн-лідерів з інноваційної активності, а Запорізька область, що мала найпотужніший промисловий потенціал, була серед передових в країні. Як свідчать статистичні дані (табл.1) інноваційна активність промислових підприємств Запорізької області за 2013-2019рр. вкрай низька, питома вага підприємств, що займалися інноваціями 19-28,8% від загальної кількості підприємств, а питома вага підприємств, що впроваджували інновації коливається від 15,9% до 19,2% за досліджуваний період.

Таблиця 1 Інноваційна активність промислових підприємств Запорізької області

Роки	Питома вага підприємств, що займалися інноваціями %	Темпи змін інноваційної активності, %	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації,%	Темпи змін впровадження інновацій,%
2013	28,8	96,6	18,0	101,12
2014	22,9	79,5	15,9	88,0
2015	20,9	91,3	19,2	120,75
2017	19,1	91,4	16,8	87,5
2019	19,3	101,05	17,7	105,36

Однією з найважливіших стратегічних цілей, які в сучасних умовах має ставити перед собою українське суспільство, є пошук можливостей та вжиття дієвих заходів, спрямованих на активізацію розвитку науково-технічного потенціалу щодо прискорення технологічного розвитку економіки нашої держави, підвищення її конкурентоспроможності та інноваційності.

УДК 351.08:174
Тесленок І.М.
канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

РОЗРОБКА ШЛЯХІВ ПОКРАЩЕННЯ ЗОВНІШНЬОГО ІМІДЖУ ДЕРЖАВНОГО ОРГАНУ ВЛАДИ

Удосконалення системи управління іміджем публічної установи дозволяє вирішити такі проблеми, як зниження авторитету та довіри серед населення, недостатнє задоволення споживачів послугами організації, поява негативної оцінки серед ЗМІ та в подальшому невиконання поставлених задач поставлених державою. Дані обставини вимагають для підвищення ефективності діяльності державного органу влади в першу чергу вдосконалювати систему управління зовнішнім іміджем організації, що визначає актуальність даного дослідження.

Об’єктом дослідження є процес формування позитивного зовнішнього іміджу Олександрівського управління у місті Запоріжжі Головного управління ДПС у Запорізькій області.

Предметом дослідження є методи та підходи до управління іміджем державного органу влади.

Метою роботи є визначення шляхів покращення зовнішнього іміджу державного органу влади.

Аналіз складових зовнішнього іміджу Олександрівського управління у місті Запоріжжі Головного управління ДПС у Запорізькій області показав, що організації слід звернути увагу на споживчий та громадський імідж, адже саме ці складові знаходяться на середньому рівні (< 2,3).

Споживчий імідж Олександрівського управління у місті Запоріжжі Головного управління ДПС у Запорізькій області формується за допомогою таких елементів як якість наданих послуг, інформування суспільства про основну діяльність організації.

Під час дослідження запропоновано перелік дій, щодо удосконалення споживчого іміджу:

- робота з платниками податків за допомогою засобів електронного зв'язку, що в рази прискорить процес надання послуг (в тому числі консультацій), особливо в умовах карантину;

- особисті гарантії керівництва щодо надання послуг в найкоротший термін, згідно до Податкового кодексу України, що повисить лояльність платників податків до державних службовців;

- створення відкритих заходів для всіх охочих на місцевому рівні для роз'яснення законодавства;

- робота з молоддю вищих навчальних закладів та підтримка майбутнього працевлаштування.

Ці заходи допоможуть Державній податковій службі установити взаєморозуміння і довірчі стосунки між організацією і громадськістю, створити «позитивний образ» та налагодити почуття відповідальності й зацікавленості у справах державної структури у співробітників.

Також до споживчого іміджу можемо віднести візуальний імідж Олександрівського управління, як один з елементів статусу організації. Візуальний імідж – це сформоване уявлення про організацію через зорові відчуття.

Рекомендації до вдосконалення візуального іміджу:

- поліпшення інтер’єру та екстер’єру приміщень;

- косметичний ремонт за необхідності (так як зараз деякі кабінети находяться у невідповідному стані);

- контроль зовнішнього вигляду персоналу;

- виправлення недоліків через аналіз відгуків та статей у ЗМІ.

Для створення позитивного уявлення широкої громадськості про діяльність організації необхідно створити систему популяризації Державної податкової служби засобами сучасного PR, адже зв'язки з громадськістю забезпечують обмін інформацією між ДПС та громадянами, а також формують імідж державної структури.

За результатами проведеного дослідження можемо стверджувати, що PR грає ключову роль при формуванні позитивного іміджу Державної податкової служби, тому для забезпечення процесу удосконалення зв'язків з громадськістю як інструменту створення іміджу необхідно:

- вести активну участь у соціальних мережах державними службовцями;
- проводити роз'яснювальну роботу зі всіма охочими згідно до календарного графіку консультацій;
- транслювати програми на радіо з наданням рекомендацій щодо нарахування та сплаті податків та зборів та надання інформації щодо змін в законодавстві;
- влаштовувати прес-релізи для інформування населення про значущу подію, явище чи процес в організації;
- проводити на регулярній основі прес-конференції зі ЗМІ, показуючи відкритість до громадськості.

Отже, для удосконалення зовнішнього іміджу Олександрівського управління необхідно провести ряд заходів, які позитивно вплинуть на сприйняття держаного органу влади серед платників податків. Окрім надання послуг на новому, більш професійному рівні державним службовцям необхідно установити зв'язок з платниками в Інтернет-просторі за рахунок активної участі з просування основний завдань податківця в соціальних мережах. Також пропонуємо зміцнювати імідж організації за рахунок PR в засобах масової інформації та створення рекламної кампанії Державної податкової служби на державному та регіональному рівнях.

УДК 331.005.95
Риженко О.М.
канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

КЛЮЧОВІ КРОКИ У ПОШУКАХ УСПІШНОЇ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Розроблення кадрової стратегії підприємства базується на оцінюванні кадрового потенціалу. Стратегія управління персоналом, спрямована на досягнення конкретних цілей організації, визначає основні напрями роботи, містить терміни і показники, по яких оцінюється ефективність її реалізації.

Повністю розуміючи потреби організації та маючи можливість вибору найбільш важливих компонентів управління персоналом, розробку стратегії можна значно спростити.

Наведем вісім ключових кроків у пошуках успішної стратегії управління персоналом.

1. Узгодження потреб бізнесу та HR.

Цілі бізнесу - це його стратегічні імперативи - лежать в основі будь-якої стратегії управління персоналом, і для узгодження бізнесу та HR потрібно відповісти на одне ключове питання: "Чи може внутрішня спроможність організації досягти своїх бізнес-цілей?". Тим, хто вже розуміє вимоги свого бізнесу, легко визначити, де бізнес має сильні основні компетенції, а де бізнес найслабший.

2. Розробка HR-стратегії підприємства

Більш глибокі знання та розуміння бізнес-цілей та бізнес-моделі можуть виявити потенційні загрози та можливості в кількості та якості людських ресурсів, необхідних вашій організації. Це, у свою чергу, визначає ключові компоненти стратегії управління персоналом та доброчесне коло надання того, що потрібно вашій організації для успіху.

3. Організаційні показники

Ефективність організації - це процес, за допомогою якого бізнес-цілі та завдання каскадуються та управляються в межах та вниз організації. Він забезпечує зв'язок та обгрунтування для будь-якої іншої діяльності з персоналу та, крім того, найкращу можливість безпосередньо впливати на успіх бізнесу, підвищуючи репутацію та внесок HR.

HR повинен створити та встановити надійний процес управління ефективністю, який визначає цілі ефективності для всіх рівнів персоналу в бізнесі. Це можливість розвинути навички лінійних менеджерів у здатності поширювати та встановлювати важливі цілі для свого бізнесу.

4. Організаційний дизайн та структура.

Організаційний дизайн - це форма, розмір та структура організації, необхідні для задоволення потреб клієнтів. Він відображає процеси управління, що керують бізнес-моделлю, та визначає організаційну спритність та гнучкість. Ці процеси можуть бути джерелом конкурентних переваг або джерелом розчарування, що зайво поглинає час, витрати та ресурси.

Роль HR полягає у додаванні вартості структурі та функціонуванню бізнесу. Структурні слабкі місця дають можливість переробити будь-яку частину організації шляхом виявлення та внесення відповідних змін, зменшення розміру або вартості; або покращення якості операції.

5. Стратегічне фінансування

Досягнення ясності у всій структурі організації є надзвичайно важливим для того, щоб стратегії ресурсного забезпечення працювали добре. Якщо організація прозоро ставиться до своїх ключових ролей та підзвітності, це визначатиме навички та знання, необхідні для виконання роботи, та визначатиме стратегічні вимоги до ресурсів.

6. Розвиток організації

Якщо стратегічне фінансування полягає у забезпеченні трубопроводу для імпорту зовнішніх талантів, то стратегія розвитку організації - це спосіб, за яким команда персоналу вирішує, які зміни та вдосконалення потрібно внести до поточної робочої сили.

7. Компенсація та пільги

Метою систем компенсацій та виплат, яку часто називають стратегією винагороди, є узгодження результатів діяльності організації з тим, як вона винагороджує своїх людей, забезпечуючи необхідні стимули та мотивацію, необхідні організації для досягнення своїх цілей.

8. Культура організації

Культуру зазвичай описують як «спосіб, яким ми тут займаємося» - спосіб, яким організація діє, реагує та взаємодіє. Тенденція останніх 10 - 15 років полягала в тому, щоб більш чітко узгоджувати організаційну поведінку з потребами клієнтів, створюючи орієнтовані на клієнта підрозділи та поведінку, чутливу до клієнтів. Це було прямим результатом посиленої конкуренції за товар, якість, ціни та упаковку. У перекладі культури організації може бути реальна вигода та конкурентні переваги завдяки вдосконаленому обслуговуванню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Інновації в практиці управління персоналом на підприємстві [Електронний ресурс] : Сич Т., Баб'як Г. П. // Режим доступу: http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/20923/1/110-111.pdf - (дата звернення: 2020-04-06)

УДК 351: 659.3

Пуліна Т.В.[1], Шаповалов Ю.В.[2]
[1]д-р екон. наук, проф., НУ «Запорізька Політехніка»
[2]асп. НУ «Запорізька Політехніка»

МАРКЕТИНГОВА ПОЛІТИКА КОМУНІКАЦІЙ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Маркетингова політика комунікацій промислового підприємства є комплексною діяльністю із просування продукції підприємства, починаючи від передпродажного інформування, продовжуючи сервісним обслуговуванням у процесі її використання та завершуючи участю підприємства в утилізації продукції. Комунікативних рівнів на великих промислових підприємствах, як правило, виділяють два:

– загальний, або стратегічний. На цьому рівні окреслюється загальна мета комунікацій, визначаються пріоритетні інструменти для її досягнення та формується бюджет;

– функціональний. На цьому рівні розробляються конкретні заходи та приймаються рішення про використання конкретних комунікативних інструментів.

Основними завданнями PR на промисловому підприємстві є [1]:

– формування та корекція громадської думки;
– формування і корекція іміджу;
– популяризація якогось явища чи товару;
– робота з групами впливу.

Деталізуємо план заходів у сфері PR промислового підприємства:

– робота зі ЗМІ. Спрямована на систематичну роботу з пресою, видавництвами, телебаченням, радіо, інформаційними агентствами та ін. Моніторинг ЗМІ є важливим складником діяльності PR-служби та передбачає відстеження повідомлень ЗМІ, відповідних заданій тематиці, з метою оцінки ефективності PR-заходів, аналізу формованого ЗМІ «портрета» підприємства чи персони, оцінки суспільного резонансу тієї або іншої дії;

– внутрішній PR – це дії, спрямовані на розвиток корпоративної культури, в основі якої лежать цінності, принципи та ідеї, що розділяються всіма співробітниками підприємства.

– корпоративний PR, метою якого є підтримання позитивного іміджу серед населення. Окрім того, у період кризи роль PR зростає, оскільки дає змогу сформувати певні нематеріальні активи, найменш схильні до впливу економічної ситуації і коливань попиту.

Розробляючи PR-стратегію промислового підприємства, варто брати до уваги, що використовувані технології відрізнятимуться від тих, які використовуються у комерційному середовищі. Серед особливостей варто виділити [2]:

– об'єкт PR. Ним частіше за все виступає безпосередньо підприємство, рідше – його продукція. Тобто має місце PR для виробника. Вигоди PR-просування для виробника полягають у тому, що його позитивна репутація автоматично переходить на все, що він випускає;

– мета PR. Серед типових можна виокремити: підвищення популярності в діловому середовищі, формування/зміцнення репутації на ринку, інформування широких кіл громадськості, формування взаємовідносин із громадськими організаціями, антикризовий PR;

– особистість у PR. Досить часто промислове підприємство асоціюється зі своїм власником чи директором. У цьому разі застосовується маркетинг особистості, або самомаркетинг. Для підприємця або власника метою самомаркетингу є просування у соціальному просторі для отримання

нових соціальних зв'язків і нових можливостей, які можна капіталізувати, зокрема отримання доступу до інвестиційних ресурсів.

У даному разі також важливою метою буде позитивна популярність підприємця як соціально відповідального суб'єкта, оскільки сприятливий імідж підприємця позначається на образі підприємства та його бренді;

–цільовий сегмент. PR промислового підприємства – це комплексна програма комунікації із цільовими аудиторіями, спрямована на досягнення певного результату. Для будь-якого підприємства існують групи громадської думки, які можуть прямо або побічно впливати на його діяльність. До таких груп належать: внутрішня аудиторія компанії (її персонал), партнери, постачальники, споживачі товарів і послуг, конкуренти, фінансові кола, органи державної влади, місцева аудиторія, ЗМІ, широка громадськість. Цільова аудиторія PR-кампанії (targeting group) – це основна і найбільш важлива категорія отримувачів інформаційного повідомлення. Саме ця група визначає інформаційне наповнення звернень, основне послання, а також стиль подачі і канали передачі інформації.

Урахування наведених відмінностей дасть змогу промисловому підприємству реалізувати більш ефективну PR-діяльність.

PR-технології повинні стати невід'ємною частиною маркетингової політики комунікацій промислового підприємства, яке має намір не лише досягти успіхів, а й надійно і міцно утримувати свої позиції на ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Котлер Ф. Основи маркетингу. Москва : Вильямс, 2007. 809 с.

2. Окландер М.А., Литовченко І.Л., Ботушан М.І. Маркетингові комунікації промислових підприємств в умовах інформаційної економіки : монографія. Київ : Знання, 2011. 451 с.

УДК 342.951

Шитікова Л.В[1], Боршош А. А.[2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-518 НУ «Запорізька політехніка»

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕРЖАВНИХ ПОСЛУГ В ЕЛЕКТРОННІ

Все більш важливу роль у системі державного управління розвинених країн відіграють сучасні інформаційні технології. Трансформація державних послуг в електронні зумовлена зростанням ролі інформатизації та інформаційної політики в управлінні суспільним розвитком в умовах формування інформаційного суспільства і процесів, пов'язаних з цим. Це спричинило трансформацію державного управління в напрямі його

пристосування до вимог інформаційного суспільства та інформаційної ери. Напрацювання нової місії та стратегії органів влади приводить до формування нових функцій управління та нових способів надання державних послуг. Останнє змушує коригувати адміністративні процеси та регламенти, шукати нові інформаційні технології надання державних послуг.

Електронна послуга (або е-послуга) – це адміністративна або інша публічна послуга, що надається громадянину або юридичній особі в електронній формі. Завдяки цьому, громадянин має змогу отримати послугу від держави (оформлення ліцензії, соціальної допомоги, особистого документу тощо) без особистого відвідування органів влади.

На основі інформаційних технологій прискорюється процес прийняття рішень та їх втілення, вивільняється частина робочого часу; з'являється механізм ефективного консультування громадськості щодо проведення державної політики, окреслюються нові канали надання громадянам інформації та послуг; цей процес виявляється у зміні підходів до механізмів управління, його переорієнтації та поступовій трансформації базових принципів з акцентом на забезпечення широкої участі громадян в обговоренні та прийнятті державних рішень.

Готовність громадян використати можливості інформаційних технологій, визначити і оцінити їх переваги є основою для перетворень у діяльності державних і урядових структур.

Відкритість і широке охоплення, орієнтація на потреби споживачів, інтеграція послуг, партнерство між державою і приватним сектором – це переваги державних установ, які успішно впроваджують програму електронного уряду.

Розвиток інформаційного суспільства стимулює країни та органи державного управління до прийняття концепції електронного уряду для досягнення наступних цілей:

1. Надання послуг в інтегрованому вигляді у мережі Інтернет.

2. Перебудова відносини з населенням, персоналізація послуг.

3. Скасування інформаційної нерівності, більша доступність, організація постійного безупинного навчання та розвиток комп'ютерної грамотності.

5. Сприяння розвитку економіки, суспільства за рахунок підвищення рівня професійної підготовки і зайнятості населення.

6. Розробка ефективних законів і впровадження раціональної політики.

Цифровізація послуг спонукає громадськість знаходити нові застосування безпосередньо для свого життя, бізнесу, громадської та наукової діяльності, навчання тощо. Цей процес ініціюється спільно трьома секторами – державним, громадським і бізнесовим.

Державні установи, орієнтовані на потреби громадян, усвідомлюють, що весь процес надання послуг населенню ніколи не забезпечується одним

службовцем. Тому поєднують такі компоненти, як систему управління відносинами з клієнтами, документообіг і інтернет-технології, перетворюючи державних службовців у працівників, "керуючих знаннями". Труднощі інтеграції систем надання послуг у різних установах можна перебороти, використовуючи відкриті технології і розробляючи нові інтегровані процеси надання послуг по Інтернету.

Е-послуги надаються через Інтернет, тож доступні з дому чи офісу 24 години на добу та сім днів на тиждень. Таким чином, вони є зручнішими та швидшими за особисті візити та мінімізують ризики корупції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Електронний документообіг у державному управлінні : навч. посіб. К. : НАДУ ; Х. : Вид-во "Форт", 2018. 232 с.
2. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. К. : НАДУ, 2018. 820 с.
3. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. К. : НАДУ, 2019.

УДК 342.951
Шитікова Л.В.[1], Жижа М.С. [2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-518 НУ «Запорізька політехніка»

ЕЛЕКТРОННІ ПОСЛУГИ: ОЧІКУВАННЯ ТА НАСЛІДКИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Електронне забезпечення та підтримка передбачає створення більш чутливих, якісних і швидких послуг та доступу до інформації шляхом створення спільних контактних центрів та веб-сайтів, а також спрощення доступу до послуг «за життєвими обставинам»

Впровадження електронної державної послуги – безготівкова оплата (електронні гроші). Можна визначити, що використання електронних грошей дає значні переваги як їхнім власникам, так і державі загалом. Проведено аналіз основних очікувань та наслідків (як позитивних, так і негативних) від впровадження електронних державних послуг, що надало можливості зробити висновки.

Серед очікувань за сферами суспільного буття слід відзначити:

Соціальна сфера:

1. Зменшення контакту людей з готівкою

2.Відсутність втрати якості з часом. (Кошти не зношуються, не рвуться, не дряпаються)

3. Електронними грошима людям легко розраховуватися за товари та послуги в інтернеті

4.Відсутність персоніфікації

Політична сфера

1.Зменшення витрат держави на виготовлення, обслуговування та знищення готівки

Технологічна сфера:

1. Система безпеки.

2.Простота зберігання.

3.Зручність проведення розрахунків.

4.Висока швидкість здійснення операцій

5.Моментальне списання будь-якої необхідної суми коштів

Економічна сфера:

1.Незалежність від банків.

2. Низька вартість трансакцій

3.Зменшення тіньової економіки.

Висока швидкість здійснення операцій – обмежується лише можливостями платіжної системи, практично операція відбувається миттєво, що дозволяє легко розраховуватися за товари і послуги в Інтернеті або відправляти грошові перекази.

Електронні кошти, незалежно від суми, не мають габаритів (об'єм, вага), а отже, не потребують витрат на транспортування, інкасацію, охорону, грошові сховища.

Є можливим моментальне списання будь-якої необхідної суми коштів, немає потреби підбирати потрібну суму і давати здачу.

Низька вартість трансакцій – дозволяє використовувати е-гроші в сфері мікроплатежів, де використання звичайних коштів пов'язане з певними незручностями.

Серед наслідків за сферами суспільного буття слід відзначити:

Соціальна сфера:

1.Необхідність підключення до інтернету для проведення розрахунків.

2. Люди старшого віку не вміють володіти інтернетом

3. Персоналізація даних для проведення великих розрахунків.

4. Такий вид розрахунку неможливий на ринках

Політична сфера

Відсутність досконалої законодавчої бази.

Технологічна сфера:

1.Можливі випадки шахрайства

2.Немає широкого застосування.

3.Важко відновити при втраті пароля через високі вимоги безпеки;

4.Збої в роботі платіжних систем

Економічна сфера:

Складність повернення при банкрутстві банку.

Однак є у безготівкових розрахунках є наслідки, які суттєво сповільнюють їхнє використання. В першу чергу це відсутність анонімності платежів великих розрахунків, що притаманні готівковим грошам і потреба у відповідному рівні розвитку інфраструктури. Крім того, люди старшого віку менш схильні довіряти безготівковим розрахункам і важче пристосовується до роботи з ними. Також, такий тип розрахунків практично неможливий у місцях стихійної торгівлі і на традиційних ринках, які все ще є дуже популярними навіть у розвинутих країнах.

Кошти на е-гаманцях можуть бути заблоковані. Багато ЕПС залишають за собою таку можливість, з якої користувач погоджується при підписанні оферти. У разі блокування, навіть якщо воно сталося не з вини користувача, повернути гроші з електронного гаманця дуже складно, іноді – неможливо.

Ще один серйозний наслідок – шахрайство. Власники часто помічають пропажу грошей не відразу, тому у шахраїв залишається достатньо часу, щоб використовувати картку.

УДК 342.951

Шитікова Л.В.[1], Клименко К.Д. [2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-518 НУ «Запорізька політехніка»

ЯКІСТЬ ЕЛЕКТРОННИХ ДЕРЖАВНИХ ПОСЛУГ – ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ КРАЇНИ

В якості одного з пріоритетних напрямків розвитку нашої країни на сьогоднішній день розглядається підвищення якості від державних послуг. Саме поняття «державні послуги» стало вживатися в Україні тільки в процесі проведення адміністративної реформи, в той час коли в багатьох зарубіжних країнах державні послуги вже дуже довгий час є однією з головних форм відносин громадянина, юридичної особи і влади, де держава розглядається як услугодавець.

Електронні послуги - це, по-перше, підвищення доступності державних і муніципальних послуг. Якщо раніше можна було отримати послугу, тільки лише прийшовши в кабінет чиновника, чекаючи черги, втрачаючи час, то в даний час значний перелік послуг доступний без особистого відвідування держоргану. Тобто заява на отримання тієї чи іншої послуги не потрібно

відносити до кабінету службовця, він його отримає через спеціальну комп'ютерну програму. А результат надання деяких послуг можна також отримати в електронному вигляді.

По-друге, електронні послуги - це скасування необхідності надання заявниками для отримання послуги документів, які знаходяться в розпорядженні органів влади. Тобто якщо раніше чиновники могли відмовити в наданні послуги, якщо не вистачало якогось документа з органу влади або установи, то тепер така відмова незаконна. Державні і муніципальні службовці тепер зобов'язані самі піклуватися про отримання необхідних документів, які раніше мали представити громадяни. Мова йде про тих документи, які необхідно отримати з інших державних і муніципальних органів. Тобто виписки з реєстру прав на нерухоме майно, реєстру юридичних осіб та індивідуальних підприємців, відомості з міграційної служби та іншу інформацію громадяни в даний час надавати не зобов'язані. За них ці документи отримати повинні самі державні та муніципальні службовці. Невже не приємна думка про те, що не треба стояти в черзі, не треба збирати документи, платити мита, бігати по інстанціях, витрачаючи час і гроші? Всіма необхідними діями (за деяким винятком) будуть займатися самі співробітники органів влади за допомогою міжвідомчого електронного взаємодії.

Підводячи підсумок вищесказаному, можна виділити ряд переваг електронних послуг перед послугами, що надаються традиційним способом.

Єдиний портал державних послуг доступний будь-якому користувачеві в будь-який час і організований таким чином, щоб забезпечити громадянам простий і ефективний пошук інформації по державних і муніципальних послуг. Електронні послуги - це:

а) можливість отримання державних і муніципальних послуг з будь-якої точки місцезнаходження, у зручний час за допомогою мережі Інтернет;

б) скорочення часових витрат, пов'язаних з отриманням державних послуг (економиться час громадян, необхідне для поїздки, а також проведення в черзі для отримання послуг);

в) зменшення фінансових витрат громадян (надіслати заявку для отримання державних послуг можна з будь-якої точки місцезнаходження за допомогою мережі Інтернет у зручний час, не витрачаючи грошей на поїздку в транспорті до місця, де ведеться прийом громадян);

г) скорочення кількості документів, що надаються;

д) ліквідація бюрократичних зволікань внаслідок впровадження електронного документообігу;

е) зниження корупційних ризиків, що виникають при особистому спілкуванні з чиновниками;

ж) інформування громадянина на кожному етапі роботи за його заявою;

з) вбудована система оплати і можливість отримання документів у зручний час.

Представлення муніципальних послуг є найважливішою складовою частиною муніципального управління, тому питання муніципальних послуг є ключовим для розуміння всіх соціально-економічних процесів, що відбуваються на місцевому рівні.

До основних цілей муніципальної діяльності відносяться поліпшення умов життя громадян, створення сприятливого середовища життєдіяльності населення муніципального освіти. Важливу роль в їх досягненні відіграє діяльність органів місцевого самоврядування щодо задоволення основних життєвих потреб громадян, що передбачає розвиток місцевої інфраструктури, організацію обслуговування населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Тимощук В.П. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України. К.: Факт, 2015. 496 с.

2. Афанасьєв К. Державні управлінські послуги в механізмі адміністративного регулювання. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ [Текст]. 2012. №3. С.88/

3. Методика підготовки інформації про державні послуги / Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку: [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.ssmsc.gov.ua

УДК 342.951

Шитікова Л.В.[1], Кубряченко А.П.[2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-518 НУ «Запорізька політехніка»

АНАЛІЗ СВІТОВИХ СИСТЕМ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ

Електронні платіжні системи — один з основних елементів сучасного життя. Платіжні інструменти в системах електронної комерції можна умовно поділити на такі види: банківські перекази, смарт-картки, системи "Internet — банк" та електронні гроші. У сучасні часи кожен третій користується електроними послугами та послугами електроних платежів. Світова системи електронних платежів володіє значною кількістю переваг, з її допомогою ми можем задовольнити ряд потреб, сидячи вдома купляти речі з-за кордону, замовляти їжу, обирати та бронювати завчасно місця проживання на відпочинку та багато чого іншого в один клік та за пару секунд, без комісій та без участі пошти. Це є водночас швидко та дуже зручно для багатьох верств населення світу.

Електронні платіжні системи служать для розрахунків між організаціями і користувачами при купівлі/продажу товарів і послуг в інтернеті. У 1871 році компанія Western Union здійснила перший у світі Електронний грошовий переказ. Правда, переказ був здійснений за допомогою телеграфних повідомлень, і його складно вважати електронним в сучасному розумінні. Але саме цей рік вважається відправною точкою розвитку ЕПС. У функціонуванні таких систем необхідна зазначити готовність продавців приймати в якості оплати електронні гроші. Сучасні платіжні системи є простим і надійним рішенням для віддалених фінансових операцій. Вони продовжують набирати популярність, особливо серед технічно просунутих користувачів. Електронні гроші активно використовуються для фінансових угод в офшорних компаніях, оскільки дозволяють переводити кошти анонімно і без верифікації.

Електронні платіжні системи дозволяють максимально спростити фінансові операції між покупцем і продавцем. Крім цього, вони сприяють розвитку електронної комерції, оскільки дозволяють здійснити операцію майже миттєво. Єдиним недоліком і головною перешкодою для більш стрімкого розвитку електронних платіжних систем як і раніше є недовіра багатьох користувачів до електронних грошей. Однак варто відзначити, що безпека електронних платежів з часом значно підвищується і шахраям усе важче отримати доступ до чужого електронного або банківського рахунку. Багато в чому безпека рахунків цілком залежить від самого власника.

Час і технологічний прогрес не стоять на місці. Ми живемо в епоху стрімкого розвитку інформаційних технологій, що сприяє зміні нашого способу життя - все більше сфер нашої діяльності приймають незвичайну для себе форму. За останнє десятиліття істотно набирає популярність ринок електронної комерції. За статистикою НБУ відбулося суттєве зростання обсягу і кількості операцій у Світовій системі електронних платежів. Істотне зростання ринку обумовлене рядом переваг цього сервісу, які оцінять користувачі, що здійснюють онлайн покупки і платежі, і для яких важливі анонімність, мобільність, економічність і простий функціонал сервісу. Такими користувачами безумовно є велика частина населення України (та не тільки), кожен з нас робить оплату послуг мобільних і інтернет провайдерів, покупки в інтернет-магазинах, оплату комунальних послуг, придбання квитків на подорожі та культурні заходи.

Електронні гроші — це цифрова готівка, представлена у вигляді електронного файлу, еквівалентна реальним валютам і керована користувачами платіжної системи. Вона зберігається на електронному носії і служить для здійснення онлайн-платежів і переказів.

Аналіз систем здійснення електронних платежів за допомогою електронних грошей дозволяє визначити наступні переваги: мінімальні

витрати на емісію; не схильні до зношування і не мають терміну дії; мобільність; можна використовувати де і коли завгодно, без прив'язки до місця розташування учасників угоди; оперативність; висока швидкість платежів і переказів; конфіденційність грошових операцій; прозорі угоди і доступ до всієї історії електронних платежів; безпека: використання ssl протоколу із ключем 128bit або іншими алгоритмами. відсутня необхідність у перерахунку та перевезенні грошових знаків; зберігаються на електронних носіях і не вимагають додаткового місця; доступність; безкоштовне відкриття та просте використання електронного рахунку для користувачів.

Аналіз систем електронних платежів за допомогою електронних грошей дозволяє визначити наступні недоліки: за електронними грошима складно простежити, велика ймовірність свавілля і недобросовісного використання; працюють виключно при наявності інтернет-з'єднання; обмежені у використанні, оскільки не всі організації приймають електронні платежі; важко відновити при втраті пароля через високі вимоги безпеки; надані системі особисті дані можуть бути використані іншими службами.

Майже в кожній країні світу сьогодні існують власні електронні гроші, які для більшої ефективності інтегруються з популярними міжнародними сервісами. Вони дозволяють державі вести незалежну політику і бути здатним працювати в автономному режимі, якщо раптом національні банки країни будуть відключені від міжнародних систем.

УДК 005.51:159.942"20"
Шитікова Л.В.[1], Самсонова І.А. [2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-520 НУ «Запорізька політехніка»

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК КОМПЕТЕНЦІЯ МЕНЕДЖЕРА У XXI СТОЛІТТІ

Достеменно відомо, що у кожної людини своє сприйняття навколишнього світу, себе та оточуючих. Це сприйняття ми відображаємо за допомогою емоцій. Емоції – це психічний процес, що демонструє суб'єктивне оціночне ставлення до різноманітних ситуацій та об'єктивного світу.

На сьогоднішній час доведено, що емоції здатні впливати як на стан організму, так і на відносини з оточуючими. Якщо вони позитивні – маємо відповідно позитивний вплив. Негативні емоції здатні завдати шкоди як здоров'ю людини, так і негативно вплинути на її дії та світосприйняття.

Вміння правильно розуміти і володіти емоціями сучасні вчені називають «емоційним інтелектом». Уперше цей термін використали Пітер Саловей та Джон Майєр у 1990 році. Саме вони ретельно досліджували суть даного поняття та його значущість. На відміну від пізнавального інтелекту (IQ), що відображає можливості лівої півкулі людського мозку, емоційний інтелект (EQ) відображає здатності правої півкулі [2].

Під час досліджень було встановлено, що учасники, які мали вищі показники розуміння емоцій могли краще та спокійніше реагувати на нестабільність свого життя та швидше відновлювали свій внутрішній стан. На сьогоднішній час людина має змогу пройти тест на рівень емоційного інтелекту, який був розроблений у 2002 році під назвою «Тест на емоційний інтелект Майєра-Саловея-Карузо» (MSCEIT V2.0) [2].

EQ відіграє важливу роль в житті людини. У першу чергу цей навик допомагає знижувати рівень стресу, адже коли людина вміє опановувати власні емоції, то, відповідно, вона може опанувати і стрес. Крім цього, розвинений емоційний інтелект допомагає людині краще розуміти тих, хто її оточує, долати безліч життєвих перешкод, а також розвиватися професійно, зокрема у якості менеджера. Австралійські дослідники Емі Чан та Пітер Капуті виявили, що чим вищий у людини емоційний інтелект, тим більше вона задоволена власним життям [4].

Від емоційного інтелекту залежить, наскільки людина здатна до емпатії. Люди з нерозвиненим EQ часто мають схильність споживати алкоголь і наркотичні речовини. Цю залежність виявили американські дослідники Марк Беккет і Джон Майєр. Часто люди з невисоким рівнем емоційного інтелекту почуваються самотніми, а також вони менш схильні до командної співпраці. Виходячи з цього, можна сказати, що командні гравці – це здебільшого люди з високим рівнем EQ [4].

Навіть саме визначення цього поняття звучить як одна з найважливіших компетентностей, якими повинен володіти менеджер. Управління людьми – це нелегка праця, яка потребує відповідних знань, навичок та вмінь. Розвинений емоційний інтелект дає змогу легше опановувати цю роботу, а саме керувати людьми та мотивувати їх до певних дій. Управлінець, який чітко знає особливості характеру та поведінки своїх підлеглих може використовувати ці знання під час робочого процесу, що в свою чергу, сприяє покращенню результатів роботи загалом.

У 2016 р. в Давосі на Всесвітньому економічному форумі було висвітлено рейтинг ключових навичок, які будуть беззаперечно необхідними та важливими у 2020 році для здобуття успішної кар'єри, серед яких EQ займає 6 позицію [3]. Тобто, для того, щоб стати менеджером, потрібно мати певний достатній рівень інтелекту, а щоб стати успішним менеджером,

потрібно додатково володіти й іншими навичками, а саме здібностями, пов'язаними з розумінням емоцій і керуванням ними.

Важливою ознакою емоційного інтелекту є те, що він не є вродженою характеристикою, тобто його можна розвивати протягом життя. По-перше, потрібно пам'ятати, що емоції найбільше задіяні тоді, коли ми спілкуємось з кимось. Тому варто якомога більше часу розмовляти з різними людьми на різноманітні теми. По-друге, не потрібно приховувати емоції, а намагатися бути відкритими і створювати комфортне середовище для співбесіди. Варто бути обізнаним і в психології, яка сьогодні тісно переплітається з економікою та соціологією (наприклад, поведінкова економіка). Ця наука дає змогу краще усвідомлювати внутрішній світ людини, її думки, емоції та вчинки.

Бестселери з емоційного інтелекту наголошують: важливо зрозуміти, що керує людьми під час прийняття рішень – розум чи почуття. Потрібно усвідомлювати наслідки альтернативних варіантів поведінки і загалом аналізувати всю отриману інформацію, щоб ухвалити якесь рішення. А це є першоосновою для менеджера [1].

З усього цього випливає, що емоційна компетенція – це те, чим повинен володіти сучасний менеджер, щоб якісно виконувати свою роботу. Також це надзвичайно важлива навичка, яку кожен з нас повинен вдосконалювати, адже емоції – це невід'ємний процес людського життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ґоулман Д. Емоційний інтелект. – Х: Віват, 2018. – 512 с.

2. Емоційний інтелект та можливості його розвитку [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.empatia.pro/emotsijnyj-intelekt-i-shlyahy-jogo-rozvy/

3. Ключові навички до 2020р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.eduget.com/news/10_klyuchovix_navichok_do_2020-go-907

4. Що таке емоційний інтелект і як він впливає на життя. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://life.pravda.

УДК 35.01
Шитікова Л.В. [1],Семенуха М.Г. [2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-520 НУ «Запорізька політехніка»

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Наприкінці XX – на початку XXI століття в Україні та світі відбулася інформаційна революція, однією з ключових особливостей якої є стрімкий розвиток інформаційних технологій і зростання значимості інформації.

Нині спостерігається поступальний розвиток інформаційної сфери як особливої системи суспільних відносин, що виникають в усіх сферах життєдіяльності людини, суспільства і держави.

Вказані процеси визначають умови становлення інформаційного суспільства, сутність якого була визначена 1993 року Комісією Європейського Союзу: де визначено, що інформаційне суспільство – є суспільство, в якому діяльність людей здійснюється на основі використання послуг, що надаються за допомогою інформаційних технологій і технологій зв'язку. Процеси інформатизації, що відбувалися у всьому цивілізованому світі, не могли залишитися поза увагою керівництва суверенної Української держави. Але на початку 1990-х років ця робота здійснювалась досить сегментарно. Ситуація почала кардинально змінюватися з утворенням відповідно до Указу Президента України від 13.03.1995 № 206/95 Національного агентства з питань інформатизації при Президентові України.

Початком системної роботи у сфері інформатизації можна вважати 4 лютого 1998 року. У цей же період в Україні розпочалося активне формування інформаційного законодавства, що нині містить близько 4-х тисяч законів та інших нормативно-правових актів, які безпосередньо чи опосередковано регулюють інформаційні відносини.

Стрімкий розвиток і впровадження засобів інформатизації в органах державної влади та необхідність унормування нових інформаційних відносин створили передумови для звернення Академії правових наук України до Кабінету Міністрів України з пропозицією щодо утворення Науково-дослідного центру правової інформатики.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій та функціональних напрямів інформаційної діяльності актуалізували потребу корегування профілю наукової діяльності і подальший розвиток, необхідність розробки пріоритетних напрямів розвитку правової науки в інформаційній сфері, а також покращання їх координації відповідно до потреб суспільства і держави.

В сучасних умовах розвитку держави інформатизацію слід розглядати як найважливішу умову формування нових структур державного управління щодо громадянського суспільства, головний важіль управління інтенсифікацією народного господарства з метою підвищення його ефективності.

Як показує досвід інших країн, інформатизація сприяє забезпеченню національних інтересів, поліпшенню керованості економікою, розвитку наукоємних виробництв та високих технологій, зростанню продуктивності праці, вдосконаленню соціально-економічних відносин, збагаченню духовного життя та подальшій демократизації суспільства.

В Україні передбачається створити комплекс інформаційних технологій та засобів інформатизації для збору, зберігання, аналізу й опрацювання великих обсягів інформації про стан соціально-економічних процесів у країні з метою забезпечення інформаційно-аналітичної підтримки прийняття рішень органами державної влади.

Основною метою інформатизації у цій сфері є розроблення цілісної взаємопов'язаної системи інформаційних та інструментальних засобів для розв'язання завдань інформаційно-аналітичного забезпечення управління областю (районом, містом), яка включає: створення інформаційно-аналітичних центрів, з'єднаних системами телекомунікацій з органами державної влади різних рівнів; аналіз і прогнозування соціально-економічних показників розвитку регіонів; опрацювання та практичне використання даних і програм для розв'язання конкретних завдань в інформаційно-аналітичних центрах обласних (районних, міських) держадміністрацій та органів місцевого самоврядування; забезпечення безперешкодного доступу громадян до будь-якої інформації, що не становить державної таємниці, за допомогою сучасних інформаційних систем.

Великі надії покладаються на інформатизацію процесів соціально-економічного розвитку, що є комплексним та збалансованим вирішенням завдань соціально-економічного розвитку на сучасній інформаційно-аналітичній, системно-технічній базі за допомогою ситуаційних центрів забезпечення інформаційної підтримки функціонування державного сектора економіки, проведення виваженої бюджетної, податкової та кредитної політики, виникнення конкурентоспроможних виробництв галузей промисловості у стратегічно важливих сферах.

Система моніторингу на основі застосування сучасних інформаційних технологій покликана забезпечити наукові підходи для розв'язання соціальних проблем суспільства.

В основу цього напряму інформатизації покладається створення баз даних і знань, а також засобів їх опрацювання, орієнтованих на ефективну інформатизацію органів державної статистики щодо вирішення завдань

забезпечення точності прогнозування процесів соціально-економічного розвитку.

УДК 342.951
Шитікова Л.В. [1], Титаренко Б.А. [2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-318 НУ «Запорізька політехніка»

ЗНАЧЕННЯ І ПЕРЕВАГИ ЕЛЕКТРОННИХ ДЕРЖПОСЛУГ

В Україні відбувається формування інформаційного суспільства, яке розпочалося з 1998 року, а саме з прийняттям відповідних законів – Закону України „Про концепцію Національної програми інформатизації" та Закону України „Про Національну програму інформатизації". Електронний уряд є щось більше, ніж впровадження і використання ІКТ в діяльності органів державного управління. Це, перш за все, нова концепція державного управління, що припускає зміну взаємин між органами державного управління і суспільством, що включає реінжиніринг процесів управління в державних структурах. Програмний потенціал, який закладено в Інтернет і відповідних технологіях, може стати потенціалом для трансформації структур і операцій уряду для досягнення ефективного управління в інформаційному столітті. Передбачається розглянути весь спектр управлінської діяльності, включаючи такі функції як надання послуг, вироблення політики, регуляція, а також внутрішні фактори, такі як адміністративні структури, управлінські (адміністративні) процеси і управлінські здібності.

Так само як і в приватному секторі реінжиніринг процесів управління в державних структурах передбачає фундаментальне переосмислення і радикальне перепроектування бізнес-процесів для досягнення істотного поліпшення в ключових показниках результативності, таких як витрати, якість, рівень обслуговування та оперативність, допомогою ІКТ засобів і методів здійснення державних функцій, розвиток демократичних засад державного управління, забезпечення принципів відкритості та підзвітності суспільству.

Переваги отримання держаних послуг в електронному вигляді.

Раніше, щоб отримати державну послугу, потрібно було прийти в установу з паперовими документами, відстояти чергу, поспілкуватися зі співробітником. Тепер держава намагається переводити такі послуги в електронну форму, щоб громадяни могли отримати їх швидко і просто.

Електронні держпослуги економлять час: якісь з них можна отримувати повністю з дому, інші - в призначений час без черги. За іншими послугами подається заявка через інтернет, а результат замовлювач отримує особисто. Співробітник відомства приймає заявника в призначений час. Час можна вибрати і навіть поміняти в разі потреби.

Тримають в курсі і допомагають виправити помилки

Для отримання держпослуги за допомогою порталу, не потрібно перевіряти чи все нормально: автоматично отримується повідомлення, як тільки за зверненням будуть зміни. Якщо щось піде не так і в документах знайдеться помилка, замовник дізнається про це першим: отримує повідомлення по електронній пошті або в мобільному додатку. Якщо помилка в заяві, то виправити її можна прямо на порталі держпослуг. Якщо не вистачає документів – необхідно відсканувати і завантажити їх. Так з усіма послугами: кожен раз, коли статус заяви змінюється, заявник отримує про це повідомлення, а якщо щось не так - можна виправити помилку. Так заявник впевнений, що все в порядку і з його заявою працюють.

Доступні тим, хто не може прийти особисто

Отримувати держпослуги з дому зручніше, ніж приходити особисто. Жителям віддалених міст незручно їздити за довідкою з Пенсійного фонду. Молодим мамам ніколи стояти в черзі, щоб записати дитину в дитячий садок. Працюючим людям важко вибрати час протягом робочого дня, щоб з'їздити в ГИБДД. Жителям одного міста незручно літати в місто, де прописаний, щоб подати заяву на закордонний паспорт. Тому держава намагається зробити держпослуги доступними всім. Тепер не потрібно відпрошуватися з роботи і сидіти в черзі, щоб за п'ять хвилин оплатити штраф. Якщо є інтернет, заявник отримує держпослуги не виходячи з дому чи без черги.

Таким чином, концепція електронного уряду - це концепція підвищення якості державного управління за допомогою впровадження в роботу органів державного управління нових інформаційно-комунікаційних технологій. При цьому підвищення якості державного управління опосередковується з одного боку впровадженням нових інформаційно-комунікаційних технологій для підтримки реалізації функцій органів державного управління, а з іншого боку трансформацією самих функцій, їх оптимізацією, розвитком нових функціональних можливостей для більш повного задоволення потреб споживачів державних послуг. Технологічний і функціональний аспекти підвищення якості державного управління підкріплюються державною підтримкою розвитку зовнішнього середовища органів державного управління (інформаційного суспільства та нової економіки).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Арич М. І. Основи побудови системи «Електронний уряд» [Електронний ресурс] Режим доступу до документа: http://nauka.zinet.info/9/arych.php

2. Баранов О. Електронний уряд в Україні? Буде! Коли? [Електронний ресурс] Режим доступу до документа: http://www.dt.ua/3000/3050/33406/.

УДК 342.951

Шитікова Л.В[1], Чукалін О.В. [2]

[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

[2] студ. гр. ФЕУ-318 НУ «Запорізька політехніка»

СИСТЕМА ІДЕНТИФІКАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ

У законодавстві знайшла відображення концепція створення об'єднаного банку інформації про особу, що містить максимально широку базу даних про громадян, починаючи з інформації про стан здоров'я і власності, що належить громадянину, і закінчуючи його взаєминами з державними органами. Дана концепція вимагає обов'язкового введення особистого ідентифікаційного коду в систему обліку населення, а також у процедури державного управління й відправлення правосуддя. Система цифрової ідентифікації використовується в більшості країн світу, проте довжина номера, його призначення і використовується термін можуть відрізнятися. Найбільш поширені назви державних ідентифікаційних номерів: персональний код, ідентифікаційний код або ідентифікаційний номер; персональний ідентифікаційний код; номер соціального страхування; національний номер страхування; державний податковий код; номер податкової справи; національний ідентифікаційний номер; реєстраційний номер і т. інш.

При вході з використанням Smart-ID деякі е-послуги можуть вимагати персональний код або державний ідентифікаційний номер. Присвоєний державою ідентифікаційний номер (державний ідентифікаційний номер, персональний код або ID-код) - це унікальний номер, що складається з 11 цифр, який присвоюється державою і використовується з метою ідентифікації.

Конституційний Суд, дотримуючись власного рішення № 20 1990 року, тлумачить право на захист інформації про особу не як традиційне заступницьке право, а як право на інформаційне самовизначення, з належним обліком активного аспекту даного права. Таким чином, право на захист інформації про особу, що гарантоване статтею 59 Конституції, означає, що

кожний має право вільно приймати рішення щодо розкриття і використання інформації про себе. Будь-яке законодавче положення, що, безвідносно до встановленого порядку, стосується збирання, збереження, обробки, передачі, розкриття, зміни, запобігання подальшого використання, створення нової інформації або будь-якого іншого використання інформації про особу, повинне відповідати статті 59 Конституції, якщо включає гарантії забезпечення зацікавленій особі можливості відслідковувати маршрут інформації про себе під час її обробки і домагатися дотримання своїх прав. Інформація про особу може бути доступна третім особам, крім зацікавленої особи і первісного користувача інформації, а системи обробки інформації можуть з'єднуватися тільки в тому випадку, якщо виконані всі умови, необхідні для передачі інформації, у тому числі будь-якої одиниці даної інформації. Інформація про особу може оброблятися винятково з визначеною і встановленою законом метою. Кожна окрема стадія обробки інформації повинна відповідати офіційно проголошеній і спочатку затвердженій меті.

Інтегрована система електронної ідентифікації – це інформаційно-телекомунікаційна система, яка призначена для технологічного забезпечення зручної, доступної та безпечної електронної ідентифікації та автентифікації користувачів цілодобово сім днів на тиждень. Клієнтами ІСЕІ є власники інформаційних систем, надавачі електронних довірчих послуг та постачальники послуг електронної ідентифікації. Електронний підпис (ЕП) дає змогу підтвердити цілісність електронного документа та ідентифікувати підписувача. Це аналог власноручного підпису. ЕП і електронний документ є надзвичайно зручними, ефективними і надійними засобами роботи із задокументованою інформацією в електронному вигляді. ЕП забезпечує достовірність і цілісність інформації, викладеної в документі, а сам електронний документ гарантує, що підписант має право на підписання документа і згоден з тим, що він підписує. Паперовий носій не забезпечує таких зручних інструментів. Безумовно, можна, приміром, перевірити звичайний підпис, провівши графологічну експертизу, однак для цього будуть потрібні час, зусилля і ресурси, тоді як при роботі з електронним підписом ці процедури здійснюються онлайн. Звісно, ЕП не забезпечує тієї гнучкості при обробленні інформації, яку дає папір, але при цьому дає зручні механізми роботи і контролю, практично виключає можливість підробки і проведення операцій "заднім числом".

Логіка введення особистого ідентифікаційного коду суперечить основним елементам права на захист інформації, принципам розподілу інформаційних систем, суворій відповідності зазначеній законодавцем меті і, нарешті, основному правилу, відповідно до якого інформація повинна бути отримана від зацікавлених осіб з їхнього відома і згоди. Якщо послідовно дотримуватись принципів захисту інформації, особистий ідентифікаційний

код втрачає своє значення, оскільки властиві йому «переваги» не зможуть знайти собі застосування. Особистий ідентифікаційний код є технічно найбільш зручним інструментом для надійного з'єднання інформації про особу, наскільки дозволяють сучасні можливості обробки інформації. Застосування особистого ідентифікаційного коду істотно відрізняється в окремих країнах. У багатьох країнах універсальний особистий ідентифікаційний код існує де факто в результаті безперешкодного введення і застосування особистих ідентифікаційних кодів, спочатку призначених для певних цілей.

УДК 332.146.2
Ткачук О.Ю.,[1] Крамаренко Я.О. [2]
[1] доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ - 318 НУ «Запорізька політехніка»

КОНЦЕПТУАЛЬНА НОТА ПРОЕКТУ ЯК ФАКТОР УСПІШНОГО ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ НА ПРОЕКТНІЙ ОСНОВІ

Важливу роль в підтримці розвитку окремих областей і районів України грає програма "Підтримка політики регіонального розвитку в Україні", яка фінансується ЄС. Європейський Союз через грантовий механізм надає фінансову допомогу українським структурам. Щоб отримати фінансування, організація має відповідати вимогам конкурсу заявок та дотримуватись процедури.

Обмежений конкурс заявок означає, що потенційні по давачі мають представити ідею проекту в два етапи: спочатку вони подають Концептуальну Ноту, яка містить короткий опис ідеї чи концепції; наступним кроком, після первісної оцінки, подається повна форма заявки.

Розробка Концептуальної ноти включає етапи:

- проблема, на якій зосередиться проект;
- формулювання цілі проекту;
- визначання груп, які отримають користь від проекту;
- планування результату проекту (що очікуєте виконати протягом терміну реалізації проекту);
- описання діяльності (дії, заходи), які плануєте здійснити;
- визначання обсягу фінансування, який буде запитуватися від грантової програми.

Одним з найважчих етапів написання Концептуальною Ноти є перший етап - ідентифікація проблеми. Саме тому розробка Концепції и проекту слід

починати з ідентифікації та правильного визначення (формулювання) проблеми. Немає проблеми, немає проекту.

Адміністрування в публічній сфері має мультиплікативний характер. Причини проблеми можуть знаходиться в різних сферах соціально - економічної і суспільної діяльності. Для того, щоб правильно ідентифікувати проблему, необхідно проаналізувати інформацію, що стосується суміжних сфер запланованого проекту .Ознайомтесь з наявними дослідженнями і публікаціями. Проблема має бути визначена (сформульована) як існуюча негативна ситуація, а не відсутність бажаної ситуації. Слід пам'ятати, що формулювання проблеми є завжди негативним твердженням.

Проблема в публічному адмініструванні (від англ. problem in the public administration) – невідповідність стану соціального об'єкта вимогам законодавства, акту, прийнятому певним органом чи посадовою особою вищого рівня, суспільним очікуванням тощо.

Чітке визначення проблеми є ключовою передумовою успішного планування та реалізації проекту. Якщо проблема визначена невірно, і потім ви намагаєтесь під лаштувати її під те рішення, що ви пропонуєте, то ймовірно, що ви зіткнетесь зі складнощами щодо постановки цілей проекту. Саме тому слід приділити достатньо часу для ідентифікації та визначення проблеми. Правильне діагностування проблеми - запорука успішного публічного адміністрування на проектній основі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Розроблення та управління проектами у публічній сфері: Європейський вимір для України. Практичний посібник / Уклад. А.О. Чемерис. – К.: ТОВ «Софія». – 2011. – 76 с.

2. Вступ до публічного адміністрування : навчальний посібник / за заг. ред. докт. екон. наук, професора Гавкалової Н. Л. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 382с.

УДК 351.823.1:353

Кутідзе Л. С.[1], Стуконог К.В. [2]

[1] доцент НУ «Запорізька політехніка»

[2] студ. гр. ФЕУ–510м НУ «Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Розвинене громадянське суспільство є важливим елементом будь-якої демократичної держави та відіграє одну з ключових ролей в управлінні державними справами і вирішенні питань місцевого значення, розробці і

реалізації ефективної державної політики у різних сферах, розв'язанні політичних, соціально-економічних та гуманітарних проблем.

Як показує досвід демократичних держав, розвиток громадянського суспільства за системної державної підтримки дає змогу залучати додаткові людські, організаційні, фінансові та технічні ресурси для надання соціальних та інших суспільно значущих послуг, сприяння процесу децентралізації державного управління і підвищенню його якості, а також скоротити державні видатки і запобігти корупційним ризикам [1].

Громадянське суспільство – система недержавних і комерційних інститутів, організацій, які забезпечують самоорганізацію та розвиток населення. Структурними елементами цієї системи є організації (політичні партії, громадські об єднання, асоціації) та різні об єднання (професійні, творчі, спортивні, конфесійні тощо), що охоплюють всі сфери суспільного життя і є своєрідним регулятором свободи людини. До недержавних інституцій громадянського суспільства відносяться: приватні добровільні організації, громади, громадські фундації, клуби місцевих громад, профспілки, соціальні та спортивні клуби, професійні асоціації, правничі інституції, засоби масової організації, добровільні дружини, релігійні організації [2].

Для повноцінного функціонування громадянського суспільства необхідні кілька взаємозалежних компонентів. Це людина, держава та система цінностей. Вважається, що громадянське суспільство та його структура з'явилося раніше самої держави та її інститутів. А для розвитку держави потрібні були правова культура, сприйняття людини як найбільшої цінності, ринок та приватна власність, внутрішня та зовнішня свобода. Але зараз стало очевидно, що саме держава має захищати інтереси громадськості. Поняття, ознаки і структура громадянського суспільства не можуть існувати без держави та поза нею. Тобто розвинене громадянське суспільство є своєрідним регулятором життя громади та держави [3]. Так, у 2016 році Указом Президента України було затверджено Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки [1].

Загалом, середовище для організацій громадянського суспільства в Україні можна охарактеризувати як цілком сприятливе, із задовільною правовою базою та різноманітним суб'єктами громадянського суспільства, особливо в таких сферах як європейська інтеграція, захист прав людини, навколишнє середовище та екологічний спосіб життя.

Однак, узагальнення результатів експертних моніторингів реалізації стратегії дало можливість виявити наступні основні проблеми її виконання:

- нечіткий розподіл меж відповідальності органів виконавчої влади щодо реалізації Національної стратегії та неналежне виконання її завдань;

- недостатня ефективність юридичних інструментів для узгодження дій Верховної Ради України та органів місцевого самоврядування у процесі реалізації державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства;

- неконкретність формулювання завдань, відсутність критеріїв оцінки виконання заходів, різні регіональні практики звітування [4].

Також, проблемою є налагодження ефективних комунікацій між владою і громадськими організаціями.

Наразі йде обговорення нового проекту Стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства, до якого залучені представники інститутів громадянського суспільства, органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, наукових установ, експерти. При розробці нової Стратегії необхідно визначити, яким чином ліквідувати виявлені недоліки у функціонуванні організаційного механізму її реалізації, а також пропозиції, щодо підвищення ефективності взаємодії між владою і недержавними організаціями , які виникають у процесі обговорення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки. URL: https://www.president.gov.ua/documents/682016-19805

2. Громадянське суспільство: поняття, ознаки, структура. USAID/ENGAGE. База Знань. [Електронний ресурс]. URL: https://engage.org.ua/hromadianske-suspilstvo-poniattia-oznaky-struktura/

3. Громадянське суспільство: поняття, ознаки, структура. USAID/ENGAGE. База Знань. [Електронний ресурс]. URL: https://engage.org.ua/hromadianske-suspilstvo-poniattia-oznaky-struktura/

4. Пеліванова Н. І. Нові формати взаємодії органів державної влади та громадянського суспільства у підготовці національної стратегії розвитку громадянського суспільства. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-05/strategiya-rozvytku-gromadyanskogo-suspilstva.pdf]

УДК 342.95

Кутідзе Л.С.[1], Сапронова Ю.Ю.[2]
[1] доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ$_{3}$ – 510м НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ БЮДЖЕТНОЇ СФЕРИ

На сьогодні персонал є основною рушійною силою розвитку будь якого підприємства чи установи. Мотивація, як одна з головних функцій

управління, відіграє значну роль в активізації трудової діяльності, підвищенню внеску людських ресурсів у результати діяльності організацій. Мотивація — це сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, які спонукають людину до діяльності, визначають поведінку, форми діяльності, надають цій діяльності спрямованості, орієнтованої на досягнення особистих цілей і цілей організації [1, с.15]. Кожне підприємство має свою систему мотивації з визначеним складом і значенням її компонентів.

Бюджетні установи - це особлива сфера, де неможливо повною мірою застосувати критерії ринкової економіки, але ж, разом з тим, підприємства бюджетної сфери мають бути ефективними.

На сьогодні, проблема організації оплати праці та її мотивації в бюджетних установах є однією з найбільш гострих. Криза посилює недосконалості як систем управління загалом, так і підсистеми управління персоналом. Не дивлячись на незадовільну ринкову ситуацію і тимчасові складнощі, будь-яка організаційна структура не може дозволити собі втратити ключових працівників, знизити рівень їх мотивації. Для того, щоб утримати цінні кадри в бюджетних організаціях, треба більше уваги приділяти системі мотивації персоналу.

Мотиваційний інструментарій класифікується за різними ознаками.

З огляду на сферу впливу серед них можна вирізнити внутрішні чинники (такі як визнання чи престиж) та зовнішні чинники (наприклад зарплата, підвищення, місце в ієрархії).

З огляду на форму виділяють матеріальні стимули, серед яких платіжні знаряддя мотивації (зарплата, премії, грошові винагороди) та позафінансові (матеріальні нагороди, службове обладнання), а також нематеріальні стимули (подяки, похвали, направлення на курси і т. п.).

За на напрями впливу розрізняють позитивні чинники (нагороди) та негативні чинники (покарання) [2]. Варто наголосити, що згідно із статтею 147 КЗпП за порушення трудової дисципліни до працівників можуть бути застосовані лише два заходи стягнення — догана або звільнення, а стягувати штрафи із заробітної плати заборонено**.** Проте предметом штрафних санкцій може бути змінна частина оплати праці (премії).

Особливе місце в системі мотивації займає заробітна плата. Саме через заробітну плату роботодавець інформує працівника про цінність його вкладу в успіх, скільки готовий за це платити, які умови повинен виконувати працівник, щоб отримувати ще більше.

Науковці відмічають такі проблеми матеріальної мотивації та організації заробітної плати на підприємствах бюджетної сфери як зниження реальної заробітної плати за умов високого рівня інфляції; неузгодженість основної заробітної плати, а відтак і інших її складових (які визначаються у відсотках до тарифних ставок і посадових окладів), з мінімальною

заробітною платою й відповідно прожитковим мінімумом; незадовільну диференціацію заробітної плати,; не врахування основних тарифоутворювальних чинників під час розроблення міжкваліфікаційних співвідношень в оплаті праці працівників різних професійних і кваліфікаційних груп; неузгодженість окладу (тарифної ставки) працівника 1 тарифного розряду із законодавчо встановленою мінімальною заробітною платою тощо[2;,3]. Це негативно позначається на мотивації працівників, спричиняє втрату інтересу до трудової діяльності як способу матеріального забезпечення, зумовлює пошук роботи на підприємствах інших галузей та видів економічної діяльності. Тому одним з напрямів реформування оплати праці працівників бюджетної сфери повинно бути удосконалення тарифних умов оплати праці.

Також важливим в системі стимулів бюджетних підприємств є перегляд схем преміювання і додаткової винагороди співробітників, вибудовування більш чітких залежностей розміру премій від результатів роботи. В кризовій ситуації особливу актуальність мають нефінансові стимули, серед яких - пропозиція працівникам гнучкого робочого часу і можливість виконання частини роботи вдома**,** ротація роботи, її розширення чи збагачення, групові форми організації та інше.

Методи мотивації працівників бюджетної сфери є елементами кадрової політики і повинні бути поєднані з загальними підходами до управління організацією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Колот А.М. Мотивація персоналу: Підручник. Київ: КНЕУ. 2002.345с.

2. Ясіньска Й. Нефінансова мотивація працівників підприємств в умовах кризи. Науковий вісник ІФНТУНГ. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості. 2017. № 2(16). С. 45-51

3. Цимбалюк С. О. Організація заробітної плати працівників бюджетної сфери: проблеми, напрями удосконалення. Україна: аспекти праці. 2012. №3. С. 10-15.

УДК 339.138
Кутідзе Л.С.[1], Павлова К.О.[2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-510м НУ «Запорізька політехніка»

ДОСЛІДЖЕННЯ СПОЖИВАЧІВ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОСУВАННЯ ТОВАРІВ

Дослідження споживачів та їх поведінки являє передумову успішного ведення маркетингової діяльності, визначення цільової аудиторії та налаштування ефективного маркетингу саме на неї, а отже дає можливість підвищити прибутковість підприємства за допомогою ефективного просування товарів. Тому вивчення цієї проблеми є досить актуальним для кожної компанії в будь-який час. Дослідженням споживачів займались такі науковці: Ж.-Ж. Ламбен [1], О.В. Зозульов [2], І.В. Альошина [3] та інші.

Жоден бізнес не може досягти успіху, якщо він буде ігнорувати запити споживачів, а в сучасній системі ринкових відносин споживач є головним елементом. Тому більшість організацій зосереджують свою діяльність на розуміння, вивчення споживачів, дослідження їх поведінки задля ефективного налаштування маркетингової діяльності підприємства, визначення асортименту товарів та способів їх просування, що надасть можливість дієво та повністю задовольняти потреби покупців, а внаслідок збільшити прибутковість своєї компанії.

Розглянемо основні методи маркетингових досліджень споживачів:

1. Опитування. В свою чергу бувають: анкетні опитування (заповнення анкети безпосередньо у точці продажу); телефонні опитування (надання відгуку по телефону); поштові опитування; опитування через месенджери; зворотній зв'язок після отримання покупцем товару в Інтернет-магазині; опитування в розважальних центрах; персональне інтерв'ю; інтерв'ю по телефону.

2. Спостереження. Можна розділити їх на: спостереження за покупцями безпосередньо у точці продажу; спостереження за покупцями у конкурентів; спостереження за покупцями в Інтернет-магазинах.

3. Кабінетні дослідження: моніторинг web-сторінок конкурентів; моніторинг відгуків на сайтах конкурентів; моніторинг web-сторінок потенційних споживачів; комп'ютерні бази даних (величезний обсяг різної інформації).

4. Систематичний огляд нової виробничої літератури (аналіз матеріалів конкретної галузі, аналіз конкурентів).

5. Mystery shopping (таємний покупець) - збір інформації за допомогою купівлі товару незалежним фахівцем.

6. Імітація - метод, що дозволяє вивчати вплив різних маркетингових чинників на об'єкт дослідження не в реальних умовах, а за допомогою математичних моделей, використовуючи комп'ютер.

7. Проведення фокус-групи.

8. Проведення експерименту. Наприклад: виробник створив новий вид товару, треба зрозуміти чи потрібен він споживачеві, для цього необхідно провести експеримент, пов'язаний з пробним використанням цієї новинки.

Комплексне маркетингове дослідження потребує багато ресурсів, що для невеликих підприємств може стати проблемою. Першим кроком при проведенні дослідження є визначення цільової аудиторії і вибір методів дослідження.

Так, для визначення цільової аудиторії у магазині дитячого одягу, розташованому у торгівельному центрі міста Запоріжжя, було визначено доцільним обрати метод спостереження. Результати спостережень фіксувалися у спеціально розроблених картках спостережень.

Первинний аналіз соціально-демографічних характеристик вибіркової сукупності покупців показав, що до її складу входять 85% жінок та 15% чоловіків. У ході спостереження було проаналізовано вікову структуру споживачів. Покупці віком до 18 років становлять 7% (не багатьох дітей відпускають здійснювати покупки самостійно). Покупці 18-23 років займають 13% (на нашу думку, відсоток невеликий тому, що зменшився відсоток народжуваності в ранньому віці, а також через те, що дослідження проводилось у магазині, який спеціалізується на продажі дитячого одягу від 1 року). Покупці 24-44 років становлять 62%. Покупці старші за 45 років становлять 18%.

Отже, використовуючи метод спостереження, визначено категорії відвідувачів магазину, які займають найбільший відсоток серед покупців товарів. Також, в процесі дослідження виявлено причини невеликого відсотку покупців віком до 18 та 18–23 років. Визначено цільову аудиторію – це жінки та чоловіки віком 24-44 і старші за 45 років.

Для розробки ефективних заходів з розробки асортименту і просування товарів, доцільним буде проведення дослідження поведінки споживачів з використанням опитування та інших методів. За цими даними компанія може налаштовувати рекламу, що підвищить ефективність просування товарів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ламбен Ж.-Ж. Менеджмент, ориентированный на рынок. Санкт-Петербург : Питер, 2006. 800 с.

2. Зозулев А. В. Поведение потребителей: учеб. пособие.– Київ: Знання, 2004. 364 с.

3. Алешина И. В. Поведение потребителей: ученик. Москва: Экономистъ. 2006. – 525 с.

УДК 314:316
Шмиголь Н. М.[1], Стуконог К.В. [2]
[1] д-р екон. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ–510м «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Інтернет та цифрові технології повністю змінили суспільство. Основою стала інформація. На сьогодні сучасне суспільство є повністю інформаційним і визначає не тільки виробничі і економічні форми, але все більше особисте життя окремих осіб, що є однією із найважливіших причин для з'ясування правових питань інформаційних відносин. Цьому сприяє і швидкий розвиток нової техніки, послуг інформації і комунікації та поширена лібералізація, спрямована проти надмірної державної монополії на ринках телекомунікації.

З появою віртуального світу наше життя повністю змінилося - форма спілкування, інформація, розваги тощо. З поширенням інтернету ця область досліджень відчула величезне розширення з різних дисциплін в соціальних науках і надалі інформаційне суспільство стає територією суттєвою і складною, дослідження і розуміння якої вимагає все більш складних навичок навігації.

Під інформаційним суспільством зазвичай розуміється сукупність досягнень, що виникають в результаті все використання технологій для отримання, зберігання, обробки інформації, обміну знаннями та досвідом.

За станом на жовтень 2020 року активними користувачами Інтернету було майже 4,57 мільярда людей, що становить 59 відсотків населення світу (табл.1).

Таблиця 1 – Активні користувачі інтернету[1, 2]

Загальна кількість	Мобільних користувачів	Інтернет користувачів	Медіа користувачів
7.77 більйонів	5.16 більйонів	4.57 більйонів	3.8 більйонів

Мобільний телефон став найважливішим каналом доступу в Інтернет у всьому світі, оскільки користувачі мобільного Інтернету складають 91% від загального числа користувачів Інтернету [2].

На сьогоднішній день користуються попитом соціальні мережі Це майже універсальне рішення всіх проблем. Ми проводимо майже половину часу в додатках для соціальних мереж. Багато хто використовує цей шлях для просування своїх продуктів. Існує так безліч акаунтів, які зосереджені на

прямих продажах без присутності будь-якого посередника. Його відсутність збільшує вашу маржу продажів і, отже, збільшує ваш загальний дохід. Найпопулярніші мережі соціальних медіа за кількістю активних користувачів - Facebook, YouTube, WhatsApp та Facebook Messenger. Тому було проведено дослідження на прикладі відомої платформи YouTube. Завдяки якій можна було визначити можливість підвищення конкурентоспроможності бізнесу за рахунок запровадження власного YouTube каналу, та прогнозу його ефективності.

Інформація нині постає як надійний продукт, що завойовує світові ринки, оскільки вона наділена власне «глобальним життєвим циклом», а це означає, що несе в собі властивості опанування простором і часом, забезпечує вертикальну та горизонтальну інтеграцію світу. А суспільство, яке виникає у результаті інформатизації істотно характеризується тим, що знання, як найвища форма інформації, займає в ньому провідне місце. Інформатизація суспільства технологізувала інтелектуальну діяльність людей за допомогою технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.Global webindex [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.globalwebindex.com/

2. Digital 2020 Global Overview Report [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://wearesocial.com/blog/2020/01/digital-2020-3-8-billion-people-use-social-media

УДК 314:316

Шмиголь Н. М.[1], Бойченко А.А. [2]
[1] д-р екон. нвук, проф. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ–510м «Запорізька політехніка»

ФОРМИ ВПЛИВУ МОТИВАЦІЇ СПІВРОБІТНИКІВ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ КОМПАНІЇ: МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ

У роботі розглянуто мотиваційні методи , які використовуються на міжнародних іноземних компаніях, і порівняємо їх з українськими, що застосовуються в транспортній компанії «Global Logistic» і «Wolf carriers», що працюють на основі американського досвіду, з метою застосування в українських компаніях.

Мотив (лат. Moveo «рухаю») - матеріальний або ідеальний предмет, що представляє термінальну (кінцеву) цінність для суб'єкта, який визначає

напрямок його діяльності, досягнення якого і виступає сенсом діяльності (по А. Шопенгауер).

Досліджено поняття мотив та мотивація, а саме:

Мотивація (від лат. Movēre «рухати») - спонукання до дії; психофізіологічний процес, керуючий поведінкою людини, що задає його спрямованість, організацію, активність і стійкість; здатність людини діяльно задовольняти свої потреби.

Проаналізовано іноземні моделі мотивації співробітників. Аналізуючи роботу японських підприємств, слід зазначити, що Японія є країною з високим почуттям громадянської відповідальності і самовіддачею, де загальні інтереси і, особливо, інтереси компанії стоять вище індивідуальних.

Однією з основоположною мотиваційного управління співробітників на японських підприємствах є зростання заробітної плани, а так же ряд нематеріальних заохочень, які включають, в тому числі: премії та бонуси, що виплачуються на постійній основі; оплату транспортних витрат; медичну страховку для працівника і його сім'ї; часткову оплату житла; позики для придбання нерухомості; навчання в вузах Японії, а також Європи і США; підвищення кваліфікації.

В американській моделі особливу роль, на відміну від японської, грає матеріальна мотивація і можливість кар'єрного росту. Найбільш поширеною є система мотивації Скенлона і системі Раккера. Система Раккера полягає в тому, що працівники отримують премію за збільшення обсягу «чистої» продукції в перерахунку на один долар заробітної плати.

Так само до мотивації на американських підприємствах використовують: медична страховка, яку оплачує роботодавець; курси підвищення кваліфікації; корпоративні свята; спільні поїздки.

Говорячи про застосування закордонного досвіду мотивації співробітників на підприємствах України, проаналізовано методи управління персоналом компанії «Global Logistic».

Стиль керівництва даної компанії є грубо авторитарним. Відповідно модель мотивації так само має строгий характер. Один з основних методів мотивації є поділ на шару "еліти" і звичайних працівників. «Елітою» компанії вважаються топ-сейл (співробітники з кращими результатами роботи і чистої виручки для компанії).

Для співробітників з кращими результатами і продажами («еліти»): купується власне шкіряне крісло; надається особистий помічник; збільшується відсоток від продажів; премії і бонуси; надається унікальна можливість брати відпустку, не вичікуючи періоду 6 місяців; надається абонемент в престижний спортзал; надається окреме таксі (за бажанням);знімаються додаткові години роботи через запізнення;

влаштовуються окремі престижні поїздки з керівництвом за рахунок компанії.

Кожен певний період присвоюється «зірка» з найкращим результатом робітника і вішається на поротне місце.

Таким чином, це дає поштовх іншим співробітникам і мотивує їх до досягнення кращих результатів.

Так само до форм загальної мотивації в компанії відносяться: гідна заробітна; система внутрішніх пільг: преміювання, оплата проїзду, таксі; можливість кар'єрного росту та заробітної плати; престижність роботи в компанії американського рівня; корпоративні уроки англійської мови; проведення корпоративних заходів та днів народжень.

Однак так само існує ряд строгих правил, які діють на всіх співробітників компанії, тим самим врівноважуючи їх права.

Отже, застосування іноземних мотиваційних моделей в українських компаніях з авторитарним типом управління сприяє збільшенню конкурентоспроможності. Найбільш ефективним методом є поділ на "топ" співробітників і звичайних, задаючи потрібний поштовх до збільшення продуктивності і тим самим збільшуючи загальну конкурентоспроможність компанії в цілому.

УДК 330.341.1
Тесленок І.М.[1], Павлова К.О.[2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-510м НУ «Запорізька політехніка»

СТРАТЕГІЧНІ ЗМІНИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ COVID-19

Швидкі зміни зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства, сучасні події в Україні спонукають компанії до стратегічних змін. Для того, щоб залишитись на ринку та розвиватись підприємство має розробити нову стратегію та в її контексті впроваджувати стратегічні зміни. Це обумовлює актуальність даної теми.

Дуже влучно необхідність розробки стратегії пояснював І. Ансофф. Він відмітив: «... компанії, за відсутності планованої і керованої стратегії, приречені на вимирання… В компаніях, яким вдається вижити, стратегічною поведінкою принаймні керують» [1].

І. Адізес вважає, стратегія кожного підприємства повинна містити систему стратегічних змін, оскільки тільки системний підхід до формування стратегічних змін на підприємстві може привести до успіху [2].

Приймаючи факт того, що зовнішнє середовище - нестабільне, слід розуміти, що для ефективного управління підприємством потрібно впроваджувати стратегічні зміни. Вони мають сприяти позитивним зрушенням, а також впливати на ефективну роботу компанії в найближчий час та у майбутньому.

Управління змінами досліджували такі науковці: К. Левін, А. Тофлер, І. Адізес, І. Ансофф та ін.

Переходячи до сутності стратегічних змін слід зазначити, що сьогодні не існує єдиного підходу серед науковців до його тлумачення. І. Ансофф визначає стратегічні зміни як чотирьохстадійний процес, що включає стадії аналізу поточної ситуації, аналізу чинників ситуації, вибору стратегії зміни і контролю за реалізацією і впровадженням [1]. І. Петрова визначає, що стратегічні зміни – це рух до майбутнього стану, сформований на основі стратегічного бачення й аналізу внутрішніх і зовнішніх можливостей [3, с. 8]. Д. Воронков описує стратегічні зміни як зміни, викликані бурхливим розвитком ринку або зміною цільових орієнтирів підприємства [4, с. 56].

Аналізуючи різні тлумачення цього поняття можна сказати, що стратегічні зміни – процес, який базується на аналізі поточного стану, впливу зовнішніх факторів, розробці стратегії та її впровадження, а також це дії , які мають стосуватись ключових аспектів діяльності підприємства, що призведуть до ефективних, довготривалих перетворень.

Сьогодні, в період швидких змін, стратегічним рішенням для розвитку підприємства може бути впровадження соціальної відповідальності компанії. Можна навіть сказати, що це має бути одним із ключових елементів стратегії розвитку.

Стратегічний підхід до соціальної відповідальності включає розширення соціальної відповідальності за межі рішення короткострокових власних виробничих і соціальних проблем компанії. Метою є вирішення внутрішніх і зовнішніх завдань соціального, екологічного та економічного характеру, які мають прямий вплив на підприємство для підвищення довгострокової стійкості компанії.

З одного боку під час кризи підприємства втрачають кошти, але з іншого боку вони можуть використати кризу як можливість для підтримання прибутку на належному рівні або навіть для його збільшення. В період COVID-19 у якості можливості можна використати впровадження соціальної відповідальності бізнесу, адже вона тісно пов’язана з репутацією підприємства. Вкладаючи кошти в соціальні програми, гарантуючи якість і безпеку реалізованої продукції, а також дбаючи про своїх споживачів, підприємство буде мати сприятливе соціальне оточення. Що в наслідок і забезпечить стійке фінансово-економічне становище.

Отже, у ході дослідження було сформоване власне визначення стратегічних змін, а також виявлено, шо сьогодні підприємствам слід приділяти багато уваги аналізу стану зовнішнього за внутрішнього середовища, розробляти ефективну стратегію та впроваджувати стратегічні зміни. А також вважаємо, що слід приділити особливу увагу соціально-відповідальної поведінки компанії, яка вимагає зміни стратегії компанії. Далі пропонуємо продовжувати дослідження соціальної відповідальності бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ансофф И. Стратегическое управление : Пер. с англ. Москва : Экономика, 1989. 303 с.

2. Адизес И. Управляя изменениями : Питер : 2008. 224 с.

3. Управління змінами в умовах інноваційного розвитку : колективна монографія. Том 5 / за наук. ред. д.е.н., проф. Петрової І.Л. : Київ : ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2012. 268 с.

4. Воронков Д.К. Управління змінами на підприємстві : теорія та прикладні аспекти : монографія. Харків : ВД «Інжек», 2010. 340 с.

УДК 3.352

Бень В.В.[1], Панкова А.Ю.[2]

[1] студ. гр. ФЕУ-317 НУ «Запорізька Політехніка»

[2] доц., канд. екон. наук НУ «Запорізька Політехніка»

ВЧЕННЯ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО ПРО НООСФЕРУ В СУЧАСНОМУ БАЧЕННІ ОРГАНІЗАЦІЇ

На сучасному етапі не всі співробітники діють відповідно до головних цілей організацій. Необхідною умовою для підвищення ефективності організації є колективний розум, що створюється в результаті співпраці та колективних зусиль. Тож актуальним є розгляд вчення Вернадського В.І. про ноосферу, що є основою сталого розвитку не тільки світового співтовариства, але й кожної окремої організації.

Сучасне вчення про біосферу створив і розвинув Вернадський В. І. (1863 — 1945). Він передбачав, що біосфера розвинеться у ноосферу. Цьому творчому генієві були притаманні не тільки глобальне мислення, але й вихід за рамки експериментальної науки. Президент Української академії наук, академік Петербурзької АН, а потім АН СРСР, член численних іноземних академій, непересічний природознавець-мислитель залишив нам цілісне бачення світу і завдань людини як на Землі, так і у Всесвіті.

Ноосфера в його розумінні - це сфера життя (біосфера), керована колективним розумом людства. Перехід біосфери в цій новий для неї якісний

стан, на його думку, неминучий, і «не може бути змінений випадковостями людської історії - окремими особистостями і течіями» [1, с. 230]. Випадковості, підкреслював він, можуть лише віддалити на деякий час настання ноосфери, але її створення неминуче. З уявлень В.І. Вернадського про шляхи формування ноосфери можна виділити наступні основні напрямки.

1. Всебічний розвиток науки. Розвиток науки, на його думку, є першою необхідною передумовою для створення ноосфери. При цьому наука повинна розвиватися всебічно, тобто не зводитися тільки до розробки нової техніки і технологій. Особлива увага та підтримка повинні бути приділені розвитку природничих наук, які пізнають закономірності природних процесів, прогнозують ступінь впливу людини на біосферу, розробляють рекомендації щодо раціонального використання її ресурсів.

2. Виключення війн з життя людського суспільства. Ноосферна цивілізація і вбивчі війни - речі несумісні. Повинні бути створені інші способи вирішення непорозумінь.

3. Створення єдиного державного об'єднання всього людства. Вернадський В.І. вважав, що створення такої єдності є необхідною умовою організованості ноосфери, і до нього людство неминуче прийде.

4. Широкий розвиток системи популяризації наукових знань. Вернадський В.І. підкреслював, що поширення наукових знань має проводитися при обов'язковій серйозній підтримці з боку держави, з огляду на важливість цієї роботи для формування високоосвіченого і розумного суспільства.

5. Розширення і поглиблення зв'язку науки і філософії. «Філософія, - відзначав учений, - завжди укладає зародок, іноді навіть передбачає цілі області майбутнього розвитку науки» [2, с. 7]. Необхідне створення такої наукової дисципліни, як «філософія техніки» для виявлення закономірностей розвитку, рушійних сил і можливостей розумного управління цим процесом, враховуючи провідну роль технічних засобів у перетворенні природного середовища та психології самої людини.

6. Становлення соціалістичної демократії і соціальної справедливості. Поняття ноосфери знаходиться в повній співзвучності з цією ідеєю.

7. Удосконалення форм міжнародних зв'язків і єдності науки. На його думку, правомірним є створення єдиної наукової мови. Це сприятиме формуванню інтернаціоналізації вчених. Також важливим є створення «наукових мозкових центрів людства» [3, с. 99].

Виходячи з викладених вище уявлень В.І. Вернадського, можна зробити висновок про те, що формування ноосфери - це досить тривалий процес цілеспрямованих дій людства щодо розумного використання своєї зростаючої науково-технічної могутності по відношенню, перш за все, до навколишнього

природного середовища. Даний процес повинен бути орієнтований на вибудовування розумних відносин людини до природи, відновлення її порушених функцій і забезпечення, таким чином, сталого розвитку людської цивілізації і біосфери як єдиної глобальної соціоприродної системи.

Наукове значення гіпотези В. І. Вернадського важко зменшити: він вперше усвідомив і здійснив синтез громадських і природних наук для аналізу глобальної діяльності людини. Його статті всім своїм змістом закликають людство усвідомити місію розуму, сенс еволюції.

Таким чином, вчення Вернадського В.І. про ноосферу допомагає зрозуміти, що для підвищення ефективності організації, для забезпечення її конкурентних переваг необхідно сформувати колективний розум. Співробітників потрібно об'єднати та направити всі їх зусилля на досягнення цілей організації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вернадський В.І. Біосфера і ноосфера / В.І. Вернадський. – М. : Наука, 1989. – 261 с.

2. Вернадський В.І. Обрані праці з історії науки / В.І. Вернадський. – М. : Наука, 1981. – 359 с.

3. Вернадський В.І. Філософія думки натураліста / В.І. Вернадський. – М. : Наука, 1988. – 520 с.

4. Теорія організації : навч. посіб. / Тетяна Василівна Терещенко, Хмельн. ун-т упр. та права.– Хмельницький : Хмельн. ун-т управління та права, 2015.– 335 с.

УДК 3.352

Кривошей Я.М.[1], Панкова А.Ю.[2]
[1] студ. гр. ФЕУ-319 НУ «Запорізька Політехніка»
[2] канд. екон., наук, доц. НУ «Запорізька Політехніка»

БЕЗПЕЧНЕ, ОБЛАШТОВАНЕ ТА ДОСТУПНЕ МІСЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Міське планування поділяється на три автономні галузі. Одна – це територіальне планування, що оперує структурою гігантських земельних ресурсів, разом з містами, селищами й селами. Очевидно, що тут стратегія соціально-економічного розвитку й макроекономіка є першочерговими. Інша галузь - відбудування інфраструктури міста, де головна роль належить законодавству й налагодженню проектного процесу, спрямованого на балансування інтересів забудовників, домовласників і мешканців. Тут планувальник займає позицію експерта-координатора, а його професійні

знання й уміння залишаються незамінним інструментом для підтримки балансу інтересів. Насамперед, третя галузь - тонке налаштування фрагменту міського середовища у відповідь на нові виклики, і тут планувальник - головний фахівець, що є посередником між забудовниками й мешканцями, з одного боку, і професійними архітекторами - з іншого. На території України історично склалися кілька різних видів і форм розселення. Вид розселення визначається особливостями структури економічної бази й розміром населених місць, а його форма - щільністю мережі поселень, особливостями їхнього взаємного розміщення в межах певної території, а також рівнем розвитку різних функціональних зв'язків між ними.

Як ми знаємо, що не всі міста можуть бути безпечними та з чистим довкіллям. Тому для цього розробляється плани або стратегії, щодо вирішення цих проблем. У Запоріжжі теж є такі стратегії. Місцева влада провела соціальне опитування, де люди розповіли, як вони хочуть бачити своє місто і щоб вони хотіли змінити або добавити.

У місті активно працюють над формуванням безпечного міського середовища, вже було багато розроблених реконструкцій парків. Також хочеться бачити багато зелених насаджень, тому що міські заводи та фабрики забруднюють повітря, та дихати із-за цього важче. Необхідно сформувати концепцію озеленення міста, у якій передбачити максимально можливе збільшення площі зелених насаджень і повне заповнення відкритого ґрунту трав'яним покриттям або мульчею (подрібненою деревиною). Найбільш соціально важливі території мають бути забезпечені системами відеоспостереження на основі взаємодії з бізнесом. Необхідна концепція щодо зменшення кількості рекламних вивісок і банерів по всій території міста та впровадження пілотних проектів.

Також у місті впроваджується проект з оновлення архітектурного образу міста передбачає його розвиток як модернового, з новим підходом до архітектурних і просторових рішень, з максимальним збереженням привабливих краєвидів, історичних ареалів і окремих пам'яток архітектури, історії, оскільки Запоріжжя включено до списку історичних населених місць України. При проектуванні міст необхідно зосередити увагу не тільки на питаннях архітектурно-планувальної структури окремого міста, але й на планувальній організації всієї групової системи, від якої зворотний планувальний зв'язок веде знову до окремого міста. Підвищення щільності мережі і посилення різноманітних взаємозв'язків між ними призводять до розвитку міських агломерацій.

Охайне місто передбачає впровадження проектів щодо сучасної організації санітарного контролю, санітарної очистки та благоустрою усієї території міста.

На основі впровадження органічного поводження у міському середовищі розвиватиметься культура екологічно дружньої поведінки як городян, так і усіх суб'єктів господарювання. Передбачається впровадження практики обов'язкової естетики та безпеки виконання будівельних, оздоблювальних робіт. Сучасна містобудівна діяльність має плановий характер. Це, насамперед, означає, що будь-яке місто мусить мати генеральний план розвитку, проекти детального планування й забудови житлових і промислових районів, міського центру, зон відпочинку, а також комплексні схеми розвитку транспортних й інженерних систем, озеленення, проекти забудови й благоустрою вулиць, площ і набережних. Без необхідного складу містобудівних проектів всіх видів і рівнів у місті не можна розміщувати й будувати жоден архітектурний об'єкт чи інженерну споруду.

Отже, сучасне містобудування бере до уваги той факт, що місто постійно розширює свої межі, розвивається, видозмінює свою структуру й вигляд. Це потребує спостереження за процесами розвитку й динамікою станів. Розвиток міста означає постійну зміну його кількісних й якісних параметрів, таких, як чисельність і структура населення, територія, забезпеченість різними видами інфраструктури, стан будинків, якість навколишнього середовища.

УДК 3.352
Андрієнко А.А.[1], Панкова А.Ю.[2]
[1] студ. гр. ФЕУ-319 НУ «Запорізька Політехніка»
[2] канд. екон., наук, доц. НУ «Запорізька Політехніка»

ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСТЬ - ПРИВАБЛИВО ТУРИСТИЧНИЙ КРАЙ

Запорізька область, що розкинулася на просторах Південної України, має достатній туристичний потенціал. Нерідко його називають столицею козаків, адже багата запорізька історія зберігає славу першопроходьців, а саме кошових отаманів та гетьманів, селянського заступника Богдана Хмельницького та інших гетьманів, які уславили Запорізький край. Головною перлиною є острів Хортиця на якому знаходиться Запорізька Січ, яка має цікаву історію пов'язану з Запоріжжям. Не варто обходити увагою і досягнення Запорізької області в області науки, промисловості і сільського господарства. Чималою аттрактивністю володіє і великий природно-рекреаційний потенціал області. Але він використовується далеко не повною мірою. Безумовно, важливим фактором є значні фінансові вкладення, з іншого боку, низька затребуваність туристського потенціалу Запорізької області пов'язана з відсутністю мотивацій залучення туристів, тобто малої

поінформованістю населення. Причому дана тенденція спостерігається в повній мірі і для внутрішнього туризму, адже часто запоріжці обізнані лише поверхневою складової туризму Запоріжжя. Відповідно до «Стратегією розвитку туризму в Україні на період від 2014 року», затвердженої Генеральним агентством по туризму, в Запорізькій області була підготовлена і схвалена урядом Запоріжжя регіональна цільова програма «Розвиток туризму на 2014-2018 роки», де передбачено формування спеціалізованого конкурентоспроможного туристського продукту Запорізької області та просування його на всеукраїнському і міжнародному туристичних ринках. На підставі цього в рамках дипломного проекту був створений повноцінний веб-сайт, який надає інформацію про туристичні ресурси Запоріжжя. Була проведена розробка формату структури і змісту веб-сайту «Запорізький Обласний Туристично-Інформаційний Центр», а також виконано максимально можливе наповнення його сучасної і коректної інформацією про розміщення, як, доступності, аттрактивності об'єктів і територій туристично-рекреаційного призначення. Практична частина роботи виконана у вигляді сайту. Також в ній були використані додаткові скрипти, необхідні для оптимізації проекту. Інформаційною основою для реалізації проекту послужили дані про наявність різноманітних природно-туристських ресурсів і багатому культурно-історичну спадщину території Запоріжжя, зібрані в результаті безпосереднього вивчення туристично-рекреаційних ресурсів Запорізької області, а також відомості про об'єкти культурно-історичної спадщини області, надані КЗ « Запорізький обласний центр охорони культурної спадщини» та Управлінням культури Запорізької області. Крім основної інформації про культурно-історичному та природо-рекреаційний потенціал, на веб-сайті також розміщена довідкова інформація про Запорізьку область, її традиції та звичаї, транспортній інфраструктурі, туристських дестинацій, закладах громадського харчування, культурно-розважальних центрах і події. В результаті вивчення, інвентаризації та аналізу інформації була спланована структура кінцевого інформаційного продукту, що дозволяє широкому колу учасників організації туризму в Запорізькій області знайти релевантну інформацію практично по всім туристичним об'єктам і місцевостям регіону. Найближчим часом даний веб-сайт проходить етап розміщення в мережі Інтернет, індексації в основних пошукових системах і скоро приступить до повноцінної роботи. Запоріжжя є одним з найбільших адміністративних, індустріальних і культурних центрів півдня України. Місто має значний туристичний потенціал, зумовлений географічним розташуванням, особливостями історичного розвитку, національно-культурним різноманіттям, специфічною архітектурою міста, природними об’єктами, наявністю потенційно брендові туристичних

продуктів, унікальним поєднанням у межах міста урбанізованих та індустріалізованих майданчиків із заповідними територіями.

УДК 342.9: 614.2
Пуліна Т.В.[1], Стадник К.Ю.[2]
[1] д-р екон. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-510м НУ «Запорізька політехніка»

РЕІНЖИНІРИНГ ЯК МЕТОД УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Головною метою реформування будь-якого промислового підприємства є створення внутрішніх (ресурси і компетенції) і зовнішніх (можливості) умов для стабільного функціонування та сталого розвитку в гармонійній взаємодії із зовнішнім середовищами.

Рішенням проблеми є зміна базових принципів організації компанії і перехід до орієнтації не на функції, а на процеси. З усіх концепцій менеджменту, заснованих на процесах, саме реінжиніринг розглядається як найбільш ефективна концепція та дієвий інструмент здійснення інноваційно-інвестиційної діяльності промислових підприємств України в сучасних умовах.

Суть реінжинірингу визначають аналіз і докорінне перепроектування існуючих бізнес-процесів підприємства, у результаті яких перерозподіляється і мінімізується використання різних ресурсів, підвищується якість обслуговування клієнтів, спрощується організаційна структура підприємства [1].

Проект з реінжинірингу складається з наступних етапів:

– постановка завдань реінжинірингу, ґрунтуючись на головних цілях компанії, відповідно до її стратегії, потреб споживачів, галузевих особливостях ведення бізнесу;

– аналіз існуючого бізнесу. На цьому етапі проводиться оцінювання і ранжування бізнес-процесів компанії та складається схема її функціонування;

– перепроектування бізнес-процесів. Розроблення більш ефективних робочих процедур (базових завдань, з яких будуються бізнес-процеси), визначення способів використання інформаційних технологій, ідентифікація необхідних змін у роботі персоналу.

– розробка підтримуючих інформаційних систем. На цій фазі визначаються наявні інформаційні ресурси (устаткування, програмне забезпечення) та впроваджується спеціалізована інформаційна система компанії.

– впровадження перепроектованих бізнес-процесів це інтеграція та тестування розроблених процесів і підтримуючої інформаційної системи, навчання співробітників, установка інформаційної системи, перехід до нової роботи компанії.

Виділяють три типи організацій, для яких застосування реінжинірингу необхідно і доцільно:

– організації, що знаходяться в кризовому стані. У таких компаній немає вибору: якщо вони не почнуть рішучих кроків, вони неминуче згаснуть. У такому стані час від часу знаходяться практично всі організації, коли переходять з одного рівня життєвого циклу організації на інший;

– організації, що розробляють інноваційні стратегії розвитку, у сучасний момент не знаходяться в кризовому стані, але керівники передбачають неминучість виникнення проблем, пов'язаних з появою нових конкурентів, зміною вимог споживачів, зміною поводження галузевих конкурентів, зміною постачань ресурсів, зміною стану макросередовища та інше;

– організації-лідери, що проводять агресивну інноваційну політику. Вони не мають проблем ні зараз, ні в майбутньому. Однак такі організації-лідери не задовольняються поточним гарним станом і за допомогою реінжинірингу прагнуть досягти іншого якісного стану (рівня розвитку).

Інноваційний характер реінжинірингу полягає в тому, що розробляється зовсім новий діловий процес, а його реалізація дає дерево наступних інновацій серед елементів виробничо-господарської системи підприємства.

Як зазначають розробники концепції, реінжиніринг здатний забезпечити радикальне підвищення ефективності бізнесу, але, як свідчить практика діяльності вітчизняних промислових підприємств, даний метод управління розвитком не є досить поширеним в Україні. [2].

Отже, виходячи з сутності реінжинірингу, це досить ефективний метод управління розвитком промислових підприємств, але він потребує значних фінансових ресурсів та управлінських зусиль, вимагає впровадження наукоємних інноваційних технологій і така кардинальна зміна бізнес-процесів займає декілька років. Мабуть тому цей метод не досить популярний на вітчизняних підприємствах і його використовують частково та у поєднанні з іншими підходами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Пуліна Т.В. Реінжиніринг як інструмент інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств харчової промисловості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами». Київ, 2006. – 20 с.

2. Пуліна, Т.В., 2015. Реінжинірінг бізнес-процесів машинобудівного підприємства. Економічний простір, № 97, С. 232-243.

УДК 336.1:352
Нечаєва І.А..[1], Костецька А.І.[2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. ФЕУ-310м НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ В ФОРМУВАНІ БЮДЖЕТУ ОТГ

Основним завданням державної регіональної політики України є усунення/мінімізація диспропорцій у соціально-економічному розвитку територій, яке реалізується шляхом функціонування місцевих фінансів на рівні відповідних бюджетів. Бюджетне планування набуває особливої уваги у сучасному соціально-економічному розвитку адміністративно-територіальних утворень. Зокрема, це стосується об'єднаних територіальних громад як первинної пріоритетної ланки економіки та місцевого самоврядування.

Наявність у розпорядженні громад значних фінансових ресурсів ставить перед місцевими органами влади важливе завдання – максимально ефективне їх використання, за умови забезпечення при цьому прямого взаємозв'язку між розподілом коштів і фактичними результатами їх використання відповідно до визначених пріоритетів розвитку громади.

Інструментом вирішення цього завдання є програмно-цільовий метод, який забезпечує планування та виконання бюджету на середньострокову перспективу, орієнтований на досягнення конкретної мети відповідно до встановлених пріоритетів.

Ідея ПЦМ дозволяє зосереджувати увагу не тільки на можливостях бюджету (існуючих ресурсах), а й на тому, як найефективніше їх використати з метою отримання конкретних результатів [1].

Складовими програмно-цільового методу є [1]:

- бюджетні програми;
- відповідальні виконавці бюджетних програм;
- паспорти бюджетних програм;
- результативні показники бюджетних програм.

Основні відмінності між постатейним методом формування та місцевих бюджетів та ПЦМ наведено у табл. 1 [2,3]

Таблиця 1- Відмінності постатейного методу формування місцевого бюджету та ПЦМ

Постатейний метод	ПЦМ

планування бюджету на короткострокову перспективу	планування місцевих бюджетів на середньострокову перспективу
утримання бюджетних установ	перехід від утримання бюджетних установ до надання послуг високої якості населенню
формування бюджету за функціями	формується не за функціями, а за програмами
не має належного обґрунтування видатків бюджету при його підготовці, аналізі та прийнятті відповідних рішень	формування бюджету розпорядники бюджетних коштів обґрунтовують бюджетні запити, зважаючи на фактичні та планові показники результативності
	гнучкість у прийнятті управлінських рішень
	посилення відповідальності розпорядників бюджетних коштів за досягнення кінцевого результату
	підвищення обізнаності громадськості щодо ефективності витрачання коштів бюджету територіальної громади

Перевагами формування бюджету ОТГ за допомогою ПЦМ є:

- формування цілей і пріоритетів політики з вирішення питань місцевого значення, враховуючи розвиток громади та інтереси споживача послуг;
- середньострокове планування бюджетної, інвестиційної та боргової політики у межах планування місцевого розвитку;
- самостійність використання коштів та управління витратами;
- провідна роль внутрішнього контролю та нагляду в структурі фінансового контролю, залучення громади.

Застосування ПЦМ на рівні місцевого бюджету дозволяє відстежити ефективність і результативність витрачання бюджетних коштів шляхом використання інформації щодо результативних показників та іншої інформації, що міститься у бюджетних запитах, паспортах бюджетних програм, звітах про виконання паспортів бюджетних програм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Васильєва Н.В. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади / [Н. В. Васильєва, Н. М. Гринчук, Т. М. Дерун та ін.]. – Київ – 2017- С.65-66.

2. Мусаєва І. Запровадження програмно-цільового методу формування місцевих бюджетів в Україні / І. Мусаєва // Науковий вісник "Демократичне врядування". – 2016 - Вип. 16/17 - Режим доступу: : http://Www.Lvivacademy.Com/Vidavnitstvo_1/Visnyk16/Fail/Musajeva.Pdf

3. Все про програмно-цільовий метод у бюджетному процесі: важливо для об'єднаних громад/ Прес-центр ініціативи «Децентралізація». – дата звернення 2021-03-29 – Режим доступу: https://decentralization.gov.ua/news/3906.amp

УДК 342.95

Соріна О.О.[1], Сапронова Ю.Ю.[2]
[1]старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. ФЕУ$_з$ – 510м НУ «Запорізька політехніка»

ОЦІНКА ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ МЕДИЧНОЇ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

У 70-80 р.р. XX ст. до наукового обігу введено поняття «трудовий потенціал» Різні автори вкладали в це поняття неоднаковий зміст, але всі вони спиралися на визначення трудових ресурсів.

Трудові ресурси як економічна категорія – відображає частину населення країни або її адміністративно-територіальної одиниці, що має здатність до суспільно-корисної праці в народному господарстві [2, с.9]. Поступово, завдяки дослідженням фахівців в галузі економіки, сформувалося поняття «трудового потенціалу».

Трудовий потенціал – це є максимальна можлива величина, що визначає участь трудящих у виробництві з урахуванням їх психофізичних особливостей, рівня професійних знань та набутого досвіду [2, с.15].

На сучасному етапі суспільного розвитку успішна діяльність будь-якої організації залежить від високої результативності спільної праці зайнятих у ній працівників, від їх кваліфікації, рівня освіти та професійної підготовки, тобто раціонального використання трудового потенціалу. У зв'язку із цим набуває особливої ваги знання реального стану трудового потенціалу підприємства, його оцінки, що дасть керівникам змогу об'єктивно оцінювати можливості у сфері використання трудових ресурсів, правильно формувати стратегію управління персоналом. Питанням дослідження методичних

підходів до оцінювання трудового потенціалу присвячено багато праць як вітчизняних, так і зарубіжних учених [3, 4].

Узагальнено методи і підходи оцінки трудового потенціалу можна поділити на кількісні і якісні. Кількісні методи базуються на таких кількісних показниках, як чисельність персоналу та кількості робочого часу. На їхній основі можна визначити величину трудового потенціалу у вартісному вираженні, розподілити внесок трудового потенціалу у формування ринкової вартості підприємства (бізнесу), визначити собівартість тієї частини продукту, що формується безпосередньо людськими ресурсами. Ці методи гідні застосування на промислових підприємствах з масовим виробництвом, де час по створенню кінцевого продукту заздалегідь нормований, а ефективність використання трудового потенціалу легко підлягає обрахунку.

Проте з позиції вимог сьогоднішнього дня більш важливими є якісні показники оцінювання трудового потенціалу. Тут необхідна така система показників, яка б охарактеризувала б усі сторони трудового потенціалу підприємства: по-перше, характеристику якостей працівників, що відображає їх підготовленість до виконання робіт, рівень розвитку їх здібностей та особистого ставлення до праці; по-друге, можливості участі працівників підприємства в суспільно-корисній діяльності. [4]. Особливо це стосується працівників бюджетної сфери. В українському законодавстві відсутнє визначення поняття «бюджетник». На практиці і в побуті так називають найманих працівників будь-якої бюджетної установи, які отримують заробітну плату з державного бюджету. Назва «бюджетники» умовно, в більшості країн використовується термін «працівники громадського (державного) сектора» (public sector workers) [6].

Більш детально розглянемо особливості оцінки трудового потенціалу бюджетної установи на прикладі персоналу лікарні. За умов пандемії, що точиться вже другий рік, такий вибір є найбільш актуальним.

Донедавна формалізованої оцінки якості роботи лікарів не існувало. Застосовували лише оцінку бюджетних програм, запроваджених в конкретних медичних закладах. На рівні закладів охорони здоров'я та галузі в цілому медична ефективність вимірюється безліччю специфічних показників, серед яких: питома вага пролікованих хворих, зменшення кількості випадків переходу захворювання в хронічну форму, зниження рівня захворюваності населення, показники летальності тощо [5]. Проте такі показники не дають можливості оцінити якість роботи окремого лікаря.

Для усунення цього недоліку МОЗ України випустило відповідний Наказ [1], згідно якого лікарі щорічно мають підвищувати особистий освітній рівень. Оцінювання БПР (безперервного професійного розвитку) проводиться за бальною системою. Щорічна перевірка особистого освітнього портфоліо з балами безперервного професійного розвитку розпочинається у 2021 році. Чи

поліпшить цей захід якість надання медичних послуг населенню України покажуть подальші дослідження в цій галузі.

Таким чином, трудовий потенціал можна оцінити показниками кількісними, якісними або їхнім консолідованим показником. Обирати ті або інші показники необхідно в залежності від галузі застосування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Наказ МОЗ України від 22.02.2019 № 446 «Деякі питання безперервного професійного розвитку лікарів». URL: https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-22022019--446-dejaki-pitannja-bezpererervnogo-profesijnogo-rozvitku-likariv (Дата звернення 05.04.21)

2. Калина А.В. Економіка праці: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: МАУП, 2004. – 272 с.: іл. – Бібліогр.: с. 262 – 265.

3. Y. Dobykina, *Економічний вісник Донбасу № 4 (46),* 2016/ Perfection of mechanism of estimation and management labour potential in the condition of adaptation to requirements of international integration. URL: http://www.evd-journal.org/download/2016/4(46)/pdf/36-Dobykina.pdf (Дата звернення 05.04.21)

4. Комарніцька О.М. Методологічні проблеми виміру трудового потенціалу підприємства та аналіз сучасних методичних підходів до його оцінки. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління.* Випуск 3 (08). URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/8_2017/46.pdf (Дата звернення 05.04.21)

5. Михайлович Ю.И., Журбенко А.В. Методологія та критерії оцінки ефективності бюджетних онкологічних програм. *Клінічна онкологія,* № 3 (23) 2016. URL: https://www.clinicaloncology.com.ua/article/16908/metodologiya-ta-kriterii-ocinki-efektivnosti-byudzhetnix-onkologichnix-program (Дата звернення 05.04.21)

6. Это горькое слово – бюджетник.URL: https://zn.ua/internal/eto-gorkoe-slovo-byudzhetnik-_.html (Дата обращения 05.04.21)

УДК 658.012

Соріна О.О.[1], Чушкіна Ю.О.[2]

[1]старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

[2]студ. гр. ФЕУз – 510м НУ «Запорізька політехніка»

ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДХОДІВ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА

Конкурентоспроможність підприємства забезпечується його конкурентними перевагами - перевагою над конкурентами в економічній,

виробничій, організаційної, соціальної, ринкової сферах діяльності. В якості конкурентних переваг підприємства можуть виступати нові ринки, нові послуги, нові товари, нові технології, нове обладнання, модернізація засобів виробництва, нові методи організації і управління виробництвом, працею і продажами.

Оскільки існують різні визначення поняття «конкурентна перевага», за основу візьмемо трактування, що запропоновано відомим фахівцем у сфері дослідження конкуренції Майклом Портером. Згідно Портеру, конкурентна перевага дозволяє отримувати від продажу товару або послуги більше прибутку, ніж в середньому по ринку, і забезпечує можливість довгострокового зростання - створює бар'єри для входу на ринок нових гравців.

В даний час існує багато різних думок авторів з приводу класифікацій конкурентних переваг.

Так, М. Портер класифікував конкурентні переваги за видами, виділяючи наступні [1]: 1) нові технології; 2) нові або змінені запити покупців; 3) поява нового сегмента галузі, як правило, за рахунок освоєння нової продукції; 4) зміна вартості або наявності компонентів виробництва; робочої сили, сировини, матеріалів, енергії, транспорту, зв'язку, обладнання тощо; 5) зміна урядового регулювання, в таких сферах, як стандарти, охорона навколишнього середовища, митна і податкова системи, торгові обмеження тощо.

Аксьонов П.В. в своїй роботі [2] поділяє конкурентні переваги на зовнішні, прояв яких лише в малому ступені залежить від організації і внутрішні, які майже повністю визначаються керівництвом організації.

Проте значна кількість дослідників говорить про те, що в сучасних умовах спектр конкурентних переваг та їх джерел дуже широкий, тому має сенс пропонувати їх розгорнуту класифікацію за різними ознаками.

Так Фатхутдінов Р.А. здійснює класифікацію конкурентних переваг за такими ознаками: по відношенню до системи, за часом реалізації переваги, за змістом фактора переваги, за сферами виникнення, за методом отримання переваги, за видом одержуваного кінцевого результату, за місцем реалізації переваги. [5, с.114].

Градов А.П. у своєї роботі [4] пропонує концепцію життєвого циклу конкурентних переваг та класифікує їх за часом прояву, за способом виявлення, за формою і результатом прояву, за місцем і сферою прояву, за фактором формування.

Балабанов В.С. у своєї роботі [3] пропонує доповнити існуючи класифікації конкурентних переваг. Згідно цього доповнення, конкурентні переваги поділяються на ті, що легко копіюються (до них відносяться короткострокові переваги, що забезпечують операційну складову

господарських процесів) і такі, що складно копіюються (довгострокові переваги, що забезпечують стратегічну спрямованість господарських процесів).

Таким чином, в сучасних умовах базова класифікація конкурентних переваг отримала швидкий розвиток, оскільки з підвищенням складності і динамічності ринкового середовища і ускладненням внутрішніх процесів підприємств останні змушені вести пошук нових видів конкурентних переваг та їх джерел.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Портер М. Конкурентное преимущество: Как достичь высокого результата и обеспечить его устойчивость. Москва : Альпина Бизнес Букс, 2005. 715 с.

2. Аксенов П.В. Специфика стратегических конкурентных преимуществ современных промышленных предприятий. *Интернет-журнал «Науковедение».* Том 8. №2 (2016) URL: http://naukovedenie.ru/PDF/48EVN216.pdf (Дата звернення 2021-04-07)

3. Квасникова, В.В., Жучкевич О.Н. Конкурентоспособность товаров и организации. Москва: Инфра - М, 2013. 195 с.

4. Экономическая стратегия фирмы: учебное пособие / под ред. А.П. Градова. 3-е изд., испр. Санкт-Петербург : Спец-Лит, 2000. 589 с.

5. Формирование устойчивых предпринимательских структур в условиях трансформации конкурентной среды: монография / под ред. В.С. Балабанова. М.: Издательство «Элит». 2013. 280 с.

УДК 658

P.Gudz[1], V.Ben [2]
[1] professor, KPSW Bydgoszcz (Polska)
[2] student, National University Zaporizhzhya

RATIO BETWEEN COMPETENCE AND RESPONSIBILITY OF THE EMPLOYEES FROM THE DEPARTMENT OF EDUCATION AND SCIENCE IN ZRSA

The urgency of the problem is determined by the need for a substantial restructuring of education management system and general education institutions in particular, the search for new open and democratic management models, and broad involvement of the public into educational and managerial process. The purpose of the work is to determine the ratio between competence and responsibility of the employees from the Department of Education and Science in Zaporizhzhia Regional State Administration ZRSA.

The object of the research is work organization in the Department of Education and Science in ZRSA. The subject of the research is theoretical and practical methods of the ratio between employees' powers and responsibility during performing tasks. Competence is a set of mission subjects, tasks, powers, rights and responsibilities of a public authority or an official determined by law [1, p. 11]. Responsibility is the duty to perform tasks and ensure their satisfactory solution. Its essence lies in the obligations stemming from the delegation of tasks and powers. These obligations are imposed on higher managers, that is, those who assign tasks and empower them. Responsibility cannot be transferred to other persons and in this way got rid of [2, p. 150].

The Department of Education and Science in ZRSA includes the following departments: Management of pre-school, general secondary, extra-curricular, vocational and higher education; Department of pre-school, general secondary and vocational education; Department of extracurricular, higher education and boarding schools; Department for the coordination of activities of educational institutions and analytical, planning, economic, personnel work; Department of planned-economic work, financial and documentary support; Department of personnel work and coordination of activities of educational institutions. All departments are subordinate to the Director of the Department and Heads of the Department (Table 1-2).

Table 1 - The Competencies and Responsibility of Director of the Department of Education and Science in ZRSA

Competencies	Responsibility
Manages the Department. Provides for approval to the chairman of the regional state administration the Position about the Department, its structure; approves the Position about structural units of the Department. Approves the job descriptions of employees from the Department and distributes duties between them. May be a member of the regional state administration board, the Ministry of Education and Science of Ukraine. Issues orders within his authority, organizes control over their implementation. Appoints and dismisses, in the manner prescribed by the legislation on civil service, civil servants of the Department, assigns ranks of public servants, encourages and brings to disciplinary responsibility.	1. Bears personal responsibility for the organization and results of the Department. 2. Is responsible for the implementation of the tasks entrusted to the Department for the implementation of state policy in the field of education, scientific, scientific and technical innovation, technology transfer, intellectual property.

Table 2 - The Competencies and Responsibility of Heads of the Department of Education and Science in ZRSA

Competencies	Responsibility
Manage the activities of their department, ensure the implementation of tasks assigned to their department. Distribute duties between employees, lead and control their work. Take measures to improve the organization and improve the efficiency of the departments. Carry out the personnel selection. Organize work to improve the professional competence of the department civil servants.	Are responsible in accordance with applicable law for: 1. The level of implementation of educational programs, events, management decisions in accordance with the requirements of current legislation. 2. Disciplinary responsibility defined by labor law. 3. Poor-quality or untimely fulfillment of official tasks and duties, inaction or non-use of the rights granted to him. 4. Violation of the General rules of conduct of a public servant.

Employees from the Department of Education and Science in Zaporizhzhia Regional State Administration while performing their official duties act within the limits of authority determined by law and in accordance with official instructions. They conscientiously perform their duties, comply with the requirements of legislation in the field of preventing and combating corruption, and also constantly improve their professional competence. Over the past five years, there have been no cases of dismissal because of neglecting official duties by employees.

Thus, the ability to take responsibility is an important element of readiness to fulfill their competencies. Employees from the Department of Education and Science in Zaporizhzhia Regional State Administration belong to the category of citizens holding responsible and especially responsible position, and therefore the accompanying attribute of competence (which is equally important) in this case is their responsibility as a guarantee of the fulfillment of their powers in the face of the state and its citizens.

LITERATURE

1. Kulakova E. Competence: concept, subjects, features: [clarification of the concept of competence, definition of the competence of state authorities]. Economy and law. 2014. № 3. P. 11-14.

2. Buko S. Corporate social responsibility as a principle of value-oriented management. Sociology: theory, methods, marketing. 2013. № 2. P.149-158.

УДК 338.984
231

Тельчаров Е.А.[1], Корольков В.В.[2]
[1] студ. гр. ФЕУз-510м НУ “Запорізька політехніка”
[2] канд. екон. наук, доц. НУ “Запорізька політехніка”

ОПТИМІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ CASH-FLOW ПІДПРИЄМСТВА

Ефективність господарчої діяльності підприємства залежить від багатьох складових. Господарча діяльність суб’єкту господарювання безпосередньо пов’язана з фінансовою діяльністю суб’єкту господарювання і рівня фінансового менеджменту. В умовах світової фінансової кризи, наслідки якої ще спостерігаються в Україні, підвищується значення організації внутрішнього самофінансування розвитку підприємства і пошуку його джерел. Формування джерел самофінансування забезпечується чистим грошовим потоком CASH-FLOW. Це зумовлює актуальність досліджень.

У науково-практичній літературі можна зустріти дві основних концепції трактування сутності та класифікації внутрішніх джерел фінансування. Перший підхід зорієнтований на фінансові результати, другий – на рух грошових потоків. Це зумовлено тим, що не завжди доходи та витрати підприємства, відображені в звіті про фінансові результати, збігаються з грошовими надходженнями (видатками) в рамках операційної та інвестиційної діяльності відповідного періоду. З іншого боку, не всі витрати, які враховуються при визначенні фінансових результатів певного періоду, пов'язані з грошовими видатками.

Самофінансування дає змогу розв'язати такі конкретні питання:

- які грошові кошти може мати підприємство в своєму розпорядженні;
- які джерела їх надходження;
- чи достатньо засобів для виконання накреслених завдань;
- яка частина коштів має бути перерахована в бюджет, позабюджетні фонди, банкам та іншим кредиторам;
- як повинен здійснюватися розподіл прибутку на підприємстві;
- як забезпечується реальна збалансованість планових витрат і доходів підприємства на принципах самоокупності та самофінансування.

У разі не ефективного фінансового менеджменту виникають явища, які пов’язані з недостачею обігових коштів на придбання необхідних ресурсів, надлишковим рівнем незавершеного виробництва, зростанням дебіторської і кредиторської заборгованості, не своєчасністю виконання фінансових зобов'язань.

Планування фінансових потоків, їх моніторинг і діагностика фінансового стану є функціями фінансового менеджменту. Це забезпечує

своєчасне виявлення відхилень і прийняття управлінських рішень з фінансового менеджменту по управлінню грошовими потоками на підприємстві.

Дослідження аспектів управління чистим грошовим потоком CASH-FLOW для забезпечення внутрішнього самофінансування на підприємстві має наукове значення для формування методології аналізу і практичне значення в частині підвищення ефективності використання активів підприємства.

УДК 352.075
Татоян В.В.[1], Запорожська Д.С.[2], Корольков В.В.[3]
[1] студ. гр. ФЕУз-310м НУ "Запорізька політехніка"
[2] студ. гр. ФЕУ-317 НУ "Запорізька політехніка"
[3] канд. екон. наук, доц. НУ "Запорізька політехніка"

ОПТИМІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ НА ПРИКЛАДІ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

З 1 січня 2020 року набув чинності новий Виборчий кодекс, тож місцеві вибори відбулись за новими правилами. Депутатів на місцевих виборах обирали за двома системами: партійна пропорційна система та відкриті виборчі списки, а також мажоритарна система. Виборчим кодексом було передбачено, що система відкритих партійних списків діє на виборах до обласних і міських рад у містах з кількістю виборців від 90 тисяч осіб, тоді як депутатів сільських, селищних, районних у містах і міських рад у населених пунктах з кількістю виборців до 90 тисяч осіб обирають за мажоритарною системою (при цьому в одному окрузі можна обрати не одного депутата, а від двох до чотирьох). Право на участь у розподілі депутатських мандатів матимуть лише ті місцеві організації партій, які подолають 5-відсотковий виборчий бар'єр у межах єдиного багатомандатного округу.

Виборча квота – це кількість голосів виборців, необхідних для отримання одного депутатського мандата. Її визначає територіальна виборча комісія наступним шляхом - загальну кількість голосів за ті партії, які здобули від 5% підтримки виборців ділять на кількість мандатів.

Своєю чергою кількість мандатів, на яку ділитимуть кількість голосів виборців для обчислення квоти – це різниця між загальною кількістю місць у раді (в Запорізькій обласні раді 84 місця) та сумарною кількістю так званих гарантованих мандатів для кожної партії, яка пройшла до ради. Ціла частина результату цього ділення й буде виборчою квотою.

Особливістю формування результатів виборчого процесу є подвійна можливість кожного кандидата в депутати бути обраним. Для позитивного результату кандидат в депутати має отримати потрібну кількість голосів, яка перевищує бар'єр. Якщо такий бар'єр не подолано, то голосі виборців зараховуються до загального списку партії.

За підсумками виборчого процесу відповідно квоті кожної партії у першу чергу набувають статус обраного ті кандидати, які мають кількість голосів виборців що перевищує бар'єр. Якщо таких кандидатів не вистачає для заповнення квоти, то інша частина квоти заповнюється кандидатами з загального списку партії за номером черги. Тобто за партійними списками як це було раніше.

За підсумками аналізу результатів виборів було встановлено, що за новою системою, якщо всі голоси розподіляться в основному рівномірно між кандидатами в депутати, то кожен з них не подолає потрібний бар'єр і не пройде до ради за кількістю голосів. Як наслідок, всі голоси підуть на список. Тому до Облради зайдуть в основному кандидати в депутати за списком від партій, а не за кількістю голосів.

Таким чином нова система виборчого процесу потребує подальшої оптимізації.

СЕКЦІЯ «МАРКЕТІНГ ТА ЛОГІСТИКА»

УДК 334.25:378.1:504.06
Онуфрієнко Н.Л.
старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ «ЗЕЛЕНОГО ОФІСУ» У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

На сучасному етапі розвитку суспільства, багато зарубіжних та українських компаній цікавиться та впроваджують у життя положення концепції «Зеленого офісу», та досягають певних істотних результатів у зниженні негативного впливу діяльності своїх компаній на навколишнє середовище та сприяють раціональному використанню ресурсів.

Концепція «Зеленого офісу» була розроблена WWF Фінляндії у 2002 році. «Зелений офіс» повинен відповідати певним правилам та критеріям оцінки їх дотримання згідно стандарту, що є універсальним, тобто його можна застосовувати для підприємств, установ, організацій будь-якої форми власності та масштабів. Національний технічний комітет стандартизації ТК 82 «Охорона довкілля» на основі критеріїв систем оцінки будівель і споруд LEED, BREEAM, DGNB та кращих практик впровадження концепції «Зелений офіс», що є визнаною на міжнародному рівні, розробив відповідний стандарт у 2012 році [1].

Програма управління організацією «Зелений офіс» базується на концепції 3 R: «Reduction» – зменшувати (споживання води, електричної енергії, паперу та інших природних ресурсів); «Recycle» – повторно використовувати (повторна переробка матеріалів або відходів); «Replacement» – змінювати (закуповувати товари та послуги, що мінімізують вплив на природне середовище, пропагувати культуру більш ефективного використання транспорту в ділових та особистих поїздках тощо).

Піонерами у впровадженні програми «Зеленого офісу» або «Green Campuses» у вищому навчальному закладі були кращі університети США. Головною метою цих програм було зниження енергоспоживання за рахунок реалізації організаційно-технічних та освітніх заходів з енергозбереження та енергоефективних технологій, формування у студентів, викладачів та персоналу університетів звичок енергоощадної поведінки. Також і європейські вищі навчальні заклади впроваджують програми «Зеленого офісу» [2].

Отже, впровадження концепції «Зеленого офісу» у вищому навчальному закладі дозволить більш раціонально використовувати ресурси, потрібні для роботи установи. Використовуючи положення концепції «Зеленого офісу»

можна отримати певні економічні переваги та вигоди від раціонального використання ресурсів: електроенергії, води, паперу, відмови від одноразових речей і т. д. Для того, щоб почати економити ресурси, менеджменту вищого навчального закладу необхідно переглянути порядок роботи установи, звички її співробітників та здобувачів вищої освіти, їх ставлення як до ресурсів, так і до навколишнього середовища, намагатись впроваджувати належні зміни. Можна розпочати, наприклад, з налаштування персональних комп'ютерів на «сплячий» режим, вимикати електроприлади з мережі; робити повторну заправку відпрацьованих картриджів і використовувати двосторонній друк; закуповувати екологічно марковану продукцію, наприклад «пластик, придатний до переробки», «вторинна переробка», «підлягає компостуванню», а також маркування, що підтверджують відповідність добровільним екологічним стандартам. Необхідно впроваджувати та розвивати нові системи поводження з відходами, що також буде сприяти формуванню усвідомленого, раціонального ставлення співробітників та здобувачів вищої освіти до природних ресурсів. Започатковувати акції зі збору різноманітних відходів, що буде також підвищувати інтерес до проблеми роздільного збору відходів. Допомагати тим, хто не знає, куди подіти непотрібний одяг. Проекти можуть бути спрямовані на просування ідеї розумного споживання («zero waste») за допомогою продовження життя старих речей.

Таким чином, «Зелений офіс» у вищому навчальному закладі дозволить створити сприятливі умови для роботи та навчання, скоротити число днів непрацездатності, знизити «плинність» кадрів, працівники та здобувачі вищої освіти ставитимуть перед собою певні задачі, братимуть участь у збереженні та економії ресурсів. Головною метою різноманітних екологічних заходів може стати формування єдиної команди, покращення стосунків між колегами, та формування у здобувачів вищої освіти соціальної відповідальності перед навколишнім середовищем як елемента виховної роботи. «Зелений офіс» є одним із перспективних напрямів з ресурсозбереження, що дозволяє зменшити негативний вплив вищого навчального закладу на навколишнє середовище, здоров'я людей та підвищити імідж установи. «Зелений офіс» є частиною екологічного менеджменту та маркетингу для вищого навчального закладу та ідеальним інструментом для успішного та сталого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Навіщо підприємствам «Зелений офіс» та як позбутися просто «зелених» декларацій? ECOBUSINESS GROUP : веб-сайт. URL: https:// ecolog-ua.com / news/ navishcho - pidpryyemstvam - zelenyy - ofis - ta - yak - pozbutysya-prosto-zelenyh-deklaraciy (дата звернення 05.04.2021).

2. Сафіуліна К.Р., Колієнко А. Г., Тормосов Р. Ю. Енергозбереження в університетських містечках : посібник для студентів вищих закладів освіти. Київ : ТОВ «Поліграф плюс», 2010. 328 с.

УДК 331.101
Павлішина Н.М.[1], Павлова В.В.[2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-417 НУ «Запорізька політехніка»

КОМУНІКАЦІЙНА ПОЛІТИКА ПРАТ «ЗАПОРІЗЬКА КОНДИТЕРСЬКА ФАБРИКА»

Комунікація є смисловим аспектом соціальної взаємодії, однією із найбільших загальних характеристик будь-якої діяльності, включаючи управлінську.

Маркетингова комунікаційна політика являє собою нову форму політичної, наукової, організаційної і технічної сили в суспільстві, за допомогою якої організація включається у зовнішнє середовище, здійснюється обмін думками або інформацією для забезпечення взаєморозуміння [1]. Тож вона є перспективним напрямом дій підприємства, спрямованим на забезпечення взаємодії з усіма суб'єктами маркетингової системи з метою задоволення потреб споживачів і отримання прибутку.

Аналізуючи практику реалізації маркетингової політики комунікацій на підприємствах, зроблено висновок, що ієрархія елементів комунікаційного комплексу може змінюватися в межах загальної комунікаційної програми залежно від ситуації на споживчому ринку та у залежності від поточної конкурентної позиції підприємства.

Дослідження положення ПрАТ «Запорізька кондитерська фабрика» (далі ПрАТ «ЗКФ») [2; 3] дозволило виявити, що компанія утримує помітні позиції на регіональному ринку солодощів, однак спостерігається спад та застій у діяльності, зокрема через слабку відомість про пропозицію фабрики.

Відмічено, що асортимент ПрАТ «ЗКФ» налічує більше 150 найменувань кондитерських виробів (шоколадні та карамельні цукерки, солодкі плитки, печиво, вафлі халва) [3] розподіл яких організовано в основному через оптових покупців. Є можливість зробити замовлення у менеджера, для підприємств з якими укладено домовленості, або через Інтернет-сторінку. Роздрібний формат торгівлі представлено невеликим кіоском, що розташований безпосередньо біля фабрики (варто зауважити, що там продається продукція інших виробників). Фірмового магазину для

продажу продукції фабрики під торговою маркою «ЗКФ», який би привертав більшу аудиторію покупців наразі немає.

Через те, що компанія приділяє не достатню увагу рекламі продукції, споживачі зайвий раз й не згадають про товар ПрАТ «ЗКФ», як наслідок, продажі є низькими. Безпосередньо це стосується й ділових партнерів фабрики, які будуть порівнювати її з іншими підприємствами, та можуть віддавати перевагу зі співпраці з ними їх через більш налагоджену та потужну систему комунікацій.

Необхідно створити статтю рекламних цільових затрат та обрати з різних варіантів маркетингових заходів найефективніший та найвигідніший для ТМ «ЗКФ». Наприклад, забезпечити просування торгової марки у різних мессенджерах та соціальній мережі Facebook. Сьогодні найбільш ефективним методом реклами є розкручена сторінка в Instagram. Якщо б керівництво ПрАТ «ЗКФ» звернулось би до фахівця в справі SMM та просування у мережі Інтернет, який би зробив якісний акаунт, то це гарантовано б відбилось на добробуті фабрики. Окрім єдиного посилу у комунікаційній політиці, варто використовувати єдину мову, відповідно до нинішніх законодавчих канонів. Тож рекламні звернення, акаунти та сторінка ПрАТ «ЗКФ» має вестись українською мовою.

Іншим засобом комунікацій може стати зовнішня реклама. Наразі у м. Запоріжжя банери ТМ «ЗКФ» можна побачити лише у двох районах міста, розташовані вони на супермаркетах «Апельмон» та «Економ». Це торгові точки в яких найчастіше можна зустріти дану продукцію. Також виявлено поодинокі плакати у роздрібних магазинах та фірмові цінники. Ефективною є транспортна реклама, та через політику органів влади її не використовують.

Важливим елементом комунікаційної політики ПрАт «ЗКФ» як учасника промислового ринку є стимулювання співробітників. На підприємстві воно складається лише з матеріальної частини – заробітної плати, % від продажів, виконання пріоритетів та плану продажів. До того ж на підприємстві лише один спеціаліст – маркетолога, який виконує ряд інших обов'язків не пов'язаних з цією діяльність. Наразі на фабриці відсутній ефективний інформаційний обмін, працівники мають неоднаковий рівень знань, мають неоднорідну мотивацію до праці. Це безумовно впливає на ефективність комунікаційного розвитку фабрики.

Отже, комунікаційна політика на фабриці «ЗКФ» знаходиться на невисокому рівні, ефективність її знижена через неточне формулювання повідомлення, неуважність, малоефективну роботу над просуванням торговельної марки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балабанова Л.В. Маркетинг : підручник. Київ : Знання-Пес,2004. 645с.

2. Загальнодоступна інформація база даних Smida. URL: https://smida.gov.ua/db/prof (дата звернення 10.03.2020).

3 Офіційний сайт ПрАТ «Запорізької кондитерської фабрики». URL: http://zkf.ua/ (дата звернення 15.03.2020).

УДК 339

Кочнова І. В.[1], Волобуєва І.В.[2]
[1] старш. викладач НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-417 НУ «Запорізька політехніка»

АСОРТИМЕНТНІ ТРАДИЦІЇ ПРАТ «ЗАПОРІЗЬКА КОНДИТЕРСЬКА ФАБРИКА»

Виробництво кондитерських виробів є одним з найбільш інвестиційно-привабливих секторів харчової промисловості. Протягом останніх років на ринку спостерігається тенденція до збільшення виробництва високорентабельних видів кондитерської продукції та зменшення кількісних обсягів виробництва. Дана ситуація спричинена насиченням ринку та значними інвестиціями виробників у розвиток виробництва. Асортимент кондитерських виробів включає безліч найменувань готової продукції, основні з них – це шоколад, карамель, вафлі, печиво, драже, карамелева глазур, мармелад, цукерки та інші залежно від спеціалізації підприємства.

«Запорізька кондитерська фабрика» (аббр. «ЗКФ») – підприємство в місті Запоріжжя, засноване в 1945 р. У 2000 р. змінила організаційно-правову форму на ПрАТ. У 2014 р. компанія Compagnie Cosmopolitaine De Finance (Люксембург) продала 24,5% акцій «Запорізької кондитерської фабрики» Solana Solutions (Британські Віргінські острови).

Сьогодні ПрАТ «ЗКФ» випускає три основні номенклатурних групи товарів:

- борошняні кондитерські вироби;
- цукристі вироби, що містять какао;
- цукристі вироби.

Кількість асортиментних груп, що випускаються фабрикою, свідчить про значну широту товарної номенклатури. У той же час фабирка може запропонувати кілька варіантів кожного з наявного найменування товару, що свідчить про глибину товарного асортименту. Так виробництво товарів ПрАТ «ЗКФ» має приблизно середню глибину товарного асортименту, а це свідчить про те, що ці товари не в повному обсязі задовольняють потреби споживачів і дають можливість іншим виробникам зайняти цю нішу.

Етап життєвого циклу більшості товару «ЗКФ» – зрілість, тобто обсяги збуту стабілізуються як і прибуток, а ринок є насиченим. Незважаючи на переважання граційних найменувань у асортименті, є і новинки. Наприклад, на замовлення покупця з Іраку розроблено, введено та виготовлено нову продукцію «Вафлі зі смаком пломбіру, йогурту, халви». Вафлі фасовані у шоу бокси, а відтак мова йде про нову упаковку для традиційно-інноваційного товару, тому можна зробити висновок, що даний товар знаходиться на стадії розвитку.

ПрАТ «ЗКФ» потрібно дещо модернізувати свою продукцію, а також стимулювати збут за рахунок реклами, акцій та різноманітних заходів реалізації, для того щоб впевнено закріпитися на даному ринку. При цьому акцент робити на збереженні традицій та впровадженні інновацій.

На ПрАТ «ЗКФ» функціонує інтегрована система менеджменту якості, що відповідає міжнародним стандартам ISO 9001:2000 і HACCP (системи безпеки харчових продуктів). Наявність у компанії системи якості, сертифікованої на відповідність цим загальновизнаним світовим стандартам, говорить про її конкурентоспроможність і підтверджує прагнення колективу постійно піднімати рівень якості й безпеки продукції, що випускається.

Варто наголосити на збільшенні ролі упаковки у товарній політиці фабрики, як про критерій розвиненості ринку. Тобто, для успіху у споживача просто якості товару вже не достатньо. Необхідне просування продукту, і одним з найбільш ефективних способів цього є створення фірмової упаковки.

Звернути увагу треба й на дизайн упаковки, тому що наявна упаковка дуже застаріла, виглядає непривабливо для багатьох категорій споживачів та навіть здешевлює та спрощує товар, що негативно впливає на попит. Наприклад, цукерка упакована в яскраву обгортку сучасного дизайну буде більш привабливою в очах покупців. Те ж саме стосується й наборів цукерок в художній коробці. Попитом користуються лише «Чарівне Запоріжжя» та «Козацька Січ», що купуються здебільшого в якості сувеніру. Тому для охоплення нових груп цільових споживачів рекомендується розробити новий дизайн більшості коробок - сучасний та більш преміальний.

Спостереження в магазинах привели до висновку, що ПрАТ «ЗКФ» продає свою продукцію у великій фасовці, порівняно з конкурентами, наприклад, 500 г, що є не актуальним на ринку. Внаслідок цього ціна товарів сприймається як вища. Тож з метою підвищення попиту, пропонується зробити меншу фасовку товару, наприклад, 180, 200 г, що є більш актуальним в наш час. За рахунок цього ціна за упаковку ПрАТ «ЗКФ» буде нижча, ніж у конкурентів, тому що за собівартістю цукерки підприємства дешевші. Цукерки, що випускається це здебільшого праліне з кондитерською глазур'ю, тож не можуть конкурувати з шоколадними цукерками провідних виробників кондитерських виробів.

Аналіз ринку кондитерських виробів свідчить, що у сучасних умовах «ЗКФ» повинна орієнтуватися на використання стратегії інтенсивного розвитку через розширення їхнього товарного асортименту із використанням оригінальних смаків кондитерських виробів або додатків до них, пропонування на ринку якісніших та екологічних продуктів, забезпечення пропозиції товарів у привабливішій упаковці.

УДК 659
Кочнова І. В.[1], Анайко К.С.[2]
[1] старш. викладач НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-410 НУ «Запорізька політехніка»

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ НА МОЛОДЬ

Реклама в XXI столітті стала одним із системоутворюючих чинників розвитку суспільства, що мають вплив як на різні суспільні структури, так і на конкретних членів суспільства.

Молодь − соціально-демографічна група, відокремлена на основі сукупності вікових характеристик і особливостей соціального стану. Молодість як етап життєвого циклу біологічно універсальна, але її конкретні вікові рамки, пов'язаний з ними соціальний статус і соціально-психологічні особливості мають соціально-історичну природу і залежать від суспільного ладу, культури та властивих суспільству закономірностей соціалізації.

В Україні відповідно до Закону «Про рекламу» соціальною рекламою є «інформація будь-якого виду, розповсюджена в будь-якій формі, яка спрямована на досягнення суспільно корисних цілей, популяризацію загальнолюдських цінностей і розповсюдження якої не має на меті отримання прибутку» [1].

Дослідження феномену соціальної реклами [2] дозволяє відмітити, що велика частина респондентів визнають, що соціальна реклама на них вплинула, причому вона змінила поведінку і думки, але не звички. Найефективнішою виявилася соціальна реклама, пов'язана з рухом на дорогах, так само дуже корисна реклама про COVID-19, здоров'я, екології та боротьби з шкідливими звичками. Саме соціальна реклама вона підштовхує молодь до усвідомлення і вирішення проблем. Її вплив проявляється в двох напрямках: як дієвий інструмент формування морально-етнічних цінностей та як метод переконання, є більш об'єктивним методом, апелюючи до аналітичного мислення, де присутня логіка, достовірність і правдивість інформації.

За допомогою використання технології переконання людей без примусу, що підпадають під вплив, і в результаті чого споживач погоджується прийняти запропоновану інформацію. Стосовно до соціальної реклами можна сказати, що чим вище соціальні потреби особистості, тим ефективніше діє спосіб переконання. Буває, що переконливі аргументи реклами суперечать системі цінностей людини, поглядам на життя, що склалися під впливом повсякденного досвіду. Хоча логічно правильні висновки з правильних посилок спростувати неможливо, можна тільки якось емоційно або скептично до них поставитися.

Слід зазначити, що молодь набагато більш оптимістично дивиться на можливість застосування соціальної реклами в якості інструменту формування цінностей. Молоді люди вважають даний вид реклами ефективним засобом в боротьбі за моральні норми, тоді як серед старшого покоління цієї точки зору дотримуються незначна кількість респондентів. Проте люди різного віку відзначили, що соціальна реклама може виступати регулятором суспільних цінностей і може впливати на формування моральних норм і цінностей сучасної молоді.

Соціальну рекламу можна вважати ні самостійною, ні самодостатнім елементом маркетингу. Вона, впливаючи на психологію споживача, є одним з основних елементів комплексу заходів, зусиль, які допомагають досягти конкретних суспільно значущих цілей.

Недоліком реклами соціального спрямування є те, що її результати важко передбачити наперед. Її наслідки можуть проявитися як найближчим часом, так і в наступному поколінні, оскільки цей вид комунікації формує не миттєву одноразову дію, а стійку, тривалу соціально значиму поведінку.

Таким чином, соціальна реклама виконує особливу роль в залученні молодого покоління до громадської діяльності. Молодь легко піддається впливу, в тому числі впливу реклами. В одних випадках при цьому у молоді формуються позитивні соціальні цінності, в інших – негативні. При цьому суспільно важливим є формування позитивних соціальних цінностей. Звідси, привертає до себе соціальна реклама, вона здатна стати потужним чинником. Необхідно знайти способи вплинути на свідомість підлітків соціологічними методами і психологічними прийомами.

Соціальна реклама об'єднує, впливає на більшість, зміцнює зв'язки між різними соціальними групами, сприяє формуванню бережливого ставлення до національних традицій та природної спадщини тощо. Вона відповідає на питання, яким чином молодь може долучитися до певної соціально значимої справи, і пропонує кілька варіантів дій: зроби так само, допоможи іншим, розкажи, як можна допомогти іншим.

Отже, соціальна реклама – це популяризація та моральне заохочення до моделей поведінки, які за масового відтворення дадуть соціально-бажані

результати. Її поява є закономірним результатом еволюції суспільних відносин. Соціальна реклама є окремим видом комунікації, який постійно розвивається, виконуючи свою головну функцію – зробити світ кращим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про рекламу» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text

2. Аналітичне дослідження: соціальна реклама в Україні. Інститут масової інформації. URL: https://imi.org.ua/monitorings/analitychne-doslidzhennya-sotsialna-reklama-v-ukrajini-i28346

УДК 339.13

Борисенко О.Є.[1], Голуб В.О.[2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-417, НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ ТА ПРОСУВАННЯ ТОВАРНОЇ МАРКИ НА ПРОДОВОЛЬЧОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Продовольчий ринок України сьогодні характеризується значною насиченістю товарами різних груп харчової спрямованості. Велика частка продовольчих товарів виробляється різними суб'єктами господарювання та мають майже однакові споживчі властивості та якісні характеристики. В таких умовах для завоювання уваги споживача та формування конкурентних переваг доцільно використовувати елементи нецінові конкуренції до яких належить створення та просування власної торгової марки.

Торгові марки мають велике значення для просування товарів, оскільки від цього залежить стійкість положення фірми на ринку та стають основним фактором її конкурентоспроможності не лише на національному, а й світовому ринку. Виходячи з визначення «товарний знак» - це позначення, яке одночасно є символом, словом, предметом або концепцією за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів і послуг інших.

Досвід іноземних організацій показує, що в існуючих конкурентних умовах йде боротьба торгових марок, а не товарів, за їх місце у свідомості споживачів. Товари без марок поступаються своїми позиціями на ринку у різних товарних категоріях, при цьому серед українських покупців більшості товарних груп також збільшується кількість споживачів, що готові купувати марочні товари.

Поетапно виділяють основні засади розробки торгової марки:

1. Насамперед проводиться SWOT-аналіз конкурентного середовища, цільової аудиторії, переваг та недоліків.

Розробка торгової марки починається з аналітичного етапу. Аналіз ринку, в тому числі конкурентного середовища, а також цільової аудиторії і її переваг, допомагає нам визначити очікування споживачів і на цій основі сформулювати ідею бренду, обіцянку, закладене в ньому.

2. Пропонуються і обговорюються основні компоненти товарного знаку: текст, символ, слоган і ін.

Система візуальної ідентифікації включає в себе те, що відноситься до дизайну торгової марки, а саме: товарний знак (логотип), фірмовий стиль, упаковку, рекламні та поліграфічні матеріали, розробку сайту і інші візуальні атрибути бренду. Всі елементи дизайну бренду дозволяють створити цілісний візуальний образ, який допоможе споживачам ідентифікувати цю торгову марку.

3. Розробляються кілька варіантів майбутнього торгового знаку.

4. Перевіряється унікальність нової марки.

5. Товарний знак реєструється у відповідній формі.

6. Підбирається найбільш підходяща стратегія просування бренду на ринку.

У результаті повинна вийти унікальна, не схожа на інші концепція. Торгова марка легко зможе підкорити цільову аудиторію і перейти в розряд «бренд», якщо її просуванням буде займатися рекламне агентство.

Зростаюче значення торгових марок у бізнесі є наслідком посилення конкуренції між компаніями, що ведуть бізнес у більш ніж одній країні. Торгові марки використовуються, щоб полегшити споживачам ідентифікувати самі товари, послуги, якість та вартість. Торгова марка може розглядатися як засіб, що використовується виробниками для залучення клієнтів. Оскільки власне ім'я особи ідентифікує та відрізняє його від інших осіб, знак виконує основну функцію ідентифікації джерела.

Найпоширенішим методом просування є традиційний метод FMCG-маркетингу. Реклама на ТБ і на радіо, гучні розпродажі, постійне планування того, як і де розміщувати товар в магазинах мережі в залежності від пори року і так далі, - все це незмінно присутня в маркетингової стратегії компанії.

Дизайн власної торгової марки повинен розроблятися компанією з урахуванням специфіки товару і особливостей діяльності самої фірми. Він може використовувати деякі елементи існуючого фірмового стилю або бути незалежним від корпоративного оформлення компанії-виробника.

При просування на український продовольчий ринок нової торгової марки суб'єкту господарювання необхідно:

- по-перше, визначити яким чином він зможе привернути увагу споживача та змінити його ставлення до нової марки;

- по-друге, на основі проведеного дослідження споживачів розробити таку рекламну кампанію, що буде формувати відповідний імідж товару та компанії в цілому;

- по третє, проводити заходи по стимулюванню збуту, генеруючи відповідне сприйняття до товарної марки.

- по-четверте, вистежувати зміни на продовольчому ринку та оцінювати сприйняття нової товарної марки споживачами.

Отже, у ринкових умовах торгівельна марка є одним із аспектів, що впливає на конкурентоспроможність та цінність бізнесу. Збалансована стратегія розвитку, правильна асортиментна політика, зміцнення бренду допомагає зберегти міцні ринкові позиції керівництва компанії та залучити нових клієнтів та інвесторів.

УДК 658.8:504.06
Онуфрієнко Н.Л.[1], Павлова В.В.[2]
[1] старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-417 НУ «Запорізька політехніка»

ЕКО-ПАКУВАННЯ В СИСТЕМІ ЕКОЛОГІЧНОГО МАРКЕТИНГУ

Виробники, продавці та покупці обмінюються через пакування певною інформацією, так би мовити «ведуть бесіду між собою» за допомогою різноманітних образів, символів, стилів. Виробник товару або посередник мають певною мірою відповісти на наступні запитання, розробляючи нову еко-пакування: наскільки проект упаковки відповідає сутності товару, його ціні та іміджу; привертатиме упаковка увагу споживача; зберігатиме упаковка товар від пошкодження; полегшуватиме упаковка роботу продавця не тільки за умови його пересування, а і як засіб миттєвої комунікації покупця з товаром; достатньо проект упаковки відрізняється від упаковки аналогічних товарів конкурентів; проявляється екологічність пакування при використанні та утилізації, відсутнє еко-деструктивний вплив на довкілля тощо.

Польська дизайнерка Мая Сжипек запропонувала креативну та екологічну упаковку із сухої скошеної трави для яєць «Happy eggs». Пакування є стійким та за своїми характеристиками не поступається звичайній картонній упаковці. Еко-пакування із сіна має багато переваг: по-перше, це є візуальною комунікацією (незвичне та стильне рішення); по-друге, це є екологічність пакування (сіно – природний поновлюваний матеріал та його використання корисне для підтримки балансу в навколишньому середовищі).

Канадський студент розробив креативну концепцію екологічної банки для меду, яка виготовлена зі 100% бджолиного воску. Кришка для банки вироблена з дерева. Поширеною практикою є використання воску як матеріалу для виготовлення пакування, що є символічним, екологічним та привертає увагу з боку покупця.

Каліфорнійський винний бренд «Truett-Hurst» випустив напій у паперовій пляшці, що створена за концепцією «GreenBottle», що була запропонована дизайнером Кевін Шоу з агентства «Stranger & Stranger». «GreenBottle» виготовлена у формі пляшки з пресованої паперової маси та вакуумного пластикового вкладиша всередині. Обидві частини пакування цілком придатні до переробки (після використання вмісту пляшки, її паперову частину необхідно відділити від пластикової, згорнути і здати в пункт переробки).

Португальська студія «Rita Rivotti» розробила концепцію для бренду Tyto Alba, зробивши наголос на його екологічному іміджі. Головним акцентом концепту стала упаковка для пляшки з вином, що була виготовлена з дерева та мала круглий отвір посередині, перетворюючи її з коробки для пляшки на справжню шпаківню для пташок.

Американська компанія з виробництва доглядової косметики «Pangea Organics» вирішила допомогти довкіллю (щороку у світі вирубують понад 90 мільйонів дерев, щоб виготовити пакування для продуктів) і створила упаковку, яка збільшує кількість дерев. «Pangea» випускає органічне брускове мило в цілком екологічному контейнері (пакування створюють із пресованого переробленого паперу та води, але додають у суміш насіння ялинових дерев, тобто контейнер зі звичайної екологічної упаковки перетворюється на справжню розсаду) [1].

Авторка дизайну пакування для косметики OCN Лара Крензингер запропонувала виготовляти його із переробленого пластику, що був піднятий з дна океану. Назва бренду OCN — і океан як джерело корисних властивостей косметики, і як той, кому потрібна допомога [2].

За умов переходу України до економіки замкнутого циклу, що припускає собою діяльність, яка забезпечує розумне повторне використання, відновлення або переробку витратних матеріалів та сировини, еко-пакування все більше знаходить своє застосування у різних господарських сферах та галузях промисловості – використання в транспортній тарі для овочів, фруктів, ягід гофрованого картону. Однією з важливих властивостей гофрованого картону є відповідність екологічності, тому що гофрокартон виготовляється з вторинної сировини макулатури та підлягає утилізації шляхом повторної переробки [3].

Таким чином, еко-свідомість як виробника, так і споживача є одним із глобальних трендів: для виробників репутація eco-friendly стає однією із

можливостей поглибити лояльність або залучити нових клієнтів, тому дизайн пакування перестає бути лише візуальною привабливістю обгортки, споживачі все частіше звертають увагу на матеріал, з якої виготовлено пакування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Екологічний дизайн: 5 варіантів упаковок. *Bazilik* : веб-сайт. URL: https://bazilik.media/ekolohichnyj-dyzajn-5-variantiv-upakovok (дата звернення 05.04.2021).

2. Дизайн - підбірка еко свідомих пакувань. 9 «голих», органічних та інших eco-friendly рішень. *Telegraf* : веб-сайт. URL: https://telegraf.design/ dyzajn-pidbirka-ekosvidomyh-pakuvan (дата звернення 05.04.2021).

3. Еко пакування: складова частина циркулярної економіки. *Публічне акціонерне товариство «Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат»* : веб-сайт. URL: https://zhkpaper.com/eko_pakuvannya (дата звернення 05.04.2021).

СЕКЦІЯ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, ОЛІМПІЙСЬКІ ТА НЕОЛІМПІЙСЬКІ ВИДИ СПОРТУ»

УДК 796
Атаманюк С. І.
канд. наук з фіз. виховання і спорту, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ФАКТОРИ, ЯКІ ВИЗНАЧАЮТЬ ЕФЕКТИВНІСТЬ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Одним із найважливіших завдань, котрі поставлені перед системою фізичного виховання у ЗВО України, є зміцнення здоров'я і підвищення рівня загальної і спеціальної професійно-прикладної фізичної підготовленості студентської молоді, сприяння оволодінню навичками і вміннями самостійно використовувати засоби фізичної культури і спорту в повсякденному житті для підтримки високої працездатності і відновлення організму.

Рухова активність складається із рухів, які є однією із необхідних умов життя. Вона підвищує працездатність, покращує здоров'я, забезпечує різнобічний гармонійний розвиток, функціонування серцево-судинної, дихальної, гормональної та інших систем організму, активізує нервово-м'язовий апарат і механізми передачі рефлексів з м'язів на внутрішні органи.

Фізична підготовка – один із найважливіших параметрів, що характеризують стан рухової активності. За останні роки виявлена тенденція зниження рівня функціонального стану та фізичної підготовки студентів. До зниження рівня фізичного стану призводять неможливість регулярних занять у платних секціях. Отже, для абсолютної більшості студентів основною формою систематичних і організованих занять фізичними вправами залишаються заняття з фізичного виховання у ЗВО.

У зв'язку з цим студенти віддають перевагу заняттям різними видами рухової активності, що свідчить про широке коло фізкультурно-спортивних інтересів студентів. Виявлені фізкультурно-спортивні пріоритети студентів слід враховувати при розробці змісту фізичного виховання у вищому навчальному закладі. Біля 40% студентів не були залучені до регулярних занять фізичним вихованням до вступу в університет. Рухова активність не ввійшла до режиму основної діяльності і відіграє роль додаткового факту стосовно навчання, побуту, розваг.

Недостатній рівень фізкультурної освіти студентів, що виявляється в нечітких уявленнях про сутність здоров'я і здорового способу життя, про роль рухової активності у формуванні здорового способу життя є резервом для подальшого удосконалення організації і змісту фізичного виховання студентів у вищих навчальних закладах.

Прагнення розробити ефективну систему фізичного виховання студентів, індивідуалізувати заняття стало можливим тільки при урахуванні багатьох факторів оцінки - фізкультурної освіти, характеру попередньої рухової активності, самооцінки стану здоров'я і фізичної підготовленості.

До зовнішніх факторів відносяться умови життя, матеріальне забезпечення, спосіб життя, знання в області фізичної культури та спорту, організація фізичного виховання, умови навчання у ЗВО, режим рухової активності, відношення батьків, відношення мікросередовища, преса, телебачення, вплив загальноосвітньої школи.

Внутрішні особистісні фактори з однієї сторони відображають вплив зовнішніх факторів та можуть оцінюватися як реакція особистості у вигляді мотиву діяльності, зацікавленості, переконливості та, в той же час, виступають як самостійний фактор, який впливає на відношення до зовнішніх умов, тією або іншою формою індивідуальної відповідної реакції в залежності від спрямованості особистості, рівня домагань, соціотипу, типу темпераменту.

У кожного студента фізкультурно-спортивна діяльність формує домінуючі потреби, інтереси, цінності, орієнтації. Наявність таких домінант не тільки спонукає студентів до активних занять фізичними вправами і спортом, але й формує їх спрямованість, внутрішньо духовно збагачує та активізує їх рухову активність.

Завдяки інтегративній функції світогляду у свідомості студентів узагальнюються знання, навички і набутий досвід, що дозволяє їм правильно орієнтуватися в соціальних цінностях, виробляти особисті й суспільні ідеали, формувати актуальні та стратегічні цілі. Все це забезпечує особистості студента можливість реалізувати цілеспрямовану діяльність щодо задоволення своїх потреб, формувати й реалізовувати активну життєву позицію.

Для підвищення ефективності фізичного виховання у ЗВО необхідно створити умови для індивідуалізації навчального процесу, урізноманітнити форми проведення навчальних занять і позанавчальної роботи, надати студентам свободу вибору засобів фізичного виховання, а також включити їх в спільне управління спортивно-масовими і фізкультурно-оздоровчими заходами.

УДК 799.31
Ванюк О.І.
канд. наук. з фіз. виховання та спорту, старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

РОЛЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Фізична культура, будучи однією з граней загальної культури, багато в чому визначає поведінку людини на виробництві, в навчанні, в побуті, в спілкуванні. Розвиток фізичної культури і спорту - одне з найважливіших доданків сильної соціальної політики, яка може забезпечити реальне втілення в життя гуманістичних ідеалів, цінностей і норм, відкрити широкий простір для виявлення здібностей людей, задоволення їх інтересів і потреб.

Існує необхідний і достатній рівень фізичної активності людини, що характеризується загальними показниками раціонального змісту, структури і використання активного рухового режиму. Цей рівень визначається анаболічним відновленням після активної трудової діяльності, при якому відбувається збільшення і накопичення пластичних і енергетичних ресурсів організму, підвищують його потенціал і працездатність.

Регулярне фізичне тренування, підвищений руховий режим у людей різного віку сприяють підвищенню функціональних можливостей організму, поліпшенню здоров'я. Особливо це проявляється в осіб, професійна діяльність яких має малорухливий характер, не вимагає фізичних напружень, а також у немолодих людей.

Фізична культура може стати елементом способу життя людей, стати невід'ємною частиною культури лише тоді, коли людське тіло усвідомлюється суспільством, групою, індивідом як деяка цінність або самоцінність, як об'єкт соціально та індивідуально значимого характеру. А формування ФК і міцних навичок здорового способу життя людини зумовлюється вирішенням комплексу п'яти груп завдань:

1) Формування духовної сфери особистості.

2) Зміцнення здоров'я, засвоєння правил і норм ЗСЖ, підвищення опірності організму несприятливих факторів зовнішнього і внутрішнього середовища за рахунок повного збереження механізмів гомеостазу.

3) Фізичне (точніше фізкультурний) освіту учнів, що включає формування спеціальних знань в області ФК; вдосконалення координаційних здібностей і розширення рухового досвіду в трьох площинах простору і в різних умовах опори.

4) Удосконалення тих функціональних властивостей або кондиційних можливостей, які визначають успіх рухової діяльності.

5) Фізичний розвиток, формування основних тотальних розмірів, маси, пропорцій, конституції тіла, правильної постави, попередження плоскостопості і т. п.

У державних навчальних програмах по ФК для учнівської молоді все замикається на рівні фізичної підготовки. Відсутня вказівка на необхідність формування ЗСЖ, т. с. вміння правильно харчуватися, дотримуватися режиму дня, застосовувати гігієнічні і гартують процедури, обирати для конкретного випадку правильний комплекс вправ, визначати раціональну послідовність і дозування їх виконання і багато інших компонентів ФК.

Узагальнюючи сказане, слід зробити висновок, що ФК сприяє досягненню і збереженню міцного здоров'я, високою і стійкою загальної і спеціальної працездатності, надійної резистентності і лабільною адаптації до мінливих і складних умов зовнішнього середовища проживання. ФК допомагає формуванню й дотриманню корисного для здоров'я раціонально організованого режиму трудової та побутової діяльності, забезпечують необхідну і достатню рухову активність, а також активний відпочинок, тобто раціональним руховий режим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.Круцевич Т. Ю. Методы исследования индивидуального здоровья детей и подростков в процессе физического воспитания / Т. Ю. Круцевич. учеб. пособие. Киев: Олимпийская литература, 1999. - 232 с.

2. Маринчук П. І. Корекція фізичного стану студентів спеціальності «Музичне мистецтво» в процесі професійно-прикладної фізичної підготовки / П. І. Маринчук, дис... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02, ВДПУ. НФВСУ. -Вінниця, 2018. - 290 с.

УДК 796. 022
Гавриленко В. В.
викл. НУ Запорізька політехніка

ВИКОРИСТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ УЯВЛЕНЬ ПРИ НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ БОЙОВИМ МИСТЕЦТВАМ

Техніка прийомів бойового мистецтва являє собою складно координовані рухи навчання, що відіграє важливу роль у становленні професійних навичок студентів. Однак при використанні традиційних систем навчання, у даному випадку, не завжди вдається отримати позитивний результат тому, що процес навчання відбувається за спеціально заданою програмою, що розрахована на середній рівень підготовки. Саме тому, традиційно використовується метод спроб та помилок: початківець

неодноразово намагається виконати той чи інший прийом, а викладач коректує його дії. Проте це потребує велику кількість часу. Така методика навчання не завжди дає змогу досконало оволодіти потрібними рухами та відповідно прийомами, оскільки процес відображення та засвоєння в кожного різний, що не завжди відповідає динаміці рухів. Внаслідок чого не у всіх початківців складається чітке розуміння послідовності виконання заданого прийому. Для усунення цих недоліків розроблена спеціальна система, суть якої полягає у використанні на заняттях з самопідготовки спеціальних робочих карток психологічних уявлень, що являють собою детальний опис руху, що вивчається; за чітко визначеними психологічними складовими , застосовуючи їх, початківці зможуть самостійно коректувати виконання того чи іншого прийому.

В запропонованому методі приводиться один із варіантів навчання студентів за допомогою даної системи. Так, наприклад, викладач після закінчення заняття підводить підсумок і дає конкретне завдання на самопідготовку з використанням вищеназваних карток психологічних уявлень. При цьому він детально пояснює порядок роботи з вдосконалення прийомів, що вивчаються. Початківці, одержавши контрольні завдання на самостійну роботу з навчання заданого прийому розбиваються на групи по-троє і починають працювати у такій послідовності: один із партнерів читає відповідну робочу картку й слідкує, чи вірно виконують структуру дії двоє його товаришів.

Прийом, що вивчається повторюють від 3-5 разів, після чого партнери міняються ролями. При цьому вони повинні чітко уявляти собі усі фази прийому та намагатись без карток психологічних уявлень переказати зміст, тобто спочатку вони повинні вивчати на пам’ять послідовність виконання даної дії. На наступному занятті, викладач перевіряє не тільки якість виконання рухів, а також знання послідовності виконання прийому, згідно з картокою психологічних уявлень.

Наступний прийом вивчається й удосконалюється в аналогічній послідовності: спочатку на пам’ять до рівня промовляння, а потім до рівня упевненого виконання. Викладач повинен перед кожним новим завданням на самопідготовку постійно звертати увагу на послідовність навчання з використанням карток психологічних уявлень важливо також звернути увагу, що для організації навчального процесу з рукопашного бою, відповідно цій методиці, необхідно перш за все розробити якісну систему карток психологічних уявлень атакуючих і захисних дій. Для кожного прийому потрібно розробити схеми, в яких повинна описуватись техніка виконання елементів із визначенням орієнтирних умов та доповнених наглядними малюнками.

УДК 796
Голєва Н.П.
старш. викл. НУ “Запорізька політехніка»

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ЗВО

Виклики сьогодення вимагають змін у всіх сферах життя суспільства. Поряд із звичними засобами фізичної культури і спорту, нових нетрадиційних видів занять нагальною стала потреба у долучанні освітнього процесу з фізичного виховання до цифрового освітнього простору. У системі сучасної освіти постійно удосконалюються виробничі, інформаційні, комунікаційні технології. ЗВО прагнуть підвищити свій рейтинг, бути конкурентоспроможними на ринку освітніх послуг. Пріоритетним напрямком їх діяльності стає створення Інтернет-технологій, які можуть бути використані як у якості підтримки традиційної очної освіти, так і організації онлайн освіти. Онлайн освіта характерна тим, що студент навчається повністю через Інтернет за допомогою комп'ютера та комп'ютерних технологій. Такий вид навчання, як правило, найбільш підходить для дорослих студентів, інвалідів та осіб з обмеженими можливостями здоров'я.

Для виявлення особливостей електронного навчання і перспективи його застосування в процесі викладання дисциплін (модулів) з фізичної культури і спорту було проведено аналіз і узагальнення спеціальної науково-методичної літератури, вивчені офіційні нормативно-правові документи. Застосовано метод педагогічного спостереження і проведено опитування серед студентської молоді на тему «Чи використовуєте Ви електронні освітні ресурси (ЕОР), наявні в електронній бібліотечній системі вашого ЗВО, в процесі фізичного виховання?». З метою з'ясування думки студентської молоді НУ «Запорізька політехніка» з приводу використання електронних освітніх ресурсів в процесі фізичного виховання в ЗВО було проведено онлайн-анкетування за допомогою безкоштовного Інтернет-ресурсу www.survio.com.

Організація нової моделі навчання із застосуванням комп'ютерних технологій висуває підвищені вимоги до викладачів і студентів. Важливе значення має бажання викладача осягати нові підходи до навчання, зрозуміти пізнавальні потреби студентів. Можливості мережевого навчання дозволяють забезпечити нову якість професійного та особистісного розвитку. Однак, використовувати всі переваги такого виду навчання можливе за умови володіння як викладачами, так і студентами навичками роботи з комп'ютером: Excel, Word, Power Point, Paint, робота з Інтернетом (Internet

Explorer, Google, Mozilla Firefox), електронною поштою (Outlook Express , Gmail). Важливий елемент електронного навчання - контент (зміст). Це складова, без якої навчання неможливо. Під ЕОР розуміються навчальні матеріали, для відтворення яких використовуються електронні пристрої. Матеріал демонструється на екрані комп'ютера, а не на паперовому носії. Крім надання інформації, ЕОР припускають завдання для самостійного і групового виконання, оцінку успішності. Не секрет, що мультимедійні форми подачі інформації, що поєднують тексти з відео і аудіо матеріалами здатні підвищити ефективність сприйняття і використання контенту. Але інтерактивність в першу чергу залежить від програмного забезпечення, яке використовується освітньою організацією. Такі розробки вимагають чимало часу, матеріальних витрат, спільної роботи викладача з колегами технічної підтримки - програмістами. Електронне навчання мінімізує або виключає живе спілкування. Безпосереднє спілкування викладача і студента, безумовно, залишається одним їх найбільш ефективним і важливим складовим процесу навчання. Сучасні комп'ютерні технології дозволяють налагодити спілкування між студентом і викладачем. Існують наступні інструменти спілкування: чат, оголошення, форум, e-mail, відеоконференції, телеграм-канал. Електронні технології стрімко входять в наше життя. Впровадження їх до навчання не обійшло стороною і фізкультурну освіту. Використання електронних технологій, з одного боку, підвищує ефективність навчального процесу, з іншого - суттєво збільшує навантаження викладача фізичного виховання, так як потрібно багато часу як для розробки ефективного контенту, так і для безпосереднього онлайн навчання студентів. Даний факт є однією з причин скептичного ставлення викладачів до електронного навчання і недостатню активність в питаннях створення ЕОР. Однак, розробка та впровадження в процес фізичного виховання цікавих мультимедійних ЕОР допоможе підвищити мотивацію і інтерес студентів до навчальних і самостійних занять фізичними вправами або спортом.

УДК 796.011.3
Гуцалюк Д.Г.
викл. НУ «Запорізька політехніка»

РОЛЬ АТЛЕТИЧНОЇ ГІМНАСТИКИ У СУЧАСНОМУ СПОРТИВНОМУ ЖИТТІ

Прагнення до міцного здоров’я, зовнішньої привабливості, бадьорості та упевненості в собі притаманне кожному. Але багато людей свідомо чи несвідомо ігнорують це прагнення до фізичної досконалості та здоров’я, бо

ведуть неприродний спосіб життя, котрий спричиняє до передчасного старіння і обмежує або, і взагалі, робить проблематичною їхню здатність до самореалізації на користь суспільству.

Певною мірою це стосується і студентської молоді. Одним із дійових засобів розв'язання цієї проблеми є заняття фізичною культурою і спортом, зокрема атлетичною гімнастикою.

Науково-технічний прогрес вимагає від сучасної людини належної фізичної підготовки, особливо це стосується студентської молоді. Напружена розумова праця й недостатність фізичної активності нерідко стають причиною зниження працездатності або підвищення захворюваності. Тому одним із суттєвих засобів зміцнення здоров'я та профілактики постає масова фізична культура.

У навчальних закладах вона має кілька напрямів: гігієнічний, відновлювальний, спортивний, загально підготовчий і лікувальний. Найбільш значним і масовим є загально підготовчий напрям, зокрема така його форма, як заняття з фізичного виховання. Засобом спортивної підготовки цього напряму стали вправи з таких видів спорту як гімнастика, легка атлетика, спортивні ігри, плавання тощо; але одним із найважливіших чинників залишається, власне, атлетична гімнастика. Атлетичні вправи приваблюють своєю доступністю, а гнучкі й різноманітні методики однаково позитивно впливають на сильних і слабких, чоловіків і жінок.

До позитивного в атлетичній гімнастиці слід віднести швидкість досягнення мети: вже десь за 2 – 3 тижні стає відчутним ефект занять. У цих фізичних вправах легко підібрати найраціональніші режими тренувань і Дозувати навантаження залежно від індивідуальних особливостей спортсменів.

Введення занять з атлетичної гімнастики в розклад практичних занять з фізичного виховання, відкриття укомплектованого тренажерного залу, популярність додаткових занять з фізичного виховання ставить перед викладачами перш за все завдання методичного забезпечення цих занять. Скажімо, аналіз спеціальної літератури з атлетичної гімнастики показує, що запропоновані в них тренувальні комплекси розраховані в основному на досвідчених кваліфікованих атлетів, а не новачків, які не знайомі із секретами спортивного тренування. Заняття атлетичною гімнастикою дають змогу виправити як вроджені, так і набуті дефекти постави.

Більшість фахівців фізичного виховання вузів важливе місце у навчальному процесі відводять саме атлетичним вправам. На їх думку, вони позитивно впливають на всі системи організму й мають суттєві переваги порівняно з традиційними, серед них — прискорення процесу навчання, збільшення щільності занять та індивідуалізація рухового режиму.

Таким чином, сучасна атлетична гімнастика змінила уявлення щодо фізичних можливостей людини. Сила стає запорукою продуктивності праці, поліпшення розумової працездатності, міцного здоров'я, привабливої зовнішності.

УДК 364.14
Данильченко С. І.
викл. НУ «Запорізька політехніка»

ВПЛИВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ НА ПРАЦЕЗДАТНІСТЬ СТУДЕНТІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Одним з ефективних засобів підвищення працездатності в навчальному процесі та громадської активності студентів є залучення їх до фізкультури і спорту з урахуванням особливостей професійної діяльності - професійної прикладної фізичної підготовки.

В основі фізичної підготовки до майбутньої трудової діяльності - всебічний фізичний розвиток. Це база для вдосконалення всіх життєво важливих функцій організму, необхідних рухових якостей, умінь, навичок.

Фізична культура відіграє важливе значення в режимі праці та відпочинку студентів. Згідно з цим положенням, використання засобів фізичної культури для підготовки студентів до майбутньої професії вимагає певного акцентування фізичного виховання до потреб вибраної спеціальності. Ось чому в вищих навчальних закладах велике значення надається професійно-прикладній фізичній підготовці, в основі якої закладено процес розвитку фізичних якостей і оволодіння необхідними руховими навичками.

Головна мета фізичної підготовки у процесі фізичного виховання студентів полягає у:

- зміцненні здоров'я, підвищенні рівня професійної фізичної і психологічної підготовленості та стійкості організму до різних змін довкілля;
- формуванні професійно-прикладних навичок та вмінь;
- вихованні соціальної активності;
- поглибленні теоретичних знань з фізичного виховання і суміжних наук, що мають професійно-прикладне значення.

До основних завдань, які вирішуються під час занять з фізичної підготовки слід віднести: підвищення морфо-функціональних можливостей організму; прискорення професійного навчання; досягнення високої розумової і фізичної працездатності; підвищення ефективності використання

засобів фізичної культури та спорту для активного відпочинку і рухової реабілітації; запобігання захворювань, що виникають внаслідок гіподинамії та гіпокінезії.

Відомо, що розвиток загальної витривалості має найбільше значення для вирішення завдань фізичної підготовки. Використання аеробних можливостей людини забезпечує успіх виконання тривалої роботи помірної інтенсивності, яка частіше спостерігається в умовах виробництва.

Згідно з теорією фізичного виховання, для розвитку професійно важливих якостей потрібні впливи, що за своїми фізіологічними діями переважають характеристики виробничої активності. А саме професійно - прикладна фізична підготовка.

Всі види спорту є найбільш адекватними засобами в вихованні необхідних трудових якостей. В будь-якому виді спорту особливості діяльності визначаються специфікою вимог до її виконання. В одних видах спорту основні вимоги спрямовані на точність і техніку виконання, в других - на часові, просторові або силові параметри виконання, в третіх - на взаємодії, в четвертих - змішані вимоги. Вони активізують психічну діяльність у різних напрямках; вимоги до технічної точності виконання активізують контрольні функції уваги, вимоги до регулювання параметрів рухових дій - чуттєво-руховий контроль; вимоги, що пов'язані з передбаченням дій партнера - інтелектуальні функції, вимоги максимальної напруги - прояву вольових зусиль.

Вибираючи засоби фізичної культури для студентів факультету соціальних наук, необхідно виходити з того, що питання їх ППФП можна вирішувати в плані використання спеціальних фізичних вправ, а також шляхом занять тими видами спорту, які забезпечують переважний розвиток необхідних професійно важливих якостей.

Розвиток прикладних фізичних якостей йде шляхом спеціального виховання і вдосконалення основних фізичних якостей студента: швидкості, сили, витривалості, спритності та гнучкості. Такими засобами є прикладні фізичні вправи та окремі елементи з різних видів спорту, цілісне використання прикладних видів спорту, оздоровчі сили природи та гігієнічні фактори.

Завершити можна словами відомого вченого І. М. Саркизова - Серазіні: «Систематично вживані фізкультура і спорт - це молодість, яка не залежить від паспортного віку, це - старість без хвороб, яку активізує оптимізм, це - довголіття, якому супроводжує творче трудове піднесення, це, нарешті, здоров'я - найбільше джерело краси ».

Отже, фізична підготовка є комплексом прикладних знань, фізичних і спеціальних умінь та навичок, які спрямовані на забезпечення ефективної адаптації організму студента до професійної діяльності. Головним завданням

щодо підвищення якості підготовки студента є вдосконалення навчального процесу в вищих навчальних закладах. Однак, повноцінне використання спеціальних знань, професійних навичок можливе тільки при доброму стані здоров'я, високій працездатності спеціалістів, що можуть бути придбаними під час регулярних і спеціально організованих занять з фізичної культури.

УДК 796.09
Дуднік Ю.І.
старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

АДАПТАЦІЯ НЕРВОВО-М'ЯЗОВОЇ СИСТЕМИ ДО ФІЗИЧНИХ НАВАНТАЖЕНЬ

М'язи людини складаються з волокон двох типів: «повільні» волокна - повільно скорочуються (ПС), «швидкі» – швидко скорочуються (ШС).

Назви ПС і ШС-волокон обумовлені різницею у швидкості їх дій, що здійснюються різними формами міозин-АТФази.

У відповідь на нервову стимуляцію АТФ швидше розщеплюються в ШС, ніж в ПС-волокнах. Внаслідок цього ШС-волокна швидше отримують енергію для скорочення, ніж ПС-волокна.

«Повільні» м'язові волокна утримують більше мітохондрій, вони густіше пронизані капілярами, в яких більше міоглобуліну, що транспортує кисень з капілярів у м'язи.

«Швидкі» волокна відрізняються високою швидкістю АТФ у безкисневих умовах, а це означає і швидке енергозабезпечення м'язових скорочень, тому вони мають високий гліколітичний потенціал, в них утримується значно менше мітохондрій, колір їх світліший, через що їх іноді називають ще білими волокнами («повільні» ―червоними волокнами).

Волокна, що швидко скорочуються, в свою чергу, поділяються на швидко скорочувальні типу «а» (ШСа) і швидко скорочувальні волокна типу «б» (ШСб).

Існує і третій тип швидко скорочувальних волокон типу «в» (ШСв).

В середньому м'язи складаються на 50% з ПС і на 25% з ШС – волокон типу «а».

Інші 25% складають головним чином ШС – волокна типу «б», тоді як ШС – волокна типу «в» складають всього 1-3%.

Хімічний склад м'язової тканини складає 72-80% води і 20-28% сухого залишку від маси м'язів.

Вода входить до складу більшості клітинних структур і слугує розчинником для багатьох речовин.

Більшу частину сухого залишку складають білки та інші органічні з'єднання.

Серед білків м'язової тканини виділяють три основні групи: саркоплазматичні білки – близько 35%, міофібріальні білки – 45% і білки строми – 20%.

М'язові волокна мають різні характеристики.

Характеристика, тип волокна ПС (тип І), ШСа, (тип ІІа), ШСб (тип ІІб) Окислювальна спроможність: висока, помірно висока, низька.

Гліколітична спроможність: низька, висока.

Максимальна швидкість скорочення: повільна, швидка.

Опір втомі: високий, середній, низький.

Сила рухомої одиниці: низька, висока.

ПС-волокнам притаманний високий аеробний рівень витривалості, тобто здійснення реакцій для отримання енергії в «присутності кисню».

В ПС-волокнах переважно проходить окислення вуглеводів і жирів.

В процесі окислення ПС-волокна продовжують синтезувати АТФ, що дає можливість волокнам залишатися активними і дозволяє їм підтримувати м'язову активність протягом тривалого часу.

Завдяки цьому вони більш пристосовані до виконання тривалої роботи невисокої інтенсивності.

ШС-волокна характеризуються відносно низькою аеробною витривалістю.

Вони більш пристосовані до анаеробної (безкисневої) діяльності.

ШСа-волокна виробляють значно більшу силу, ніж ПС-волокна, однак, вони легко втомлюються завдяки обмеженій витривалості.

ШСаволокна використовуються здебільшого під час виконання короткострокової роботи високої інтенсивності.

ШСб-волокна використовуються переважно під час вибухових видів діяльності.

М'язові рухи здійснюються в трьох режимах: концентричному, статичному і ексцентричному.

При концентричному скороченні довжина м'язів скорочується, при статичному – не змінюється і при ексцентричному – подовжується.

ШС- і ПС-волокна відрізняються різною силою і швидкістю скорочень.

Час, необхідний для максимальної потужності ШС-волокон, зазвичай не перевищує 0,3-0,5 с, тоді як ПС-волокна здатні розвивати максимальну потужність лише через 0,8-1,1 с.

Активність анаеробних ферментів ШСволокон більше ніж у два рази перевищує.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Булатова М,М., Платонов В.Н. Спортсмен в различных климатогеографических условиях.- Киев.: Олимп. литература, 1996-177с.
2. Данько Ю.І. Очерки физических упражнений-М.: Медицина, 1994, 236с.
3. Мищенко В.С. Функциональные возможности спортсменов- К.: Здоровье., 1994, С. 63-72.
4. Платонов В.Н. Адаптация в спорте.- К.: Здоровье, 1988, 215с.

УДК 796.011

Жержерунов А.О.
викл. НУ «Запорізька політехніка»

ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД В ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАНЯТЬ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗВО СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ ІЗ ЗАХВОРЮВАННЯМИ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ

Стан здоров'я людей впливає на всі сфери життя суспільства. Високий потенціал фізичної, психологічної та розумової працездатності є найважливішою запорукою повноцінного життя людини. Здатність дотримуватися фізичної культури та спорту є ресурсом і благом від ступеня використання, яких залежить рівень задоволення абсолютно всіх потреб сучасної людини. Фізичне здоров'я студентської молоді є актуальною проблемою сучасного суспільства. На державному рівні велика увага приділяється розробці і реалізації програм з оздоровлення нації. І для успішної реалізації програм, необхідною умовою є потреба людини в руховій активності. На жаль, у сучасного студента рухова активність мізерно мала. Однією з причин недостатньої рухової активності студентів є завантажений режим дня. Велика частина часу приділяється освіті, а вільний час від навчання сучасна молодь приділяє Інтернет-простору. З огляду на погіршене здоров'я молоді приділяється пильна увага організації навчального процесу з фізичного виховання студентів. Це стимулює викладачів шукати нові технології організації навчально-виховного процесу зі студентами спеціальної медичної групи.

Серед інноваційних впроваджень для студентів спеціальної медичної групи популярні такі фітнес-програми:

- оздоровча аеробіка - це фітнес напрямок, мається на увазі виконання гімнастичних вправ під ритмічну музику. Спеціальний музичний супровід необхідний, щоб підтримувати пульс студентів на певному

рівні. Оздоровча аеробіка є одним з напрямків масової фізичної культури, які регулюють навантаження;

- фітбол-аеробіка - це заняття зі спеціальним м'ячем великого розміру. Особливості фітбол-аеробіки в тому, що знижене ударне навантаження на хребет і на нижні кінцівки. Заняття на фітболі надають оздоровчий ефект на організм (нормалізується кров'яний тиск, розвивається спритність і координація рухів, тренується вестибулярний апарат);
- аква-аеробіка - це різновид аеробіки, коли заняття проводяться у воді. Тривалість заняття 50-60 хв. Починається з розминки і вправ на розтяжку (10-15 хв). Основна частина становить 20-30 хв. В програму входять аеробні та силові вправи для зміцнення м'язів спини, живота, ніг, рук, грудних м'язів.

Запропоновані програми сприяють профілактиці захворювань опорно-рухового апарату, позитивно впливають на розвиток силових показників м'язів спини, живота, гнучкості, а також сприяють поліпшенню емоційного стану студентів, підвищую мотивацію до занять фізичною культурою.

УДК 796
Журавльов Ю.Г.
канд. наук з фіз. виховання і спорту, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ПОЕТАПНА ПЕРІОДИЗАЦІЯ СПОРТИВНОГО ТРЕНУВАННЯ ГИРЬОВИКІВ

У гирьовому спорті, річний цикл тренувальних занять підрозділяється на три основних періоду: підготовчий, змагальний і перехідний. Побудова річного тренувального циклу виходить з календарного плану спортивних змагань і тісно взаємопов'язане з ним. З усіх змагань, передбачених календарним планом на рік, виділяють одне або два основних, і по них орієнтується весь річний цикл тренувальних занять. Окрім виступу в основних змаганнях можна планувати виступ в одному або двох менш значущих, але розглядати ці змагання треба як контрольні, з метою перевірки рівня підготовки до головних змагань, а також корегування тренувального процесу на даному етапі у разі зниження або недостатнього зростання спортивних показників.

Залежно від спортивної кваліфікації спортсмена, стажу тренувальних занять , кількості запланованих змагань на рік і термінів їх проведення побудова та зміст річного циклу може бути самим різним.

Наприклад, для спортсмена з невеликим тренувальним стажем (1-2 роки) досить двох контрольних змагань і одного або двох основних.

Якщо змагання заплановані в які-небудь інші місяці, то підготовчий період повинен починатися відповідно зі зміщенням термінів проведення змагань. У висококваліфікованих спортсменів кількість змагань значно більше, і проводитися вони можуть протягом усього року. Тут також необхідно виділити для себе найбільш вагомі змагання та у відповідності з термінами їх проведення спланувати річний цикл.

Відомо, що підтримувати високий рівень підготовки протягом тривалого періоду часу (два і більше місяців) дуже важко. У цьому випадку змагальний період поділяють на кілька змагальних мікроциклів.

Кожен мікроцикл передбачає певний проміжок часу для активного відпочинку після виступу в змаганні, тимчасове зниження обсягу та інтенсивності навантажень протягом приблизно часу до наступних змагань, зменшення виконання змагальних вправ і, навпаки, збільшення тренувальної роботи із застосуванням спеціально-допоміжних вправ, подібних за структурою рухів зі змагальними. Потім знову поступово збільшують обсяг змагальних вправ, підвищують інтенсивність навантаження. Виконання спеціально-допоміжних вправ до кінця змагального мікроциклу доводять до мінімуму і застосовують в основному в якості розминок або при усуненні «слабкого місця» в спеціальній фізичній підготовці, виявленого в результаті минулих змагань.

Існує здвоєний річний цикл підготовки, коли заплановані спортсменом змагання неможливо вмістити в один змагальний період, тому що між ними занадто великий проміжок часу. Залежно від спортивної кваліфікації спортсмена, його віку, кількості змагань запланованих на рік, структура і зміст річного тренувального циклу можуть бути самими різними.

Після змагального періоду слідує перехідний, котрий також має свої певні завдання.

УДК 796.011.3
Кириченко О.В.
старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

САМОКОНТРОЛЬ СТУДЕНТІВ ЗА СТАНОМ СВОГО ОРГАНІЗМУ НА ЗАНЯТТЯХ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Заняття фізичними вправами заповнюють дефіцит рухової активності, сприяють більш ефективному відновленню організму, підвищенню розумової та фізичної працездатності, покращують стан здоров’я людини. Володіння

засобами самоконтролю є необхідною умовою для занять фізичними вправами, особливо під час самостійних занять [2, 4, 6]. Самостійні заняття фізичними вправами повинні бути обов'язковою складовою частиною навчальних програм з фізичного виховання у вищих навчальних закладах, але після опанування студентами теоретико-методологічної складової. З таких тем:

– основи самоконтролю під час занять фізичними вправами;

– правила організації самостійних занять;

– методика складання індивідуальних програм занять фізичними вправами [1,5].

Діяльність фахівців у сфері рухової активності характеризується різноманітним і складним змістом. Для досягнення бажаних результатів такий зміст повинен бути певним чином систематизований, підпорядкований чіткій логіці функціонування. У будь-якій цілеспрямованій і раціонально-організованій діяльності можна виокремити такі взаємопов'язані між собою компоненти:

– планування;

– реалізація запланованого;

– контроль і облік результатів.

Наявність єдності і якості функціонування цих компонентів дозволяє доцільно побудувати заняття фізичними вправами, ефективно керувати педагогічним процесом та його результатами [5, 6]. Контроль є одним із найважливіших елементів управління навчальним процесом з фізичного виховання. Для фізичного виховання властиві два види контролю: педагогічний контроль і самоконтроль.

Перед початком занять необхідно крім медичного обстеження, провести педагогічне, що спрямоване на вирішення та оцінку таких показників: індивідуального фізичного розвитку для визначення його морфологічного статусу; рухового досвіду та сформованого на його основі фонду рухових умінь, навичок і пов'язаних з ними знань; фізичної підготовленості; функціонального стану серцево-судинної та дихальної систем, визначених у спокої і в процесі виконання стандартного фізичного навантаження; мотивації та інтересу до наступних занять [3].

Засоби самоконтролю дозволяють своєчасно виявити несприятливі наслідки впливу навантаження на організм. Для аналізу показників доцільним є ведення щоденнику самоконтролю що, в свою чергу, надасть можливість контролювати та регулювати правильність підбору засобів і методів навчання, оцінити реакцію організму на фізичне навантаження під час занять фізичними вправами [2, 3, 4].

Контроль індивідуума за станом свого здоров'я як під час виконання фізичних навантажень, так і в різні періоди відновлення називається

самоконтролем. У процесі самоконтролю студент одночасно є суб'єктом та об'єктом контролю.

Під самоконтролем у фізичному вихованні розуміють сукупність операцій (самоспостереження, аналіз, оцінка свого стану, поведінки, реагування), що здійснюються індивідуально як у процесі занять фізичними вправами, так і в загальному режимі життя.

Самоконтроль – це регулярні спостереження за станом свого здоров'я, фізичним розвитком і руховою підготовленістю та їх змінами під впливом регулярних занять вправами.

Мета самоконтролю – сприяння збереженню та зміцненню здоров'я людини, його гармонійному розвитку. Для цього необхідні регулярні спостереження простими і доступними способами.

В інтервалах між заняттями самоконтроль орієнтований також на оцінку відновлювальних процесів, аналіз загального самопочуття, визначення статусу організму та налаштованості на наступне заняття. Методи самоконтролю можна розділити на три групи:

– самооцінювання психо-фізіологічного та фізичного стану;

– контроль адекватності та інтенсивності навантажень;

– контроль ефективності занять.

Результати самоконтролю повинні регулярно реєструватися в спеціальному щоденнику самоконтролю. Приступаючи до його ведення, необхідно визначитися з конкретними об'єктивними і суб'єктивними показниками функціонального стану організму.

Частота серцевих скорочень (ЧСС) – важливий показник стану організму. Його рекомендують підраховувати регулярно. Найкраще – ранком, лежачи після пробудження. А також слід спостерігати ЧСС до тренування та відразу після нього. Різке зростання або вповільнення ЧСС, порівняно з попередніми показниками, може бути наслідком перевтоми або захворювання й вимагає консультації з лікарем.

Маса тіла повинна визначатися періодично (1–2 рази на місяць) ранком, на тих самих вагах, у тому самому одязі. У першому періоді тренування маса звичайно знижується, потім стабілізується, надалі за рахунок приросту м'язової маси трохи збільшується.

Тренувальні навантаження записують коротко, разом з іншими показниками самоконтролю вони дають можливість пояснити різні відхилення в стані організму. Результати дають можливість оцінити адекватність або неадекватність застосованих засобів і методів навчання. Їх аналіз може виявити додаткові резерви для зростання рухової підготовленості.

Порушення режиму – у щоденнику відзначають його характер: недотримання раціонального чергування праці й відпочинку, порушення

режиму харчування, уживання алкогольних напоїв, паління та ін. Наприклад, уживання алкогольних напоїв відразу ж негативно відбивається на серцево-судинній системі, невиправдано збільшує ЧСС, а також призводить до їх зниження набутих результатів.

У процесі занять фізичними вправами, участі в масових фізкультурно-оздоровчих заходах і спортивних змаганнях рекомендується викладачам, тренерам, інструкторам та тим, хто займається, періодично оцінювати рівень свого фізичного розвитку й фізичної (функціональної) підготовленості.

Оцінку фізичного розвитку проводять за допомогою антропометричних вимірів. Антропометричні зміни дають можливість визначати рівень та особливості фізичного розвитку, ступінь його відповідності статі й віку, наявні відхилення, а також покращення фізичного розвитку під впливом занять фізичними вправами. Антропометричні виміри варто проводити періодично, за загальноприйнятою методикою, із використанням спеціальних, перевірених інструментів. Під час масових обстежень вимірюють зріст, стоячи й сидячи, масу тіла, окружність грудної клітки, життєву ємність легень (ЖЄЛ) і силу кисті найсильнішої руки. За отриманими даними можна зробити оцінку фізичного розвитку за допомогою антропометричних індексів.

Основною документальною формою обліку даних фізкультурного самоконтролю є щоденник самоконтролю. Самоконтроль студентів за фізичним станом свого організму дає змогу оцінити реакцію організму на фізичне навантаження й реєструється в щоденнику. ю. Самоконтроль необхідний всім студентам, які займаються фізичними вправами, але особливо він важливий для осіб, які мають відхилення у стані здоров'я.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Носко М.О. Удосконалення навчально-виховного процесу з фізичної культури для учениць професійно-технічних навчальних закладів / М.О. Носко, Г.Ю. Куртова, Ю.В. Козерук // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Серія: педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт – Чернігів: ЧНПУ, 2013. – Вип. 112 – Т.1. – С. 248-251.

2. Основи фізичного виховання людей різного віку: [навчальний посібник для студентів спеціальності 7.01020101 «Фізичне виховання» педагогічних університетів] /Г.О. Литовченко, Ю.В. Козерук, М.Г. Лазаренко, М.М. Трояновська. – Чернігів, 2012. – 230 с.

3. Савчук С. Оцінка рівня фізичного розвитку студентів вищого технічного закладу освіти / С. Савчук, А. Хомич // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. – № 1 (5). – С. 58-61.

4. Самчук О. Формування в студентів основ самовиховання та самовдосконалення /О. Самчук // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – № 1 (13). – С. 52-55.

5. Теорія і методика фізичного виховання : [підруч. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту] : у 2 т. / за ред. Т. Ю. Круцевич. – К. : Олімпійська література, 2008. – Т. 1. – 391 с.; Т. 2. – 366 с.

6. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів : [підруч. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту] : у 2 ч. / Б. М. Шиян. – Т. : Навчальна книга – Богдан, 2004. – Ч. 1. – 272 с.; Ч. 2. – 248 с.

УДК 796.035
Кокарева С.М.
старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ФУНКЦІОНАЛЬНА МУЗИКА ТА ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ЗВО ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Метою фізичного виховання у ЗВО є формування фізичної культури, як невід'ємної частини професійно-особистісного розвитку фахівця з урахуванням вимог професійної та громадської діяльності.

У роки навчання у закладах вищої освіти молоді люди нерідко втрачають інтерес до занять фізичними вправами. Тому проблема емоційної привабливості занять фізичною культурою, покликаних зміцнювати здоров'я, продовжувати життя і підвищувати розумову і фізичну працездатність людини як і раніше залишається однією з найбільш нерозроблених в теорії та методиці фізичного виховання. У зв'язку з цим, викладачі фізичного виховання все частіше говорять про доцільність використання на заняттях функціональної музики.

Найважливішим фактором функціонального впливу музики на працездатність студентів є її здатність непомітно стимулювати ритміку рухової діяльності. Студенти, які займаються, самі того не усвідомлюючи, без всяких вольових зусиль, тобто підсвідомо, прагнуть в ритмі сприйманої музики йти, бігти, плисти, стрибати, присідати, віджиматися, крутити педалі велосипеда або здійснювати інші рухи, що виконуються в її супроводі.

Безсумнівно, функціональна музика являє собою великий пласт в підготовці і плануванні заняття для викладача, крім того для студентів це теж буде новинкою, яку вони можуть сприйняти як позитивно, так і негативно.

Тому було проведено опитування серед студентів факультету економіки та управління та гуманітарного факультету, які відвідують заняття фізичною культурою.

Опитування показало, що більшість студентів не зовсім знайомі з терміном «функціональна музика», однак при наступному питанні, де потрібно було підібрати найбільш вірне, на їхню думку, визначення, 87% опитуваних відповіли правильно. Також більшість визнали, що використання функціональної музики на заняттях підвищить їх ефективність. 66 % опитаних вважають, що з музикою заняття буде проходити веселіше і цікавіше, 27% відзначили, що музика благотворно позначиться на здоров'ї тих, хто займається і лише 7% студентів дали невизначену відповідь про їх бажання впровадження функціональної музики в заняття.

В результаті опитування ми з'ясували, що застосування функціональної музики на заняттях з фізичного виховання буде схвалено більшістю студентів.

У практичній роботі не можна нехтувати жодним з правил прикладного використання функціональної музики.

1. Результат роботи із застосуванням функціональної музики знаходиться в прямій залежності від рівня теоретичних знань викладача з даної проблеми.

2. Найбільш продуктивним є не суцільне, а епізодичне музичне стимулювання роботи, виконуваної учнями на заняттях фізичного виховання. Воно здійснюється у формі трансляції на місце занять короткочасних (по 5-10 хв) автономних сеансів – музики впрацювання (у вступній частині), лідируючої (в основній) і заспокійливої музики (в заключній частині уроку).

3. Музично стимульовані заняття періодично корисно чергувати з заняттями, що проводяться без музики. Такий методичний прийом дозволяє і викладачам, і студентам зіставити їх ефективність, полегшує звикання до регулярної музичної стимуляції навчальної роботи, а також вносить в заняття необхідне емоційне розмаїття.

4. В процесі проведення заняття фізичного виховання найбільшу користь функціональна музика приносить при виконанні простих або твердо завчених вправ, які не вимагають високої концентрації уваги, великої зосередженості і відповідальності.

5. При наявності сторонніх звуків силою більше 70 децибел музика починає сприйматися слухачами як неприємний акустичний шум і негативно діє на організм.

6. Функціональна музика, що транслюється під час заняття, повинна подобатися всім (або більшості) студентів.

7. При комплектуванні цільових програм функціональної музики слід враховувати статево-віковий і національний склад, а також соціально-культурний рівень передбачуваних слухачів.

Слід зазначити, що заняття з музичним супроводом мають велике оздоровчо-гігієнічне значення. Позитивні емоції викликають прагнення виконувати рухи енергійніше, що підсилює вплив на організм, сприяє підвищенню працездатності, а також оздоровленню та активному відпочинку. Музика може бути використана і як фактор навчання, тому що рухи легше запам'ятовуються. Все це дозволяє розглядати функціональну музику як один з важливих засобів підвищення ефективності занять фізичними вправами.

УДК 796
Кубатко А.І.
канд. пед. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

МОТИВАЦІЯ ДО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У СТУДЕНТІВ ПІДГОТОВЧОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ

Фізичне виховання в системі освітнього процесу студентської молоді займає одне з важливих місць в становленні і вдосконаленні професійної компетентності майбутнього фахівця, визначаючи його діяльнісний потенціал. При цьому пріоритетними є напрямки, пов'язані з застосуванням таких форм і методів навчання, використання яких з більшою ефективністю здатні формувати ціннісне ставлення молоді до засобів фізичної культури, перетворювати особистість, її руховий потенціал і зберігати і примножувати здоров'я людини.

В сьогоднішній час відбувається істотне зниження рівня фізичної підготовленості студентської молоді та, як наслідок, її здоров'я. Подібна негативна тенденція пов'язана з несприятливими екологічними і соціально-економічними умовами країни, недостатньою ефективністю навчального процесу з фізичного виховання, низькою ціннісної значимістю у значної частини студентської молоді навичок здорового способу життя.

Аналіз сучасної науково-методичної літератури показав, що питання, пов'язані з встановленням величини навантаження на заняттях у закладах вищої освіти зі студентками підготовчої медичної групи залишаються остаточно не вирішеними і майже не вивченим (Очаров, 1998; В.М. Колос, 2001; Г.М. Пєрова, 2004). Крім того, традиційний підхід до використання засобів і методів фізичного виховання в структурі типових програм на заняттях зі студентками, мають незначні відхилення в стані здоров'я, не

завжди виявляється достатнім для збільшення функціональних можливостей організму, ефективного розвитку основних рухових якостей і оздоровлення студентів, які мають підготовчу медичну групу.

До підготовчої медичної групи відносять осіб, які мають незначні порушення фізичного розвитку, задовільну фізичну підготовленість та дещо знижені функціональні здібності організму, а також відхилення в стані здоров'я, які не заважають заняттям фізичними вправами в обсязі загальних навчальних програм фізичного виховання в закладах освіти.. Заняття осіб, що займаються в підготовчій групі, здійснюються спільно з тими, хто займається в основній групі, за такими ж навчальними програмами, зі здачею встановлених контрольних нормативів. Особи, які займаються в підготовчій групі, потребують певного обмеження тренувальних навантажень, забезпечення більш поступового засвоєння комплексу рухових навичок та вмінь, особливо пов'язаних з підвищеними вимогами до організму, а також здачі контрольних нормативів в межах своїх здібностей.

На питання про зміну в стані здоров'я за останні 1-2 роки 43 % опитаних студентів віддали перевагу варіанту відповіді «стан здоров'я помітно погіршився», при цьому найпоширенішими симптомами погіршення є вегето-судинна дистонія, погіршення зору, захворювання серцево-судинної системи і опорно-рухового апарату, гастрит, швидке стомлення; 41% віддали перевагу варіант «значних змін в стані здоров'я не відбулося», і тільки 6% вибрали відповідь «стан здоров'я помітно покращився».

При виявленні причин, що знижують інтерес і активність на заняттях з фізичного виховання, 17% опитаних виділили невідповідність пропонованих навантажень своїм фізичним можливостям; 41% вказали на низький рівень їх фізичної підготовленості, а 42% - на відсутність інтересу до занять.

На питання про мотиви до занять фізичним вихованням студенти відповіли наступним чином: для корекції фігури - 54%, для оздоровлення - 23%, щоб не виникло проблем з навчанням -21%, щось інше - 2%.

З вище зазначеного можна зробити висновок про те, що існує необхідність у пропаганді фізичного виховання як одного з найбільш ефективних заходів щодо зміцнення та збереження здоров'я. Необхідно розширити теоретичні знання у студентів підготовчої медичної групи в питанні взаємозв'язку занять фізичним вихованням зі станом здоров'я молоді, що дозволить сформувати потребу в заняттях фізичними вправами протягом усього подальшого життя, усвідомити необхідність їх застосування в подальшій професійній діяльності майбутніх фахівців.

УДК 796.325
Луценко С. Г.
старш. викл. НУ “Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ВОЛЕЙБОЛЬНОЇ КОМАНДИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Волейбол, як і будь яка гра, постійно розвивається. Кожні чотири роки вносяться зміни в правила гри, як істотні, так і незначні. Це, в свою чергу, тягне за собою зміни в тактиці, техніці, організації гри та комплектуванні команди.

Розглянемо фактори, які впливають на підхід до організації тренувального процесу та комплектування команди.

1) Гра йде за системою з тенісним набором очок, в результаті:

- тривалість гри зменшилась;
- зросла психологічна напруга на гравців, пов'язана з важливістю кожним розіграшу м'яча;
- зріс елемент випадковості;
- з’явилась необхідність вдало реалізовувати «знімання» з подачі суперника, тому що очки набираються після кожного розіграшу м'яча.

2) Спеціалізація гравців:

- поява ліберо і специфічний процес тренування гравців цього амплуа;
- зміна ролі центрального блокуючого. Постійний вихід і вхід в гру гравців цього амплуа змінив підхід до їх тренування;
- зміна вимог до техніки і якості прийому в зв'язку з зростанням ролі подачі та різними її видами;
- зросла необхідність навчання гравців різним типам подач, і використання їх в різних ігрових ситуаціях;
- помітно зросла роль тренерських рішень по ходу гри, особливо, правильність та своєчасність замін.

3) Зміна правил волейболу. Особливо часто змінюється інтерпретація правил гри над сіткою.

4) Зміна пріоритетів технічних елементів волейболу:

- необхідність витрачати більше часу на тренування окремих технічних елементів у зв'язку з зростанням їх ролі, наприклад, подачі. Необхідно, щоб гравець володів усіма видами подачі, а на тренування цього елемента йде багато часу;
- атака з задньої лінії має велике значення в чоловічому і жіночому волейболі. Іноді три гравці задньої лінії можуть брати участь в атакуючих діях команди;

- дуже важлива роль ліберо. Тренеру необхідно добре собі уявляти, як вводити цього гравця в гру.

5) Швидкість гри змінилася і постійно зростає:

- змінилися вимоги до швидкісних якостей гравців;

- збільшилася швидкість подачі;

- збільшилася швидкість передачі. Тобто, зменшився час, від торкання м'яча зв'язуючим гравцем, до моменту атаки. І цей відрізок часу, постійно зменшується;

- збільшення швидкості атаки із задньої лінії. Якщо швидкість гри в атаці зростає, то повинна рости і швидкість реакції блокуючих гравців.

6) Зміни характеристик гравців:

- ростові і фізичні дані. Можливість постійно покращувати фізичну

форму гравців за допомогою різних засобів: харчування, фізичної підготовки, ігрових вправ і т. п.;

- змінилася висота обробки м'яча над сіткою, що теж змінює характер гри;

- використання сучасних засобів відновлення гравців. Необхідно балансувати між гарною фізичною формою гравця і небезпекою, що той, на піку своєї готовності, може травмуватися.

7) Аналіз гри:

- використання сучасного програмного забезпечення. Спеціалізована програма DATA VOLLEY дозволяє тренеру всебічно і якісно проаналізувати гру як своєї команди, так і команди суперника;

- ефективність використання всього тренерського штаб в обробці інформації та побудові тренувального процесу;

- визначення найкращого способу донести інформацію що надходить, до гравців команди.

8) соціально-політичний вплив на гру:

- волейбол конкурує з іншими видами спорту за час і місце, яке може отримати на телебаченні, в Інтернеті, в інших ЗМІ;

- роль фінансів зросла, і постійно зростає. Цей фактор істотно впливає на комплектування команди висококваліфікованими гравцями.

Отже, для вдалої конкуренції, тренерам необхідно постійно відслідковувати вплив різних факторів на гру, проводити аналіз та своєчасно вносити корективи в організацію тренувального процесу команди.

УДК 796.33
Мілкіна О.В.
старш.викл. НУ “Запорізька політехніка»

ТЕХНІЧНА ПІДГОТОВКА БАСКЕТБОЛІСТІВ

Під технікою гри в баскетболі розуміється виконання певних прийомів з м'ячем і без м'яча, необхідних для ведення гри. Не можна успішно грати в баскетбол, якщо баскетболіст не вміє добре ловити і вести м'яч, передавати його партнеру, різко зупинятися або діяти більш безперешкодно. Але найбільш часто непередбачувані обманні повороти і руху застосовується центровими баскетболістами під щитом суперника. Уміння центрового звільнитися від опікає захисника під щитом характеризує його майстерність. Виконання повороту з метою звільнення від опіки суперника для подальшої передачі, кидки або відходу з м'ячем має обов'язково поєднуватися з обманними рухами - фінтами. Ефективність процесу навчання техніці гри в баскетбол в значній мірі залежить від уміння педагога вибудувати весь матеріал в певній послідовності, дотримуючись принципів наступності в навчанні і обліку вікових особливостей учнів. Техніці гри в баскетбол доцільно навчати в такій послідовності: навчання стійок і пересувань. зупинка двома кроками. повороти на місці і в русі. тримання м'яча і стійка гравця, який володіє м'ячем. ловля та передачі м'яча в статичному положенні (на місці). зупинка двома кроками з ловом м'яча, посланого партнером. ловля та передача м'яча в русі. дистанційні кидки з місця. кидок однією рукою зверху (від плеча, від голови) в русі. ведення м'яча. зупинка стрибком (без м'яча, з ловом м'яча посланого партнером). кидки в стрибку. фінти (обманні рухи) без м'яча і з м'ячем. ігрові дії (поєднання прийомів) в нападі і контрдій в захисті. Важливе значення в баскетболі, надається зупинок після бігу, які застосовуються для постановки заслону, зміни напрямку, звільнення від щільно опікає суперника. Різка зміна швидкості і напряму руху неможливо без оволодіння правильною технікою зупинок. У цьому також і полягає особливість техніки баскетболу. Відомо, що сила і висота стрибка багато в чому залежить від сили і потужності литкового м'яза, гомілковостопного і колінного суглобів. Розвиваючи стрибучість, слід, перш за все, зміцнити гомілковостопний суглоб, зробити його сильним, еластичним, здатним протистояти травм. З цією метою потрібно щодня вранці приділяти не менше 5 хвилин зміцненню ахіллового сухожилля і гомілковостопних суглобів.

Влучність і результативність кидків в кошик залежить від того, наскільки правильно спортсмен тримає м'яч. Методично правильно тримати м'яч кінчиками широко розставлених пальців взяти м'яч ззаду і збоку, великі пальці покласти зверху, руки злегка зігнути в ліктьових суглобах. М'яч

повинен знаходитися на рівні нижньої частини грудей. Якщо м'яч тримається неправильно, він може в процесі кидка прийняти неправильну траєкторію і м'яч може не потрапити в ціль, навіть при правильному кидку. Ловля м'яча - прийом техніки, що забезпечує впевнене оволодіння м'ячем. У момент лову м'яча він може перебувати, над головою, на рівні грудей, нижче поясу, відскакувати від майданчика або котитися по ній. Ловлю м'яча можна здійснювати двома або однією рукою, стоячи на місці, в стрибку або в русі. У напрямку до гравця м'яч може летіти назустріч, збоку або ззаду - збоку, тобто -навздогін (при поступальної передачі). Положення кистей змінюється в залежності від траєкторії переміщення м'яча. Якщо м'яч летить вище поясу, то вказівні пальці направляються вгору і кисті утворюють півсферу; при польоті м'яча нижче поясу - вниз, а кисті утворюють як би розкриту чашу (мізинці максимально наближені, долоні звернені вгору). При русі м'яча в бічних площинах кисті спрямовані в бік і при цьому виносять їх на один рівень за рахунок повного випрямлення далекої від м'яча руки і напівзігнутому положенні ближньої.

УДК 796.386
Мотуз С. О.
старш. викл. НУ “Запорізька політехніка»

ТЕХНІКА УДАРУ В НАСТІЛЬНОМУ ТЕНІСІ

Гра в настільний теніс побудована на ударах, різноманітних щодо обертання, напрямку та сили виконання, моменту виконання технічної дії, швидкості польоту м’яча, місцю виконання технічної дії, висоті й довжині траєкторії польоту м’яча. Для кращого розуміння комплексу ударів їх можна поділити на дві великі групи – форхенд (удар справа) та бекхенд (удар зліва) удари. Вони бувають атакуючими, захисними та комбінованими. До групи комбінованих ударів слід зачислити блок, оскільки він може бути як активним, так і пасивним, та зрізку, яка залежно від задуму гравця буває атакуючою і захисною. Оскільки наука гри в настільний теніс полягає в обертанні м’яча, то всі технічні прийоми поділяються на: ті, котрі не надають м’ячу обертання, і ті, котрі надають верхнього чи нижнього обертання. Верхні та нижні обертання можуть бути боковими (лівими, правими). До першої групи технічних прийомів зараховують: поштовх – удар по центру м’яча (плоский удар), відкидку – удар відкритою ракеткою, короткий поштовх та блок. Удари з верхнім обертанням поділяються на: топ-спін – технічний прийом, що надає м’ячу сильного верхнього обертання; топс-удар – швидкий завершальний топ-спін; фальшивий топ-спін – зовнішня схожість

до топ-спіну супроводжується невеликими обертами м’яча; накат – прийом, при якому обертання збігається зі швидкістю; завершальний удар – жорсткий накат; контрнакат – контрудар; свічка (висока траєкторія польоту м’яча) та удар по свічці; скидка – легкий кистьовий накат, удар чи топ-спін. Технічні прийоми з нижнім обертанням поділяються на: підрізку, запил, зрізку та вкорочувальний удар. Запил використовують спортсмени для надання м’ячу сильного нижнього обертання, а зрізку ідентифікують як підрізку над столом. Техніку виконання будь-якого удару можна розглядати пофазово. Замах – відведення руки, удар, завершення удару та повернення ракетки у вихідне положення. Щоб добитись оптимального контакту ракетки з м’ячем, гравець повинен вдарити по м’ячу, тримаючи ракетку під визначеним кутом, здійснити потрібний замах, направити по необхідній траєкторії з певною швидкістю. Крім цього, момент торкання збігається з конкретним відрізком траєкторії польоту м’яча та руху ракетки. Ситуація, коли «спортсмен б'є по м’ячу», а не «м’яч зустрічає ракетку на шляху польоту», є оптимальним для точності здійснення удару. М’яч повинен попасти у верхню частину лопаті ракетки ближче до центру, що визначається як «зона стабільного відскоку». Виконання будь-якого з описаних ударів супроводжується правильним положенням ніг, рук і тіла. Оскільки технічних прийомів у настільному тенісі величезна кількість, слід виокремити найнеобхідніші, котрі є основою гри у наш час та базовими для вивчення й удосконалення впродовж усіх етапів підготовки. Такими є топ-спін та підрізка. Форхенд топ-спін передбачає позицію гравця по діагоналі до кінцевої лінії стола, корпус повернуто вправо під кутом близько 45°. Права нога поставлена назад, ліва стоїть ближче до столу (для гравця шульги позиція дзеркальна). Виконуючи замах, гравець зміщує праве плече і корпус назад і вниз. Корпус повертається вправо услід за плечима, права нога згинається в коліні. Вільна рука зігнута і рухається за корпусом. Вага тіла припадає на праву ногу. Ігрова рука випрямлена чи дещо зігнута (кут не менше 120°), кисть з ракеткою розташована на рівні коліна, форхенд сторона ракетки направлена вниз. Гравець починає ударну рухову дію з незначного випрямлення правої ноги. Водночас корпус і плечі повертаються вліво, причому корпус починає випрямлятись. Ігрова рука під час руху згинається в лікті, завдяки чому ракетка отримує додаткове прискорення в напрямку удару. Ракетка рухається в діагональному напрямку вверх і вперед. Причому рух вверх обмежений і залежить від виду топ-спіну. Під час виконання топ-спіну все тіло функціонує як пружина, що випрямляється. При цьому сила і швидкість повинні поєднуватись із правильністю контакту м’яча з ракеткою. Ланцюг рухової дії починається з ніг, потім випрямляється корпус, повертається плечовий пояс, плече, передпліччя і насамкінець в дію вступає кисть. Форхенд топ-спін слід виконувати у вищій точці відскоку м’яча. Рухова дія закінчується поворотом

корпусу вліво, рука досягає рівня чола, вага тіла переноситься на ліву ногу. У завершальній фазі удару тіло не повинно повністю випрямлятись чи відхилятись назад, ліва нога також не зміщається назад. Ракетка не зупиняється на рівні голови, тіло плавно повертається у вихідне положення. Бекхенд топ-спін виконується з дотриманням таких основних принципів. Гравець, котрий грає правою рукою, стоїть по діагоналі до кінцевої лінії стола; коліна дещо зігнуті; вага тіла розподілена на дві ноги; права нога розміщена спереду, а ліва – позаду, тобто таким чином, щоб кут між уявною лінією, яка об'єднує стопи, і кінцева лінія столу становили приблизно 45°. Гравці, котрі будують свою гру в основному на форхенд топ-спінах, можуть використовувати стійку з кутом, меншим 45°, аж до положення, коли стопи паралельні кінцевій лінії стола. Перевага такої стійки в тому, що з неї можна використати як топ-спін зліва, так і справа, і при цьому якість двох ударів несильно погіршиться. Гравець повертає корпус вліво, праве плече йде вперед, рука зігнута в лікті під кутом менше 120° і опущена. Ракетка перебуває в закритому положенні – лопать вниз. Лікоть не напружений і не торкається корпусу; ноги зігнуті в колінах. Удар відбувається завдяки рухові плеча, передпліччя та кисті. Під час удару ракетка йде вгору і вперед, а імпульс, що передається м'ячу, залежить як від руху кисті, так і від роботи плеча та передпліччя. В процесі виконання бекхенд топ-спіна кисть випрямляється, додаючи м'ячу додаткової швидкості й обертання. Верхня точка відскоку м'яча є найбільш оптимальною для здійснення бекхенд топ-спіну, проте в практиці залежно від ситуації гравець може вдарити як по м'ячу, що опускається, так і на зльоті. На завершальній фазі удару ігрова рука випрямляється, ракетка піднімається приблизно до рівня голови і розміщена вона перед корпусом гравця. Після цього гравець повертається у вихідне положення.

УДК 796.03
Напалкова Т.В.
старш. викл. НУ “Запорізька політехніка»

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ВИРІШЕННЯ ПСИХОЕМОЦІЙНИХ ПРОБЛЕМ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ

Потреба в фізичному вихованні – головна спонукальна, керуюча та регулююча сила поведінки особистості. Вона має широкий спектр - потребу в рухах та фізичному навантаженні, в спілкуванні, контактах та проведенні вільного часу в колі друзів, в розвагах, відпочинку, емоційній розрядці, в самоствердженні, в естетичній насолоді, в комфорті тощо. Ці потреби тісно

пов’язані з емоціями - позитивними та негативними, із задоволенням та незадоволенням.

Численні фактори негативно впливають на психоемоційний стан студентів ЗВО. Особливо гостро цей вплив відчувають студенти першого курсу оскільки суттєво змінюється їх життя, постає необхідність ставати незалежними, змінюється їх коло спілкування, інколи побут та місце проживання. Також не можна забувати, що емоційний стан студентів в цьому віці не є стабільним.

Ретельний аналіз психоемоційного стану першокурсників дозволяє виявити в них високий рівень стресу, пов'язаний як з високим рівнем втоми в перші тижні навчання, так й зі станом невизнаності пов’язаної з навчанням. Деякі студенти відчувають тугу за рідними, друзями, відчувають самотність оскільки процес соціалізації в новому середовищі займає деякий час.

Формування гармонійно розвиненої особистості студента одне із завдань фізичного виховання в ЗВО. Не лише покращення фізичних якостей, а й формування емоційно стабільної особистості, задачі які ставлять перед собою викладачі фізичного виховання у ЗВО. Правильно та різнобічно побудовані заняття позитивно впливають на психоемоційний стан студентів. Заняття фізичним вихованням в групах вирішують питання соціалізації студентів, сприяють нормалізації міжособистісного спілкування, налагодженню нових знайомств. Під час занять фізичною культурою виробляються ендорфіни, що позитивно впливають на психологічний стан студента. Формуються позитивні емоції що сприяють виходу організму зі стану стресу. Фізична культура сприяє підвищенню розумової активності. Завдяки заняттям фізичною культурою покращується постава, з’являється грацiйність, підтягується тіло, що в свою чергу покращує самооцінку студента.

Фізична культура прямо та опосередковано сприяє розвитку особистості в єдності з культурою суспільства, досягненню гармонії знань та творчих дій, почуттів та спілкування, фізичного та духовного. Досягнення особистістю такої гармонії забезпечує їй соціальну стабільність, продуктивну соціалізацію, адаптованість до будь-яких умов життя, а також психоемоційний комфорт.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Исаева, Е.Р. Новое поколение студентов: психологические особенности, учебная мотивация и трудности в процессе обучения первого курса [Електронний ресурс] / Е.Р. Исаева // Медицинская психология в России: электрон. науч. журн. – 2012. – № 4 (15). – URL: http:// medpsy.ru (дата обращения: 15.09.2020).

2. Раевская, Е.А. Особенности эмоциональных состояний студентов-первокурсников в контексте непрерывности образования / Е.А. Раевская // Непрерывное образование: XXI век. – 2019. – Вып. 4 (28).
3. Решетников, Н.В. Физическая культура: учебник / Н.В. Решетников. – М.: Академия, 2018. – С. 132.

УДК 796.03
Напалкова Т.В.
старш. викл. НУ “Запорізька політехніка

АКТУАЛЬНІСТЬ САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ В УМОВАХ КОРОНАВІРУСНОГО СЬОГОДЕННЯ

В сучасному світі істотно зростає усвідомлення ролі фізичної культури як фактору що сприяє розвитку сильного та здорового суспільства. В країнах ЄС та більшості розвинених країнах світу, спорт та фізична культура на всіх своїх рівнях є універсальним механізмом оздоровлення людей, засобом їх самореалізації, самовираження. Останні роки чітко прослідковується тенденція підвищення соціальної ролі фізичної культури та спорту серед усіх прошарків населення, а в умовах реалій в яких світ живе вже другий рік, фізична культура як один зі способів підвищення здоров’я людини, рівня його імунітету, постає чи не одним з найголовніших факторів. 2020, а також сучасний 2021 роки, стали випробуванням для всього світу. Всесвітня пандемія короновірусної інфекції COVID-19 змінила життя мільйонів людей. Життєві реалії змінилися, світ змінився, люди живуть в постійному стресі, все це, а також звісно COVID-19, вплинуло на здоров’я людей.

Здоров’я людини, в першу чергу, визначається станом її внутрішніх систем, особливо імунної системи, яка першою реагує на будь-які зміни в організмі. Підтримка імунітету на високому рівні – головне завдання в профілактиці захворювань. Фізична культура один з найперспективніших заходів в профілактиці захворювань. Люди з гарним фізичним станом та з достатньою фізичною активністю мають нижчий ризик виникнення патологічних станів. Це говорить про те, що заняття фізичною культурою та спортом сприяють профілактиці більшості захворювань, в тому числі хронічних.

Вже давно відомим є факт, що навіть дві години занять фізичною культурою на тиждень, істотно покращують стан серцево-судинної, ендокринної та нервової систем. Локдауни, закриття фітнес клубів, необхідність перебування на ізоляції, дистанційне навчання в школах та ЗВО, все це звісно не сприяє активним заняттям фізичною культурою, проте не

варто забувати, що самостійні заняття фізичною культурою доступні кожному. Інтернет, соціальні мережі, форуми є чудовими джерелами інформації щодо видів самостійних занять фізичною культурою. Більшість спортсменів та професійних фітнес тренерів, на своїх сторінках в соціальних мережах викладають відео тренувань, інформацію чим з підручних матеріалів можна замінити спортивне знаряддя, на що звернути увагу під час виконання тих чи інших вправ.

Формування готовності до самостійних занять фізичною культурою це дуже важливе завдання. Спорт, фізичні навантаження, здоровий спосіб життя – це все складові щасливого, а найголовніше довгого здорового життя кожного з нас. Не треба шукати виправдань своїй бездіяльності, вони не повернуть ані втраченого здоров'я, ані життя. Кожна людина відповідає за своє здоров'я та життя, і лише нам вирішувати яке життя прожити.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Апалькова А.М., Полынский В.В., Герасимова Н.А. Занятия спортом (физической культурой) как средство профилактики стресса // Юный ученый. – 2018. – №2.

2. Вайнер, Э. Н. Социальные аспекты здоровья и здорового образа жизни // Э. Н. Вайнер // Валеология. – 2008. – № 3. – С. 13-14.

3. Всемирная организация здравоохранения [Электронный ресурс]: Основные меры предосторожности для защиты от новой коронавирусной инфекции. – Режим доступу: https://www.who.int/ru/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public.

УДК 796
Ремешевський О.В.
старш. викл., НУ«Запорізька політехніка»

ПІДГОТОВКА ГИРЬОВИКІВ РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУП

Оптимальний вік для зарахування в групи гирьового спорту становить 10-11 років. У цей період спрямованість тренувального процесу зводиться переважно до занять з бігу і вивчення техніки поводження з гирями (захоплення дужки гирі, статичні пози в початкових положеннях і під час фіксації).

У дітей в 10-11 років переважають процеси дозрівання тканин і органів при уповільненому зростанні довжини тіла. Закінчується морфологічна диференціація клітин кори головного мозку, печінки, посилюється розвиток

скелетних м'язів, помірне збільшення розмірів серця, закінчується структурна диференціація міокарда.

Якщо врахувати, що в віці від 6 до 12 років освоюється значна частина рухових навичок, набутих людиною протягом усієї життя, то розучування великої кількості різноманітних рухів є основною вимогою до змісту фізичної підготовки дітей цього віку. Доступність і природність бігу на різні дистанції також є необхідністю включати їх в тренувальний процес на **етапі початкової підготовки.**

Навчально-тренувальний етап. Оптимальний вік початку цього етапу становить 12-13 років, тривалість занять 4 роки. Заняття проходять в навчально-тренувальних групах.

У 13-14 років значно збільшується маса тіла, і разом з нею підвищуються силові якості. Це відбувається за рахунок вдосконалення регулювання м'язових скорочень. Загальна силова витривалість збільшується за рахунок підвищення економічності рухових дій (підвищення рівня ПАНО) і м'язової регуляції. До початку приросту м'язової маси створюються передумови для зростання швидкісно-силових здібностей.

У віці 13-14 років проявляються зовнішні ознаки початкової фази статевого дозрівання, збільшується збудливість нервових процесів, підвищується реактивність і емоційність у відповідь на реакцію при м'язовій роботі особливо змагального характеру. Швидкісно-силові здібності в цей період удосконалюються за рахунок поліпшення регуляції рухів, зниження часу простої рухової реакції. У наступні два роки темпи приросту швидкості знижуються

Важливим показником для вікового розвитку дівчат є вік першої менструації, протягом року після якого відбувається зниження подальшого зростання довжини тіла, а також приросту маси тіла. Відбувається остаточне формування пропорцій тіла. Найбільший приріст майже всіх фізичних якостей у дівчаток відбувається у віці 12-13 років, а у хлопчиків - 13-15 років.

Надалі, до 15-16 років збільшується аеробна потужність (МПК) за рахунок збільшення систолічного об'єму крові і підвищення потужності апарату зовнішнього дихання (ЖЕЛ, МЛВ). У цей період ще обмежена здатність до тривалої роботи на рівні близькому або рівному до МПК. До 15-16 років поступово зростає потужність і ємність гліколізу за рахунок помірного збільшення м'язових запасів глікогену, внаслідок чого підвищуються анаеробні можливості організму спортсменів. У віці 15-16 років мають місце найбільш високі темпи збільшення аеробної ємності (сумарне споживання кисню. Це відбувається за рахунок збільшення капілярної мережі м'язів, коорди-нації діяльності вегетативних систем, більшого використання окислення жи-рів в забезпеченні енергією працюючих м'язів.

Етап вдосконалення спортивної майстерності. Вік початку етапу 16 - 17 років, тривалість - 3 роки. До цього часу практично завершується ріст тіла, кісток стопи і кисті, закінчується зрощення тазових кісток, відбувається значне наростання м'язової тканини і м'язової сили. Завершується розвиток іннервації м'язів, що робить можливим тривале виконання тонко диференційованих рухів. У цьому віці підвищується здатність до виконання як інтенсивних короткочасних навантажень, так і тривалої фізичної тренувальної робо-ти.

На цьому етапі відбувається подальше підвищення аеробних і анаеробних можливостей організму юних спортсменів. Значною мірою на вік початку і закінчення етапу вдосконалення спортивної майстерності впливають індивідуальні особливості біологічного розвитку.

УДК: 378.015.31.796
Рімар Ю.Ю.
канд. наук з фіз. виховання і спорту, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ФАКТОРИ, ЯКІ ВИЗНАЧАЮТЬ РІВЕНЬ ГНУЧКОСТІ

Гнучкість визначається еластичними властивостями м’язів, шкіри, підшкірної основи та сполучної тканини, ефективністю нервової регуляції м’язового напруження, об’ємом м’язів, а також структурою суглобів.

Активна гнучкість визначається також рівнем розвитку сили, вдосконаленням координації.

Гнучкість в окремих суглобах може визначатися формою м’язів і особливостями фасцій, а також розповсюдженням дії м’язів на один чи декілька суглобів.

Особливістю розположення апоневрозів сухожилля в м’язах з перистою побудовою.

Багатосуглобні м’язи можуть гальмувати деякі рухи в суглобах, біля яких вони проходять, в більшій мірі, чим односуглобні.

Наприклад, амплітуда руху у стегновому суглобі при підніманні стегна вперед чи назад залежить від положення голені по відношенню до стегна.

З усіх факторів обмежуючий рух суглобів м’язова тканина найбільше схильна до впливів.

При раціональній силовій підготовці, органічно ув’язаної з роботою, сприяючої розвитку гнучкості і підвищенню властивості м’язів до розслаблення, розтягнення м’язової тканини не заважає проявленню гнучкості.

Гнучкість обумовлюється еластичними властивостями м'язів, шкіри, підшкірної основи і сполучної тканини, ефективністю нервової регуляції м'язового напруження, об'ємом м'язів, а також структурою суглобів. Активна гнучкість визначається також рівнем розвитку сили і вдосконаленням координації.

Говорячи про властивості, що визначають еластичні властивості м'язової тканини і про можливості їх вдосконалення, насамперед, слід зазначити, що скоротливі елементи м'язів здатні збільшувати свою довжину на 30-40 і навіть на 50% по відношенню до довжини в спокої, тим самим створюючи умови для виконання рухів з великою амплітудою.

З усіх факторів, що обмежують рухливість суглобів, найбільш піддається впливам м'язова тканина. При примусовому розтягуванні значно збільшується не тільки довжина м'яза в порівнянні з довжиною її в спокої, але й під впливом тренування істотно зростає здатність м'яза до розтягування. Однак надлишковий обсяг м'язової маси, особливо якщо він сформований переважно за рахунок тренування в ексцентричному і ізометричному режимах, здатний значно обмежити розтяжність м'язової тканини і стати фактором, що обмежує рухливість у суглобах (De Vries, Housh, 1994). У той же час при раціональній силовій підготовці, органічно пов'язаною з роботою, що сприяє розвитку гнучкості і підвищенню здатності м'язів до розслаблення, розтяжність м'язової тканини не перешкоджає прояву гнучкості (Платонов, Булатова, 1995).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Платонов. В,Н. Булатова М.М. Физическая подготовка спортсмена – К.: Олимп. литература, 1995.- 320с.

2. Литвиненко Т.С. Оптимизация програм тренировочных занятий направленных на развитие гибкости. Автореф.дис.: …канд.пед.наук.- К, 2010.-24с.

3. Сермеев Б.В. Гибкость спортсмена.- М.: Физ-ра и спорт, 2015- 93с.

УДК 796

Терьохіна О.Л.
канд. пед. наук, старш. викл НУ «Запорізька політехніка»

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ВИТРИВАЛОСТІ У СТУДЕНТІВ З ОСЛАБЛЕНИМ ЗДОРОВ'ЯМ

Розвиток фізичних якостей треба розглядати як єдиний комплексний процес. Впливаючи на розвиток однієї якості, ми тим самим сприяємо розвитку всіх інших. Залежно від рівня фізичної підготовленості і

працездатності студентів на кожному занятті вибирається найбільш оптимальний варіант співвідношення вправ, спрямованих на розвиток тих чи інших фізичних якостей.

Під витривалістю розуміють здатність людини протистояти втомі або тимчасового зниження працездатності після активної діяльності, яка проявляється як в суб'єктивних відчуттях, так і в змінах фізіологічного і біомеханічного характеру, а також в помітних біохімічних зрушеннях в організмі. Функціональні можливості людини в вправах, пов'язаних з проявом витривалості, визначаються умінням правильно виконувати рухи і здатністю до тривалої м'язової роботі в аеробних умовах. До засобів, що сприяють вдосконаленню аеробних можливостей, відносяться швидка ходьба, біг, плавання, пересування на лижах та інші вправи помірної інтенсивності (75% - 80% від максимальної), з частотою пульсу після навантаження від 140 до 170 ударів на хвилину, що виконуються в вигляді повторних навантажень. Тривалість окремої навантаження не повинна при цьому перевищувати 1,5 - 3,0 хв., а інтервали відпочинку повинні бути майже такими ж, однак достатніми для того, щоб частота пульсу до моменту наступної навантаження не перевищувала 130 ударів на хвилину.

Для підвищення аеробних можливостей організму необхідно освоїти правильну техніку дихання. У спокої і при помірному фізичному навантаженні правильним буде глибоке і рідке дихання через ніс. При напруженій роботі можна вважати правильним часте і глибоке дихання через рот. При цьому корисно акцентувати видих, щоб в легенях залишалося менше бідного киснем залишкового і резервного повітря.

Найдоступнішим, мають оздоровчу спрямованість і найбільш ефективним засобом для підвищення рівня витривалості є біг. З ростом тренованості обсяг бігового навантаження підвищується за рахунок зменшення інтервалів відпочинку і збільшення дистанції. Додаються біг в змінному темпі від 50 до 400 м, спеціальні бігові вправи. Час безперервної роботи доводиться до 30 - 40 хв.

Плавання. Циклічний режим рухової діяльності в плаванні дозволяє підтримувати високу працездатність організму протягом всього заняття, забезпечуючи постійне підвищення рівня витривалості.

Лижна підготовка. Фізіологічний вплив ходьби на лижах на організм займаються обумовлено роботою великих м'язових груп в залежності від рівня технічної підготовки студентів. Це слід враховувати при визначенні обсягу та інтенсивності навантаження.

Оцінити рівень витривалості можна наступними способами:

1.Тест Купера (12-ти хвилинний біг) - пробігає дистанція.

2.Ходьба на лижах - час проходження дистанції: 3 км - для юнаків, 2 км - для дівчат.

3.Плавання - пропливання дистанції: за 10 хв - для юнаків, за 5 хв - для дівчат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Амосов Н. М., Муравов И. В. Сердце и физические упражнения. М: Знание, 1985. 64 с.

2. Гусалов А.Х. Физкультурно-оздоровительная группа. М: Физкультура и спорт, 1987. 109 с.

3. Чоговадзе А.В. и др. Физическое воспитание в реабилитации студентов с ослабленным здоровьем: Учеб. пособ. для студ. вузов. М.: Высшая школа, 1986. 144 с.

УДК 796.421
Черненко А.Є.
старш. викл. НУ “Запорізька політехніка»

ОТРИМАННЯ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ БАЗОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ СТУДЕНТАМИ В ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ “МІНІ - ФУТБОЛ”

Необхідність популяризації та розвитку спорту серед студентської молоді визначається потребами суспільства і держави в специфічних засобах розвитку психофізичних здібностей людини. Усередині системи «фізична культура» спорт є логічним її завершенням, тому, що не спеціалізована фізкультурна освіта створює лише початкову базу всебічного розвитку фізичних якостей і рухових навичок, формує передумови для безмежного їх розвитку, а спорт розкриває ці можливості молоді до граничного рівня.

Педагогічна система вузу втілює в практику соціальне замовлення сучасної парадигми освіти на формування конкурентної, фізично, морально і духовно здорової особистості. Сучасний відкритий освітній простір вузу включає в себе наявність системи освітніх процесів, в яких створені умови для самоорганізації особистісних освітніх середовищ. Міні - футбол популярний серед студентської молоді та є одним із засобів формування фізичних кондицій, фізичних якостей особистості в процесі самореалізації студентів в обраній професії. Заняття фізичною культурою за спеціалізацією “Міні - футбол” дають гарну змогу викладачу та оточуючим стати свідками формування компетенції саморозвитку окремої особистості засобами міні - футболу.

Значним потенціалом для формування спортивної культури у молодих людей володіють різні види спорту, одним з яких є міні-футбол. Реалізація концепції включення спеціалізації “Міні - футбол” в якості дисципліни на

заняттях з фізичного виховання має сприяти ефективному вирішенню завдань формування фізичної культури студентської молоді, підвищити інтерес до систематичних "занять фізичними вправами, сприяти формуванню умінь і навичок організації та проведення спортивних змагань та самостійних занять. В системі фізичного виховання та спортивного тренування технічна підготовка та здобуття технічної компетентності є однією з важливих сторін, особливо в складно координаційних видах спорту, де результат обумовлений, перш за все, рівнем володіння технікою змагальних вправ. Повною мірою це положення відноситься і до такого виду спорту як міні - футбол. Саме тому значна частина уваги в процесі занять приділяється навчанню основам техніки рухових дій і вдосконаленню обраних форм спортивної техніки, що забезпечують як досягнення високих емоційних результатів в рамках безпосередніх занять з фізичного виховання, так і високих спортивних результатів та самовдосконалення.

Основними завданнями технічної підготовки студентів на заняттях з міні - футболу є:

1. Досконале засвоєння максимального різноманіття технічних прийомів;

2. Різнобічне та осмислене володіння технікою міні - футболу і вміння поєднувати в різній послідовності прийоми та техніки володіння м'ячем;

3. Надійне і ефективне використання технічних прийомів в складних умовах гри.

В процесі здобуття базових навичок та технічних компетентностей виділяють *наступні етапи*:

- початкове навчання;
- поглиблене розучування;
- закріплення і вдосконалення техніки.

Початкове навчання прийому стартує з ознайомлення за допомогою розповіді, показу і практичного випробування дії, що розучується. В поясненні дається точний опис прийому, повідомляються знання про його значення і місце в умовах гри, пояснюються основи техніки виконання. Розповідь повинна бути чіткою, короткою, образною. Показ повинен бути зразковим не тільки за формою. Необхідно оптимальне відтворення тимчасових, просторових і силових характеристик руху. Часто показ поєднується з супровідним поясненням, яке посилює і поглиблює сприйняття.

Для створення рухових відчуттів використовують **метод практичної вправи**. Спроби відтворення досліджуваного дії виконують у відносно постійних і спрощених умовах. При навчанні техніці міні - футболу переважно використовують методи цілісного вправи, тому що розчленовування прийому на частини часто призводить до різкого

спотворення його біомеханічної структури. Навчання технічних прийомів необхідно починати через "робочу" ногу і в "зручну" сторону для виконання вправи.

Визначаючи кількість повторень, слід враховувати, що нові координаційно-складні вправи викликають швидке стомлення нервових центрів, тому слід знайти баланс комфортної кількості повторень та спонукання бажання до подальшого активного вдосконалення отриманих навичок. Тому найчастіше зупиняються та вважають найбільш ефективною невелику кількість повторення вправ в рамках однієї серії або одного навчально-тренувального заняття з фізичного виховання. Інтервали між серіями повторень повинні бути достатніми для відпочинку, для отримання необхідних зауважень від викладача і для повторного показу вправ.

Етап **поглибленого розучування** характеризується закріпленням основ техніки розучуваного дії і уточненням деталей кожного досліджуваного руху, що входить до складу дії. В процесі освоєння рухів удосконалюється початкове вміння, як би автоматизується виконання навику. Технічний прийом виконується правильно, чітко, вільно. На даному етапі використовують в основному метод цілісної вправи. Число стереотипних повторень зменшується, зате значно збільшується число варіативних повторень. Ускладнюються умови виконання рухової дії, що розучується. Число повторень вправи в одному занятті збільшується. Найбільш ефективні на даному етапі переключення на ігрові вправи. Потім знову здійснюється багаторазове повторення досліджуваного дії, присвячуючи напрацюванню навичок подібний попередньому проміжок часу. Поглиблене розучування може йти з великими інтервалами, що дає можливість оновлювати досліджуваний матеріал та підігрівати інтерес до процесу розучування.

На даному етапі широко використовують ігровий і змагальний методи, які створюють особливий емоційний фон, посилюють вплив вправ і активізують процес навчання та самовдосконалення.

Закріплення і вдосконалення техніки. Основним завданням цього етапу є закріплення освоюваної техніки, доведення спеціальних рухових навичок до вищої міри автоматизму і пристосування цих навичок до умов гри. Ефективність вирішення завдань технічної підготовки студентів багато в чому залежить від правильного вибору методів і засобів навчання. Треба також зауважити, що всі етапи підготовки студентів - футболістів використовують загальноприйняті методи навчання та вдосконалення техніки рухових дій.

Цей базовий процес ознайомлення, здобуття, вдосконалення фізичних навиків у поєднанні зі спектром емоційних особливостей занять фізичною культурою за спеціалізацією “Міні -футбол” стануть запорукою розвитку

фізичної та спортивної культури студентів та основою отриманих ними компетентностей.

Запорукою здобуття відповідних технічних компетентностей стануть наступні критерії: *мотиваційний* - спрямованість особистості, інтерес до фізичної культури і спорту та задоволеність навчальними заняттями з предмету «Фізична культура»; *особистісно-поведінковий* - ставлення особистості до себе, до умов, процесу та результату спортивної діяльності, спортивний стиль життя; *фізичний* - функціональні можливості організму і фізичні якості; *інформаційний* - теоретичні знання з обраного виду спорту, в нашому випадку "Міні -футбол"; *операційний* - організаційно-методичні вміння і технічна підготовленість в обраному виді спорту.

Можемо сміливо зробити висновок, що використання міні - футболу в навчально-виховному процесі вузу для саморозвитку студентів засобами фізичної культури сприяє самореалізації особистості студентів і формування фізкультурно - спортивних компетентностей і подальшого саморозвитку. Як наслідок регулярних занять фізичною культурою за спеціалізацією міні - футбол, спостерігається позитивний приріст показників фізичних кондицій студентів, що навчаються за експериментальною програмою. Додатковим вагомим бонусом до зазначених вище аргументів, є той факт, що студенти, які займаються в секції міні - футболу рідше хворіють на простудні захворювання (ГРЗ, ГРВІ, грип) і мають більш високу мотивацію до фізичної активності. Регулярні заняття міні - футболом привчають студентів до дисциплінованості, впевненості в своїх силах, колективізму, товариства, взаємовиручки, сприяє нормалізації психічних станів, формування фізкультурно-спортивних компетенцій і компетенції саморозвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Войцеховський В. В. Урок фізичної культури з елементами футболу для учнів 10 класу / Войцеховський Віктор Володимирович // Фізичне виховання в рідній школі. – 2016. – № 3(104). – С. 22–25.

2. Накорчемний В. Г. Урок фізичної культури з елементами футболу / Накорчемний В. Г. // Фізичне виховання в рідній школі. – 2017. – № 3(109). – С. 11–14.

3. Денисюк М. М. Урок фізичної культури з елементами футболу, 10 клас / Денисюк Микола Михайлович // Фізичне виховання в рідній школі. – 2017. – № 4(110). – С. 22–25.

4. Чубур А. І. Вправи на вдосконалення техніки гри в футбол / А. І. Чубур // Фізичне виховання в школах України. – 2016. – № 5. – С. 29–35.

5. Гиффорд, Клайв Все о футболе / Клайв Гиффорд. - М.: АСТ, Астрель, Кладезь, 2015. - 661 с.

УДК 796
Шеховцова К.В.
старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ

Згідно з науковими знаннями, задоволення основних соціальних та біологічних потреб є головною вимогою розвитку особистості. В ієрархії потреб творчим потребам та самореалізації людини надається вищий пріоритет. Результати багатьох досліджень показують, що багато з них можуть успішно задовольнятися фізичним вихованням. Зараз суспільство не має більш ефективних засобів фізичної підготовки людей до повноцінного життя в сучасних умовах.

Загальна комп'ютеризація, яка притаманна для сучасного стану розвитку суспільства, створює оптимальні умови для вирішення всіх проблем, що існують у цій галузі. Оригінальна стандартизація методу введення та аналізу інформації можлива лише із застосуванням сучасної обчислювальної техніки та розробкою алгоритмічних алгоритмів.

Було виявлено основні тенденції використання сучасних інформаційних технологій у професійній діяльності фахівців з фізичної культури та спорту.

До них належать:

-створення та застосування програм для контролю та самоконтролю знань з різних спортивних та навчальних дисциплін;

- освітні мультимедійні системи;

-створення та використання бази даних;

-моделювання комп'ютерних змагань, тактичних дій та навчальних процесів;

-використання інформаційних технологій для організації змагань;

-використання інформаційних технологій у рекламній, видавничій та підприємницькій діяльності;

-використання інформаційних технологій в організації та здійсненні наукових досліджень;

-автоматизовані методи психодіагностики;

-автоматизовані методи спортивної та навчальної діяльності; - автоматизовані методи функціональної діагностики;

-організація дистанційного навчання та інші.

Процес впровадження інформаційних технологій у процес фізичного виховання розпочався недавно. Вчені вважають, що це пов’язано, з одного боку, із слабкою матеріально-технічною базою університету;по-друге, постійне оновлення програмного та апаратного забезпечення;по-третє,

викладачі та студенти мають недостатньо навичок роботи з комп'ютером. Існує потреба у впровадженні нових методів та методів у систему фізичного виховання, які могли б підвищити інтерес молоді до спорту.

Використання автоматизованих інформаційних систем для педагогічного контролю дозволяє:

- збирати інформацію та створювати архіви;
- обчислювати похідні показники та виконувати статистичну обробку даних;
- розробляти індивідуальні моделі готовності спортсменів та порівняти їх із наявними властивостями моделі;
- відображати динаміку основних параметрів тренувально-змагального навантаження;
- створювати різні типи звітів для різних категорій користувачів: тренерів, дослідників, адміністративного персоналу.

Висновки. Аналіз та узагальнення літератури, а також електронних джерел вказує, що існує проблема здорового способу життя студента та формування активної позиції. У студентському середовищі не тільки недостатньо рівня знань з цього предмету та є необхідність отримати відповідну інформацію, але й існує проблема. У зв'язку з цим реальну допомогу у вирішенні цих проблем може надати створення комп'ютерних інформаційних систем для популяризації та популяризації оздоровчих заходів.

УДК 796
Шипенко А.О.
викл. НУ «Запорізька політехніка»

РЕЙТИНГ ЧОЛОВІЧИХ НАЦІОНАЛЬНИХ ЗБІРНИХ КОМАНД ЄВРОПИ З ГАНДБОЛУ

Анотація. Ранжування збірних команд з урахуванням демонстрованих ними результатів протягом певного часу дозволяє зафіксувати їх міжнародний статус і оптимізувати процес їх розподілу по групах на міжнародних змаганнях.

Ключові слова: рейтинг, ранжування, спортивний результат, національні збірні команди, Європа.

В останні роки в різних сферах людської діяльності (політику, інформатики, спорті та ін.) широке поширення набув термін рейтинг (від англ. rating, що походить від дієслова to rate - «оцінювати, давати оцінку»). В російською мовою цей термін має значення заходи популярності і списку

пріоритетів за певним показником. Процес визначення рангу досліджуваним об'єктам - ранжування, є ніщо інше, як їх сортування, упорядкування в Відповідно до обраного критерію.

Ранжування в спорті має досить істотне значення і використовується при жеребкуванні команд та учасників змагань для їх розподілу по групах з урахуванням їх потенціалу та з метою підвищення видовищності змагання і об'єктивності його результатів. Формування складу груп для проведення великих міжнародних змагань в обов'язковому порядку передбачає врахування рейтингу кожної з них.

Для ранжирування гандбольних національних збірних команд нами використовувалися два критерії:% попадання збірної в число десяти кращих в чемпіонаті Європи і сума набраних при цьому балів. Були використані спортивні результати, продемонстровані командами різних країн в Протягом 2000-2017 років на 8-ми чемпіонатах Європи. За перше місце команда отримувала 10 балів, за друге - 9, за третє - 8 і так далі, а за 10-е - 1 бал.

Проведені дослідження дозволили віднести до числа кращих національних команд Європи 18 (вісімнадцять) чоловічих збірних. Причому сума рангів менше 10 зафіксована лише у 5 команд. Це чоловічі збірні країн: Данії, Хорватії, Франції, Німеччини та Іспанії. Саме в такому порядку чоловічі національні команди цих країн входять в квінтет найсильніших. Всього ж в Європі налічується 50 незалежних держав.

Реалізований підхід ранжирування збірних гандбольних команд дозволяє досить об'єктивно і рівномірно розподіляти їх по групах для поведінки великих міжнародних змагань з урахуванням наявного рейтингу за певний проміжок часу. Так, при необхідності формування трьох груп по шість команд, в даний час їх склад буде наступним: 1-я група: Данія, Німеччина, Ісландія, Сербія, Чехія та Білорусь; 2-я група: Хорватія, Іспанія, Польща, Норвегія, Македонія і Швейцарія; 3-тя група: Франція, Швеція, Росія, Словенія, Угорщина і Португалія.

УДК 796.421
Атаманюк С.І.[1], Замолотнева В.О.[2]
[1]канд. наук з фіз. виховання і спорту, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. БАД-519 НУ «Запорізька політехніка»

ОЗДОРОВЧИЙ ЕФЕКТ АЕРОБНИХ ВПРАВ

До аеробних вправ відносяться вправи стимулюють діяльність серцево-судинної і дихальної систем. Це тривалі вправи циклічного характеру, такі як біг, лижі, плавання, їзда на велосипеді, веслування. При відсутності

можливості займатися на відкритому повітрі, є альтернатива - бігові доріжки, вело- та гребні тренажери. Циклічними видами спорту, як оздоровчий засіб, за підрахунками Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) займаються більше 100 мільйонів чоловік на планеті.

У чому ж полягає оздоровчий вплив аеробних вправ на організм. Численні дослідження показують, що регулярні заняття циклічними видами спорту, як оздоровчий засіб підвищують функціональні можливості серцево-судинної системи, зміцнюють серцевий м'яз, збільшують її здатність засвоювати кисень. Саме ефективність і надійність роботи дихальної системи, серця, а також стан судин складають визначає здоров'я людини в загальному сенсі.

Під впливом регулярних аеробних тренувань знижується в'язкість крові, що покращує кровотік і полегшує роботу серця, зменшується небезпека утворення тромбів і розвитку інфаркту. Крім того знижується вміст в крові холестерину, а це перешкоджає розвитку атеросклерозу. Заняття циклічними видами спорту зміцнюють дихальну мускулатуру, збільшують легеневу вентиляцію і життєву ємність легень.

Крім оздоровчого ефекту, пов'язаного з поліпшенням роботи органів кровообігу і дихання, аеробні навантаження позитивно впливають на вуглеводний обмін, функції печінки і шлунково-кишкового тракту. Під час тривалої аеробного роботи завдяки глибокому диханню відбувається масаж печінки діафрагмою, що сприяє відтоку жовчі і поліпшенню функції жовчних протоків. Регулярні аеробні тренування перешкоджають розвитку дегенеративних змін опорно-рухового апарату, пов'язаних з віком і малорухливим способом життя.

Слід зазначити, що тим, хто займається аеробними вправами, як правило, не доводиться обмежувати свій харчовий раціон і дотримуватися спеціальних дієт для корекції ваги. Природне зниження маси тіла за рахунок збільшення витрати енергії, пов'язаного з фізичним навантаженням, більш фізіологічно і має стійкий і тривалий ефект на відміну від всіляких дієт і застосування фармакологічних препаратів.

З усього вище сказаного, слід, що основним засобом оздоровчих занять, обов'язково повинні бути вправи аеробного характеру, а силові вправи і вправи на гнучкість повинні допомагати зберегти в тонусі скелетні м'язи, а так само еластичність і міцність суглобів. Досягти очікуваних результатів ви зможете тільки в тому випадку, якщо будете дотримуватися певних принципів в підборі вправ. Вправи повинні бути адекватними по інтенсивності, тривалості та періодичності.

УДК:799.31
Ванюк О.І.[1], Сагань А.П.[2]
[1]канд. наук з фіз. виховання і спорту, старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ.гр Ю-210 НУ «Запорізька політехніка»

ХАРАКТЕРИСТИКА РІВНЯ ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сучасна система підготовки фахівців у закладах вищої освіти відзначається інтенсифікацією процесу навчання, його психічною насиченістю, недостатнім обсягом рухової активності та, як наслідок, недостатнім рівнем фізичного стану студентського контингенту. Використано такі методи наукового пошуку, як: педагогічне спостереження, педагогічний експеримент, педагогічне тестування, методи визначення функціонального стану організму, методи оцінювання рівня фізичного здоров'я, методи визначення фізичної працездатності; методи математичної статистики. З'ясовано, що студентам І та ІІ курсів притаманні середній і нижче за середній рівні РФЗ, що увиразнює недотримання ними режиму рухової активності й ігнорування факторів здорового способу життя.

Проведений огляд літературних джерел дозволяє констатувати, що проблема зміцнення, збереження й покращення здоров'я все більш стає актуальною у зв'язку зі зниженням показників соматичного здоров'я населення, збільшенням кількості патологічних і спадкових захворювань.

На думку авторів, дотримання здорового способу життя відіграє важливу роль у житті студента, оскільки це гарантія майбутньої самореалізації і розвитку в усіх сферах життя. У той же час удосконалення процесу фізичного виховання студентів можливе за рахунок використанні в системі фізичного виховання сучасних інноваційних засобів фізичного виховання, що формують зацікавленість до даного виду діяльності та прагнення до фізичного самовдосконалення та такого управління процесом фізичного виховання, коли враховуються особливості майбутньої професійної діяльності та індивідуальні особливостей організму студентів. Автори єдині у думці, для підвищення якості організації процесу фізичного виховання у навчальних закладах необхідно проведення цілеспрямованої роботи, в основі якої, перш за все, повинна бути діагностика рівня фізичного здоров'я (РФЗ) студентів з подальшим прийняттям педагогічних заходів.

У процесі дослідження використано метода налізу науково-методичної літератури, педагогічне тестування та методи математичної статистики. Основним методом дослідження обрано педагогічний експеримент. З метою всебічної якісної і кількісної його оцінки рівень здоров'я студентів вивчали

за методикою Г. Л. Апанасенка, яка передбачає поділ студентів на п'ять рівнів здоров'я: низький, нижче середнього, середній, вище середнього і високий. Дослідження проводилось на базі Національного університету Запорізька політехніка. У дослідженні взяли участь студенти транспортного факультету, у кількості 154 особи.

При оцінці рівня здоров'я людини важливе значення мають не тільки суворо науково обґрунтовані показники фізичного стану, але й доступні в практичній діяльності фахівців з фізичного виховання інтегральні показники, виражені в балах, умовних одиницях, які дозволяють здійснювати оцінку та РФЗ.

В ході дослідження, здійснено оцінку життєвого індексу (ЖІ) – критерій, який характеризує резерви функцій зовнішнього дихання. За результатами досліджень показники ЖІ хлопців І курсу відповідає рівню нижче за середній у 5 осіб (14,71%) (відповідно оціночної таблиці даного показника за Т. Ю. Круцевич, (1999), 22 особи (64,71%) та 7 осіб (20,59%) хлопці І курсу відповідно мають показники ЖІ, які відповідають рівням середній та вище середнього. Хлопці ІІ курсу за результатами оцінки ЖІ розподілились наступним чином: 1 особа (3,03%) – низький рівень, 19 осіб (57,58%) – середній рівень та 13 осіб (39,39%) – рівень ЖІ вище середнього. В ході дослідження функціональних показників серцево-судинної системи студентської молоді було отримано середні значення, характер розподілу яких знаходився у межах вікових норм як у дівчат, так і у юнаків. Оскільки оцінка функціонального стану серцево-судинної системи має надзвичайно важливе значення для побудови занять фізичного виховання, окрім констатації середніх величин ЧССсп та АТ, нами проведено оцінку індексу Робінсона відповідно до оціночної таблиці, (Т. Ю. Круцевич, 1999) . Даний індекс також використано під час комплексної оцінки РФЗ за методикою Г. Л. Апанасенко.

У ході експерименту були отримані дані, за допомогою яких можна простежити зміни РФЗ у студентів І та ІІ курсів. Проведене зіставлення маси тіла та зросту студентів, показники ЖІ, індексу Робінсона, індексу Руф'є та оцінка СІ, дозволили визначити РФЗ При аналізі отриманих результатів РФЗ у студентів І курсу нами отримані наступні показники: у 11,76 % студентів РФЗ був нижче за середній – (n = 4); відповідно низький РФЗ – 7,32 % та 21,95 % нижчий за середній (n = 12). При цьому на ІІ курсі показники були на відповідних небезпечних для здоров'я рівнях. Отримані дані підтверджують припущення, що не дотримання студентами достатнього рівня рухової активності, ігнорування факторів здорового способу життя суттєво позначається на рівні здоров'я студентів, який знаходиться в рамках середнього та нижче середнього.

Висновки. Проведений педагогічний експеримент доводить негативну тенденцію зниження рівня фізичного здоров'я студентів за період навчання. Результати дослідження дозволили нам зрозуміти необхідність активізації здоров'яформувальної та здоров'язбережувальної діяльності, при подальшому плануванні та розробці програми заходів та вибору тих чи інших видів рухової активності оздоровчої спрямованості. Рекомендації по вдосконаленню процесу фізичного виховання студентів музичних спеціальностей повинні носити прикладний характер з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності та умов її виконання.

Перспективою подальших досліджень вбачаємо аналіз фізичної підготовленості студентів відповідно до професійної спеціалізації та розробку технології корекції фізичного стану студентів музичних спеціальностей на основі отриманих показників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Круцевич Т. Ю. Методы исследования индивидуального здоровья детей и подростков в процессе физического воспитания /Т. Ю. Круцевич. учеб.пособие. Киев: Олимпийская литература, 1999. - 232 с.

2. Маринчук П. І. Корекція фізичного стану студентів спеціальності «Музичне мистецтво» в процесі професійно-прикладної фізичної підготовки / П. І. Маринчук, дис... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02, ВДПУ. НФВСУ. -Вінниця, 2018. - 290 с.

3. Маринчук П.І. Оцінка фізичного розвитку та функціонального стану серцево-судинної системи студентів музичних спеціальностей / П. І. Маринчук // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка. Вип. 102. Т. 2. - Чернігів, 2018. С. 111 -115.

УДК 796

Голєва Н.П.[1], Водяницька Т.О.[2]
[1]старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. БАД-110 НУ «Запорізька політехніка»

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ ЯК ЧИННИКИ ПІДТРИМАННЯ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ПІД ЧАС КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ

Сучасне життя характеризується подальшим зниженням обсягу рухової активності населення країни та молоді зокрема. Далі дужче широко використовуються електронні засоби та пристрої у повсякденному житті. Їх впровадження до навчального процесу школи та вищої школи поряд з

великою користю саме для процесу навчання несуть певні ризики для фізичного стану зокрема студентської молоді. Обсяг фізичних навантажень, що їх має студентство ніяк не відповідає їх віковим потребам у руховій активності навіть за відсутності ковід-обмежень. Наразі, завдяки ситуації, що склалася цю рухову активність зведено до мінімуму.

За останні роки значно збільшилася кількість студентів, яких за станом здоров'я віднесено до спеціальної медичної групи або й зовсім звільнено від практичних занять. Якщо раніше найбільша кількість студентів мала так звану основну групу, менша – підготовчу, ще менша – спец. групу або звільнення від занять, то наразі картина є значно гіршою – найменше число студентів мають основну групу, а лідирують – підготовча та спеціальна.

Причина цьому криється у корінному зламі усієї системи фізичної підготовки населення у загальній освіті, що спричинило перш за все різке скорочення використання у ній засобів циклічних видів спорту. В свою чергу це призвело до низького рівня розвитку серцево-судинної та дихальної систем організму значної кількості молодих людей. І якщо раніше молодь знаходила вихід своєї енергії на спортивних майданчиках, створюючи стихійні аматорські турніри з ігрових видів спорту, переважно з футболу, то наразі і ця традиція зійшла нанівець.

Дедалі важче боротися за здоров'я молоді викладачам фізичного виховання. Значна частина молоді все частіше обирає для відпочинку не активні, рухливі ігри та заходи, а пасивне з точки зору рухової діяльності гаяння часу за комп'ютерними іграми та зануренням у соціальні мережі різноманітного спрямування. Гіподинамія, якою ще 40 років тому лякали світ вчені стала не просто загрозою здоров'ю нації, а й просто буденністю, що найстрашніше. Віддалені наслідки цього явища матимуть катастрофічні наслідки у глобальному масштабі та ще тільки мають бути оцінені належним чином.

Усе це неминуче відіб'ється в майбутньому і на фізичному розвитку, і на морально-психологічному стані студентської молоді.

Студентське життя не просто насичене та цікаве, але й наповнене сильними емоціями (не завжди позитивними) та стресом. Не всі молоді люди взмозі самостійно впоратися зі зростаючою емоційною напругою. Але ті, хто знайшов себе у будь-якому з видів спорту або призвичаївся до самостійних систематичних занять значно легше переносять значні навчальні та емоційні перевантаження без помітної шкоди для здоров'я та самопочуття.

Ось чому так важливо не зважаючи на ситуацію, що склалася наразі в країні використовувати усі доступні засоби та заходи щоб не тільки викликати у студентів зацікавлення до занять будь-якими фізичними вправами або спортом, але й співдіяти створенню у них сталої мотивації до таких занять.

Перехід до занять дистанційно з одного боку ускладнюють роботу і викладачам, і студентам, але є тут і позитивні моменти. При виконанні завдань за їх описом та з виконанням автовідеозапису таких завдань студенти змушені більш зосереджено відноситися до їх виконання. Зростає рівень «занурення» до змісту виконуваного завдання, більш свідоме та зацікавлене їх освоєння. Перш ніж передати запис викладачеві студент може сам уважно його передивитися і виправити помилки або намітити питання, які він може потім задати викладачу. Тобто процес навчання стає більш свідомим та осмисленим.

Сам факт автовідеозапису є для деяких студентів психологічно важким моментом, який вони мають подолати, завдання викладача тут бути максимально тактовними в оцінці таких завдань, щоб замість користі вони не завдали шкоди особистості молодої людини.

УДК 796.42
Гуцалюк Д.Г.[1], Передерій О.Г.[2]
[1]викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. МТЕ-119 НУ «Запорізька політехніка»

ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЕГКОЇ АТЛЕТИКИ ЯК ВИДУ СПОРТУ

Легка атлетика - це олімпійський вид спорту, який включає в себе бігові види, спортивну ходьбу, багатоборства, пробіги, кроси і технічні види.

Легкоатлети - спортсмени, які займаються одним або декількома видами легкої атлетики.

У програмі сучасних Олімпійських ігор легка атлетика представлена 24 номерами для чоловіків і 14 - для жінок.

Основою легкої атлетики є природні рухи людини. Заняття легкою атлетикою сприяють всебічному фізичному розвитку, зміцненню здоров'я людей.

Правила легкої атлетики.

Переможцем в легкоатлетичних змаганнях вважається спортсмен або команда, що показали найкращий результат у фінальних забігах або фінальних спробах технічних дисциплін.

Бігові види легкої атлетики, як правило, розбиваються на кілька етапів:

- кваліфікація;
- ¼ фіналу;
- ½ фіналу;
- фінал.

Кількість учасників змагань визначається регламентом змагань, при цьому чоловіки і жінки не беруть участі в загальних стартах.

Види легкої атлетики.

Спортивна ходьба - легкоатлетична дисципліна, яка відрізняється від бігових видів тим, що у спортсмена повинен бути постійний контакт ноги з землею. Змагання зі спортивної ходьби проводяться на доріжці (10 000м., 20 000м., 30 000м., 50 000м.) або шосе (20 000м. І 50 000м.).

Біг - один з найстаріших видів спорту, за яким були затверджені офіційні правила змагань, був включений в програму з найперших Олімпійських ігор сучасності 1896 року. Біг в легкій атлетиці представлений наступними видами: спринт, біг на середні дистанції, біг на довгі дистанції, бар'єрний біг, естафета.

Види бігу в легкій атлетиці:

- Біг на короткі дистанції (100м, 200м, 400м), до нестандартних дистанцій можна віднести 30м, 60м, 300м.
- Біг на середні дистанції (800м, 1500м, 3000м), додатково можна виділити 600м, 1000м, 1610м (миля), 2000м.
- Біг на довгі дистанції (5000м, 10000м, 42195м).
- Біг з перешкодами (стипль-чез) 2000м в манежі і 3000м на відкритому стадіоні.
- Біг з бар'єрами (жінки - 100м, чоловіки - 110м, 400м).
- Естафетний біг (4 × 100метрів, 4 × 400метрів).

Стрибки розділяються на вертикальні (стрибки у висоту і стрибки з жердиною) і горизонтальні (стрибок у довжину і потрійний стрибок).

- Стрибок у висоту - дисципліна легкої атлетики, яка відноситься до вертикальних стрибків технічних видів. Стрибок складається з розбігу, підготовки до відштовхування, відштовхування, переходу через планку і приземлення.
- Стрибок з жердиною - технічна дисципліна, яка відноситься до вертикальних стрибків. В даному стрибку легкоатлету потрібно пройти над планкою (не перекинувши її), використовуючи легкоатлетичний жердину.
- Стрибок в довжину відноситься до горизонтальних стрибків і вимагає від спортсменів спринтерських якостей і стрибучості.
- Потрійний стрибок складається з розбігу, трьох чергуються стрибків і приземлення.

Метання - це вправи легкоатлетів, які потребують великих м'язових зусиль. Метою в даному виді є переміщення снаряда на максимальну відстань від спортсмена. Види метання в легкій атлетиці:

- Кидок гранати або м'яча, вага гранати - 700г для чоловіків, жінок і юнаки середнього віку метають гранату вагою 500г. М'ячі мають вагу 155-160 г.

- Штовхання ядра, чоловіче ядро важить 7кг 260г, а жіноча - 4кг.
- Метання молота, чоловічий молот важить 7кг 260г, а жіночий - 4кг.
- Метання диска, чоловічий диск важить 2кг, жіночий - 1кг.
- Метання списа. Чоловіче спис важить 800г і має довжину 260-270см, жіноче відповідно 600г та 220-230см.

Багатоборства - спортивна дисципліна, що включає в себе змагання в декількох дисциплінах одного або різних видів спорту. Десятиборство (чоловічий вид) і семиборство (жіночий вид), які проводяться протягом двох днів поспіль.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B5%D0%B3%D0%BA%D0%B0_%D0%B0%D1%82%D0%BB%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0
2. https://scu.org.ua/type_sport/legka-atletika/
3. https://dovidka.biz.ua/legka-atletika-referat/
4. https://ukrdoc.com.ua/text/14987/index-1.html
5. https://www.bestreferat.ru/referat-116293.html

УДК 796.011.3
Данильченко С.І.[1], Червона К.В.[2]
[1]викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. СН-219 НУ «Запорізька політехніка»

ХАРЧУВАННЯ ПІД ЧАС ФІЗИЧНИХ НАВАНТАЖЕНЬ

Раціональному харчуванню відводиться важлива роль в процесі підготовки спортсменів. Фізичні навантаження вимагають великих витрат енергії. Однак заповнення даних витрат не є єдиним завданням при складанні раціону харчування спортсменів. Споживані в їжу білки, жири, вуглеводи, вітаміни та мікроелементи повинні покращувати результативність тренувань.

Розрізняють енергетичний і пластичний обміни.

Енергетичний обмін – пов'язаний з дисиміляцією, звільненням енергії, що витрачається на всі процеси життєдіяльності.

Пластичний обмін – сукупність процесів, безпосередньо пов'язаних зі збільшенням клітинної маси тіла, з регенерацією.

Організм людини для забезпечення своїх фізіологічних процесів потребує постійного надходження енергії, яку він отримує з харчових продуктів. При різних видах фізичної активності харчові речовини використовуються організмом у різних співвідношеннях.

Під час тренування і змагання спортсмен переносить високе фізичне і нервово-психологічне навантаження, супроводжувані значною активацією всіх метаболічних процесів, а відповідно збільшуються потреби в окремих харчових речовинах. Харчовий раціон спортсмена повинен складатися з урахуванням загальних гігієнічних положень, а також особливостей виду спорту, статі, віку, маси тіла, етапів підготовки, клімато-географічних умов тощо. При формуванні харчових раціонів слід, перш за все, зважати на характер та обсяг тренувальних і змагальних навантажень, оскільки потреба організму спортсмена в харчових речовинах та енергії в різні періоди тренувального процесу визначається структурою і змістом тренувальної роботи в кожному окремому мікроциклі й особливостями метаболічних зсувів. Тому при заняттях фізичною культурою і спортом харчування повинно:

– цілком відновлювати витрачену спортсменом енергію й задовольняти потреби пластичних процесів;

– сприяти підвищенню спеціальної спортивної працездатності;

– прискорювати відновні процеси після тренувань або змагань.

Це досягається введенням до харчового раціону спортсмена відносно більшої кількості білка і вуглеводів та дещо меншої кількості жирів.

Для динамічних або статичних м'язових зусиль, спрямованих на збільшення м'язової маси і розвиток сили, потрібен підвищений уміст у раціоні білка, вітаміну РР, групи В. При вдосконаленні витривалості, роботі в аеробному режимі вимагається збільшити калорійність раціону, кількість вуглеводів, поліненасичених жирних кислот, ліпідів, вітамінів А, Е, В1, В2, В12, аскорбінової, фолієвої кислот та ін. Підвищена потреба в білках пояснюється необхідністю розвитку мускулатури спортсмена, а також збільшенням розпаду білків у м'язах під час фізичної роботи. Співвідношення білків, жирів і вуглеводів повинно відповідати 1:0,8:4, а не 1:1:4, як для харчування осіб, які не займаються спортом. Характер харчування у змішаному анаеробно-аеробному режимі близький до формули збалансованого харчування здорової людини, при цьому відношення між білками, жирами й вуглеводами має бути наступним: 1:0,9:4.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Марцінковський І.Б. Гігієна фізичного виховання і спорту: Навчальний посібник. Миколаїв : НУК, 2015. – 328 с

2. https://deiyak.wordpress.com/2012/11/16/правильне-харчування-при-фізичних-на/

3. http://eir.nuos.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3118

4.https://pidru4niki.com/81859/meditsina/osoblivosti_harchuvannya_zanyattyah_fizichnoyu_kulturoyu_sportom

УДК 796.01.159
Дуднік Ю.І.[1], Самокіш А.В.[2]
[1]старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. ГФ-320 НУ «Запорізька політехніка»

ХАРАКТЕРИСТИКА НАВАНТАЖЕНЬ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬ В СПОРТІ

Під навантаженням у спорті слід розуміти вплив на організм спортсмена, що викликає підвищення активності його функціональних систем.

В широкому розумінні, навантаження – це функціональна надбавка до рівня відносного спокою.

Швидкість адаптаційних перебудов в організмі, їх спрямованість та досягнутий рівень зумовлюються характером, величиною та спрямованістю навантажень, що використовуються.

За характером навантаження поділяються на тренувальні та змагальні, специфічні та неспецифічні, локальні, часткові та глобальні. За величиною навантаження поділяються на малі, середні, значні (біля граничні) та великі (граничні).

Визначення величини фізичного навантаження відбувається залежно від специфіки тренувального завдання (наприклад ПМ – повторний максимум – при силовій підготовці; критична, субкритична чи надкритична інтенсивність при розвитку спеціальної витривалості, спів ставляючи інтенсивність тренувальних завдань зі змагальною тощо) та індивідуальних особливостей спортсмена.

За спрямованістю навантаження поділяються на ті, які розвивають окремі рухові здібності (швидкісні, силові, координаційні, витривалість, гнучкість) або їх окремі компоненти (алактатні чи лактатні анаеробні можливості, аеробні можливості), ті, які вдосконалюють координаційну структуру рухів, компоненти психічної підготовленості, тактичної майстерності тощо.

За координаційною складністю навантаження поділяються на ті, які виконуються в стереотипних умовах, що не потребують значної мобілізації координаційних здібностей та на ті, які пов’язані з виконанням рухів координаційної складності.

Розрізняють також навантаження за психічною напруженістю, які висувають різні вимоги до психічних можливостей спортсменів.

Виділяють навантаження за приналежністю до того чи іншого структурного утворення тренувального процесу.

Зокрема, слід розрізняти навантаження окремих тренувальних чи змагальних вправ або їх комплексів, навантаження тренувальних занять, днів, сумарні навантаженні мікро- та мезоциклів, періодів та етапів підготовки.

Величину тренувальних та змагальних навантажень можна охарактеризувати із «зовнішньої» та «внутрішньої» сторін. «Зовнішня» сторона навантаження в загальних рисах може бути представлена показниками обсягу.

Зокрема, показники загального обсягу роботи в годинах, обсяг циклічної роботи в кілометрах, кількість тренувальних занять, підходів, ігор, сутичок, серій вправ, змагальних стартів тощо.

Для повної характеристики «зовнішньої» сторони тренувального навантаження виділяють окремі обсяги навантаження, яке виконується з підвищеною інтенсивністю або того, яке сприяє переважному удосконаленню окремих сторін підготовленості.

Для цього визначають, наприклад, відсоток інтенсивної роботи в загальному її обсязі, співвідношення роботи, спрямованої на розвиток окремих якостей і здібностей, засобів загальної і спеціальної підготовки та ін.

Для оцінки «зовнішньої» сторони навантаження широко використовують і показники її інтенсивності.

Інтенсивність навантаження – це ступінь напруженості діяльності функціональних систем організму.

Іншими словами, інтенсивність навантаження можна визначити як щільність навантаження або кількість роботи в одиницю часу.

Показниками інтенсивності є темп рухів, швидкість їх виконання, величина обтяження тощо.

Найбільш повно навантаження характеризується з «внутрішньої» сторони.

«Внутрішня» сторона навантаження – це реакція організму на роботу, що виконується.

Для оцінки «внутрішньої» сторони навантаження використовуються як показники термінової реакції функціональних систем так і процесів відновлення (характер та тривалість).

Про величину навантаження можна судити за різними показниками, які характеризують ступінь активності функціональних систем, які забезпечують виконання даної роботи.

До таких показників належать: час рухової реакції, час виконання поодинокого руху, величина і характер прикладених зусиль, дані про біоелектричну активність м’язів, ЧСС, ЧД, ЛВ, СО, споживання кисню, швидкість накопичення і концентрація лактату в крові та ін.

Величина навантаження, окрім вказаних показників, може бути охарактеризована тривалістю відновлення працездатності, запасів глікогену,

активності окислювальних ферментів, швидкості і рухливості нервових процесів, зниження рівня лактату та ін.

Зовнішні та внутрішні показники навантаження тісно пов'язані: збільшення обсягу та інтенсивності тренувальної роботи призводить до посилення зсувів у функціональному стані різних систем та органів, до виникнення та заглиблення процесів втоми, гальмування відновних процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Платонов В.Н. Современная спортивная тренировка.- К.: Здоровье. 1980, 336с.

2. Родионов А.В. Психодиагностика спортивных способностей-М.: ФиС, 1995, 216с.

3. Яковлев Н.Н. Биохимия спорта-М.: ФИС, 1989, 228с.

УДК 796

Жержерунов А.О.[1], Сальнікова Н.С.[2]
[1]викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. СН-219 НУ «Запорізька політехніка»

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТКУ ГАНДБОЛУ

Згадки про старовинні іграх з м'ячем і руками є в «Одіссеї» Гомера й у працях давньоримського лікаря Галена. У середні століття аналогічним іграм присвятив свої вірші Вальтер фон дер Фогельвейде [3, 4]. Гандбол в його нинішньому вигляді придумали данські футболісти на рубежі XIX-XX століть в якості заміни футболу для гри в зимовий час. Відмінність гандболу від футболу полягало в тому, що в нього грали руками, а кожна команда складалася з 6 гравців і воротаря.

Датою зародження спортивної гри з м'ячем, зареєстрованої в міжнародній спортивній класифікації за назвою «гандбол» (ручний м'яч), прийнято вважати 1898 рік, коли викладач фізичного виховання реального училища датського міста Ордруп Хольгер Нільсен ввів в уроки фізичної культури жіночих груп гру з м'ячем, названу «гандбол» в якій на невеликому полі змагалися команди з 7 чоловік, передаючи м'яч один одному і прагнучи закинути його у ворота.

Дослідження, проведені в останні роки, дають підстави віднести дату зародження гандболу до більш раннього періоду. У 1890 році в Чехії набув поширення народний варіант гри з м'ячем, названий «хазена» (кидати, кидати). Гра зводилася до нерегламентованого перекидання і лову м'яча в змішаних групах без єдиноборства. У 1917 році берлінець з двох ігор склав

нову гру для жінок під назвою «ручний м'яч». Ніхто не уявляв собі, що ця гра знайде таке поширення в усьому світі.

У 1918 році на міжнародній спортивній карті чітко позначилися два протиборчі течії гри: чеська хазена (на сході) і німецький гандбол (на півночі і заході). Вже в 1920 році в Берліні відбулися перші ігри на Кубок і першість Німеччини по ручному м'ячу. А в 1923 році ввели нові правила змагань. Зменшення розмірів м'яча, уведення правила «трьох секунд» і «трьох кроків» значно сприяло підвищенню техніки гри. У 1925 році відбулася перша міжнародна зустріч команди Німеччини з командою Австрії. Німеччина програла з рахунком 5: 6. Гандбольний матч у ФРН в 1957 році.

Визнання гандболу в 1926 році міжнародним видом спорту дало поштовх до розвитку гри в ряді країн. З'явилися клуби, що культивують гандбол в Люксембурзі і Швейцарії, Іспанії та інших країнах. Перші міжнародні ігри були проведені за цими правилами для чоловіків в 1925 році і для жінок в 1930 році. У 1928 році в Амстердамі була створена Міжнародна любительська федерація гандболу (ІАГФ), що діяла до 1944 року. У неї входило 11 країн, що активно розвивали гандбол. У 1936 році гандбол був вперше включений в олімпійську програму. Дебютував він на XI Олімпіаді в Берліні, де переможцем стала команда Німеччини. Під час проведення тих ігор відбувся IV конгрес ІАГФ, який прийняв рішення про проведення чемпіонатів світу з гандболу в форматах 7 × 7 і 11 × 11 (за кількістю гравців). Чемпіонати спочатку повинні були відбутися за участю одних лише чоловічих команд. У 1938 році в Німеччині першість світу виграли німецькі спортсмени. Вперше чоловічий гандбол був зіграний на літніх Олімпійських іграх 1936 року в Берліні на відкритому повітрі і наступного разу на літніх Олімпійських іграх 1972 року в Мюнхені в закритих приміщеннях, і з тих пір став олімпійським видом спорту.

Новий підйом в розвитку гандболу почався зі створення в 1946 році нової міжнародної федерації гандболу - EHF. Станом на 2016 рік в неї входять 197 федерацій. Федерація затвердила програму дій, спрямовану на відродження світового гандболу, намітила проведення чемпіонатів світу з гандболу в форматі 11 × 11 за участю чоловічих і жіночих команд. У 1949 році в Будапешті на жіночому чемпіонаті світу найсильнішої стала команда Угорщини.

Надалі першості світу проводилися раз на чотири роки. Всього було проведено 7 чоловічих і 3 жіночих чемпіонатів по гандболу в форматі 11 × 11. У 1966 році відбувся сьомий і останній чемпіонат світу з гандболу 11 × 11, що припинив своє існування в ранзі міжнародної гри, давши, тим самим, можливість розвиватися гандболу 7 × 7. У 1954 році в Швеції відбувся чемпіонат світу з гандболу в цьому форматі серед чоловічих команд.

Перемогу здобули шведи, а жінки провели перший чемпіонат з гандболу 7 × 7 в 1957 році в Югославії. Перше місце завоювала команда Чехословаччини.

Гандбол був включений в олімпійську програму лише в 1972 р на XX Олімпійські ігри в Мюнхені. Змагання проводилися в закритому приміщенні, брали участь чоловічі команди. Перемогли гандболісти Югославії. Жіночий гандбол вперше був включений в програму XXI Олімпійських ігор в 1976 р в Монреалі. Виступ жіночої команди СРСР в Монреалі, що увінчалися завоюванням золотих медалей на Олімпіаді в Москві, зміцнило позиції радянської школи гри на міжнародній арені.

Цей вид спорту став найбільш популярний в країнах Європи - Німеччині, Швеції, Франції, Іспанії, Данії, Норвегії, Угорщині, Хорватії, Росії. Серед країн за межами Європи гандбол найбільш розвинений в Бразилії, Аргентині, Республіці Корея, Катарі.

УДК 796
Журавльов Ю.Г.[1], Шутко А.С.[2]
[1]канд. наук з фіз. виховання та спорту, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. КНТ-128 НУ «Запорізька політехніка»

РУХЛИВИ ІГРИ НА ЗАНЯТТЯХ З ПЛАВАННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ

Гра, благотворно впливаючи на нервову систему збуджуючи ігровий азарт, прагнення до перемоги, специфічно і невимушено виховує інтерес до подолання труднощів і перешкод на шляху до поставленої мети спонукає повніше використовувати свої знання вміння та навички в узгоджених діях с товаришами по команді.

Рухливі ігри що використовуються на заняттях з плавання, сприяють оволодінню і закріпленню необхідних плавальних умінь, вивчення нових рухових дій у воді, формуванню плавальної навички і специфічних плавальних умінь. Під час гри відбувається багаторазове повторення предметного матеріалу в його різних поєднаннях і формах.

Включення рухливих ігор в заняття з плавання виправдано в будь-якому віці, однак найбільше значення набувають при навчанні плаванню студентів. Складність ігор, що застосовуються на заняттях повинна бути доступною і зростати поступово, бути доступною для тих, що займаються та відповідати ступеню їх плавальної підготовленості.

При проведенні ігор слід дотримуватися наступних методичних вимог:

- в кожній грі ставиться завдання, яке сприяє навчання потрібним елементам техніки плавання і розвитку тих чи інших фізичних якостей;

- гра потрібна бути посильною, відповідати рівню підготовленості студентів, надавати позитивний емоційний вплив;

- гра повинна сприяти прояву активності і ініціативи учасників;

- інструктор повинен контролювати ступінь емоційності тих, що займаються і вчасно припиняти гру, керувати нею.

Ігри у воді проводяться індивідуальним (без поділу на групи) і груповим методом.

Класифікація ігор наступна:

- ігри що включають елемент змагання і не мають сюжету;
- ігри с сюжетом;
- командні ігри.

Відповідно з педагогічними завданнями всі ігри на воді можуть бути переважно спрямовані на:

- засвоєння водного середовища;

- навчання студентів техніці дихання, пірнання лежання на воді та спливання;

- розвиток різних рухових і плавальних якостей; навчання студентів техніці плавальних рухів.

УДК 796

Кириченко О.В.[1], Бєлоусова П.В.[2]
[1]старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. БАД-819 «Запорізька політехніка»

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Фізичне виховання у вузі проводиться протягом усього періоду навчання студентів і здійснюється в різноманітних формах, які взаємопов'язані, доповнюють один одного і являють собою єдиний процес фізичного виховання студентів. Рекомендації навчальної програми з фізичного виховання для вищих навчальних закладів мають законодавчий характер і визначають загальну стратегію формування високої особистої фізичної культури студента. Її зміст орієнтує педагогічний процес не на посереднього студента й дозволяє диференційований підхід до виховання кожної конкретної особистості. На всіх чотирьох ступенях вищої освіти пріоритетною є концепція здоров'я студентів, їхньої оптимальної рухової активності. Здоров'я студентів розглядається як абсолютна життєва цінність, основа їхньої духовної зрілості. Програмою виділяється три основні форми фізкультурної діяльності студентів.

Перша форма, що реалізовується на академічних заняттях у навчальний час, передбачає комплексне розв'язання трьох груп педагогічних завдань: освітніх, виховних та оздоровчих з переважною освітньою спрямованістю.

Друга форма передбачає активні заняття спортом у позаурочний час. Максимальний розвиток рухових здібностей, що забезпечують досягнення високих рівнів спортивно-технічної майстерності студентів, є пріоритетним напрямом при спільній реалізації виховних й освітніх завдань.

Третя форма - активне дозвілля студентів - передбачає організацію самостійних занять у позаурочний час (у тому числі і в комерційних оздоровчих групах з пріоритетною оздоровчою спрямованістю), використання різних форм і засобів фізичної культури.

Учбові заняття є основною формою фізичного виховання в вищих навчальних закладах. Вони плануються в навчальних планах з усіх спеціальностей, їх проведення забезпечується викладачами кафедр фізичного виховання.

У сукупності з навчальними заняттями правильно організовані самостійні заняття забезпечують оптимальну безперервність і ефективність фізичного виховання. Самостійні заняття сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу, дозволяють збільшити загальний час занять фізичними вправами, прискорюють процес фізичного вдосконалення, та є одним із шляхів впровадження фізичної культури і спорту в побут і відпочинок студентів. Ці заняття можуть проводитися у поза навчальний час за завданням викладачів або в секціях.

Фізичні вправи в режимі дня спрямовані на зміцнення здоров'я, підвищення розумової і фізичної працездатності, оздоровлення в умовах навчальної праці, побуту і відпочинку студентів. Масові оздоровчі, фізкультурні і спортивні заходи спрямовані на широке залучення студентської молоді до регулярних занять фізичною культурою і спортом, на зміцнення здоров'я, вдосконалення фізичної і спортивної підготовленості студентів. Вони організуються у вільний від навчальних занять час, у вихідні та святкові дні, в оздоровчо-спортивних таборах, під час навчальних практик, табірних зборів. Ці заходи проводяться спортивним клубом вищого навчального закладу на основі широкої ініціативи і самодіяльності студентів, при методичному керівництві кафедри фізичного виховання і активної участі профспілкової організації вузу.

З огляду на вищевказане, можна зробити висновок, що фізичне виховання - це спеціалізований педагогічний процес цілеспрямованого систематичного впливу на людину фізичними вправами, силами природи, гігієнічними факторами з метою зміцнення здоров'я, розвитку фізичних якостей, удосконалення морфологічних і функціональних можливостей, формування і поліпшення основних життєво важливих рухових навичок,

умінь і зв'язаних з ними знань, забезпечення готовності людини до активної участі б суспільній, виробничій діяльності і культурному житті.

УДК 796.075.2
Кокарева С.М.[1], Музолевська Б.Г.[2]
[1]старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
2студ. гр. ФЕУ–310 НУ «Запорізька політехніка»

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ

На сучасному етапі розвитку фізичної культури одним із головних завдань цієї галузі є організація фізкультурно-оздоровчої роботи. Тому значну увагу у фізичному вихованні студентської молоді науковці звертають на застосування інноваційних технологій, які сприяють не лише удосконаленню рухових якостей та дотриманню здорового способу життя, але й підвищенню мотивації до занять фізичною культурою та спортом. Як зазначають науковці інновації мають на меті вирішення актуальної проблеми, а також позитивні зміни в змісті, організації та технології навчання.

Інноваційна діяльність у фізичному вихованні навчальних закладів вищої освіти спрямована на вдосконалення системи фізичного виховання для збереження здоров'я молодого покоління. Впровадження інноваційних технологій та їх елементів до занять фізичної культури дозволяє збільшити обсяги рухової активності студентів на занятті, більш якісніше вирішувати поставлені завдання завдяки кращій активності студентів. Це призведе до укріплення здоров'я, підвищення функціональних можливостей організму, формування мотиваційних установок на фізичний і духовний розвиток. Інноваційні технології в більшій мірі допомагають знизити ризик розвитку захворювань досягнення та підтримки певного рівня рухових якостей, підвищити рівень загальної та спеціальної підготовки та дієздатність функціональних систем організму.

Молодь має усвідомлювати важливість здорового способу життя й працювати над моральним, психічним та фізичним самовдосконаленням, дбайливо ставитися до власного здоров'я та здоров'я оточуючих. Однією з найважливіших причин, які призводять до погіршення стану здоров'я, є недостатньо високий рівень культури здоров'я. Підвищення ефективності фізичної культури студентської молоді – актуальне завдання теорії і практики фізичного виховання. Саме нові шляхи, засоби й раціональні методи, що використовуються в заняттях фізичного виховання та створені в процесі

співпраці, відокремлюються як інноваційні (новітні) технології фізичного виховання.

Дослідниця Федоренко Є. розробила програму з формування мотивації до спеціально організованої рухової студентів, що складається з використання на заняттях фізичної культури:

– засобів та методів, які сприяють формуванню мотивації до спеціально організованої рухової активності (диференційований підхід до розвитку рухових якостей та виконання навчальних завдань під час проведення заняття, використання ігрового й змагального методів на етапі вдосконалення техніки рухових дій);

– форм виховання у позанавчальний час (проведення зі студентами бесід, дискусій, зборів, лекцій, семінарів, диспутів, факультативних занять та секцій, проведення конкурсів, вікторин, інтелектуальних ігор на спортивну тематику тощо);

– надання індивідуальних консультацій та інформаційного забезпечення (надання студентам інформації про ДЮСШ та спортивні секції, які функціонують у місті, використання плакатів, фотовиставок, стінгазет тощо).

На заняттях фізичною культурою викладачем доцільно впроваджувалися різноманітні засоби, які сприяли підвищенню інтересу студентів до занять фізичною культурою, формуванню потреби в рухах.

Дослідник Дикий О. звертає увагу на проблему профільного навчання за спортивним напрямом студентів. У процесі профільного навчання за спортивним напрямом значне місце посідають курси за вибором, які створюються за рахунок варіативного компонента змісту освіти. Науковець зазначає, що в цьому аспекті слід зосередити увагу на тому, що саме спецкурси поглиблюють та розширюють основний курс предметів відповідно до профілю навчання, надають можливості для організації творчої роботи студентів через систему індивідуальних завдань професійної спрямованості, забезпечують індивідуальні інтереси кожного студента, а саме:

– поглиблене та розширене вивчення профільних предметів у ЗВО; – формування індивідуальної освітньої траєкторії учнів, орієнтацію на усвідомлений і відповідальний вибір майбутнього профілю навчання, а в подальшому й професії;

– сприяють вивченню непрофільних предметів і зорієнтовані на вид діяльності поза профілем навчання;

– забезпечують студентам умови для здобуття якісної вищої освіти.

Дослідниця Базилюк Т. розробила інноваційну технологію аквафітнесу ігрового спрямування з елементами баскетболу. Як зазначає автор дослідження, заняття баскетболом на воді проводилися за модифікованим правилами за схемою, аналогічною проведенню баскетболу у спортивному залі. Для гри в баскетбол на воді були розроблені спеціальні щити,

особливістю яких є їх максимальна наближеність до стандартного баскетбольного щита, однак з меншими розмірами і спеціальною системою кріплення. Ця конструкція, як наголошує дослідниця, передбачає також застосування міцних матеріалів, що дозволяє виконувати кидки з різних дистанцій і з різним кидковим зусиллям без ризику пошкодження баскетбольного щита та кошика. Це відрізняє розробку науковця від конструкцій баскетбольних щитів для баскетболу на воді, які пропонуються в промисловості.

Дослідником Футорним С. запропоновано групу інтерактивних методів концепції формування здорового способу життя студентів у процесі фізичного виховання з використанням інноваційних технологій, які становили: міні– лекція, інформаційне повідомлення, презентація, «мозковий штурм», обговорення і дебати, рольова гра, метод проектів. Ефективному їх включенню в процес фізичного виховання, як наголошує науковець, сприяли інформаційні технології, які дозволили якісно забезпечити студентів інформацією, сформувати стійкий інтерес і підвищити мотивацію до занять з фізичного виховання. У даному цільовому напрямі науковцем запропоновано до використання технологію електронної аудіо– і відеопрезентації; технологія веб– проектування та технологія електронного портфоліо.

Таким чином, застосування інноваційних технологій у фізичному вихованні студентської молоді сприяють: активізації фізкультурно–оздоровчої роботи, підвищенню зацікавленості до систематичних занять фізичною культурою, формують самостійність, творчу активність, ініціативу. Перспективним напрямом подальших досліджень визначено обґрунтування інноваційної технологій секційних занять студентів.

УДК 796.075.2
Кокарева С.М.[1], Мусійченко П.В.[2]
[1]старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. БАД-538 НУ «Запорізька політехніка»

ЗАСТОСУВАННЯ СХІДНИХ МЕТОДИК У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ СМГ

Останнім часом в нашу практику все ширше входять окремі вправи, так і цілі системи методик, широко застосовуваних на Сході. Одна з них йога. У себе на батьківщині (Індія, Китай) ця система існує не одну тисячу років, і на практиці довела свою життєвість і результативність застосування в багатьох сферах людської діяльності. За допомогою вправ йоги вирішують цілий комплекс завдань: оздоровчих, освітніх, лікувально-профілактичних.

В Україні накопичений певний досвід роботи груп і секцій, що вивчають і практикують йогу, не тільки з метою спрямованого впливу на психіку, її перебудови, а й в загальнооздоровчому плані. Зокрема, така робота проводиться в НУ «Запорізька політехніка» зі студентами спеціально-медичної групи на навчальних заняттях з фізичного виховання.

Проблема пошуку раціональних підходів фізичного виховання та оздоровлення студентів спеціально-медичних груп, що забезпечують відновлення порушених функцій організму, підвищення розумової та фізичної працездатності, в умовах навчальної діяльності ЗВО технічного профілю є актуальною.

Методика занять оздоровчою йогою зі студентами СМГ включала наступні елементи:

- настрій на заняття, завданням якого є концентрація уваги студентів на власному диханні, створення відчуття внутрішнього спокою;

- дихання, яке є найважливішою складовою вправ йоги. Акцентується увага на диханні під час статичних поз (асан) і динамічних вправ;

- розминка, призначення якої полягає в підготовці організму до майбутнього навантаження;

- комплекс вправ «Привітання Сонцю» - динамічна вправа, комбінована зі статичними асанами. Виконується стоячи і в положенні на колінах. Допомагає виробити навички правильного дихання в поєднанні з рухами;

- асани, що виконуються в положенні стоячи, зміцнюють тіло, роблять його більш рухливим, тонізують спинний мозок і нервову систему;

- асани, що виконуються в положенні сидячи, роблять тіло більш гнучким, м’язи, зв’язки і суглоби - еластичними, розтягують хребет;

- асани, що виконуються в положенні лежачи на животі – розтягують хребет, сприяють регенерації всіх м’язів, усувають болі в спині, масажують і тонізують внутрішні органи;

- асани, що виконуються в положенні лежачи на спині, розтягують м’язи спини і хребет, роблячи його більш гнучким, тонізують м’язи сідниць, збільшують рухливість в тазостегнових суглобах;

- асани, для шийного відділу хребта і верхніх кінцівок - зміцнюють м’язи шиї і плечового поясу, розслаблюють скорочені м’язи, покращують поверхню в плечових, ліктьових і промене-зап’ясткових суглобах, розтягують м’язи верхньої частини спини;

- асани для області таза і стегон покращують рухливість в тазостегнових суглобах, розвивають гнучкість приводять м’язів стегна і підколінних сухожиль;

- асани для м’язів попереку зміцнюють м’язи нижньої частини спини і сідничні м’язи, знімають напругу і запобігають застійні процеси в області

малого таза, покращують стабільність гомілки і колінних суглобів, підвищують рухливість в тазостегнових суглобах;

- асани для м'язів черевного пресу зміцнюють і тонізують їх, покращують кровообіг;

- асани на розтягування і зміцнення підколінних сухожиль - підсилюють їх еластичність;

- асани з поворотом (бічним розтягуванням) - розтягують м'язи спини, покращують кровообіг, сприяють позбавленню від болю в спині і тазостегнових суглобах, збільшують рухливість хребта і плечових суглобів;

- розслаблення і асани на розслаблення компенсують можливу фізичну і психічну втому, усувають стресовий стан, нормалізують діяльність серця.

Використовувані вправи були підібрані з урахуванням протипоказань, тобто не допускалося виконання вправ з тривалою затримкою дихання і вимагають максимального прояв сили і швидкості.

Значна увага приділялася формуванню навичок самоконтролю, що дозволяє студентам СМГ оцінювати суб'єктивні відчуття при виконанні фізичних вправ.

Анкетування студентів СМГ показало, що вони не тільки з інтересом займалися, відкриваючи багато нового для себе, але і всерйоз хотіли б продовжити поглиблену роботу в даному напрямку.

Враховуючи позитивний результат впровадження вправ йоги в навчальний процес з фізичного виховання зі студентами спеціально-медичної групи, можна зробити висновки:

- необхідно встановлювати тісні контакти з фахівцями в цій галузі для отримання більш глибоких знань в цій області з «перших рук»;

- необхідно вивчати і впроваджувати методики фізичних вправ Сходу у навчальний процес студентів СМГ закладів вищої освіти технічного профілю.

УДК 796.062/796.077.5
Кокарева С.М.[1], Полковникова С.О.[2]
[1]старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. БАД-538 НУ «Запорізька політехніка»

КРОСФІТ ЯК ЗАСІБ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЗВО ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Сучасний світ характеризується зростанням процесів культурного різноманіття в спорті. З кожним днем стає все більше нових форм фізичної

активності, що формуються на стику кордонів: триатлон, воркаут, Кросфіт та ін.

Мета роботи - дати характеристику кросфіту як засобу фізичної підготовки. Для досягнення мети використовувався аналіз науково-методичної літератури та публікацій в мережі інтернет.

Кросфіт - слово англійського походження Cross Fit, означає перетинати, поєднувати, форсувати. Fit - в хорошій формі, сильний, здоровий. Точного аналога слова crossfit в українській мові немає. Зміст кросфіту складають найрізноманітніші види рухових дій: бігові вправи, веслування (на спеціальних тренажерах), плавання, стрибки (зі скакалкою або на перешкоди), лазіння по канатах, робота з «залізом» (гантелі, гирі, штанга), перенесення (ваги), вправи на кільцях, підйоми по канату, перевертання автомобільних покришок і багато інших.

Засоби кроссфіту, використовувані спортсменами, мають свої особливості:

- різна спрямованість тренувальних впливів, забезпечує паралельний розвиток механізмів енергозабезпечення м'язової діяльності;

- варіативність, що полягає в тренуванні різних енергетичних систем, використанні різноманітних вправ і способів їх виконання, різноманітті снарядів, інтервалів навантаження і відпочинку та інше, що робить тренувальний процес цікавіше і різноманітніше;

- висока інтенсивність тренувань.

Все це дозволяє досягти різнобічного розвитку атлета, його універсальності і багатофункціональності.

Відмінність кросфіту від інших систем фізичної підготовки полягає в застосуванні «функціональних» рухів, під якими розуміють багатосуглобові вправи, що задіюють одночасно велику кількість м'язових груп і пред'являють підвищені вимоги до координації рухів. Під ці характеристики потрапляють різні змагальні вправи з багатьох видів спорту, а також руху з повсякденного життя.

Функціональні рухи розподіляються за трьома модальностями:

1. Циклічні локомоції (веслування, біг, їзда на велосипеді, плавання, стрибки на скакалці та ін.). Дана модальність - це кардіотренування. Її зміст складають аеробні вправи, застосування яких дозволяє атлетам в найкоротші терміни знайти чудову статуру з мінімумом зайвого підшкірного жиру, збільшує життєву ємність легень і легеневу вентиляцію, зміцнює серцевий м'яз, покращує кровотік, стабілізує артеріальний тиск, прискорює обмін речовин, покращує самопочуття.

2. Гімнастика, в основному використовують вправи з подоланням маси власного тіла, що дозволяють розвивати гнучкість, координацію, рівновагу, точність, кінетичні рецептори м'язів і суглобів.

3. Робота з обтяженнями (базові рухи з гантелями, штангами, гирями, важкими м'ячами, колодами та ін.), яка дозволяє покращувати силову витривалість, силу м'язів, граничну концентрацію уваги; стійкість (статична рівновага), баланс (динамічна рівновага).

Деякі автори вважають, що Кроссфіт являє собою кругове тренування без відпочинку (або з мінімальним відпочинком), де вправи виконуються одне за іншим. Як правило, використовуються базові багатосуглобові вправи, вправи з подоланням маси власного тіла (згинання-розгинання рук в упорі, виси, стрибки, присідання і т. д.), що залучають в роботу якомога більшу кількість м'язів.

Інші автори вказують, що Кроссфіт має ряд відмінностей від стандартних кругових тренувань, оскільки заняття з кроссфіту являють собою не роботу по станціях, а поетапну роботу: кардіотренування, гімнастика (вправи з власною вагою) і важка атлетика (вправи з вільними вагами).

Кроссфіт спочатку протиставив себе традиційному фітнесу, встановивши головним показником успішності тренувань підвищення рівня фізичної підготовленості тих, хто займаються, що обумовлює наступні його особливості:

1) відмова від ізольованих вправ, виконуваних на тренажерах, на користь багатосуглобових вправ, виконуваних з вагою власного тіла і зовнішніми обтяженнями або представляють собою локомоторні рухи. Ці функціональні вправи характеризуються: природністю з точки зору анатомії тіла людини; безпекою виконання; реалізацією за рахунок послідовного напруги більших м'язів тіла і передачі зусилля до більш дрібних м'язів, за принципом «від центру до кінцівок»; побудовою на універсальних шаблонах моторного рекрутування м'язових волокон; переміщенням важких вантажів на великі відстані за короткий час;

2) відносно висока інтенсивність тренувань. Інтенсивність визначається як потужність, або обсяг роботи, виконаний за певний час, де робота полягає в переміщенні обтяження певної ваги на певну відстань. Відносно висока інтенсивність тренувань-необхідна умова для розвитку високої фізичної працездатності;

3) постійне варіювання тренувальних засобів і методів, обладнання, умов і режимів тренувань.

З кожним днем стає все ширше використання засобів кросфіту у фізичному вихованні молоді, і, зокрема, у закладах вищої освіти.

УДК 796.062/796.077.5/539
Кокарева С.М.[1], Холявка А.І.[2]
[1]старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. МТЕ–110 НУ «Запорізька політехніка»

ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ ТА ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА СТУДЕНТІВ

Здоровий спосіб життя – актуальна тема для обговорення ,адже це запорука довголіття та краси. Здоров'я вважається найвищою суспільною цінністю і водночас суспільною проблемою. На жаль, не всі люди достатньо проінформовані про здоровий спосіб життя, а деякі свідомо ним нехтують. Ведення здорового способу життя важливе для кожної людини, а в першу чергу – для студентської молоді, оскільки саме студенти – майбутнє країни.

Фізична культура існує невіддільно від здорового способу життя. Зміцнення та збереження здоров'я є пріоритетним напрямком головних законодавчих актів та нормативно-правових документів із фізичної культури. Так, у концепції фізичного виховання, у цільовій комплексній програмі «Фізичне виховання – здоров'я нації», у Законі України «Про фізичну культуру і спорт» йдеться про те, що фізична культура і спорт, які є складовою загальної культури, сприяють навчанню студентів, підвищуючи їхню розумову й фізичну працездатність.

Студенти завжди перебувають у стресовому стані, особливо під час сесії. Старанний студент, повинен встигати виконувати всі завдання вчасно, а страх про щось забути чи щось не встигнути виконати переслідує його постійно, тобто студент завжди відчуває тривогу. Заняття з фізичного виховання допомагають полегшити або навіть уникнути ризику поганого самопочуття чи попередити розвиток хвороби.

Здоровий спосіб життя тісно переплітається з фізичним вихованням, про що йдеться в національній доктрині розвитку освіти. Здоровий спосіб життя – це спосіб життя, заснований на принципах раціональної організованості, активності, праці, що гартує і захищає від несприятливих впливів навколишнього середовища і дозволяє до глибокої старості зберігати моральне, психічне і фізичне здоров'я.

Здоровий спосіб життя передбачає дотримання таких настанов:

– ознайомлення з науково-медичною літературою з даних питань;

– чергувати працю й відпочинок;

– відмовитися від шкідливих звичок;

– самостійно займатися спортом і фізичною культурою;

– дотримуватися режиму дня та рухового режиму;

– у повсякденному житті використовувати різноманітні засоби фізичного виховання, спорту та туризму;

– перебувати певний час на свіжому повітрі.

У різні вікові періоди заняття фізичною культурою переслідують різні цілі. У студентські роки заняття особливо важливі: вони спрямовані на вдосконалення фізичної підготовленості, фізичного розвитку і фізичної працездатності, профілактику захворювань, які можуть розвинутися в більш старшому віці.

Предмет фізична культура, який викладається в університетах , формує ще один пласт в загальному фізичному стані людини, його здоров'я, фізичної підготовленості і фізичну досконаліть. В процесі заняття фізичними вправами підвищується працездатність. Про це де свідчить зростаюча здатність людини виконувати велику роботу за певний проміжок часу. З наростанням працездатності в стані м'язового спокою зменшується частота серцевих скорочень. Людина починає більше працювати, але при цьому менше втомлюється. Відпочинок і, перш за все сон, використовується організмом повністю.

Колосальне значення приймає фізична культура в процесі формування особистості, коли вона впливає на нього з різних сторін, вона і формує моральні якості, дух, і впливає на фізичний стан, стимулюючи новий підхід до життя і роботи, нові досягнення в житті і роботі – такий ефект фізичної культури. Для того щоб свідомо прийти до висновку і значущості фізичної культури і спорту, людина повинна зрозуміти її роль в своєму житті. Щоб ясніше зрозуміти, що для студентів означає «здоровий образ життя» було проведено опитування. За результатами анкетування 80,27 % опитаних розуміють здоровий спосіб життя як відмову від шкідливих звичок, стільки ж, майже 80,95 %, – систематичні заняття спортом і правильне харчування (87,75 %). Дещо менша кількість студентів, які взяли участь в опитуванні, надала перевагу дотриманню режиму дня (60,94 %) та правил гігієни. Занепокоює той факт, що лише 28,57 % респондентів розглядають медичне спостереження як складову частину в структурі здорового способу життя.

Також було проведено опитування студентів та їх відношення до фізичних вправ. Усього в опитуванні взяло участь 1470 респондентів. За результатами опитування (очевидно, що під час навчання в університеті у 44,89 % студентів ставлення до фізичної культури та спорту залишилося без змін). Покращився цей показник у 46,25 % опитаних, а погіршився – у 6,46 %. Серед контингенту студентів, у яких під час навчання у ЗВО ставлення до фізичної культури покращилося, 64,7 % вважають, що причиною цього є усвідомлення ними, що фізична культура важлива для здоров'я. 50 % опитаних зацікавила особа викладача. Помічають результат від занять фізичними навантаженнями 27,94 % респондентів. 17,68 % студентської молоді вважають, що в університеті проходять цікаві, змістовні та добре організовані заняття. Покращилося самопочуття у 33,82 %

студентів; під час навчання зрозуміли, що здатні на більше, 14,7 %, а переоцінили цінності 11,46 %. Більше пізнали вправ 20,58 %, а 26,47 % досліджуваних не бажають мати проблеми через пропуски занять. У контингенті студентів (100 осіб), у яких погіршилося ставлення до фізичної культури в університеті, 90 % вважають однією з причин те, що навантаження не приносить задоволення, а 80 % указують, що немає розроблених індивідуальних програм. Також студентам не подобається примусовий характер занять. Незначна частина опитаних (20 %) на заняттях із фізичного виховання, на їхню думку, отримують надто великі навантаження. Нецікаво займатися 30 % опитаних і ще ж стільки відчувають, що займаються не тим.

За результатами цього дослідження виявлено, що студентська молодь здебільшого правильно розуміє, у чому полягає здоровий спосіб життя, проте медичному спостереженню вони приділяють мало уваги й цей факт викликає занепокоєння. Ставлення студентів під час навчання в університеті переважно покращується або залишається без змін. На першому місці серед життєвих пріоритетів опитаних перебуває здоров'я. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці нових методик фізичного вдосконалення студентської молоді й покращення їхнього здоров'я на основі особистісних мотиваційних і ціннісних аспектів.

Висновок. Спорт і фізична культура – це не тільки здоровий спосіб життя – це взагалі нормальне і здорове життя, яке відкриває все нові і нові можливості для реалізації сил і талантів. Це шлях, на який вступає людина зі здоровим глуздом, для того щоб прожите їм життя було б плідним, приносило радість йому самому і оточуючим.

УДК 796.421
Кубатко А.І.[1], Замолотнева В.О.[2]
[1]канд. пед. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. БАД-519 НУ «Запорізька політехніка»

ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТРАВМАТИЗМУ НА ЗАНЯТТЯХ СПОРТИВНОЮ АЕРОБІКОЮ

Спортивна аеробіка - це ациклічний вид спорту зі складною координацією рухів і вираженою атлетичної спрямованістю, що виник на початку дев'яностих років минулого століття на основі оздоровчої аеробіки та включає елементи зі спортивної, художньої гімнастики і акробатики. Цей вид спорту має ряд спільних рис з іншими гімнастичними дисциплінами, але однією з важливих особливостей спортивної аеробіки, що характеризує її

специфіку, є спрямованість на демонстрацію технічної майстерності спортсменів.

Характерними травмами спортивної аеробіки є переважно ураження суглобів - 38%, багато ударів - 31%, переломи - 9%, вивихи - 4%. Це пов'язано з тим, що в спортивній аеробіці велика кількість стрибків з різними приземлення, махів ногами. Високий темп виконання вправ, не дає спортсменам «права на помилку», тобто при неправильній постановці ніг, рук, тулубу під час виконання елемента можлива травма. Тому необхідно велику увагу приділяти технічній майстерності спортсменів, необхідно навчити їх правильному виконанню елементів.

В даний час в спортивній аеробіці з'являється все більше ризикованих елементів, стали присутні елементи акробатики, такі як сальто, різні перевороти. Їх розучування вимагає грамотної страховки і високої кваліфікації тренера. Також важлива роль самостраховки. У зимовий період в аеробіці, як і у всіх видах спорту, травм більше (до 51%), ніж в літній період (21,8%), а в міжсезоння (в закритих приміщеннях) - 27,5% Це пов'язано з більш низькою температурою в спортивному залі. Отже необхідно більше часу приділяти розминці. Значення розминки не слід розглядати спрощено тільки як «розігрівання м'язів». Розминка сприяє підвищенню рівня нервової діяльності, вона створює як би загальний робочий фон, що дозволяє успішніше виконувати спортивні вправи .Нагрузка виконувана на розминці, повинна бути строго індивідуальна. Правильно побудована розминка не викликає стомлення організму.

Виникненню травм сприяє невідповідність спортивного костюма, взуття даному виду спорту, наприклад, занадто довгі штани, на які спортсмен може наступити. Одяг повинен бути акуратно підігнаний по фігурі, не мати зовнішніх гачків, пряжок. Взуття не повинно бути розношене і занадто важке. З метою профілактики травм в аеробіці використовуються спеціальні захисні засоби такі як наколінники, налокітники.

Недисциплінованість спортсменів, поспішність у виконанні вправ, також може привести до травм. Отже велике значення в профілактиці травматизму має вимогливість тренера, добре поставлена виховна робота зі спортсменами. На жаль технічний стан місць занять, недостатність фінансування теж сприяє підвищенню травматизму (погане освітлення, недостатня вентиляція, неякісна поверхня майданчика, нестача інвентарю та ін.)

Також необхідно приділяти увагу лікарському контролю стану спортсменів.

Таким чином для запобігання травматизму в спортивної аеробіки можна виділити комплекс заходів - правильна методика побудови занять, забезпечення гарного стану місця занять, «правильний» одяг та взуття,

використання захисної екіпіровки, грамотна страховка, регулярний лікарський контроль, повсякденна виховна робота.

УДК 796.001.895
Кубатко А. І.[1], Півень К. А.[2]
[1]канд. пед. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. СН -219 НУ «Запорізька політехніка»

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ

Сьогодні гостро постає питання модернізації системи фізичного виховання в закладах вищої освіти, оскільки підвищення результативності виховного процесу, подолання в ньому формалізму завжди були актуальними питаннями. Саме інноваційна діяльність є одним із продуктивних шляхів покращення процесу фізичного виховання, тому що дає можливість для застосування різноманітних засобів і методів фізичної підготовки студентів.

Інновація – це система або елемент педагогічної системи, що дає змогу ефективно вирішувати поставлені завдання, які відповідають прогресивним тенденціям розвитку суспільства. Інноваційна діяльність викладача спрямована на перетворення наявних форм і методів виховання, створення нових цілей і засобів її реалізації, тому вона є одним із видів продуктивної, творчої діяльності людей.

Питання розробки інноваційних технологій виховання і навчання розглядаються в дисертаційних дослідженнях Л. Кайдалової, С. Карпенчук, О. Кіяшко. Теоретичні підходи до управління інноваційними процесами в освітній сфері обґрунтовано в працях науковців (В. Бех, Л. Ващенко, Т. Гончарова). Особливо слід відзначити колективну монографію «Управління інноваційним розвитком освіти в суспільстві ризику» під редакцією А. Сбруєвої, у якій системно розглядається означений феномен.

Причинами необхідності створення інноваційних технологій фізичного виховання у педагогічних університетах є незадовільний стан фізичного здоров'я та рухової активності студентської молоді; поява нового програмного забезпечення, яке дає змогу поліпшити розвиток фізичних якостей студентів; інтегрування наукових досягнень та обмін інформацією щодо фізичного виховання; переосмислення історичної спадщини з питань фізичного виховання молоді в Україні та інших країнах.

Основу інноваційних процесів у фізичному вихованні становлять такі важливі моменти:

• створення на навчальних заняттях умов, що базуються на запровадженні освітніх інновацій і сприяють активізації діяльності студентів до рухової активності;

• оволодіння студентами методологією і технологією інноваційних впроваджень, що базуються на етнорегіональних особливостях місця проживання, навчання;

• формування особистості студента, яка здатна засвоювати і творчо втілювати у повсякденне життя засоби і методи фізичного виховання для гармонійності та досконалості організму.

У практиці фізичного виховання студентів достатньо широкої популярності набули різні інноваційні педагогічні технології: ігрового характеру, технології навчання руховій діяльності, технології олімпійської освіти, суб'єктної взаємодії, рейтингового оцінювання, самостійних занять фізичними вправами, технології орієнтування студента на здоровий спосіб життя, сучасні фізкультурно-оздоровчі технології.

Для поліпшення стану здоров'я й фізичного розвитку особистості ефективно можуть бути використані: оздоровча аеробіка, фітнес, бодібілдинг, дихальні вправи, елементи системи йоги.

Існуюча система фізичного виховання не вирішує в повному обсязі проблему фізичного вдосконалення студентської молоді в умовах оновлення суспільства в Україні і потребує корекції.

УДК 796.325
Луценко С.Г.[1], Хамандрик А.В.[2]
[1]старш.викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. УФКС-310 НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ВІДНОВЛЮВАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ТА ПРОВЕДЕННЯ ВІДНОВЛЮВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ У ПЛЯЖНОМУ ВОЛЕЙБОЛІ

Пляжний волейбол розвинувся як самостійний вид спорту з класичного волейболу. Він, окрім традиційних для волейболістів: стрибучості, гарної реакції, сили, вимагає більшої витривалості, оскільки у грі на піску спортсменам доводиться частіше здійснювати стрибки. Матчі можуть проходити в умовах високої температури, при яскравому сонці або під час дощу і сильному вітрі, тому, велике значення мають відновлювальні заходи, що проводяться між іграми.

Відновлювальні процеси поділяють на поточне відновлення (в ході виконання вправ); термінове відновлення, що відбувається відразу після

закінчення роботи; відставлене відновлення, яке спостерігається протягом тривалого часу виконання тренувального навантаження; стрес-відновлення; відновлення після перенапруги.

Для відновлення працездатності волейболістів використовується широке коло засобів і заходів (педагогічних, психологічних і медико-гігієнічних), з урахуванням віку, етапу підготовки, інтенсивності тренувальних навантажень та індивідуальних особливостей спортсменів.

Слід враховувати, що після змагального циклу, необхідне фізичне і психологічне розвантаження, підготовка організму до нового циклу тренувальних і змагальних навантажень, профілактика перенапруги.

Застосування відновлювальних засобів має здійснюватися на тлі гігієнічно доцільного розпорядку дня спортсменів і раціонального харчування. Режим дня і харчування повинні мати спеціальну відновлювальну спрямованість.

Слід вміло використовувати відновлювальну роль сну. Тривалість нічного сну після значних тренувальних навантажень може бути збільшена до 9 – 10 годин за рахунок більш раннього відходу до сну (на 1-1,5 години) і більш пізнього підйому (на 30-60 хвилин), особливо в осінньо-зимовий сезон. Денний сон спортсмена на зборах обумовлює відновлення і підтримання спортивної працездатності на високому рівні в другій половині дня.

Після тренувальних занять і змагань для спортсмена протягом дня найбільш прийнятні пасивні форми відпочинку, не пов'язані з великим емоційним навантаженням, але створюють позитивний емоційний фон.

Відновлювальний харчовий раціон спортсменів повинен бути побудований на основі збалансованості, тобто відповідності калорійності раціону добовим енерговитратам спортсмена і оптимального співвідношення, як основних харчових речовин, так і їх компонентів.

Значну роль у прискоренні процесів відновлення, особливо при вираженій загальній і локальній втомі, викликаній проведеними тренуваннями або змаганнями, грають: масаж, гідропроцедури, бальнеопроцедури, електросвітлотерапія, загальне ультрафіолетове опромінення, кисневі коктейлі, місцева барокамера, аероіонізація. Відновлення захисно-пристосувальних механізмів у спортсменів за допомогою фізіотерапевтичних процедур обумовлено тим, що вони знімають загальну втому і стомлення м'язів, стимулюють функції нервової і серцево-судинної систем, підвищують опірність організму.

У зв'язку з тим, що відновлювані фізіотерапевтичні процедури, як правило, короткочасні, слід у режимі дня волейболіста передбачати додаткові 20-30 хвилин у тренувальному занятті на гігієнічні (гігієнічний душ) або відновлювальні процедури. Час на профілактично-відновлювальні заходи входить у загальну кількість годин, передбачену тренувальним планом.

Відновлювальні засоби повинні застосовуватися за спеціальними схемами медичним працівником у залежності від індивідуальних особливостей волейболіста.

Отже, можна зробити висновок, що гравцям пляжного волейболу слід використовувати різні відновлювальні засоби і заходи, оскільки цей вид спорту вимагає чималих витрат енергії.

УДК 769
Мілкіна О.В.[1], Ткаченко Д.І.[2]
[1]старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. КНТ-128 НУ «Запорізька політехніка»

РОЗВИТОК СПРИТНОСТІ ПРИ ЗАНЯТТЯХ БАСКЕТБОЛОМ

Оскільки прояв окремих рухових якостей дуже різноманітний, то і вдосконалення кожної фізичної якості вимагає диференційованої методики. Так, в процесі вдосконалення швидкісних здібностей баскетболістів виникає проблема швидкого реагування на несподівані дії суперників, прояви високих швидкісних можливостей при виконанні окремих технічних прийомів гри, швидкості орієнтації, прийняття рішень, виконання різних пересувань, атакуючих і захисних дій, складних групових взаємодій з партнерами в умовах гострого дефіциту часу. В процесі розвитку різних фізичних якостей слід також враховувати, що спортсмен повинен проявляти силу, швидкість, гнучкість і витривалість в поєднанні з координацією і точністю рухів в умовах різного стану організму.

Важливою особливістю гри баскетбол є те, що зміна прийомів і дій відбувається в залежності від ситуацій. Одночасно зі швидкою орієнтацією і рішенням тактичних задач, з умінням поєднувати максимальну швидкість пересування з високою швидкістю і точністю виконання прийомів, а також з швидкістю і точністю зміни виконання одних прийомів іншими відповідно до ігрової обстановкою, спортсмен проявляє високі координаційні здібності, тобто - спритність рухів.

Визначення спритності як фізичної якості представляє для фахівців значні труднощі. Це пов'язано з тим, що не зовсім зрозуміле питання, чим може бути виміряна спритність. Основними вимірювачами спритності вважаються координаційна складність дії, точність і час виконання.

Отже, спритність визначається як здатність оволодіння новими рухами з одного боку, і як здатність швидко перебудовувати рухову діяльність відповідно до умов мінливої обстановки.

Розрізняють три ступеня спритності. Перша ступінь характеризується просторової і координаційної точністю рухів. Друга - просторової точністю і координацією рухів, які виконуються в стислі терміни. І, нарешті, третя, - вищий ступінь спритності проявляється в точності і координації рухів, що здійснюються в стислі терміни в змінних умовах. Перефразовуючи сказане вище, можна констатувати, що перша ступінь спритності - це точність, друга - точність в швидкості і третя - точність в швидкості при змінних умовах. Таким чином, безсумнівна залежність прояву якостей сили, швидкості, гнучкості та спритності в специфічних ігрових умовах баскетболіста, а в зв'язку з цим і необхідність паралельної роботи над розвитком цих якостей. Отже, визначення спритності може бути наступним:

Спритність - комплексна здатність спортсмена до прояву високого рівня сили, швидкості, гнучкості в поєднанні з координацією і точністю.

Хороший баскетболіст повинен володіти в високого ступеня руховими здібностями і можливостями, що включають наступні компоненти при прояві спритності:

- координовані дії в безопорному положенні;
- вміння діяти з м'ячем у швидко мінливих ігрових ситуаціях;
- володіти почуттям рівноваги (вестибулярної чутливістю);
- вміння орієнтуватися.

Головним напрямком у розвитку спритності вважається оволодіння новими різноманітними навичками і вміннями. При цьому дуже важливо підвищення координаційних труднощів, з якими повинні справлятися баскетболісти виходячи з точності рухів, взаємної узгодженості та раптовості ігровий обстановки.

Спритність удосконалюють у вправах з швидкою зміною ситуацій, в яких необхідно прояв точності, швидкості і координації рухів. Для розвитку загальної спритності корисні вправи з гімнастики (без предметів, з предметами, на снарядах), акробатики (стрибки на батуті, перекиди), рухливі та спортивні ігри (в тому числі гра баскетбол) в незвичних умовах: у воді, на ковзанах, хокей в залі зі зменшеними ключками тощо.

Спеціальну спритність вдосконалюють в ігрових вправах з незвичними завданнями (гра в баскетбол без ведення м'яча, гра в футбол в один дотик і ін.). Існує кілька способів ускладнення умов виконання вправ: незвичні вихідні положення, дзеркальне виконання, зміна швидкості, ігрового простору, способу виконання, ускладнення додатковими рухами, зміни в діях суперників, щоб зробити навігацію більш складних вправ в залежності від рівня підготовленості спортсменів. Оскільки вправи зі складною координацією викликають значне фізичне напруження, їх слід включати в невеликому обсязі в підготовчій частині або на початку основної частини заняття.

До засобів розвитку спритності відносяться різноманітні акробатичні, гімнастичні та легкоатлетичні вправи з елементами передач, лову і кидків м'яча.

Слід пам'ятати, що вправи, спрямовані на розвиток спритності вимагають багато м'язових витрат і можуть швидко привести до стомлення, що робить їх мало ефективними. Їх використання вимагає відновлення організму спортсменів і виконувати їх слід тоді, коли немає слідів втоми від попередньої фізичного навантаження. Розвиток спритності та вміння орієнтуватися вимагає від спортсмена свіжості сприйняття, тому ці якості слід розвивати спочатку основної частини заняття.

УДК 796.386
Мотуз С.О.[1], Злиденний А.Р.[2]
[1]старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр.РТ-619 НУ «Запорізька політехніка»

НАСТІЛЬНИЙ ТЕНІС

Настільний теніс - гра, яка тренує на лише тіло, але й мозок. Дехто вважає гру в теніс просто відпочинком. Але це далеко не так. Під час гри ви багато рухаєтесь використовуючи все тіло, тренуєте очі, покращуєте координацію рук та ніг, всі ділянки вашого мозку задіяні і працюють, так як, ви плануєте стратегію гри, тактику, та відстежуєте м’ячі і удари. Цей вид спорту не є травматичним. Настільний теніс, одночасно, є другим за популярністю масовим спортом і наймолодшим з основних видів спорту в світі.

Основні правила гри в настільний теніс.

Гра полягає в перекиданні м'яча ударами ракетки через сітку, натягнуту поперек столу. Грати можуть двоє або четверо.

Мінімальні розміри приміщення для 1 столу - 7,7 на 4,5 м.

Для гри необхідно мати: стіл, сітку, ракетку, м'яч.

Гра починається з подачі м'яча одним із гравців (за жеребкуванням). Після удару ракеткою по м'ячу він повинен зробити відскік від столу на стороні подаючого, перелетіти сітку, не зачепивши її, і торкнутися столу на іншій стороні. При подачі гравець, а також його ракетка й м'яч повинні перебуває за задньою лінією столу.

Подача вважається неправильною, якщо м'яч, поданий над столом або з ходу (з 1 вересня 2002 р. - подача регламентується новими правилами). Якщо м'яч при подачі зробив відскік від столу на стороні подаючого, перелетів сітку, зачепивши її або стійки сітки, і торкнувся столу на іншій стороні, то

проводять переподачу, а очко не зараховують. Кількість переподач не обмежена.

Приймаючий відбиває м'яч, що відскочив на його стороні, назад на сторону подаючого; той, у свою чергу, відправляє його на сторону приймаючого, і так триває доти, поки хто-небудь із гравців не допустить помилки. Кожна помилка дає супротивникові 1 очко. Гравець виграє очко, якщо супротивник: неправильно подасть м'яч; відіб'є м'яч в польоті до його дотику до столу; відіб'є м'яч за межі столу; не зможе прийняти правильно посланий м'яч; відбиваючи м'яч, торкне його ракеткою більше одного разу або піймає м'яч на ракетку, а потім кине його; торкнеться м'яча під час розиграшу будь-якою частиною тіла, що перебуває над столом, або зачепить сітку, стійку столу. Після кожних 2 очок (до 1 вересня 2001 р. - кожних 5 очка) подача переходить до приймаючого.

Партія вважається виграною після того, як один із гравців набере 11 очків (до 1 вересня 2001 р. - набере 21 очко) при перевазі не менш ніж в 2 очка. При рахунку 10:10 (до 1 вересня 2001 р. - при рахунку 20:20) подачі чергуються після кожного очка. Після кожної партії гравці міняються сторонами й черговістю подач. Гра складається з 5 або 7 партій (до 1 вересня 2001 р. - число партій було 3 або 5).

Інвентар для настільного тенісу.

1. "Поле" для гри.

Кожна гра вимагає певного місця. У настільному тенісі - спеціальний стіл зеленого кольору. Чому зеленого? Вчені визначили вплив різних кольорів на самопочуття людини. Червоний діє збудливо, синій викликає зневіру, зелений заспокоює. До того ж на зеленому (темно-зеленому) фоні став чітко виділятися білий м'ячик.

Стіл має прямокутну форму довжиною 2,74 м, шириною 1,525 м, висотою 0,76 м. Чому розміри визначені десятими, сотими і тисячними? Том, що перші правила гри в настільний теніс були розроблені в Англії, де зовсім інші одиниці виміру (не метри, а ярди: чи не сантиметри, а дюйма; фути, довжина ступні і ін.), в перекладі дало вище перелічені дані. По краях столу проведені білі лінії шириною 2 см, біла лінія шириною 3 см ділить стіл на дві половини.

2. М'яч для гри.

Виготовлений з целулоїду:

- діаметр - 3,72 - 3,82 см;
- вага - 2,4 - 2,53 гр.

3. Сітка також має стандартні розміри: довжина - 1,83 м, ширина - 0,1525 м, 1,5 см. По вертикальному краю натянут 1,3 - 1,5, размер осередків 1,3 білий шнур шириною 1,5 см . висота сітки 15,25 см. сітка повинна бути добре натягнутою.

4. Ракетка і способи її тримання.

Є два способи утримання (хваток):

- європейська хватка, коли ракетка розташовується горизонтально;

- азіатська, коли ракетка розташована вертикально (такий спосіб називається хватка "пером", тому що ракетка тримається пальцями точно так, як ручка з пером під час письма).

Якому ж способу віддати перевагу? Свої переваги є і в тій і в іншій хватки. Європейська зручна тим, що дозволяє грати обома сторонами ракетки. При цьому найбільший ефект досягається при виконанні ударів зліва і при грі в захисті. Позитивним є і те, що хватку не потрібно міняти.

При європейській хватці ручку ракетки охоплюють трьома пальцями, вказівний витягнуть уздовж краю ракетки, а великий розташований на другій, відкритій стороні і злегка торкається середнього. Ця хватка всього підходить для виконання різноманітних атакуючих і захисних ударів.

Є варіант європейської хватки, який полегшує виконання ударів справа. Вказівний палець, який розташований ближче до центру ракетки, допомагає кисті значно змінити кут нахилу ракетки, що впливає на характеристику удару.

Удари по м'ячу.

У сучасному настільному тенісі застосовують десятки різних ударів, серед яких є основні:

- накат відкритою ракеткою (праворуч). Завданням цього основного атакуючого удару є забезпечення високої точності попадання м'яча в ціль. Необхідна крутизна траєкторії досягається тим, що м'ячу надаються верхні обороти. Ракетка при цьому рухається вгору-вперед і наносити удар по верхній боковій частині м'яча (в разі його верхніх обертів при верхньому крученні (накат) або по нижній (підрізка).

- короткий накат. Удар виконується стрімким рухом руки на злеті м'яча, який не досяг найвищої точки.

- довгий накат. Різновид удару справа, при якому контакт м'яча і ракетки відбувається порівняно далеко від заднього краю стола. На відміну від короткого накату, удар по м'ячу виконують не так різко і стрімко, зате в нього вкладають велику силу. Застосовуючи такий спосіб - удар наносять по м'ячу, який опускається.

Удар по м'ячу, який відскочив набагато вище сітки - називають ударом по свічці. В цьому випадку краще виконувати тоді, коли м'яч досягає найвищої точки зльоту. У момент удару ракетка знаходиться над головою. Рука при цьому кілька зігнута і наносить удар з розмаху.

- накат закритою ракеткою (зліва при європейській хватці). Рух м'яча такий, як і при накаті справа. Необхідні обертів м'яча надає рух ракетки вгору-вперед.

- підрізка відкритою ракеткою. Основне завдання цього технічного прийому - повернути м'яч на сторону суперника, давши йому нижні обороти і низьку траєкторію. Цей прийом застосовують при захисті.

- підрізка закритою ракеткою (зліва при європейській хватці). Призначення її таке як і підрізування справа. Різниця лише в тому, що рука починає рух вже зігнутою в лікті і основний рух виконують передпліччям і кистю.

- топ-спин праворуч. Основне призначення цього атакуючого прийому - надати м'ячу сильне кручення. Швидкість його набагато більше ніж при накаті, що ускладнює супернику відповідні дії.

- топ-спін зліва (при європейській хватці). Застосовують значно рідше справа.

- вита свічка. М'яч приймають на ракетку, коли ручка знаходиться нижче поясу. Ракетка рухається вгору-вперед-в сторону. Спочатку вона б супроводжує м'яч, який відлітає від неї, коли ракетка досягає рівня грудей. Виконувати цей прийом зручніше ніж зліва, так як спортсмену легше контролювати рух відкритої ракеткою.

- плоский удар. При виконанні цього удару ракетка поставлена під прямим кутом по відношенню до напрямку свого руху. Завдяки цьому м'яч буде обертатися, якщо від обертання перед ударом і не буде обертатися, якщо він не обертався.

УДК 796
Путров О. Ю.[1], Кульбачко В. С.[2]
[1] старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. Ю-319 НУ «Запорізька політехніка»

ФОРМУВАННЯ ФІЗИЧНОГО СТАНУ СТУДЕНТІВ ПІД ВПЛИВОМ ЗАНЯТЬ ВОЛЕЙБОЛОМ

Організація сучасної системи освіти у вищій школі передбачає вдосконалення організації фізичного виховання та потребує залучення нових технологій, що дасть можливість стимулювати студентів до занять фізичними вправами та спортом. У законодавчих документах значна увага приділяється питанням фізичного виховання студентів з низьким рівнем фізичного стану. З цього напряму накопичено позитивний досвід, у результаті якого однією з найбільш розповсюджених форм фізичного виховання студентів стали заняття зі спортивною спрямованістю [Бекас, Корольчук], зокрема ігровими видами 18 [Цись]. Окремі фахівці вважають систематичні заняття волейболом ефективним засобом удосконалення

фізичної підготовленості студентів [Хлус Н.О.]. Науковці вважають, що складовими поняття «фізичний стан» є фізичний розвиток, функціональний стан кардіо-респіраторної системи (за показниками аеробної та анаеробної продуктивності організму), фізична працездатність і фізична підготовленість [Бекас]. Враховуючи це визначили структуру наукового експерименту.

Метою наукового дослідження є вдосконалення фізичного стану студентів засобами ігрового спрямування на прикладі волейболу.

У роботі застосовані методи педагогічного тестування та медико-біологічні методи, а також методика визначення оцінки індексу рухової активності (інтегрального показнику рухової активності студентів за день і за тиждень). Педагогічний експеримент тривав один навчальний рік. Дослідження проводили на базі кафедри медико-біологічних основ фізичного виховання і фізичної реабілітації. Суб'єктом дослідження були студенти-юнаки 1 курсу, з яких сформували дві групи дослідження (ОГ1 та ОГ2). До ОГ1 увійшли юнаки (12 осіб), які навчаються на факультеті фізичного виховання з обраною спеціалізацією спортивні ігри (волейбол), кратність тренувальних занять у групі – три рази на тиждень; ОГ2 сформована зі студентів інших факультетів (15 осіб), які займаються фізичним вихованням за спортивною спрямованістю – волейбол (кратність тренувальних занять – 2 рази на тиждень). Проведено дві серії досліджень – на початку педагогічного експерименту (початок навчального року) та по його завершенню (кінець навчального року).

Основною формою організації навчально-виховного процесу у досліджуваних групах були групові та колективні заняття, на яких 75 % навчального часу відводилось на вивчення і вдосконалення техніки і тактики гри в волейбол і 25 % – на фізичну підготовку. У процесі вдосконалення фізичної підготовленості студентів шляхом навчання волейболу широко використовувались різноманітні засоби навчання (загально-підготовчі та спеціально-підготовчі), які сприяли ефективному розв'язані освітніх, оздоровчих і виховних завдань.

Отримані результати засвідчили, що в ОГ1 відбулося вірогідне збільшення якісних показників фізичної підготовленості: швидкості (біг 100 м, с.) – 4 бала; загальної витривалості (біг на 3000 м, с) – 3 бала; спритності і координаційних здібностей (човниковий біг 4 х 9 м, с) – 4 бала, силової витривалості (згинання і розгинання рук в упорі лежачі, максимальна к-сть разів) – 5 балів, швидкісної сили (стрибок в довжину з місця, см) – 3 бали; гнучкості (нахил тулуба вперед з положення сидячи, см) – 3 бала, на відміну від ОГ2, де вірогідного збільшення зазнали лише результати тестувань спритності, гнучкості та швидкісної сили.

Показники фізичної працездатності й аеробної продуктивності зазнали вірогідного зростання лише в ОГ1, зокрема, відносний показник фізичної

працездатності (PWC170) зріс на 10,3%, а відносний показник аеробної продуктивності (VO2max) – на 4,3%. Показники анаеробної (лактатної) продуктивності організму, визначені за максимальною кількістю зовнішньої 19 механічної роботи, мають лише тенденцію до збільшення в ОГ1. Встановлено, що індекс рухової активності на початку експерименту в обох групах дослідження відповідав рівню нижче середнього, протягом педагогічного експерименту його показник збільшився в ОГ1 до вище середнього рівня, а в ОГ2 лише до середнього рівня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бекас О.О. Аналіз рівня фізичного стану молоді 13-20 років // Фізіологічний журнал. 1998. Т. 44. В. 3. С. 265-266. Бекас О.О., Паламарчук Ю.Г. Аеробна продуктивність організму і рівень соматичного здоров'я студентів інституту фізичного виховання і спорту // Фізична культура спорт та здоров'я нації. 2009. Т. 3, С. 83-89.

2. Корольчук А.П. Порівняльна характеристика показників фізичного стану студентів 1-4 курсів факультету фізичного виховання і спорту // Фізична культура спорт та здоров'я нації. 2017, В. 3 (22). С. 563-567.

3. Хлус Н., Пустовойт П., Щасливий С., Динаміка показників фізичної підготовленості майбутніх педагогів під впливом занять волейболом // Фізична культура спорт та здоров'я нації. 2017. В. 3 (22). С. 181-186.

4. Цись Д. І. Порівняльна характеристика фізичної підготовленості студентів під впливом спортивно спрямованого навчання волейболу // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія : зб. статей. Ялта: РВВ КГУ, 2014. Вип. : 44. Ч. 4. 324 с.

УДК 796

Путров О.Ю.[1], Онищенко Г.М.[2]
[1]старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. Ю-319 НУ «Запорізька політехніка»

ФОРМУВАННЯ ФІЗИЧНОГО СТАНУ СТУДЕНТІВ ПІД ВПЛИВОМ ЗАНЯТЬ ФУТБОЛОМ

В Україні серед багаточисленних видів спорту, які розвиваються у системі фізичної підготовки, футбол посідає одне з провідних місць. Важко назвати іншу гру, яка могла б змагатися з ним у популярності. Футбол (англ. football, "ножний м'яч") – командний вид спорту, в якому метою є забити м'яч у ворота суперника ногами або іншими частинами тіла (крім рук) більшу кількість разів, ніж команда суперника. В даний час найпопулярніший і наймасовіший вид спорту в світі. Його називають

спортом № 1, і хоча гру у ножний м’яч знають уже багато століть, досі невідомо, де саме виник попередник сучасного футболу. Хоча "батьківські права" на нього пред’являють багато держав. У Єгипті під час розкопок гробниць фараонів знаходили м’ячі та їхні зображення. У Китаї ще до нової ери захоплювались грою дзю-ню – грою у ножний м’яч. У Стародавній Греції гра з м’ячем © Головач А.А., 2016 ВІСНИК № 139, ТОМ ІІ 32 "епіскірос" нагадувала сучасний футбол. Популярною грою у римлян був "гарпастум". Ця гра заохочувалася римською знаттю. У середньовічній Італії гарпастум змінила гра кальчіо. Її учасники ділились на команди, у складі яких були воротарі, захисники, нападаючі. Подібна гра "суль" існувала і у середньовічній Франції. Ігри у м’яч існували і на інших континентах, наприклад, в американських індіанців. У Мексиці понад 1,5 тисячі років тому, тобто набагато раніше, ніж у Європі, племена майя грали каучуковим м’ячем вагою від 2 до 4 кг. Про це є багато свідчень на кам’яних дисках стадіонів, у вигляді глиняних фігурок. Існувала схожа гра також в Японії. Більшість істориків вважають, що футбол постав на традиціях ігор з м’ячами, якими користувалися за давніх часів та в Середньовіччі. Доступність, міжнародне визнання, простота обладнання, величезна емоційність, демонстрація волі і мужності при подоланні дій суперників роблять його цінним засобом фізичного виховання. Він надає змогу досягнути високого рівня фізичної підготовки, розвинути швидкість, силу, витривалість, спритність та інші рухові якості, виховує сміливість, дисциплінованість без великих матеріальних затрат [8]. Футбол хоч і визнаний вид спорту серед студентів, як юнаків, так і дівчат, а також при наявності великої кількості ґрунтовних наукових праць, потрібно підкреслити, що в силу об’єктивних і суб’єктивних причин він, як ефективний засіб підвищення рівня фізичної підготовленості, здоров'я та підтримання постійного інтересу до занять, не знайшов свого ґрунтовного використання в програмах з фізичного виховання у ВНЗ [8]. На сучасному етапі розвитку спорту та фізичного виховання в Україні спостерігається спад обсягу рухової активності студентів. Така тенденція негативно позначається на фізичному розвитку, фізичній підготовленості та функціональному стані молоді, що обумовлює особливу соціальну значущість збереження і зміцнення здоров’я. Студентська молодь байдуже та без ентузіазму ставиться до занять фізичної підготовки у ВНЗ. Дана проблема засвідчує потребу розробки нових науково обґрунтованих шляхів удосконалення організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах. У вищих навчальних закладах обов’язкові заняття фізичної підготовки які проходять двічі на тиждень забезпечують системність та регулярність рухової активності студентів. Нажаль відповідна кількість занять навіть при максимально оптимальних параметрах не надає змоги досягати необхідного оздоровчого ефекту, що зумовлює потребу в

додатковій руховій активності у поза навчальний час. Систематична реалізація та виконання домашніх завдань пов'язаних з відповідною активністю, визначається саме виключно мотивацією власне студента Розробляються нові підходи до організації проведення занять з фізичного виховання із використанням засобів і методів для підвищення фізичного стану студентів. На підґрунті розроблених модельних характеристик різних рівнів фізичного здоров'я студентів запропоновано диференційований підхід до розподілу їх на групи для занять фізичним вихованням; обґрунтовано концепція клубної форми організації у вищому навчальному закладі, що враховує фізкультурно-оздоровчі та спортивні інтереси студентів, а також наявну матеріально-технічну базу [7, 10, 12]. Беручи до уваги складну економічну ситуацію, потрібно шукати реальні й водночас ефективні шляхи підтримки достатнього фізичного розвитку студентської молоді. Футбол у вищих навчальних закладах – найбільш придатна форма, зважаючи на фактори, які усім відомі. Це, по-перше, без перебільшення – міжнародна любов до футболу, по друге, комплексний вплив на організм, якому піддаються основні системи людини: серцево-судинна, дихальна і м'язова [7]. Він є значною областю соціально-необхідної діяльності, яка має значний вплив на формування особи: її інтересів, смаків, на настрій. Гра несе в собі багато істотних ознак фізичної культури та виховання. Перш за все тому, що в його сфері здійснюється діяльність, яка спрямована на вдосконалення, перетворення природних даних людини як відносно фізичних якостей, так і рухових навиків, формується культура тіла і руху, а також культура поведінки, спілкування, пізнання [3]. На заняттях фізичного виховання студенти у процесі гри опановують складну техніку і тактику, розвивають фізичні якості; вчаться долати втому, біль; виробляти стійкість до несприятливих умов зовнішнього середовища. Ці ознаки надають можливість позитивному розвитку та вихованню вольових рис характеру: сміливості, стійкості, рішучості, витримки, мужності. Комплексний і різнобічний вплив на організм студентів, розвивають основні фізичні якості – швидкість, спритність, витривалість, силу, підвищують функціональні можливості, формують різні рухові навички [2,4]. Футбол як засіб фізичного розвитку розширює можливості естетичного впливу на студентів, розвиває прагнення до фізичної краси, до творчих проявів, до естетично виправданої поведінки [6]. У футболі колектив виступає найактивнішим фактором формування особистості. Команда існує в тому випадку, якщо в усіх є спільна мета; якщо всі працюють разом; якщо досягнута психологічна сумісність; якщо педагогічна майстерність наставника має досить високий рівень; якщо члени команди вчаться один в одного тощо. Колективний характер футбольної діяльності виховує почуття дружби, товариства, взаємодопомоги, розвиває такі цінні моральні якості, як почуття відповідальності, повага до партнерів і

суперників, дисциплінованість, активність. Кожен студент може проявити свої особисті якості: самостійність, ініціативу, творчість. Разом з тим гра вимагає підпорядкування особистих прагнень інтересам колективу [10]. Футбол, як командна спортивна гра, більшою мірою сприяє різнобічному фізичному розвитку студента. Постійно змінюється ігрова ситуація, безперервна боротьба за м'яч пов'язані з найрізноманітнішими рухами і технічно-тактичними діями. У сфері футболу створюються, формуються нескоро минущі культурні, загальнолюдські цінності, оскільки він є об'єктом інтересу мільйонів людей. В наш час футбол набуває особливого значення для виховання та оздоровлення молоді [5]. Гра формує здоровий спосіб життя студентів, залучає їх до занять фізичною культурою і спортом. Враховуючи виховну, соціальну та оздоровчу значущість футболу, в Україні створено систему безперервної футбольної освіти. Саме у цьому й полягають основи перспектив і потенціалу суспільно значущого змісту програми розвитку футболу та її подальшого вдосконалення і втілення в життя. Актуальність та доцільність використання засобів футболу у навчальному процесі фізичного виховання студентів підтверджується наступним: – футбол розвиває інтелектуальні, психологічні, психофізичні та рухові якості людини [9]; – систематичні заняття футболом розширюють функціональні можливості рухового апарату, нервової системи, вегетативних органів, вдосконалюються координаційні та адаптаційні здібності; – футбол виховує у гравців такі важливі якості характеру як воля, сміливість, ініціативність, рішучість, почуття колективізму; – футбол сприяє фізичному загартуванню, підвищенню опірності організму і розширенню адаптаційних можливостей, що також є вагомим фактором для розвитку стійкості до профшкідливостей у професійній діяльності. – футбол вимагає, щоб у кожного гравця були добре розвинуті почуття відповідальності, взаєморозуміння, готовності до взаємодопомоги; – футбол сприяє розвитку певних особливостей зорових сприймань, спостережливості, уваги, уяви, мислення, емоційної стійкості та вольових якостей [9]. Футбол – потужний засіб агітації і пропаганди фізичної культури і спорту [5]. Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином, виходячи із результатів теоретичного аналізу впливу футболу на формування особистості можна зробити наступні висновки: По-перше, сучасний стан теорії та методики фізичного виховання надає можливість розглянути футбол як вид (компонент) фізичної підготовки студентів у ВНЗ і як один з видів гри. Це не лише засіб фізичного розвитку студентів, а й засіб вдосконалення та формування важливих якостей особистості – колективізму, свідомої дисципліни, здатності підпорядкувати власні інтереси інтересам колективу, а також потреби в здоровому способі життя. По-друге, важливим аспектом гри у футбол є значний об'єм рухів обумовлений високим емоційним та психологічним рівнем, який являється

важливим фактором, що формує й підтримує зацікавленість до занять з фізичного виховання. Дані результати використання засобів футболу засвідчують вплив на формування особистості студентів вищих навчальних закладів. Дана проблема має значну перспективу розвитку для майбутніх науковців. Як вже зазначалось, футбол – як засіб підвищення фізичного стану студентів на заняттях залежить від ґрунтовного впровадження у програму з фізичного виховання у ВНЗ. Також важливим фактором залишається зацікавлення підопічних підвищенням рухливості й активності позанавчальний час. Тож на даному етапі для тренерів та викладачів дослідження, впровадження, та розвиток футболу як засобу фізичного вдосконалення студентів залишається актуальним та потребує широкого наукового аналізу й систематичного вивчення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біометрія рухових дій людини [Текст] : монографія / М. О. Носко, О. А. Архипов ; [за заг. ред. Архипова О. А.]. – К. : Слово, 2011. – 216 с.

2. Бондарев Д.В. Модельные характеристики специальной физической подготовленности студентов, занимающихся футболом / Д. В. Бондарев // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наук.монограф. за ред. С. Єрмакова. – 2006. – № 1.

6. Маляр Е.І. Вплив засобів футболу на рівень функціональної підготовленості студентів-податківців / Е.І. Маляр // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. пр. за ред. С. С. Єрмакова – Х., 2007. – № 7. – С. 101-104.

12. Носко М.О. Фізичне виховання і спорт у вищих навчальних закладах при організації кредитномодульної технології. Підручник / Носко М.О., Данілов О.О., Маслов В.М.. – К.: Видавничий Дім "Слово", 2011. – 264 с.

УДК 796

Путров О.Ю.[1], Сікач В.О.[2]
[1]старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. Ю-119 НУ «Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ВОЛЕЙБОЛУ

Волейбол - вид спорту, командна спортивна гра, в процесі якої дві команди змагаються на спеціальному майданчику, розділеному сіткою, прагнучи спрямувати м'яч на сторону суперника так, щоб він приземлився на майданчику супротивника або гравець команди, що захищається, допустив помилку. При цьому для організації атаки гравцям однієї команди дається не більше трьох торкань м'яча підряд. Дане визначення гаряче улюбленої гри

сотні тисяч жителів нашої країни, дає найбільш точне уявлення про функції та завдання волейболу. Масовому поширенню волейболу сприяє телебачення, інтернет та інші джерела інформації. Збільшений рівень технічного оснащення спортивних змагань впливає на якість самої гри. Те ж саме можна стверджувати про збільшені технічні можливості для проведення наукових досліджень з проблем волейболу.

В даний час існує ряд проблем, пов'язаних з волейболом, таких як проблема оздоровлення молоді через заняття даним видом спорту, проблема організації тренувального процесу волейболістів, поліпшення якості життя через заняття волейболом і багато інших.

Початковим етапом формування волейболіста є вміння тренера і вчителя провести належний відбір дітей для занять. В першу чергу, необхідно виділити вимоги, що пред'являються до юних волейболістам, для відбору їх на заняття волейболом. Це - морфо функціональні показники і рівень фізичного розвитку спортсменів. У процесі первинного відбору можна використовувати прості педагогічні тести, які дозволять оцінити рівень рухових здібностей дітей: біг 30 м, стрибок вгору з місця, відштовхуючись двома ногами, метання набивного м'яча масою 1 кг з-за голови двома руками, стрибок в довжину з місця, нахил вперед, стоячи на лавці і т.д. В результаті проведених досліджень на достатній кількості спостережень можна виявити основні морфо функціональні особливості організму, які слід враховувати при проведенні професійного відбору школярів для заняття волейболом, що в свою чергу може вирішити проблему підвищення рівня шкільних команд. По-друге, на етапі відбору одне з важливих значень набуває діагностика психічних станів. Вона дозволяє успішніше будувати відносини «тренер-спортсмен», «спортсмен-спортсмен» і ефективніше здійснювати спортивно-тренувальну діяльність.

Оздоровлення молоді через заняття волейболом належить до пріоритетних проблем у вихованні молоді. Зміцнення здоров'я включено в число основних функцій, покладених на фізичне виховання. Вважається, що виконання даної функції здійснюється шляхом систематичного залучення учнів в рухову діяльність, заповнення вільного часу учнів заняттями, фізичними вправами, що відноситься до одного із засобів відволікання від шкідливих звичок і тим самим є профілактичним заходом. Високий рівень розвитку сучасного волейболу, як виду спорту, робить його одним з ефективних засобів всебічного розвитку особистості. Відомо, що сучасний волейбол пред'являє високі вимоги до функціонального стану організму, до фізичних якостей людини. Різноманітність рухових навичок та ігрових дій, що відрізняються не тільки по інтенсивності зусиль, по їх координаційної структури, сприяє розвитку всіх фізичних якостей: сили, витривалості, швидкості, спритності в гармонійних поєднаннях. Здатність волейболіста

швидко орієнтуватися в постійно мінливих ситуації, вибирати з багатого арсеналу різноманітних технічних засобів найбільш раціональні, швидко переходити від одних дій до інших призводить до розвитку високої рухливості нервових процесів. Крім цього, гра в волейбол сприяє розвитку опорно-рухового апарату, зміцнює дихальну, серцево-судинну, м'язову та інші системи організму.

Гра в волейбол вже давно стала не тільки чисто спортивною, а й народною, відбувається розвиток волейболу як гри заради відпочинку, гра в волейбол стала засобом організації дозвілля, підтримки здоров'я і відновлення працездатності. Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок про те, що всі сучасні проблеми в волейболі можна вирішити і полягають в тому, що потрібно якісно дотримувати оздоровчу спрямованість занять волейболом, якісно навчати технічних прийомів волейболу школярів, систематично залучати учнів в рухову діяльність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Сердюков О.Э., Селезнева О.В. Отбор высокорослых девочек 13-14 лет для начального обучения волейболом //Культура физическая и здоровье. 2010. № 5. С. 40-43.

2. Седунова Н.В. Диагностика психических состояний на начальном этапе отбора в волейболе //Физическое воспитание студентов творческих специальностей. 2002. № 8. С. 30-35.

3. Одинцов А. Н. Занятия волейболом как средство сохранения и укрепления здоровья обучающихся // Молодой ученый. — 2016. — №17.1. — С. 31-37. — URL https://moluch.ru/archive/121/33513/ (дата обращения: 29.01.2020).

УДК 796

Ремешевський О.В.[1], Шутко А.С.[2]
[1]старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. КНТ-128 НУ «Запорізька політехніка»

РОЗВИТОК М`ЯЗІВ КИСТЕЙ ТА ПЕРЕДПЛІЧ В ГИРЬОВОМУ СПОРТІ

На основі вивчених літературних джерел і проведених педагогічних експериментів ми пропонуємо таку класифікацію вправ для м'язів кистей і передпліччя: 1) вправи з гирями; 2) вправи зі штангою і гантелями; 3) вправи з кистьовим еспандером; 4) вправи на тренажерних пристроях; 5) вправи на гімнастичних снарядах; 6) вправи з само опором; 7) вправи з партнером; 8) вправи з використанням підручних засобів і ваги власного тіла.

Розглянемо перші два пункти з нашої класифікації.

І. Вправи з гирями:

І.1 Ривок гирі (в класичному виконанні). Різновиди вправи: а) те ж, але з попередньо намиленими долонями; б) те саме, але на руках надіті рукавички.

І.2 Ривок двох гирь (у кожній руці - по гирі; в нижньому положенні обидві гирі знаходяться між ніг; протягом вправи - руки паралельні одна до одної). Різновиди вправи: а) те ж, але з попередньо намиленими долонями; б) те саме, але на руках надіті рукавички.

І.3 Махи з гирею, тримаючи її двома руками (в нижньому положенні гиря знаходиться між ніг). Різновиди вправи: а) те ж, але з попередньо намиленими долонями; б) те саме, але на руках надіті рукавички (рукавиці, рукавиці); в) те саме, але після кожного маху (коли гиря знаходиться у верхній точці своєї траєкторії) спортсмен переміщається на один крок вперед (назад).

І.4 Махи з гирею, тримаючи її однією рукою (в нижньому положенні гиря знаходиться між ніг). Різновиди вправи: а) те ж, але з попередньо намиленими долонями; б) те саме, але на руках надіті рукавички (рукавиці, рукавиці); в) те саме, але після кожного маху (коли гиря знаходиться у верхній точці своєї траєкторії) спортсмен переміщається на один крок вперед (назад); г) те ж, але після кожного маху (коли гиря знаходиться у верхній точці своєї траєкторії) проводиться зміна рук; д) те саме, але гиря після кожного маху підкидається високо вгору (дужкою - до спортсмена), з подальшою її ловом.

І.5 Жонглювання гирею (гирями). Для зміцнення м'язів кистей і передпліччя можна використовувати практично всі вправи з арсеналу гирьовиків-жонглерів. Для прикладу наведемо деякі з них: а) високі підкидання гирі (дужкою - до спортсмена); б) обертання гирі перед собою в площині, паралельній підлозі (дужка гирі також паралельна підлозі); в) обертання гирі перед собою щодо осі, паралельної дужці гирі (гиря здійснює обороти «на спортсмена» або «від спортсмена»); г) жонглювання двома гирями; д) жонглювання в парах, трійках, четвірках.

І.6 Підйом гирі за дужку вгору за рахунок згинання кисті в променезап'ястковому суглобі. Рука зігнута в лікті; передпліччя спирається на жорстку поверхню (лава, власне стегно). Долоня повернена лицьовою стороною вгору. Різновиди вправи: а) те ж, але зі значною затримкою (6-60 секунд) гирі в верхньому положенні після виконання заданої кількості повторень; б) те саме, але долоня повернена лицьовою стороною вниз.

І.7 Обертання (всередину і назовні) гирі в опущених руках з швидкою зміною напрямку обертання, яка супроводжується максимальним зусиллям м'язів кистей і передпліччя, що сприяє цій зміні.

І.8 Стояння з гирями в опущених руках. Різновиди вправи: а) переміщення (біг, ходьба, стрибки) по різного роду поверхонь (рівна поверхня, сходи, пересічена місцевість) з гирями в опущених руках; б) те саме, але з попередньо намиленими долонями; в) стояння з гирями з упором передпліччя в стегна в невеликому присіді.

ІІ. Вправи зі штангою і гантелями:

ІІ.1 Підйом штанги вгору за рахунок згинання кистей у променезап'ясткових суглобах, тримаючи штангу в опущених прямих руках за спиною. Долоні повернені лицьовою стороною назад.

ІІ.2 Утримання штанги на розкритих прямих долонях, спершись передпліччями на жорстку поверхню (лавка, власне стегно). Передпліччя і долоні, повернені лицьовою стороною вгору, - паралельні підлозі.

ІІ.3 Підйом штанги вгору за рахунок згинання кистей в променезап'ясткових суглобах. Руки зігнуті в ліктях; передпліччя спираються об жорстку поверхню (лавка, власне стегно). Долоні повернені лицьовою стороною вгору. Різновиди вправи: а) те ж, але зі значною затримкою (6-60 секунд) штанги в верхньому положенні після виконання заданої кількості повторень; б) те саме, але долоні повернені лицьовою стороною вниз; в) те саме, але долоні повернені лицьовою стороною один до одного (при використанні штанги спеціальної конструкції з поперечними вставками всередині грифу).

ІІ.4 Обертання кульовою гантеллю (гантелями) в різних напрямках, взявшись за її кінець (передпліччя - паралельно підлозі).

УДК: 796.01:159
Рімар Ю. І.[1], Піщенко А. О.[2]
[1]канд. наук фіз. виховання та спорту, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. МТЄ-138 НУ «Запорізька політехніка»

ДИДАКТИЧНІ ПРИНЦИПИ І ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ

Дидактичні принципи "принципи навчання" — це основоположні ідеї, що пронизують усі рівні й компоненти освіти та засвідчують їх системну цілісність. Найбільш виразно вони виявляють себе в процесі навчання й стосуються навчання всіх дисциплін. Фахові методики пристосовують їх до своїх потреб, а часом виводять з них і свої прикладного рівня принципи.

Дидактичний принцип категорія історична. Це означає, що його зміст (у кожному разі більшості з них) не є універсальним і "вічним", а зумовлений певними історичними умовами. Дидактичні принципи, зокрема,

визначаються: а) соціальним замовленням, яке змінюється залежно від змін у соціально-економічному житті; б) станом загальнонаукових досліджень, зокрема, у ділянці психології, філософії, соціології, змісту окремих навчальних предметів тощо; в) власне практикою процесу навчання, яка не лише апробує вартість того чи іншого принципу, але й підказує напрями пошуків їх варіантів відповідно щодо часу.

Дидактичні положення, досить найбільш значущі для практики спорту закономірності, що усебічно відображають:

- принцип доцільності і практичності;
- принцип готовності;
- принцип керованості і підконтрольності;
- принцип позитивної мотивації;
- принцип систематичності;
- принцип смислової "наочності";
- принцип планомірності і поступовості;
- принцип методичного динамізму і прогресу;
- принцип функціональної надмірності і надійності;
- принцип міцності і пластичності;
- принцип доступності і стимулюючої трудності;
- принцип індивідуалізованого навчання в колективі;
- принцип формально-евристичної єдності;
- принцип науково-раціональної і інтуїтивно-емпіричної єдності.

Усі ці положення, на думку автора, пов'язані з системою навчання спортивним вправам.

Проте, практично вони актуальні не лише для процесу навчання, але і для усієї системи підготовки, включаючи розвиток рухових якостей, вдосконалення компонентів тактичної і психологічної підготовленості, підвищення можливостей різних органів і систем організму спортсмена і так далі.

Передумови сучасної системи підготовки спортсменів почали закладатися в другій половині XIX ст. У зв'язку з підвищенням популярності спорту. У різних країнах світу отримують досить інтенсивний розвиток багато видів спорту, які надалі були включені в програми Олімпійських ігор. Постійно зростаюча кількість змагань вимагала узгодження правил і умов їх проведення, вдосконалення спортивних споруд, устаткування і інвентаря, техніки і тактики боротьби змагання, розробки і впровадження ефективних методів підготовки.

Не дивлячись на те, що в різних країна Європи і в США у багатьох видах спорту (особливо у футболі, легкій атлетиці і бейсболі) спортсмени часто тренувалися щодня, а іноді і двічі в день, витрачаючи по 3-5 ч, ефективність такої підготовки була невелика у зв'язку з відсутністю інтересу

до спорту з боку біологічної, медичної і педагогічної науки, а також відсутністю професійних тренерів. Лише у окремих видах спорту (фехтування, кінний спорт, бейсбол) в підготовці спортсменів брали участь тренери, які будували роботу в основному на особистому досвіді, практиці підготовки і участі в змаганнях відомих спортсменів. У більшості видів спорту підготовка велася спортсменами самостійно на основі власного досвіду і наслідування відомих спортсменів. Керівниками команд, як правило, були колишні спортсмени, які в основному займалися організаційними питаннями. Спеціальні учбові заклади, в яких могли б готуватися викладачі фізичного виховання і тренери, створюватися ефективні методики, видаватися навчальні посібники і тому подібне були відсутні.

УДК 796
Терьохіна О.Л.[1], Зінченко А.А.[2]
[1]канд. пед. наук, старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ.гр. ФЕУ-310 НУ «Запорізька політехніка»

ВПРАВИ НА ФОРМУВАННЯ ПОСТАВИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ

Організм студентів з ослабленим здоров'ям буде поступово пристосовуватися до фізичних навантажень при поєднанні загальнорозвиваючих і спеціальних вправ.

Зазвичай на заняттях фізичною культурою зі студентами з ослабленим здоров'ям загально зміцнюючи і спеціальні вправи чергуються, забезпечуючи як загальний вплив на організм, так і розвиток функціональних уражених систем. Спеціальні вправи застосовуються в поєднанні з загально розвиваючи і дихальними вправами. Питома вага спеціальних вправ на заняттях збільшується поступово, відповідно до поліпшенням загального стану студентів і розвитком функціональних можливостей пошкоджених систем.

Значне місце на заняттях займають коригуючі вправи, що формують поставу і виправляють її дефекти. З цією метою вводяться вправи, які зміцнюють м'язи спини, черевного преса, плечового поясу, що сприяють створенню так званого м'язового корсету. Під час виконання коригуючих вправ слід вимагати більшої точності їх виконання, уникаючи частої зміни вихідних положень і зайвих рухів. Вправи для зміцнення м'язів спини, черевного преса і плечового поясу виконуються з певним напруженням.

Зразкові вправи для формування правильної постави:

• встати до стіни, торкаючись її потилицею, спиною, сідницями і п'ятами. Відійти і повернутися до стіни, зберігаючи прийняте положення;

• піднімання рук в сторони, вгору, почергове піднімання прямої і зігнутою ноги вперед, стоячи біля стіни;

• присідання, торкаючись стіни потилицею і спиною;

• прогинання в грудній частині тулуба (з глибоким диханням) стоячи, сидячи на стільці, гімнастичній лаві (руки на поясі, до плечей, за головою);

• з вантажем на голові (200 - 300 г) піднімання на носках, напівприсідання, ходьба по підлозі і гімнастичній лавці;

• виконання вправ, що збільшують рухливість хребта, суглобів, створюють міцний «м'язовий корсет» (нахили, повороти, загально-розвиваючі вправи).

Для вирішення цієї проблеми необхідно забезпечити студентам у процесі навчальної діяльності достатній рівень рухової активності, а також спеціальні фізичні вправи, які спрямовані на формування правильної постави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Амосов Н.М., Муравов И.В. Сердце и физические упражнения. М: Знание, 1985. 64 с.

2. Чоговадзе А.В. и др. Физическое воспитание в реабилитации студентов с ослабленным здоровьем: Учеб. пособ. для студ. вузов. М.: Высшая школа, 1986. 144 с.

3. Булич Э.Г. Физическое воспитание в специальных медицинских группах: Учебное пособие для техникумов. М.: Высшая школа, 1986. 255 с.

4. Язловецкий В.С. Физическое воспитание подростков с ослабленным здоровьем. Киев: Здоров, я, 1987. 136 с.

УДК 796.421

Черненко А.Є.[1], Хрущ В.О.[2]
[1]старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. БАД-110 НУ «Запорізька політехніка»

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ТА ФОРМУВАННІ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Низький рівень здоров'я і фізичного стану учнівської молоді актуалізує проблему зміни системи освіти в галузі фізичної культури. Складність цієї трансформації полягає в тому, що передбачаються не окремі часткові зміни, а перетворення системного і стратегічного характеру, які розраховані на далеку перспективу. Розробка і реалізація інноваційної технології активізує діяльність дослідників і практиків у аспекті пошуку найбільш ефективних форм, засобів і методів підвищення результативної діяльності. При реалізації технології, слід дотримуватись таких вимог:

- сприяти оптимізації навчально-виховного процесу за допомогою використання інноваційних форм, засобів і методів організації навчально-виховного процесу;

- надавати можливість побудови персональної програми навчання і розвитку, яка враховує фізичний стан, рівень розвитку фізичних якостей, мотивації і особисті переваги;

- виступати засобом реалізації рефлексії, що спонукає студента до самостійного формування системи знань, умінь і навичок.

Фізичне виховання, як і багато інших галузей соціальної сфери, досить тривалий час відставало в технологічному плані. Сьогодні ж тісно переплелися між собою два напрямки розвитку сучасної цивілізації: підвищення інтересу до свого здоров'я і тотальна інформатизація суспільства.

Велика кількість програмних продуктів на сьогоднішній день ефективно використовуються у фізичному вихованні. Серед них комп'ютерна програма «Атлет», - яка є навчальною, і розроблена за принципом мережевого представлення матеріалу (система гіпертексту). Програма розроблена з 4 рівнями, що полегшує орієнтацію при роботі з нею, але в той же час дозволяє вибрати бажаний рівень отримання знань. Програма «Атлет» включає як площинну мультиплікацію, так і екрани з роликами відео мультиплікації. Оцінка засвоєння теоретичного матеріалу дозволяє студенту або викладачеві виявити ступінь засвоєння отриманих знань у відсотках (за 100% взято відсутність помилок при відповідях на контрольні питання).

Автори комп'ютерної програми «Грація», виділили, уточнили і згрупували проблеми, вирішення яких більше цікавить дівчат при заняттях шейпінгом і аеробікою. Пропонуються шляхи вирішення кожної з цих проблем. Блок оцінки фізичного стану і підготовленості дозволяє контролювати динаміку цих показників для внесення відповідних коректівів в навчально-тренувальний процес. Програма «Грація», у першу чергу спрямована на залучення до самостійних занять.

В мережі Інтернет багато калькуляторів для розрахунку індексу маси тіла і індивідуальних тренувань онлайн. Найбільш точним і доцільним є «Калькулятор індексу маси тіла онлайн». Програма дозволяє орієнтовно оцінити ступінь відповідності маси людини та її зростання. Дане співвідношення може дати інформацію про те, чи є маса недостатньою, нормальною або надлишковою. Один з найбільш зручних онлайн калькуляторів є «Калькулятор розрахунку калорійності харчування». У ньому реалізовано досить багато цікавих функцій: миттєвий розрахунок калорійності продуктів; повний розрахунок нутрієнтного балансу меню; зручний пошук продуктових груп, за назвою і з урахуванням подібності слів; розрахунок індексу маси тіла, рекомендована калорійність і кількість білків, жирів і вуглеводів виходячи з власних показників довжини і маси тіла.

Комп'ютерні технології як технічні засоби навчання постійно розвиваються, тому повинні в більшій чи меншій мірі бути сумісними з навчальним процесом та повсякденною активністю студентів. Реалізація програми застосування комп'ютерних програм в навчальний процес та життєдіяльність студентства може бути в значній мірі спрощена завдяки індивідуалізації процесу навчання та можливостям швидкого контролю за пунктами.

Незважаючи на збільшення кількості спеціалізованих автоматизованих комплексів і технологічних програм, що дозволяють проводити реєстрацію і оцінку різних показників здоров'я студентів, та й людства взагалі, ефективних комп'ютерних лікувально-методичних систем та програм для організації та залучення студентів до активних систематичних самостійних занять фізичним вихованням недостатньо. Цей процес вимагає кардинальної зміни ідеології та концепції мислення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Футорний С. М. Теоретико-методичні основи інноваційних технологій формування здорового способу життя студентів в процесі фізичного виховання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора наук з фіз. вих. та спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних верств населення» / Сергій Михайлович Футорной; Національний університет фізичного виховання і спорту України. - К., 2015. - 43 с.

2. Інноваційні технології на уроках фізичної культури: веб-сайт. URL: https://multiurok.ru/files/ innovatsiini-tiekhnologhiyi-na-urokakh-fizichnoyi-.html (дата звернення: 12.04.2019).

УДК 796.417.2

Шеховцова К.В.[1], Самсонова І.А.[2]
[1]старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. ФЕУ-520 НУ «Запорізька політехніка»

КОНЦЕПЦІЯ ОЗДОРОВЧОЇ АЕРОБІКИ ЯК СКЛАДОВОЇ ФІТНЕСУ

За останні роки фітнес набуває все більшого розголосу, стає популярнішим з-поміж різноманітних видів оздоровлення, відображається в назвах реабілітаційних закладів та оздоровчих програм. Фітнес — це рухова активність, яка приносить окрім фізичного також емоційне задоволення. Саме слово походить від англійського fit, що в перекладі означає «бути в гарній формі». Однак це не тільки фізичні вправи, але й характерний спосіб життя, який насамперед гармонізує фізичні навантаження та харчування, відчуття радості. Фітнес має давню історію різних вправ, які виконувались

під музику. Ще в давні часи фізичні вправи під музику застосовувались для розвитку хорошої постави, ходи, пластичності рухів, врешті-решт, сили і витривалості [3].

Найвагомішим напрямом сучасного фітнесу є аеробіка. З неї і бере свій початок фітнес. Вперше термін «аеробіка» був використаний видатним американським фахівцем профілактичної медицини Кеннетом Купером. Наприкінці 1960-х рр. під його керівництвом проводилася дослідницька робота з аеробного тренування, орієнтованого на широке коло учасників. Основи цього тренування були викладені у книгах «Аеробіка», «Нова аеробіка», «Аеробіка для жінок» та ін.

Фізична діяльність середньої інтенсивності, у ході якої: встановлюється баланс в роботі життєво важливих органів, забезпечується ефективне споживання і транспортування кисню в організмі, - відноситься до видів рухової активності, що дає переважно аеробне навантаження. Розроблені К. Купером аеробні програми і норми рухової активності спочатку містили різні види циклічних рухів: ходьбу, біг, плавання, катання на ковзанах, лижах, велосипеді тощо. К. Купер не заперечує користі гімнастики, але спочатку не знаходить їй місця в системі аеробних вправ з огляду на те, що традиційна гімнастика ніколи не ставила за мету розвиток витривалості [3].

Засновані у 1970-х рр. К. Купером фітнес-програми передбачали аеробну роботу під музику, а всі подальші програми і напрямки сучасного оздоровчого фітнесу є у тій або іншій мірі похідними від аеробіки [2].

Пізніше К. Купер додав у свою програму інші популярні види аеробних вправ: катання на роликових ковзанах, аеробні танці, гандбол, баскетбол, теніс, верхову їзду. Він рекомендував займатися фізичними вправами три рази на тиждень по 20–30 хв з такою інтенсивністю, щоб навантаження на серце складало 70–80 % від максимально можливого [2].

Оздоровча аеробіка, як основна складова, відіграє вагому роль у системі оздоровчої фізичної культури, зокрема реабілітаційної гімнастики, бо різноманіття її видів дозволяє обрати найдоцільніший для кожного обсяг навантаження та різновид фізичної роботи організму. Окрім цього займатися оздоровчою аеробікою можна будь-якому віці. Різноманіття, постійне оновлення логічно побудованих, науково обґрунтованих програм, високий емоційний фон занять, що створюється завдяки музичному супроводу, дозволяє цьому видові оздоровчого тренування протягом десятиліть утримувати високий ранг, а також використовувати аеробіку в системі підготовки спортсменів різних галузей (футболістів, гімнастів, фігуристів та ін.) [4].

Оздоровча аеробіка впливає на організм комплексно. Застосування різних фізичних вправ спрямоване на розв’язання поставлених завдань. Особливістю занять оздоровчою аеробікою є повторення вихідних та

кінцевих положень. Кінцеве положення має бути зручним для початку наступної вправи, завдяки чому вправи виконуються у потрібній формі, поточним способом, без зупинок [4].

Взагалі поняття «оздоровча аеробіка» – похідне від ритмічної гімнастики, популярної на території СРСР у 70-ті роки. Увібравши в себе досягнення минулого, оздоровча аеробіка поєднала найрізноманітніші елементи шкіл, напрямків і систем, що існували раніше, безперервно видозмінюючи та вдосконалюючи їх [1].

Оздоровча аеробіка – вид діяльності, у якому музичний супровід відіграє головну роль. Звідси й особливі вимоги до музичної підготовки викладача. Аеробними називають вправи, які виконують протягом тривалого часу, при цьому активно дихаючи. Кров накопичує кисень та віддає його тканинам, і всі хімічні реакції відбуваються за участю кисню. Таким чином, організм отримує необхідну для життєдіяльності або виконання фізичного навантаження енергію. Заняття аеробікою підвищують функціональні здібності людини. Під впливом занять зростає сила, витривалість, гнучкість, особливо якщо до програми включені силові вправи. Оздоровча аеробіка посідає важливе місце у системі оздоровчої фізичної культури [1].

Отже, регулярні заняття оздоровчою аеробікою дають помітний ефект: покращується самопочуття, діяльність серцево-судинної системи, знижується вага тіла та підшкірно-жировий прошарок, змінюється в позитивну сторону співвідношення жирової і м’язової маси.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лисицька Т. С. Аеробіка: в 2 т. – Т.1: Теорія та методика. – М.: Федерація аеробіки, 2002. – 232 с.

2. Лисицька Т. С. Аеробіка: в 2 т. – Т.2: Приватні методики. – М.: Федерація аеробіки, 2002. – 232 с.

3. Мякинченко Є. Б., Шестакова М. П. Аеробіка. Теорія та методика проведення занять: навч. посібник. – М., САП: 2002. – 304 с.

4. Сиднєва Л.В. Оздоровча аеробіка та методика її проведення. – Т.: Тровант, 2000. – 74 с.

УДК 796
Шипенко .А.О.[1], Стрілець М.О.[2]
[1]викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ.гр. БАД-530 НУ «Запорізька політехніка»

ЗАГАЛЬНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА ЮНИХ СПОРТСМЕНІВ-ТАНЦЮРИСТІВ

Анотація. У публікації представлені дані анкетного опитування тренерів по спортивних бальних танців. Отримані результати дозволили сформувати структуру загальної фізичної підготовки молодих танцюристів.

Ключові слова: загальна фізична підготовка, юні спортсмени, спортивні танці, фізичні якості.

Відомо, що фізична підготовка являє собою процес виховання фізичних якостей і є основою підготовки юного спортсмена. Фахівцями наголошується, що значення фізичної підготовки для юних спортсменів велике, оскільки саме вона закладає необхідну базу подальшого спортивного вдосконалення.

Разом з тим в документах, що регламентують діяльність, пов'язану з підготовкою юних спортсменів-танцюристів, відсутні чіткі рекомендації щодо змісту їх фізичної підготовки. Можливо, це є причиною низького рівня загальної фізичної підготовленості юних спортсменів.

Таблиця 1 - Думки тренерів з питання розподілу компонентів фізичної підготовки юних спортсменів-танцюристів в загальному обсязі підготовки на етапі НП

Фізичні якості та здібності	Думки фахівців
Витривалість	21,6±3,40 %
Швидкісно-силові	20,8±5,24 %
Гнучкість	16,9±1,17 %
Швидкісні	14,3±1,50 %
Власне силові	13,9±1,56 %
Координаційні	12,5±1,27 %

З метою визначення обсягу загальної фізичної підготовки (ЗФП) в загальній структурі підготовки юних спортсменів-танцюристів нами було проведено анкетне опитування фахівців-тренерів по даному виду спорту, які виступали в ролі експертів. На основі отриманих за підсумками анкетування даних було встановлено, що загальний обсяг ЗФП в структурі початкової підготовки юного танцюриста повинен становити 47,7 ± 2,95%, т. б. приблизно половину всього навантаження. При цьому дані показники

перевищують наявні рекомендації федерального стандарту спортивної підготовки з виду спорту «танцювальний спорт », в якому ЗФП на даному етапі повинна займати лише 25-30% загального обсягу підготовки. При цьому в стандарті не регламентуються параметри часу на виховання конкретного компонента фізичної підготовленості (фізичного якості). У зв'язку з вищевикладеним, наше подальше дослідження передбачало вивчення думок експертів з питання оптимального розподілу обсягів рухових завдань, спрямованих на виховання різних фізичних якостей на етапі НП. Отримані результати наведені в таблиці 1.

Отримані дані дозволяють сформувати структуру загальної фізичної підготовки юних спортсменів спортивної спеціалізації «спортивні бальні танці».

СЕКЦІЯ «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ»

УДК 331.5.024.5
Губарь О.В.
канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ЦИФРОВИЙ РИНОК ПРАЦІ ЯК ЗАПОРУКА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ

Сучасні реалії економічного життя спонукають фірми і споживачів бути в постійному русі, в активному пошуку нових методів адаптації до нових реалій ведення бізнесу в умовах перманентних обмежень господарювання через пандемію COVID-19. Особливих змін зазнав сучасний ринок праці, адже в умовах підвищення ризику для здоров'я більшість компаній змушена була перевести свою діяльність в дистанційний формат.

Називаючи характеристики ринкової економіки, обов'язково вкладаєш в цей зміст елементи цифрової економіки як складової цифрового ринку. Для учасників підприємницької діяльності, працівників різних ланок такі зміни у сфері зайнятості мають неоднозначне значення. По-перше, набута професійність потребує корективів та удосконалення, а, іноді, навіть набуття нових вмінь. По-друге, зростають конкурентні вимоги щодо фаховості та професіоналізму. Цифрова економіка є динамічною і досить швидкими темпами розповсюджуються і стає єдиним цілим усіх сфер життєдіяльності країн світу. Формування цифрового ринку праці як суспільно необхідної діяльності націлене на задіяння інтелектуального капіталу. Отже, такі зміни на ринку цифрової економіки вимагають появу нових кваліфікацій і спеціалізацій з конкретним рівнем професіоналізму. Результатом таких дій настає епоха зародження цифрової економіки, яка змушує бути динамічним і швидко адаптуватися чи реагувати на змінні процеси попиту та пропозиції на ринку праці, забезпеченість людського капіталу та оновлених тлумачень і дій в бік якісного його поліпшення, пристосування суб'єктів ринку до умов цифрової економіки. Вплив часткової автоматизації, та насиченість окремих секторів цифровізації на ринку праці має свої позитивні і негативні наслідки. Факторами, що мають позитивний вплив чи сприяють підвищенню рівня зайнятості можуть бути: за рахунок розширення специфічного виду професійних навичок створення додаткових нових робочих місць; підвищення необхідності (потреби) на вже існуючі професії в інформаційно-технологічній сфері; за рахунок насиченості електронної системи пошуку роботи, є можливість зменшити фрикційне безробіття; збільшення кількості робочих місць на віддалених територіях.

Цифрові технології це звісно високий рівень сучасного підприємства, його можливостей. Але ж, поки що вміння, досвід та здібності людини – це вищий рівень капіталізації, оскільки основою для подальших розробок, пошуку нового та втілення технологічних можливостей без втручання людини не можливі.

Локомотивом діджиталізації стало Міністерство цифрової трансформації України на чолі з міністром Михайлом Федоровим. За рік своєї діяльності вони запровадили ряд прогресивних змін, які допомогли змінити бізнес-процеси і запустити зручні послуги для підприємців. Наприклад, запроваджено послугу «Дія ФОП» - це яскравий приклад втілення мрії стати підприємцем швидко і зручно без відвідування державних органів, яким вже скористалось понад 275 тис. людей за рік. Тепер понад 40% підприємців відкривають свою власну справу онлайн (5% - 2019 р.).

Можливість залучення до процесів цифровізації економічного середовища обумовлюється не лише фінансової спроможністю підприємницького сектору, а й можливістю та готовністю людського ресурсом в цілому. Як результат сьогодні маємо «цифровий стрибок» в економічному середовищі, що охоплює процеси управління, оптимізації, проникнення товару на ринок, залежність від сфери виробництва, від результатів ефективності та залежність від світової ринкової кон'юнктури. Україна прийняла програму цифрової економіки і сьогодні ми можемо сказати, що ключові цілі, які були поставлені за мету поки що не дали своїх результатів. Цифрова модернізація тільки освоює внутрішній ринок споживання, освіта і медицина поступово втілює елементи проектів цифровізації, освоєння інфраструктури відбувається повільно тощо.

Отже, основним вектором цифровізації середовища поки що в нашій державі постає обмін та поширення інформації. Також, в нашому суспільстві відбувається активне втілення нових підходів у всі сфери діяльності. Але, на відміну від світового досвіду передових країн, де поступово знижуються підходи до традиційної методики ведення економічних відносин, цифровізація набуває інших стратегічних цілей. Зокрема, вона покликана зробити комфортнішим ведення бізнесу в країні, спростивши ряд процедур і знижуючи рівень бюрократизації, що сприяє розвитку підприємництва і, як результат, створення нових робочих місць в майбутньому, які забезпечують зростання конкурентоспроможності України на світових ринках.

УДК 332.1(477)
Афендікова Н.О.
канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

СУЧАСНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Розробка і реалізація ефективної регіональної політики продовжує залишатися однією з найважливіших стратегічних цілей в Україні. На сьогоднішній день ряд важливих регіональних проблем залишається невирішеними. До числа таких можна віднести: спад виробництва, зниження якості життя населення, руйнування територіальної, в тому числі і соціальної інфраструктури. Диспропорції в регіональному розвитку країни свідчать про необхідність формування ефективних регіональних систем управління, що носять з одного боку уніфікований характер, з іншого - відповідають принципам регіональної специфіки та диференціації.

Очевидно, що в кожному з регіонів необхідна модифікація існуючих управлінських механізмів, яка дозволить не тільки вирішити зазначені вище проблеми, а й більш ефективно використовувати потенціал території, тим самим підвищуючи конкурентоспроможність регіонів. Формування управлінської стратегії на початковому етапі пов'язане з рядом труднощів, що виникають в процесі збору та аналізу інформації про регіон в цілому, і про його ресурсну базу зокрема. Причому для повноцінної оцінки ресурсного забезпечення важливо не тільки знати кількісні та якісні характеристики регіональної ресурсної бази, а й оцінювати результативність управління цими ресурсами, тобто адміністративний чинник. Важливо оцінити взаємовплив і взаємозалежність ресурсної бази з внутрішніми і зовнішніми соціально-економічними та екологічними чинниками і умовами регіону, наприклад з ринковою кон'юнктурою, станом навколишнього середовища і т.д. Тільки таке уявлення регіонального ресурсного забезпечення дозволяє в кінцевому підсумку оцінити рівень стійкості територіального розвитку з позиції використання регіональних ресурсів і визначити подальшу стратегію соціально-економічного розвитку регіону.

Процес вдосконалення системи управління ресурсним забезпеченням соціально-економічного розвитку регіону буде надзвичайно ускладнений відсутністю ділового співробітництва управлінців різного рівня, які можуть не тільки обмінюватися досвідом проведення досліджень, а й усувати допущені помилки, орієнтуючись на приклади колег, в цьому і полягає принцип партнерства.

Комфортні умови використання системи управління ресурсним забезпеченням соціально-економічного розвитку регіону, наявність

максимально передових технологій в її арсеналі, відповідають принципу ергономічності.

Рівень розвитку регіону визначається станом розвиненості галузей промисловості, агропромислового комплексу, будівництва, торгівлі та ін. Рівень життя населення регіону визначають такі чинники як зайнятість населення, розвиненість соціальної інфраструктури і т. д.

Вибираючи стратегію розвитку регіону і пошук умов, які її реалізують, необхідно розробити кілька сценаріїв розвитку ситуації. Регіон будучи стійкою соціально-економічною системою з різним ступенем відкритості і діяльності, спрямованої на автоматизацію і формування своїх структурних компонентів, має сформовані протиріччя з центром, але пов'язана з ним нерозривно, що потребує особливого підходу до прогнозування його розвитку.

Будь-яка розробка пріоритетних напрямків соціально-економічного зростання, повинна в основі своїй містити методологію стратегічного територіального планування, так цей процес являє собою розумне об'єднання оцінок (кількісних і якісних) показників економічного спрямування з метою реалізації в перспективі найбільш важливих напрямків соціально-економічного розвитку регіону, а також розробки механізму реалізації поставлених цілей органами управління з різними повноваженнями.

Отже, розробка і вдосконалення системи моніторингу ресурсного забезпечення орієнтована на досягнення навчань у сфері розвитку регіону та його управління, а також практичного використання принципово нових способів оцінки даних, застосування можливостей інформаційних технологій, які відповідають сучасним потребам та принципам наукової обґрунтованості.

Необхідність відображення в інформаційних базах реально існуючих обставин роботи соціально-економічної системи регіону, характеру її ресурсного забезпечення, не забуваючи врахувати і чинники, які впливають на її стан і розвиток на перспективу, є неодмінною умовою принципу об'єктивності. Забезпечення спрямованості досліджуваної системи на обробку принципово важливих для регіонального розвитку даних, здатних відобразити реалії - повністю відповідає принципу репрезентативності.

УДК 332.1(477)
Юрченко В.І.
канд. наук з держ. упр., доц. НУ «Запорізька політехніка»

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Останнім часом особливого значення в дослідженні ресурсного забезпечення соціально-економічного розвитку регіону набув моніторинг. Поняття моніторинг неможливо однозначно визначити, це пов'язано з використанням названого інструменту досліджень в різних практичних і наукових галузях. Деякі явища, що відбуваються в екологічних системах, потребують лише спостереження з метою прогнозування сценарію розвитку в майбутньому. Незважаючи на значний обсяг досліджень з питань проведення моніторингу ресурсного забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів і формування інформаційних баз, не всі аспекти цієї проблеми, які мають першорядне практичне значення, достатньо розроблені. Недостатньо дослідженим залишилось найважливіше питання побудови комплексних систем регіонального моніторингу, що мають як уніфіковані, так і індивідуальні риси. У дослідженнях приділено мало уваги створенню на основі даних моніторингу чітких показників, які лежать в основі оцінки соціально-економічного розвитку регіону. Недостатньо досліджень присвячено розробці механізмів обміну і надання інформації користувачам. Практично не розглянута можливість використання найменш витратних методів при проведенні моніторингу ресурсного забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів.

Моніторинг реалізації державної регіональної політики проводиться шляхом визначення переліку відповідних індикаторів (показників), відстеження їх динаміки, підготовки та оприлюднення результатів такого моніторингу та включає: моніторинг виконання індикаторів (показників) цілей документів, які визначають державну регіональну політику; моніторинг соціально-економічного розвитку Автономної Республіки Крим, областей, мм. Києва та Севастополя.

Доречно відзначити такий факт, що саме фінансове питання є основою розвитку системи моніторингу причому це стосується будь-якого рівня управління. Взагалі фінансову допомогу можна поділити на два типи, коли ряд фінансових джерел забезпечують дослідження, різні її програми або ж коли одне джерело фінансує одну програму. Перший варіант є кращим в разі зацікавленості в моніторингу декількох організацій, причому знаходять або на одній площині повноважень, або, у підпорядкуванні жодній іншій. Чим

вище фінансування, тим, відповідно більше можливостей відкривається перед структурами, які займаються моніторингом. Поліпшується їх кадровий склад, з'являється можливість проходити додаткове навчання за інноваційними способами ведення спостережень, вдосконалюється матеріально-технічна складова, яка дозволяє забезпечувати більш якісне спостереження за об'єктами, спрощуючи систему збору та обробки матеріалів отриманих від роботи системи.

Організаційне забезпечення системи моніторингу представляє певні алгоритми, які регламентують порядок з яким збирається, передається інформація, розраховуються показники, надаються результати роботи системи, нормативно-правовий супровід - все це відноситься до питання організаційного забезпечення.

Робота моніторингу ресурсного забезпечення буде завжди нераціональною, якщо в його основі немає конкретики в допустимих значеннях за основними показниками, тому особливої актуальності набуває принцип нормативності. Також робота системи ускладнюється відсутністю взаємозамінності одних способів отримання даних іншими, саме ця властивість дає принцип альтернативності. Велике значення має, коригування системи відповідно до запитів користувача і тим самим підвищення її значущості для регіональних та інших органів управління, що безпосередньо пов'язано з принципом адаптації. Важливою умовою ефективної реалізації регіональної політики є створення регіональних інформаційних баз для оцінки ресурсного забезпечення регіону, що зумовлює необхідність вдосконалення одного з найважливіших управлінських інструментів - моніторингу.

Існуюча в Україні система моніторингу ресурсного забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів має ряд недоліків, до числа яких можна віднести відсутність єдиної узгодженої бази даних з широким доступом користувачів, розрізненість та неузгодженість суб'єктів моніторингу, недостатня оперативність при отриманні даних, відсутність механізму надання даних користувачам, використання застарілих методів і засобів спостереження, відсутність уніфікованої системи показників. Виходячи з вищесказаного, можна припустити, що склалася система моніторингу ресурсного забезпечення соціально-економічного розвитку регіону не в повній мірі дозволяє своєчасно отримувати достовірну та актуальну інформацію, що перешкоджає формуванню інформаційних баз, які є основою формування ефективної регіональної соціально-економічної політики України.

УДК 330.8
Кригульська Т.Б.
канд. іст. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ПОВЕДІНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Виникнення в економічній теорії такого напряму як поведінкова економіка, безперечно, може вважатися однією з визначальних подій у розвитку економічної науки за останні десятиліття. Її розвиток починається наприкінці минулого XX століття. Це було зумовлено низкою обставин. Незалежно від типу досліджуваних економічних відносин. людина завжди була і залишається центральним об'єктом вивчення в економічній науці. Впродовж століть вчені намагалися створити формалізований опис поведінки людини в економічних відносинах з іншими людьми. Концептуальні основи цієї поведінки розглянув ще А .Сміт, використавши модель «економічної людини». Неокласична економічна теорія представила моделі раціонального вибору «економічної людини», розроблені на основі кардналістського та ординалістського підходів. Розповсюдження неокласичних уявлень про раціональність поведінки «економічної людини», розгляд мотивів її діяльності в межах ортодоксального мейнстриму ніяк не співпадали з реаліями життя.

Саме тому представники поведінкової економіки з самого початку будували свою теоретичну платформу на основі критики неокласичної економічної теорії. Однією з найважливіших передумов виникнення теорії поведінкової економіки став розвиток міждисциплінарних досліджень, передусім взаємодія економіки з психологією, а також використання емпіричних та експериментальних методів дослідження. Вчені-економісти підкреслюють зв'язок економіки та психології.

Завдяки виникненню і розвитку економічної психології, у XX столітті вчені стали висувати гіпотези про процес прийняття рішень людиною в умовах невизначеності. У 1960-х роках в психологічній науці стався переворот. Напрямок психологічної науки, відомий під назвою біхевіоризм, предметом вивчення якого є поведінка, а не свідомість людини, замістила когнітивна психологія, тобто розділ психології, що вивчає пізнавальні або когнітивні аспекти життєдіяльності, інакше кажучи - процеси людської психіки. Відтоді мозок людини розглядається науковцями як пристрій не тільки для отримання інформації, але й для її постійної обробки.

У 1979 році у світ вийшла фундаментальна праця Амоса Тверскі та Даніеля Канемана «Теорія перспектив: аналіз прийняття рішень в умовах ризику», яка стала однією з найбільш цитованих у сучасній економічній

літературі. У цьому дослідженні переконливо пояснюється як людина формує думку і приймає рішення в ситуаціях невизначеності, під впливом різних психологічних чинників.

Дослідженням становлення та розвитку поведінкової економіки присвячені також наукові розвідки Ф. Хеукелома, Дж. Ловенштейна, Е. Ангнера. Ці вчені запропонували альтернативну концепцію – «теорію перспектив». Основною метою досліджень вони вважали розробку адекватної моделі, яка б описувала реальні процеси прийняття рішень економічними агентами в господарському житті.

До інших передумов розвитку поведінкової економіки слід віднести виникнення кібернетики та розвиток моделювання, зокрема. Дослідження Джона фон Неймана дали змогу перетворити абстрактні моделі оптимізації неокласики в обчислювальні моделі. З іншого боку, вони спричинили певну перебудову в суміжних дисциплінах, дослідження яких базуються на принципах обробки інформації і побудові поведінкових моделей, що збігаються з принципами кібернетики. Певним чином кібернетика створила методологічну базу розвитку і для неокласики, і для психології, і для теорій, спрямованих на їх зближення й об'єднання.

Серед передумов виникнення та розвитку поведінкової економіки до того ж слід зазначити також загальний перехід до епохи постмодернізму. Поступове зростання спектру наукових парадигм почав відбуватися не так шляхом наукових революцій, а більше на основі міжпарадигмального взаємопроникнення і синтезу. Мова йде, насамперед, про ствердження таких рис постмодерністського трактування науки як нелінійність, релятивізм, деструктуризація, посилення методологічного плюралізму.

Основним фінансовим джерелом для розвитку поведінкової економіки став фонд Russell Sage Foundation, який у 1980-х роках був стабільним спонсором досліджень у цьому напрямі і, крім того, став видавцем низки впливових робіт із поведінкової економіки. Програма поведінкової економіки почалася в 1986 р. як спільна діяльність із фондом Альфреда П. Слоуна з метою підвищення точності й емпіричного охоплення економічної теорії шляхом включення інформації із суміжних суспільних дисциплін.

УДК 330.341.1:004
Чумак О.В.
канд. філос. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ФАРМІНДУСТРІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Розвиток фармацевтичної індустрії у напрямку розробки і впровадження найбільш ефективних і безпечних лікарських препаратів є пріоритетним напрямком для багатьох провідних країн світу і найвідоміших фармакологічних компаній. Це обумовлюється, насамперед, глобальним поширенням пандемії COVID-19, зростанням соціальної значущості продукції галузі, змінами у демографічній ситуації в усіх країнах світу, які пов'язані із старінням населення, підвищенням рівня захворюваності серед мешканців планети, особливо похилого віку.

Вітчизняна фармацевтика вважається найбільш розвиненою на пострадянському просторі. Україна – один із світових лідерів з виробництва генеричних препаратів. В умовах пандемії попит на ліки росте. Україна залишається в тренді. Лідерами вітчизняної фарміндустрії є компанії "Фармак", "Артеріум", Sanofi. Цього року великі надії індустрія покладає й на сегмент генеричних препаратів, що є – відтворенням інноваційних лікарських засобів, у яких закінчився термін патентного захисту. Вітчизняні компанії щорічно виводять в ринок нові генерики, тим самим збільшуючи доступність лікування для українців. В десятці найпопулярніших серед українців препаратів переважають засоби для лікування шлунково-кишкового тракту та метаболізму, опорно-рухової та кровоносної системи. Примітно також, що українці все більше віддають перевагу вітчизняним препаратам – 7 з 10 придбаних в аптеках лікарських засобів вироблені в Україні, а в ТОП-10 компаній представлені шість вітчизняних виробників, сумарна частка яких становить 18,8%.

За останні роки підприємства української фарміндустрії активно розвивалися, в першу чергу, за рахунок широкого використання в галузі сучасних технологій, зокрема, робототехніки, штучного інтелекту, комп'ютерного моделювання, блокчейну, хмарних технологій. Провідні українські компанії на практиці управляють виробництвом віддалено завдяки промисловому Інтернету речей. Фарміндустрія в країні займає друге місце за інтенсивністю інвестицій і створює в середньому 30 млрд. грн.. доданої вартості. Як результат попит на вітчизняну продукцію серед споживачів збільшується. Так, за свідченням провідних світових аналітиків, темпи зростання в останні роки фармринку в Україні істотно випереджають середньоєвропейські і за прогнозами Fitch Solutions, до 2023 року

фармацевтичні продажі в Європі виростуть на 21,6%, до $438,6 млрд., тоді як в Україні – на 36,4%, до $4,26 млрд. У зв'язку з цим, Fitch Solutions, навіть, відносить Україну до категорії high-reward markets, тобто ринків з високим потенціалом.

Великий внесок у розвиток галузі роблять самі виробники, які реінвестують у дослідження й розробки свій прибуток. В умовах пандемії українські виробники направили зусилля на вивчення і розробку препаратів, які пов'язані з лікуванням коронавірусної інфекції. Так, п'ять українських компаній працюють над ліками від коронавірусу. «Це Борщагівський хімико-фармацевтичний завод, «Дарниця», «Фармак», «Біофарма», «Інтерхім». Кожен із них намагається зробити ліки, зокрема для симптоматичного лікування. перераховані компанії подали заявки на проведення клінічних досліджень.

Разом з тим є питання до регулювання фарміндустрії, до нормативно-правових рамок, які значно ускладнюють виведення на ринок нових препаратів. По-перше, це складна процедура реєстрації нових лікарських засобів. Аби прискорити її, необхідно повністю перевести подачу реєстраційної форми в електронний вигляд. По-друге, є питання в сфері патентування лікарських засобів. Зокрема, йдеться про «вічнозелені» патенти. Повторне патентування препарату, дія патенту на який вже завершилася, з незначними змінами його характеристик значно звужує доступність препаратів для населення й уповільнює інновації в галузі. По-третє, необхідно забезпечити прискорене виведення на ринок генериків – препаратів, еквівалентних інноваційним, на дієву речовину яких сплив строк дії патенту. Практично весь спектр цих препаратів, який існує у світі, українські фармацевтичні компанії можуть впровадити у своє виробництво.

Нині перед фармацевтичною галуззю в Україні стоїть завдання зберегти динаміку зростання і позиції на ринку. Досягнення цих цілей має бути пов’язане з інвестиціями в технології, дослідженням та розробкою, а також проектами з оцифрування процесів. Споживання вітчизняної фармпродукції однозначно зростатиме через збільшення уваги людей до власного здоров'я. Аналітики бачать два основні чинники для зростання української фармації: розширення доступу населення до медичних послуг та гармонізація регуляторних документів між регіонами Європи, яка допоможе знизити адміністративні витрати і полегшить схвалення, реєстрацію і запуск продуктів.

Однак важко припустити, як на галузі позначиться загальноекономічна криза, в яку світ неминуче втягує коронавірус і загальний спад світової економіки. І це слід теж враховувати.

УДК 334.012.64:338
Сидорук І.С.
канд. екон. наук, старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Загрози розвитку малого підприємництва, як і конкурентні переваги, обумовлені його особливими характеристиками, а саме: малим розміром, гнучкістю й сприйнятливістю до змін економічного середовища. Перешкодою в розвитку малого підприємництва є дискримінація в доступі до економічних ресурсів: фінансово-кредитних, сировинно-матеріальних, інформаційно-консультативних, техніко-технологічних, кадрових тощо. Запровадження карантинних обмежень, покликаних скоротити захворюваність на COVID-19, призвело до поглиблення зазначених проблем. Тому необхідне становлення ефективної підтримки розвитку малого підприємництва, яка б дозволила максимально ефективно розв'язувати проблеми та стимулювати мале підприємництво до саморозвитку.

У порівнянні з розвиненими країнами, в Україні немає економічних можливостей впроваджувати затратні програми допомоги у період карантинних обмежень. Натомість, з боку українського Уряду ще навесні 2020 р. була прийнята низка рішень, які передбачають тимчасові послаблення для бізнесу під час карантину. Основною метою таких заходів є максимально можливе скорочення фінансових зобов'язань малого бізнесу перед державою, орендодавцями, а також скасування штрафних санкцій за невиконання домовленостей із партнерами та фінансовими установами-кредиторами. Запроваджено мораторій на проведення податкових перевірок, а сплата податку на доходи фізичних осіб відтермінована.

Відповідно до прийнятого 4 грудня 2020 р. Закону «Про соціальну підтримку застрахованих осіб та суб'єктів господарювання на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19», найманим працівникам та підприємцям гарантується компенсація втрати заробітної плати та доходів у розмірі до 8 тис. грн. Обов'язковою умовою надання допомоги є відсутність заборгованості перед фіскальною службою та з ЄСВ.

Законом № 1072-IX передбачено низку податкових стимулів для суб'єктів малого підприємництва на період можливого оголошення карантину, наприклад, можливість списання податкового боргу у разі, якщо його сукупний розмір не перевищує 3060 грн., звільнення платників єдиного податку I групи від сплати цього податку за грудень 2020 р. та січень –

травень 2021 р. Це допоможе бізнесу не накопичити податкові борги, якщо доведеться призупинити діяльність.

Державна підтримка не розрахована на довготривалу перерву у діяльності підприємств, тому перед підприємцями постає важлива задача: у короткі терміни зробити ревізію власної справи й визначити перспективи її розвитку або перепрофілювання. Є галузі, які навіть виграли від запровадження карантину – це торгівля харчовими продуктами, медикаментами, засобами індивідуального захисту й дезінфекції, сервіси доставки, поштові, кур'єрські послуги, онлайн розваги, маркетплейси, сфера IT в цілому.

Більшість суб'єктів малого підприємництва може бути конкурентоспроможними і приносити прибуток навіть в умовах карантинних обмежень, якщо будуть представлені належним чином у мережі Інтернет. Самоізоляція призвела до вибухового зростання інтернет-продажів та розвитку безготівкових розрахунків: 52% людей, які раніше не купували товари онлайн, не замовляли доставку їжі, зробили це вперше у період карантину; 35% людей купували медикаменти в інтернеті. Виграють ті компанії, які максимально швидко діджиталізують всі можливі процеси і трансформують свою бізнес-модель, відкриваючи нові ніші. Адже навіть після карантину багато процесів залишаться в онлайні.

Для розв'язання проблем малого підприємництва, які існували й до запровадження карантинних обмежень, урядом застосовується програмно-цільовий метод. Так, з 1 лютого 2020 р. почала діяти державна програма «Доступні кредити 5–7–9%» для малого бізнесу. У кожній області реалізується власна програма підтримки малого підприємництва. Регіональні програми підтримки малого підприємництва розробляються з урахуванням завдань Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва й завдань програми соціально-економічного розвитку регіону та затверджуються терміном на два роки. Основними напрямами державної підтримки суб'єктів малого підприємництва мають бути: фінансова підтримка; інформаційна підтримка; консультаційна підтримка, у тому числі у сфері інновацій, науки й промислового виробництва; підтримка суб'єктів малого підприємництва, що провадять експортну діяльність; підтримка у сфері підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації управлінських кадрів і кадрів для малого підприємництва.

Підсумовуючи вищесказане, вважаємо, що для забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку країни потрібно стимулювати й підтримувати мале підприємництво.

УДК 331.556;339.92(477)
Федорченко О.К.
старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»

ТРУДОВА МІГРАЦІЯ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

В процесі становлення та еволюції міжнародного руху капіталу, міжнародної торгівлі виникає міжнародна міграція робочої сили, яка є формою руху відносно зайвого населення з одного центру накопичення капіталу до іншого. Пропозиція робочої сили надходить переважно із країн з низьким рівнем економічного розвитку і низьким рівнем зайнятості населення, тому міжнародна міграція робочої сили виконує роль регулятора економічних умов світового господарства.

Сьогодні міжнародна трудова міграція охопила всі континенти та набула глобального характеру. За даними експертів, нині у світі понад 3 % населення світу мешкають за межами країни свого походження. За розрахунками Світового банку, міграція забезпечує більші переваги для глобальної економіки, ніж міжнародна торгівля.

Низькі доходи, бідність українського населення залишаються одним з головних чинників високої орієнтації роботи за кордоном, особливо привабливими в цьому плані для українців є країни - члени Європейського Союзу.

Ще одним важливим фактором, що впливає на міграційні процеси в Україні є рівень оплати праці, у 2021 р. мінімальна заробітна плата в нашій країні становить 6000 грн., приблизно 182 євро. За даними статистичної служби Євросоюзу, мінімальна заробітна плата за місяць, у Латвії складає 430 євро, в Литві – 555 євро, в Естонії – 540 євро, у Румунії – 446,02 євро, у Словенії – 941 євро, у Греції – 783,33 євро. У Польщі мінімальна заробітна плата становить 523,09 євро, у Чехії – 518,97 євро, у Болгарії - 286,33євро. Найвищий її рівень серед країн Європейського Союзу у Люксембурзі - 2071євро, у Німеччині – 1557 євро, у Австрії – 1500 євро, у Великій Британії – 1524,52 євро на місяць. За такого рівня диференціації оплати праці та перспектив працевлаштування, з урахуванням економічних і соціальних факторів, міграційні процеси посилюються.

Уряди багатьох країн розробляють плани щодо залучення нових іммігрантів. Наприклад, Міністерство у справах іммігрантів Канади розрахувало, що до 2023 року їх внесок в зростання ВВП складатиме 23%, а до 2040 р. – 33% . Канада розраховує прийняти мільйон висококваліфікованих емігрантів у 2020 - 2022 рр., для побудови «сильної країни». В країнах ЄС, в пошуках кваліфікованих трудових ресурсів, все більше зростає попит саме на українців. Так, нижня палата німецького

парламенту прийняла законодавство, яке з 1 січня 2020 року врегульовує норми прийняття на роботу громадян з країн поза ЄС. В Польщі це було топ новиною, тому що Польща має велику користь з перебування українських громадян на польському ринку. Українські працівники у Польщі компенсували витік польської робочої сили до Німеччини, Нідерландів, Норвегії, Великої Британії.

В Україні на порядок денний виходить проблема дефіциту трудових ресурсів, адже щорічно зменшується частка економічно активного населення. Через демографічну кризу, Україна додатково втрачає біля 200 тис. осіб на рік.

Першочерговою задачею нашої держави є проведення міграційної політики, яка б сприяла зменшенню масового відтоку молодих українських мігрантів за кордон, створення сприятливих умов для поліпшення добробуту населення в цілому.

Скорочення міграції вимагає: зростання реальної заробітної плати, як основного джерела доходів населення та важливого стимулу для трудової діяльності, посилення соціальної відповідальності роботодавців, мінімізація кількості тих, хто бажає покинути батьківщину. Відповідно до цього потрібно впроваджувати на практиці комплекс організаційних, правових, адміністративних, фінансових та інформаційних важелів із тим, щоб підвищити рівень національної безпеки в країні та поліпшити життєвий рівень у суспільстві.

УДК 33(477)
Лук`яненко Н.Е.
старш.викл. НУ«Запорізька політехніка»

ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ ТА СВІТОВОЇ КРИЗИ

Другий рік пандемія господарює в Україні і світі. Як будь-яка епідемія, COVID-19 також закінчиться, але наразі важливо підготуватися до негативних наслідків кризи, для зменшення їх масштабів та пом'якшення їх впливу на бізнес та рівень життя населення, а також до нових викликів, які постануть у посткризовий період. Для зведення до мінімуму негативних соціально-економічних наслідків пандемії COVID-19 необхідно передбачати розгортання подій, прогнозувати тенденції та здійснювати розрахункову роботу для отримання даних, які стануть базою для прийняття виважених управлінських рішень в умовах обмежених ресурсів. Подолання кризи вимагає прийняття швидких рішень, які зазвичай мають тактичний характер.

Проте необхідним є більш довгострокове бачення. Перед Україною постають виклики боротьби з пандемією COVID-19 в умовах продовження реформ, забезпечення макроекономічної стабільності, стимулювання економічного зростання та відповіді на конфлікт у східних регіонах країни, що триває.

Протягом 2019 року в Україні зберігались ключові ознаки макроекономічної стабільності, реальне зростання ВВП за підсумками року становило 3,2%. Зростання відбувалося майже за всіма видами економічної діяльності (окрім промисловості).

Нарощування обсягів капітальних інвестицій в Україні тривало вже четвертий рік поспіль, експорт товарів та послуг продовжував зростати досить високими темпами.

Згідно з експертними оцінками, світова економіка буде падати. Україна демонструватиме ще більш глибоке падіння. Відновлення буде повільним.

Всі елементи попиту матимуть від'ємну динаміку, але найбільшим буде падіння інвестицій. Для підтримки попиту населення та пом'якшення негативних наслідків запроваджених карантинних заходів зросте бюджетна підтримка, що в умовах скорочення доходів спричинить суттєве зростання дефіциту бюджету.

Найбільше стримувати економічну динаміку будуть роздрібна та оптова торгівля, транспорт, металургія та машинобудування. Найбільш вразливим за масштабами бізнесу будуть малий та середній бізнес.

Ситуація на ринку праці залишиться складною. Безробіття буде тривалим у зв'язку із значним падінням економіки та суттєвими структурними змінами. Мігранти повільно повертатимуться до міст роботи за межами України, як внаслідок збереження ризиків зараження, так і через економічні проблеми у світі. Рівень безробіття буде значним.

Падіння обсягів виробництва та ситуація на ринку праці матиме суттєвий негативний вплив на бідність населення (рівень бідності за оцінками експертів збільшиться на 10- 20% порівняно з рівнем на початок року).

Найбільшими загрозами економічному відновленню в Україні є такі: тривале продовження та посилення внутрішніх карантинних заходів; відсутність чіткого антикризового плану заходів з підтримки економіки та захисту населення країни в період пандемії та глибоке падіння економічної активності в країнах – основних торгівельних партнерах України, відповідно значне погіршення кон'юнктури на світових товарних ринках.

Подальше прискорення темпів поширення захворювання призведе до втрат та погіршення соціальної інфраструктури та систем життєзабезпечення. Загальна криза може призвести до ускладнення забезпечення населення необхідними послугами, медичним забезпеченням, соціальними та освітніми послугами тощо. За цим сценарієм можливим є економічний занепад та

зростання безробіття внаслідок закриття підприємств, розриву економічних зв'язків, скорочення виробничих потужностей; обмеження діяльності фінансової, банківської сфери, транспортної інфраструктури тощо. За цих умов спостерігатиметься низький зовнішній та внутрішній попит унаслідок гальмування економічного зростання та зниження купівельної спроможності населення внаслідок зменшення реальних доходів. За таких обставин ВВП у 2021 році скоротиться на 7-8%. Гривня значно девальвує в середньому до 31 грн/дол. США, інфляція складе 12-13%.

Таким чином, пандемія стала тим фактором, який змусив весь світ переосмислити своє буття, переглянути не лише свої прогнози розвитку, свою короткострокову економічну та соціальну політику, але і усвідомити, що розпочинається новий трансформаційний етап, на якому необхідно змінити підходи до формування пріоритетів на довгостроковий період. Уроки, винесені людством з цієї пандемії, можуть змінити не лише моделі управління у майбутньому, але і соціальну поведінку людства.

СЕКЦІЯ «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО»

УДК 338.436(477):339.9
Афендікова Н.О.[1], Зублевська Я.Ю.[2]
[1]канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. ФЕУ-710м НУ «Запорізька політехніка»

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ

Участь країни у міжнародних відносинах демонструє конкурентоспроможність та розвинутість економіки країни. Україна є провідною державою на ринку сільськогосподарської продукції. Аграрний сектор країни посідає важливе місце в економіці, тут виробляється 18% ВВП, створюється 16% доданої вартості, із загальної чисельності населення в цій галузі зайнято 25% громадян. На експорт йде близько 26% агропромислової продукції. Україна співробітничає з близько 190 країнами світу.

Основними сільськогосподарськими культурами, які виводять Україну на лідерські позиції, є зернові та кормові культури, а саме кукурудза, пшениця, ячмінь, соняшник, цукровий буряк, тютюн, бобову, фрукти та овочі. Велику роль сільське господарство відіграє в структурі експорту. Станом на кінець 2019 року агробізнес приніс Україні 40% валютної виручки, показуючи стабільність протягом останніх трьох років.

Але структура промислового виробництва та промислового експорту в Україні демонструє ознаки стагнації. Наразі український експорт складається головним чином з відносно низькотехнологічних компонентів. З урахуванням вище зазначеного, існує потреба в оновленні технологічних процесів виробництва на українських підприємствах для постійної трансформації української економіки у більш інноваційну та, відповідно, більш конкурентоспроможну на світових ринках.

Також серед внутрішніх факторів, які негативно впливають на сектор харчової та переробної промисловості України, на її конкурентоспроможність на світовому ринку, можна віднести наступні:

1. Анексія Криму навесні 2014 року Російською Федерацією, окупація частини Донецької та Луганської областей.

2. Недостатньо активне застосування сучасних технологій, методів та культур. Низька продуктивність сільського господарства в Україні.

3. Неспроможність постачати достатньо великі партії продукції, щоб бути привабливим постачальником для міжнародних партнерів: розпорошеність виробництва, нездатність та/або небажання співпрацювати з іншими виробниками.

4. Місцеві компанії перш за все бажають продавати вже наявну продукцію і неохоче змінюють свій асортимент/технології відповідно до попиту на ринку.

5. Неналежний стан інфраструктури (дороги, порти, елеватори, холодовий ланцюг): хронічне недофінансування та високий рівень корупції (на будівництво та утримання доріг і т. д.).

6. Валютні обмеження: жорсткі норми валютного регулювання та нестабільний обмінний курс. Неможливість отримання фінансування або вимоги про оплату протягом встановленого терміну після експорту продукції.

Можна виділити такі напрями та способи підвищення конкурентоспроможності, покращення стану агробізнесу в Україні:

1. Модернізація технічної та технологічної бази і процесів відповідно до експортних пріоритетів (із застосуванням стимулюючих заходів).

2. Створення асоціацій малих та середніх підприємств для участі в експорті за функціональним принципом.

3. Усунення розбіжностей між нормативними вимогами та стандартами на міжнародних ринках/ринку ЄС та на ринку України в рамках угоди про асоціацію між Україною та ЄС, застосування кращих стандартів та забезпечення надійного захисту споживачів з метою наближення умов і стандартів діяльності на ринку України до ринку ЄС.

4. Створення логістичних центрів з терміналами, обладнаними для зберігання харчових продуктів.

5. Зменшення або усунення контролю рахунків та валютного контролю по зовнішньоторговельних операціях з урахуванням специфіки та міжнародного досвіду зовнішньоекономічної діяльності у сфері валютного регулювання.

Таким чином, агропромисловість в Україні займає провідне місце та має дуже великий потенціал, проте цим потенціалом необхідно правильно керувати. Через брак науковців, агротехнологів, відповідної нормативно-правової бази, брак грошей та корупційні схеми щодо ринку землі і тощо наша земля зараз знаходиться в занедбаному стані.

Вибравши правильну довгострокову стратегію та план дій, Україна може вийти на новий рівень розвитку агропромислового виробництва та стати конкурентоспроможною країною.

УДК 339.9:330.322
Афендікова Н.О.[1], Рябченко І.А.[2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-110м НУ «Запорізька політехніка»

ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕНДЕНЦІЙ

В останні роки світова економіка перебуває у стані системної нестабільності, основними проявами чого є глобальна фінансова криза 2008-2009 рр., боргова криза країн Єврозони, економічні рецесії у багатьох розвинених країнах. Відбуваються зміни у пріоритетах та темпах економічного розвитку. Значні структурні зрушення спостерігаються й у напрямках міжнародних потоків капіталу. Ускладнюються ризики міжнародних фінансових ринків, набувають все більшого значення ризики міжнародного руху капіталу. Глобальна нестабільність продемонструвала негативну роль взаємозалежності міжнародних фінансових ринків і національних економік, у тому числі транскордонне поширення кризових процесів та фінансових ризиків.

Але, незважаючи на це, сучасні тенденції переміщення глобальних потоків капіталу свідчать про те, що інтерес міжнародних компаній до країн із трансформаційною економікою, і зокрема України, не послаблюється, натомість, як показує аналіз міжнародного ринку інвестицій та інновацій, потоки іноземних капіталів у країни ЦСЄ зростають і тому на порядку денному національних урядів цього регіону основною проблемою стає підвищення конкурентоспроможності країни у боротьбі за інвестиційні ресурси та сучасні інноваційні технології на міжнародній арені.

Основними інвестиційними пріоритетами України в сучасних умовах глобальних тенденцій є:

- інвестування в реалізацію програм, заходи яких спрямовуються на охорону довкілля та покращення екологічних умов проживання місцевого населення;

- інвестиції в науку та інновації: на сьогодні існує гостра необхідність підвищення конкурентоспроможності національної економіки, зменшення її ресурсозатратності і, як наслідок, забезпечення стійкого економічного розвитку на інноваційній основі; інтелектуальні інновації в динамічному глобальному світі набувають все більшого значення, адже їх впровадження дозволяє країні підвищувати конкурентні переваги на тлі інших країн.

- інвестування у сферу охорони здоров'я: в умовах стрімкого розвитку інноваційних технологій та доказової медицини, впровадження в практику роботи закладів охорони здоров'я нових методів лікування і діагностики

захворювань, новітніх інформаційних і сучасних телемедичних технологій, що дають змогу працювати в єдиному професійному світовому чи європейському просторі, на часі гостро стоять питання реформування системи медичної освіти;

- інвестування у видобувну галузь: на рівні держави важливо проводити нову, виходячи з економічних умов та вимог часу, політику, яка б вибудовувалась на парадигмі поступової переорієнтації від політики імпортозалежності до політики розвитку із застосуванням переважно власного видобутку газу, торфу, вугілля, нафти та інших енергетичних джерел шляхом створення для цього необхідного технологічного базису;

- енергетика: близько 80% основних засобів АЕС є зношеними, що свідчить про назрілу проблему в подальшому їх функціонуванні; Україна має інвестувати кошти в цю сферу для оновлення обладнання, шляхом розробки державної інвестиційної програми, або для програми, спрямованої на відмову від використання атомної енергетики; поряд із налагодженням ресурсного забезпечення енергетичної сфери нагального вирішення потребує і кардинальне відновлення вкрай застарілих мереж теплопостачання;

- інвестиції в машинобудування (зокрема, літакобудування, галузі військово-промислового комплексу), будівництво (розвиток транспортної інфраструктури);

- інвестування в сільське господарство: сільське господарство – це одна із галузей спеціалізації України щодо виробництва та реалізації продукції на зовнішніх ринках. В цілях підвищення експортованої продукції країна має прагнути до підвищення якісних характеристик, починаючи з обробки земель, заготівлі і зберігання сировини, а в подальшому – і її переробки в продукти з високою доданою вартістю.

Отже, пріоритетними для України в контексті глобалізації формування та вирішення економічних проблем є інвестування таких сфер, як екологія, енергетика, сільське господарство, наука, освіта, охорона здоров'я. Україна потребує інвестування за різними видами інвестицій, проте, найбільш бажана на сьогодні форма інвестування – це довгострокові іноземні інвестиції шляхом впровадження великих інвестиційних проектів, що забезпечують введення нових високотехнологічних виробництв, а разом з ними – нової практики менеджменту.

УДК 339.923:061.1ЄС
Афендікова Н.О.[1], Семенова А.О.[2]
[1] канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-110м НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

У сучасних умовах розвитку глобалізаційних та інтеграційних процесів Європейський Союз став головним зовнішньоекономічним партнером України. Відносини ЄС та України передбачають торговельне, інвестиційне та регіональне співробітництво, а також надання технічної допомоги. Іноземні інвестиції - один з пріоритетних напрямків розвитку економічних відносини між Україною та ЄС. Завдяки інвестиціям на мікрорівні відбувається удосконалення матеріально-технічної бази, продукції, здійснюється дослідно-наукова робота, на макрорівні– поліпшується інвестиційний клімат, країна стає конкурентоспроможною на світовому ринку. Саме дослідження інвестиційного співробітництва та проблем щодо ефективного функціонування інвестиційної діяльності є важливим кроком для економічної стабільності та функціонування національної економіки загалом. Тому дослідження аспектів інвестування в процесі взаємодії України з Євросоюзом є досить актуальним питанням на сучасному етапі розвитку національної економіки.

Завдяки іноземним інвестиціям можна забезпечити кращий розвиток економіки країни, підвищити конкурентоспроможність, збільшити показники зайнятості населення, розробити нові технології виробництва та управління, збільшити експорт та розмір валютних надходжень.

В цілому, іноземні інвестиції стимулюють розвиток обох країн, позитивно впливаючи на збільшення їх обсягів торгівлі, при цьому відбувається обмін новітніми технологіями та досягненнями. Таким чином більш розвинута країна “вирівнює” розвиток менш розвиненої країни до відносно свого рівня, за рахунок запозичення їй власних коштів. Інвестиції також дають можливість країнам обмінюватися досвідом в сфері управління, що, в свою чергу, є одним з головних факторів становлення і розвитку ринкових умов господарювання.

Прямі іноземні інвестиції відіграють також важливу роль у розвитку фінансового сектору та призводять до наявності нових інвестицій, кращих технологій та експортних ринків. Забезпечення сприятливого інвестиційного клімату для розвитку економічних відносин між Україною та Європейським Союзом є питанням стратегічного значення, від реалізації якого залежить

динаміка розвитку економічного співробітництва між країнами та подальший розвиток нашої держави.

Найчастіше інвестори інвестують в досить розвинені сфери економічної діяльності країни. Так, наприклад, у 2020 році в промисловість України інвестовано 31,5%, в фінансову діяльность – 25,9 %, від загального обсягу інвестицій.

Слід зазначити наступні чинники, які знижують конкурентні переваги країни та погіршують інвестиційний клімат України:

- політична та макроекономічна нестабільність;
- нестабільність національної валюти та податкової політики;
- недосконалості у законодавстві та під час проходження митного контролю;
- недостатній розвиток страхової сфери та фондового ринку України;
- перешкоди для виходу нових компаній на ринок України.

Не дивлячись на наявність низки проблем, що гальмують процес надходження іноземних інвестицій, Україна є надзвичайно перспективною для вкладення капіталу та робить впевнені кроки на шляху покращення інвестиційного клімату. Для того, щоб підвищити інвестиційний клімат в Україні та зробити її більш привабливою в очах іноземних інвесторів, необхідно розробити комплекс заходів щодо поліпшення інвестиційного клімату, у тому числі: реформування діючого законодавства та реструктурування податкової системи; перегляд системи державних гарантій; налагодження більш тісного співробітництва з країнами ЄС, що поки не є активними інвесторами в економіку України з метою мінімізації ризиків від зміни політики основних країн-донорів; впровадження органів, які будуть займатися безпосередньо моніторингом використання іноземних інвестицій, дослідженням інвестиційного клімату та його покращенням; підвищення інвестиційного іміджу тих галузей, що є надзвичайно перспективними та важливими для економіки України.

УДК 338.1 (477)339
Чумак О.В.[1], Качан К.Г.[2]
[1]канд. філос. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. ФЕУ-519 НУ «Запорізька політехніка»

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІК УКРАЇНИ ТА СВІТУ В РЕАЛІЯХ 2021 РОКУ: ПРОГНОЗИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Пандемія коронавірусу у 2020 році призвела до безпрецедентних проблем у світовій економіці, наслідки яких люди в усьому світі будуть

відчувати протягом наступних кількох років. За даними світового банку, за цей період світова економіка через пандемію пережила падіння на рівні 4,3%, ввергла мільйони людей у бідність, і попереду для неї тривалий період низької економічної активності та низьких доходів. У 2020 році американська економіка, за оцінками СБ, знизилася на 3,6%, економіка єврозони - на 7,4%, Японії - на 5,3%. Загальна кількість підтверджених випадків інфікування коронавірусом станом на 3 січня 2021 року в світі сягнула понад 84,6 мільйона людей. За перші дев'ять місяців 2020 року глобальна кількість робочого часу скоротилася на 11,7%, що еквівалентно 323 мільйонам постійних робочих місць, згідно з даними Міжнародної організації праці (МОП) при ООН. Зменшення робочого часу призвело до скорочення доходів у розмірі 3,5 трильйона доларів або 5,5% глобального ВВП. В той же час, за оцінкою ОЕСР, загальносвітовий ВВП може вирости в 2021 році на 5%, в тому числі у США - на 3,5%, єврозони - на 3,6%, Японії - на 2,5%. Китайська економіка, як очікується, зросте на 7,9% цього року після підвищення на 2% у 2020 році. Однак це залежить від ряду факторів, зокрема від «ймовірності нових спалахів коронавірусної інфекції, дотримання карантинних заходів і обмежень, впевненості споживачів і компаній у майбутньому, а також того, наскільки масштаби підтримки держави будуть відповідати потребам бізнесу.

За оптимістичними прогнозами Національного банку України після скорочення на 4,4% у 2020 році українська економіка повернеться до зростання на рівні близько 4,2% у 2021 році та 4% у середньостроковій перспективі. Основним драйвером росту вітчизняного ВВП залишатиметься приватне споживання, яке зростатиме завдяки подальшому збільшенню доходів населення. На відновлення української економіки також впливатиме активізація інвестиційної діяльності на тлі зростання світової економіки та поліпшення настроїв бізнесу. Цього року після зниження обсягів торгівлі в попередньому внаслідок запровадження протиепідемічних обмежень очікується повернення експорту та імпорту на докризовий рівень, а у 2022–2023 роках – їхнє поступове зростання.

Масштабні світові антикризові заходи призвели до суттєвого пом'якшення монетарних умов у світі, що на тлі новин про успішне випробовування вакцини, закінчення виборів у США та інформації про нові фіскальні стимули в США пожвавили інтерес іноземних інвесторів до країн з малою та відкритою економікою. Україна не стала винятком – у грудні були розміщені єврооблігації з найнижчою доходністю в історії країни та відновився приплив нерезидентів до гривневих ОВДП. Це дало змогу профінансувати дефіцит бюджету та наростити міжнародні резерви до восьмирічного максимуму, уникнувши значного тиску на інфляцію та обмінний курс. Утім, попри оптимізм на міжнародних ринках капіталу, такі залучення стали можливими завдяки міжнародній підтримці та

макрофінансовій стійкості, досягнутій у попередні роки. Також, попри те, що кон'юнктура на світових сировинних ринках у 2020 році була сприятливою для українського експорту, значна залежність України від динаміки цін на зовнішніх ринках залишається фактором ризику.

В цих умовах пріоритетними завданнями політиків всього світу на найближчий час мають стати обмеження поширення COVID-19, забезпечення оперативного та широкомасштабного впровадження вакцин.

Щоб підтримати відновлення національної економіки, українській владі також необхідно створити умови для здійснення циклу інвестиційної діяльності, спрямованої на забезпечення сталого зростання економіки, меншою мірою залежного від державних запозичень. Державна промислова політика повинна надалі спрямовуватися на стимулювання інвестиційної активності у галузях із високою доданою вартістю, що сприятиме як збільшенню валютних надходжень до країни, так і зменшенню залежності від кон'юнктури зовнішніх ринків. З боку державних фінансів основними заходами мають бути: більш справедливий перерозподіл доходів; виправлення диспропорцій в оплаті праці різних галузей, які фінансуються з бюджету; запровадження адекватного рівня прожиткового мінімуму; спрощення механізмів залучення наявних коштів громадян в державні цінні папери. Відновлення кредитування економіки та оздоровлення механізму трансформації національних заощаджень в інвестиції через банківську систему; створення інституційних передумов (завершення структурних реформ) для підвищення зацікавлення іноземних інвесторів в інвестуванні у виробничий потенціал національної економіки; державне сприяння залученню стратегічних інвесторів в великі інвестиційні проекти мають стати драйверами подальшого успішного розвитку вітчизняної економіки.

УДК: 330.341.1:004
Чумак О.В.[1], Кузьменко О.О.[2]
[1]канд. філос. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. ФЕУ-519 НУ «Запорізька політехніка»

РИНОК «РОЗУМНИХ» ПРИСТРОЇВ – ДРАЙВЕР РОЗВИТКУ РИНКУ НОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасна цивілізація розвивається шляхом швидкого технічного прогресу, і більшість переваг цієї цивілізації пов'язана з технологіями загалом та електричним обладнанням зокрема. Розумний дім - це комплексне рішення, яке спрямоване на підвищення якості життя шляхом автоматизації

технічних систем. Індустрія smart home-пристроїв – одна з найдинамічніших у світі.

За даними Strategy Analytics, до 2023 року 309 млн будинків у світі або 15% домогосподарств матимуть хоча б один такий пристрій. Так в Європі в минулому році було встановлено 88,8 млн пристроїв для «розумного будинку», що на 23,1% більше, ніж було роком раніше. З них 61,2% склали продукти для відеорозваг, 18,1% - «розумні» колонки, 10,3% - системи безпеки, пристрої для управління освітленням і опаленням зайняли 4,8% і 2,6% відповідно. Прогнозується, що зростання ринку «розумних» пристроїв в ЄС продовжиться із середнім показником 16,1% в рік, і в 2023 році їх продажу складуть 187 млн одиниць.

У лідерах на цьому ринку – компанії із США та Азії, але поки всі спостерігають за презентаціями новинок на інших континентах, ринок в Україні теж розвивається. Наприклад, у 2017 році українські розробники виводили на Kickstarter "розумну" кнопку Berry Button, за допомогою якої можна було б управляти "розумним" будинком, технікою і додатками на смартфоні. Незабаром кампанію зупинили, і зараз доля Berry Button невідома. Інший яскравий та одночасно сумний приклад – стартап Ecoisme. З 2014 року компанія розробляла "розумний" пристрій для моніторингу енергоспоживання будинку. За п'ять років Ecoisme встиг залучити десятки тисяч євро інвестицій, отримати безліч нагород, але у 2019 році був змушений закритися. Причина – зрив кількох вигідних контрактів і невдалий пошук інвестицій.

Зараз на українському ринку окремих пристроїв, які вирішують повсякденні завдання, є кілька інших примітних робочих проєктів. Наприклад, Solar Gaps – розробник "розумних" жалюзі, які автоматично підлаштовуються під сонячні промені і генерують електроенергію. Справи в компанії йдуть добре: проєкт залучив понад 2 млн дол. інвестицій і кілька сотень клієнтів. Зараз компанія будує власну фабрику.

Інша українська компанія, Gerus Design, працює над "розумною" лампою Jadil. Продукт виконаний у футуристичному дизайні, а керувати освітленням можна за допомогою пульта, додатку або голосу: у пристрій інтегрована підтримка асистентів Alexa від Amazon та Google Assistant. У травні команда успішно завершила Kickstarter-кампанію.

Захист будинку – один з головних напрямків в індустрії "розумних" девайсів. Пристрої для безпеки створюють лідери світового ринку, включаючи Nest і Wyze. В Україні ця компанія залучила до даного проекту залучила понад 2 млн. дол. інвестицій і кілька сотень клієнтів. Зараз компанія будує власну фабрику.

Системи smart home можуть не обмежуватися однією квартирою або офісом. Наприклад, український стартап OMO створює рішення для всього

багатоквартирного будинку. Творці відзначають, що такий підхід має кілька переваг. По-перше, у мешканців з'являється єдиний центр для підключення будь-яких девайсів від сторонніх розробників у своїх квартирах, яким можна керувати з одного додатку. По-друге, "розумною" стає вся будівля: смартфон стає ключем від під'їзду, воріт і шлагбаума, а відеоспостереження проводиться ще й у дворі – його можна вмикати за розкладом і переглядати в архівах.

Компанії, які є учасниками ринку систем «розумний дім», поділяються на два сегменти: ті, які надають комплексні послуги за індивідуальними проектами і ті, які продають окремі пристрої або елементи, а їх інтеграцію користувач виконує самостійно. У першому випадку клієнт отримує високоякісну, але дорогу систему з централізованим управлінням, у другому — більш дешеву, але складену з розрізнених елементів з окремими додатками і пультами управління.

Проведений компанією Pro-Consulting аналіз ринку систем «розумний дім» в Україні дозволив виділити основні чинники, які негативно впливають на розвиток даного ринку в нашій країні: погана поінформованість потенційних користувачів про можливості систем «розумний дім»; низька купівельна спроможність українців у поєднанні з високою вартістю устаткування для «розумного будинку»; приблизно дворазове відставання від європейських країн за часткою охоплення інтернет-технологіями населення країни.

У міру подолання зазначених вище проблем, ринок пристроїв «розумний будинок» в Україні буде отримувати все більш вагомі імпульси для зростання і розвитку.

УДК 330.3:665.6
Юрченко В. І.[1], Щербина А.М.[2]
[1]канд. наук з держ. упр., доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. ІФ-118 НУ «Запорізька політехніка»

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Високі темпи економічного зростання є пріоритетною метою і прямим завданням уряду України для виходу з кризи та забезпечення європейської інтеграції економіки нашої держави. Тільки підйом ділової та інвестиційної активності може в перспективі забезпечити збільшення кількості робочих місць, скорочення бідності, соціальної нерівності та сформувати умови для подальшого досягнення стратегічних макроекономічних цілей і переходу на

новий етап суспільного розвитку. Проте з іншого боку, надмірна концентрація уваги на постійному зростанні економічних показників може привести до критичного забруднення довкілля, виснаження запасів корисних копалин, руйнування екосистем і зростання соціальних та екологічних конфліктів. Така ситуація відома як дилема економічного зростання: людство одночасно потребує і збільшення, і скорочення темпів економічного росту. Вирішення цієї дилеми можливе за умови зміни традиційних поглядів на економічне зростання, прийняття нової парадигми сталого росту і збалансованого розвитку та формування екологічного підприємництва як основи цієї нової парадигми.

Сьогоднішній стан економіки з застарілими технологіями, нагальною необхідністю скорочення ресурсної й енергетичної залежності основних галузей промисловості країни дає змогу оцінити потенціал зелених послуг і технологій в нашій державі у розмірі понад 120 млрд євро, в т. ч – у сфері енергетики – 119 млрд євро, поводження з відходами – 831 млн євро, водозабезпечення - 600 млн євро. Крім цього, вигідне географічне положення України в центрі Європи, поряд з іншими перевагами, створює серйозну зацікавленість європейських держав у дотриманні українськими товаровиробниками екологічних вимог, застосуванні чистих технологій і збереженні чистоти спільного природного середовища. Тому розвиток екологічного підприємництва має беззаперечні переваги, орієнтований на економічну стабільність, є стратегічним завданням для України і може розраховувати на суттєву підтримку європейського співтовариства та міжнародних організацій.

З огляду на це, впровадження «зеленого» бізнесу в Україні сприятиме розв'язанню багатьох еколого-економічних проблем, що сьогодні стримують економічне зростання в країні. Становлення цього напрямну діяльності може дати низку економічних вигод, як-то: створення нових робочих місць; збільшення надходжень до бюджетну за рахунок зростання кількості підприємств та обсягів виробництва; вихід на нові світові ринки збуту, де ще не сформувалися конкурентні відносини, надходження іноземного капіталу у вітчизняну економіку.

Проте інформацію про стан та перспективи розвитку екологічного підприємництва в Україні зараз можна отримати переважно не з офіційної державної статистики, а з різноманітних досліджень, які проводяться міжнародними установами і організаціями, вітчизняними та зарубіжними науковцями, маркетинговими компаніями. Історично і логічно екологізація діяльності підприємства починається з прийняття окремих управлінських рішень щодо екологізації, які поступово переростають у формування нового типу управління – екологічного менеджменту, принципово орієнтованого на екологізацію продукції, процесу виробництва й мінімізацію негативних

впливів бізнес-діяльності на довкілля. При цьому реалізація цих завдань має узгоджуватись із досягненням підприємством інших пріоритетних цілей, включаючи максимізацію прибутку і забезпечення конкурентоспроможності.

Ресурсоефективність вимагає раціонального використання у технологічному процесі сировини, вторинних ресурсні, відходів та передбачає зниження споживання сировини, матеріалів, води і енергетичних ресурсів, відмову від використання токсичних речовин, а також скорочення обсягів усіх викиднів та відходів підприємства. Ця діяльність беззаперечно актуальна для України, адже, наприклад, енергоємність країни сьогодні в 2,6 разів вища від середніх світових показників та найвища серед європейських держав.

Отже, можливі наступні напрями розвитку екологічного підприємництва в Україні: екологізація системи управління підприємств та організацій; екологізація процесу виробництва; формування ланцюгів поставок і перехід до циркулярної економіки; управління поводженням з відходами (або надання послуг іншим підприємствам чи населенню щодо поводження з відходами); виробництво екологічних товарів/послуг.

Формування й освоєння світового ринку екологічних товарів і послуг, який швидко розвивається, створює унікальні можливості для розвитку екологічного підприємництва в нашій державі. Зацікавленість та допомога міжнародних організацій, громадських рухів та державних установ щодо екологізації бізнесу постійно зростає і робить цей сектор економіки надзвичайно привабливим. Між тим розвиток екологічно орієнтованого підприємництва в Україні здійснюється без координації взаємодії всіх суб'єктів природоохоронної діяльності; досі не створений цілісний ефективний механізм формування, підтримки та стимулювання такої діяльності.

УДК 330.3:665.6
Юрченко В. І.[1], Горбунова О.К.[2]
[1]канд. наук з держ. упр., доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. БАД-538 НУ «Запорізька політехніка»

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ У ДОСЛІДЖЕННЯХ XXI СТОЛІТТЯ

Економічна теорія нині відіграє важливу роль у житті суспільства, адже вона має не тільки описовий характер, а й є базою для формування економічної політики держави, є її теоретичною основою. Виходячи з цього, об’єктом економічної теорії є господарські процеси в суспільстві, його економічна система, основною функцією якої є забезпечення умов для

досягнення економічної чи соціальної вигоди окремими особами, групами осіб або суспільством у цілому. А щодо її предмета, то думок що саме має вивчати економічна теорія дуже багато, отже необхідно визначити причини її виникнення в історичній послідовності.

Остаточно як наука економічна теорія сформувалась у XVI ст., до цього періоду окремі економічні знання існували як складова етично-правових, філософських та інших учень.

Потім поступово почали утворюватися школи економічної теорії: меркантилісти, фізіократи, класична школа, німецька історична школа, марксисти, маржиналісти, кейнсіанство, монетаризм, неокласичного синтезу, інституціоналізм.

Із цього всього наразі склалися три основні напрями економічної думки сучасності: неокласика, кейнсіанство та інституціоналізм.

Дослідивши еволюцію предмета економічної теорії з XVI по XXI ст., можна стверджувати про існування трьох основних підходів до його трактування: підхід західної економічної думки (економікс); політекономічний підхід; системний підхід.

У науковому колі економістів – вже доволі довго обговорюється питання про застарілість положень неокласичної парадигми та її невідповідність економічним реаліям XXI ст. Зокрема, світова фінансова криза 2008–2009 рр. підкреслила недоліки існуючої парадигми економічної теорії, як на мікро-, так і на макроекономічному рівнях.

Зарубіжні дослідники виокремлюють ті економічні підходи, які розкривають проблеми розвитку економіки сучасності, що повинно бти відображено у предметі економічної теорії XXI ст. Це включення економіки навколишнього середовища до домінуючої економічної парадигми; поведінкової економіки; інституціональної економіки; еволюційної економіки.

Сучасна економіка знань відрізняється від предмета «економікс» не менше, ніж економіка первісного або традиційного суспільства, адже результати виробництва в ній не обмінюються ні за законом граничної корисності, ні за законом вартості. Продукти інтелектуальної діяльності, програмні продукти, розповсюджуються без витрат та продаються за диференційованими цінами, які залежать від уявлення продавця про його вартість і соціальний статус покупця. З одного боку, зростає частка суспільних благ, що розповсюджуються безкоштовно, а з іншого, – з'являються товари модних брендів, що продаються за завищеною ціною, яка зовсім не відповідає ціні аналогів або навіть товарів з кращою якістю.

Зміни в економіці, пов'язані з провідною роллю інновацій та знань, що повинні враховуватися при визначенні предмета сучасної економічної теорії, включають такі риси: економіка є відкритою динамічною системою, що не

перебуває у рівновазі; економіка складається з неоднорідних економічних суб'єктів, які не приймають оптимальних рішень, але здатні вчитися й адаптуватися з часом; економічні суб'єкти взаємодіють через різні мережі; макромоделі виникають із взаємодії економічних суб'єктів мікрорівня, які, у свою чергу, впливають на побудову макромоделі; інформація та знання змінюють процес виробництва, перетворюючись в один з основних його факторів.

Таким чином, беручи до уваги думку багатьох економістів, як вітчизняних, так і зарубіжних, що економічна наука знаходиться зараз на кризовому етапі розвитку та проаналізувавши чотири основні підходи зарубіжних економістів, які розкривають проблеми розвитку економіки сучасності, дійдемо висновку щодо необхідності включення предмета їх досліджень до сучасної економічної теорії.

Отже, предметом економічної теорії сучасності є процес розвитку відкритих динамічних економічних систем, які побудовані на основі мережевих зв'язків між економічними суб'єктами, що діють адаптивно, комбінуючи обмежені економічні ресурси.

Оновлення предмета економічної теорії є необхідним, адже без відображення проблем сучасності, будучи просто теорією «шкільної дошки», перспектив для виходу з кризи для цієї науки не існує.

УДК 338.3:338.45:339.562(477)
Юрченко В. І.[1], Котова Я. Д.[2]
[1]канд. наук з держ. упр., доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. БАД-538 НУ «Запорізька політехніка»

ЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ ВІД ПРОМИСЛОВОГО ІМПОРТУ ТА ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ВИРОБНИЧОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ

Сьогодні актуальності набувають дослідження поглиблення деіндустріалізації української економіки та її імпортозалежності. Ключовою ознакою високої імпортозалежності є великий дефіцит балансу зовнішньої торгівлі товарами, що існує вже тривалий час. Рівень залежності української економіки від імпорту промислових товарів необхідно оцінювати за напрямами його використання – у проміжному та кінцевому споживанні, у валовому нагромадженні основного капіталу. Розрахунки засвідчили, що вагому частину функцій з обслуговування споживчого та інвестиційного ринку виконують іноземні виробники, тоді як обробний сектор країни здебільшого зайнятий виробництвом проміжної продукції, яка залишається

ще й основою його експорту (метали, сировинно-мінеральні продукти, деревина і вироби з неї, неорганічна хімія).

У результаті аналізу рівня залежності від імпорту різних видів виробництва переробної промисловості встановлено, що на внутрішньому ринку товарів проміжного споживання віднедавна закріпилася абсолютна перевага імпорту, особливо продукції хімічної галузі, машинобудування, легкої промисловості Пріоритетними видами діяльності (у контексті ефективної виробничої спеціалізації) виступають ті, що мають високий рівень міжгалузевих виробничих зв'язків. Така роль підходить передусім машинобудуванню та хімічній промисловості. Іншою передумовою вдалого імпортозаміщення є диверсифікація експорту на основі модернізації виробництва в галузях переробної промисловості. Також необхідним є створення інноваційних промислових кластерів мережевого типу, у яких виробничі компанії та дослідницькі організації об'єднані у спільному науково-виробничому процесі. Розвиток сировинної бази та видобутку корисних копалин з українських родовищ також сприятиме самозабезпеченню економіки та переходу до ефективної виробничої спеціалізації.

Імпортозалежність української економіки «зашкалює»: з усього обсягу промислових товарів, придбаних покупцями для споживчого використання, понад 47% – імпортного походження. Імпортна складова у проміжному споживанні на виробництві сягає 51%. Валове нагромадження основного капіталу забезпечується імпортними машинами, устаткуванням на 85%, а це вже свідчить про ледь не повну

технологічну залежність економіки. Загальний обсяг споживання імпорту в економіці України (54% ВВП) суттєво вищий, ніж у країнах із розвинутою промисловістю (48%). Ключовою ознакою надто високої імпортозалежності економіки є великий і тривалий дефіцит балансу зовнішньої торгівлі товарами (у 2020 р. 7% ВВП). Надмірність імпорту та вузький спектр товарного експорту визнаються проблемами української економіки. До того ж структурні характеристики імпорту й експорту проявляють асиметричність торгово-економічних відносин України із зовнішнім світом.

Технологічно складні види продукції переважають у сукупному товарному імпорті: частка машин, обладнання, електротехнічного устаткування, транспортних засобів зросла до 34% (2020 р.), продукції хімічної та пов'язаних із нею галузей промисловості, полімерних матеріалів і виробів – перевищила 18%. Така продукція є більш конкурентоспроможною, ніж товари українського експорту.

У структурі експорту товарів в Україні переважає сировинно-мінеральна продукція та метали, що зумовлено недостатньою

диверсифікованістю промислового сектору. Зокрема, основу експорту становлять продукти рослинного походження, п‘ята частина експорту припадає на метали і металопродукцію (у т.ч. чорні метали – 18%), 10% – на олійно-жирову продукцію, 10% – на мінеральні продукти (2020 р.). Сукупна частка продуктів низького ступеня переробки у складі експорту товарів перевищує 73%, а світові ринки такої продукції не є сталими ні за місткістю, ні за цінами. Частка продукції машинобудування в експорті скоротилася до 11%, хімічної – до 5, а споживчих промислових товарів (легкої, харчової промисловості) – до 8%. Тож у глобальному розподілі праці країна «застрягла» на виконанні ролі постачальника середньо-низькотехнологічної та мінерально-сировинної продукції.

Збільшення імпортозалежності національної економіки поглиблює її деіндустріалізацію та структурну деградацію, посилює зовнішній технологічний контроль й асиметрію зовнішньоторговельних відносин, а отже, дефіцит торгового балансу. Ці недоліки обтяжуються браком ланцюжків створення вартості, які б поєднували регіони країни та сприяли прояву синергетичних ефектів і вигоді від економії на масштабі. У зв‘язку з вищезазначеним постають питання про доцільні межі споживання імпорту в економіці та промисловості країни, передумови реструктуризації національного виробництва й експорту, а також про формування ефективної виробничої спеціалізації.

УДК 330.341
Юрченко В. І.[1], Мусійченко П.А. [2]
[1]канд. наук з держ. упр., доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. БАД-538 НУ «Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ

Проблеми інвестиційної підтримки університетської науки в Україні зі стратегічної точки зору є важливим фактором розвитку не лише наукової та освітньої сфер, а й економічного зростання та добробуту суспільства в цілому. Розвиток системи освіти та науки в даний час ускладнюється різними факторами.

Найважливіші проблеми інвестування науки та науково-технічного потенціалу університетів у нових економічних умовах включають:

1) відсутність взаємозв'язку між наукою та виробництвом;

2) слабка система управління науковими дослідженнями та розробками в університетах, як основна, так і прикладна;

3) недостатня інноваційна державна політика у розвитку науково-технічного розвитку;

4) недостатньо створена законодавча база для впровадження та процесу розвитку наукових досліджень в університетах.

Частка валового внутрішнього продукту є показником обсягу фінансової підтримки науки і техніки в будь-якій країні. У розвинених країнах відповідно більша частка державного фінансування науки і техніки. Так, Фінляндія витрачає на науку 3,5% ВВП, Швеція - 3,8, Німеччина - 2,6, Японія 3. У ЄС та США частіше використовується модель грантових інвестицій, в Україні - модель прямих бюджетних інвестицій. В Україні кошти передаються адміністратору - Міністерству освіти і науки України, Національній академії наук та галузевим академіям наук в Україні. Надалі їх менеджери розподілятимуть теми досліджень та досліджень та розробок для їх фінансування. Кошти, що виділяються на дослідження та розробки Міністерством освіти і науки України, розподіляються на конкурсних засадах та передаються НАН та філіям академій наук в Україні - переважно за умов бюджетного фінансування.

Для здійснення інвестицій потрібно створити спеціальні фонди. Зокрема, в Україні створено Державний фонд фундаментальних досліджень (ДФФР). Однак, на думку вчених, його діяльність неефективна, що пов'язано з недостатньою незалежністю у прийнятті рішень та обмеженим державним фінансуванням. Наприклад, у державному бюджеті передбачено 48 млн. грн. лише на наукові дослідження Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Такі фонди повинні здійснювати технічний розподіл інвестицій. Синергія бізнесу, освіти та науки необхідна для того, щоб вищі навчальні заклади України могли гідно конкурувати зі світовими рейтингами. Стан фінансової підтримки науково-технічного сектора з кожним роком погіршується: обсяг замовлень на виробництво науково-технічної продукції зменшився, тому зростає потреба у пошуку додаткових джерел фінансування.

Доцільно активніше залучати роботодавців до науково-освітнього процесу, що дозволить оптимізувати систему підготовки затребуваних в національній економіці спеціалістів з вищою освітою та наблизити програми навчання до потреб реального сектору економіки, врахувати європейський досвід планування підготовки вищими навчальними закладами дипломованих фахівців для економіки в цілому, створити поширені в розвинених країнах інноваційні дослідницькі університети, забезпечити пріоритети освітньої політики в умовах міжнародної науково-технічної кооперації, а також надати новий імпульс для активної участі підприємництва в розвитку вищої освіти.

В заходах державного регулювання слід зосередити увагу щодо створення системи багатоканального фінансування на основі розширення

переліку позабюджетних джерел, у тому числі залучення ресурсів благодійних фондів, що може стати перспективним напрямом фінансування закладів вищої освіти та значного збільшення інвестицій для забезпечення науково-освітнього процесу. Зважаючи на те, що структуру інвестицій в сферу вищої освіти України можна визнати неефективною, на загальнодержавному рівні пропонується розробити заходи з метою стимулювання бізнес-структур нарощувати інвестицій у процес підготовки спеціалістів для конкретних галузей та проведення науково-дослідних робіт, за рахунок оптимізації структури витрат бізнес-структур та прискорення руху грошових потоків.

Отже, підприємництво без науки є сліпим, а наука без підприємництва та ділової активності - поганою, і лише процес інтеграції науки та підприємництва забезпечує повне бачення та прогноз економічного зростання. Підсумовуючи вищезазначене, ми наголошуємо на важливості інтеграційного процесу науки та бізнесу та його важливому внеску в накопичення соціального та економічного багатства країни.

УДК 351:504.3
Юрченко В. І.[1], Сизова Є.О.[2]
[1]канд. наук з держ. упр., доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. БАД-538 НУ «Запорізька політехніка»

СУЧАСНІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ВПЛИВУ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН КРАЇНИ

На сьогодні, проблема забруднення планети турбує не тільки фахівців з питань екології, а також звичайних людей. Поступово кожен розуміє, що його вибір кожного дня може як погіршувати ситуацію, так і вести усвідомлений стиль життя задля кращого майбутнього. Однак, звісно найвпливовіший фактор це вирішення курсу на план заходів держави на ведення господарства, економіки. Спостерігається постійне скорочення запасів ресурсів. Це, своєю чергою, призвело до усвідомлення обмеженості та вичерпності тих чи інших видів природних ресурсів і змусило вживати заходів щодо їх охорони та дбайливого використання. У зв'язку з розвитком сучасних наукових знань про взаємодію в природі й суспільстві природоохоронні заходи стали набувати міжнародних масштабів, охоплюючи не тільки живі об'єкти, а й увесь природний комплекс.

Як досягнути такого стану, при якому використання невідновлюваних природних ресурсів не супроводжувалося б стримуванням розвитку окремої людини й суспільства в цілому. Це – найважливіше питання, на яке повинні

відповісти вчені в найближчі роки. Зазначені проблеми, безперечно, вирішуватимуть значно ефективніше, коли суб'єкти управління здолають давній і добре відомий егоїзм власних інтересів і перейдуть на позиції забезпечення взаємопов'язаного, комплексного й динамічного розвитку своєї країни. Адже цілеспрямоване державне управління в цій сфері повинне враховувати еколого-економічні потреби кожної людини і всього суспільства в цілому. Одна з першочергових проблем, на яку вже давно звернули увагу дослідники, – недостатність ресурсів розвитку за збереження нинішніх темпів їх споживання, не кажучи вже про ситуацію, коли темпи використання цих ресурсів зростатимуть. Природні ресурси матеріального виробництва, як відомо, діляться на дві великі групи: відновлювані (повітря, вода, продукти і сировина рослинного походження та ін.) і невідновлювані (всі види корисних копалин: металеві руди, кам'яне вугілля, нафта, газ тощо). Якщо багато видів невідновлюваних ресурсів у досяжній перспективі близькі до вичерпання саме через їх невідновлюваність (геологами та економістами зроблено відповідні розрахунки), то відновлювані ресурси близькі до виснаження через відсутність дбайливого ставлення до них і невпинного забруднення навколишнього середовища. Цей останній чинник перетворився на самостійну гостру проблему: природа вже не в змозі самостійно впоратися із завданням самовідновлення, оскільки відповідні природні механізми серйозно порушені людиною. Розширення масштабів виробництва і катастрофічне підвищення рівня забруднення навколишнього середовища супроводжуються енергетичними проблемами суспільства. Невідновлювані джерела енергії наближаються до вичерпання, використання ж атомної енергії створює нові принципові труднощі й небезпеки. Вкрай негативне значення має й факт незворотної багато в чому зміни кліматичних умов у силу непомірного зростання рівня енерговипромінення Землі, порушення енергетичного балансу планети і парникового ефекту. Реальний процес утілення концепції сталого розвитку в життя світового співтовариства через низку причин виявився не таким швидким, як би нам усім хотілося. Загострення енергетичної та продовольчої безпеки, світова фінансово-економічна криза безперервно погіршують ситуацію. У пошуках оптимального розв'язання всього комплексу глобальних проблем світове співтовариство, як відомо, виробило концепцію сталого розвитку. Концепція сталого розвитку - це інтегративний науковий і суспільно-політичний утвір ідеальної природи з метою всебічної оптимізації сучасної діяльності людства, основних напрямів життя суспільства. Концепція сталого розвитку об'єднує сучасні досягнення багатьох галузей економіки для теоретичного синтезу ідей фундаментального характеру та виведення їх на рівень соціально-практичної значущості.

Отже, виходячи з концепції сталого розвитку, вибір методів та систем регулювання взаємодії економіки та оточуючого середовища має супроводжуватися такими завданнями: збереження оточуючого середовища здійснюється не за ради самої природи, а для людини та підвищення ефективності її господарської діяльності; оптимальне поєднання інноваційного, економічного зростання, підвищення матеріального благополуччя людей із дбайливим ставленням до оточуючого середовища та його ресурсів; забезпечення не тільки регіонального, а й глобального захисту оточуючого середовища. Щодо підприємств, наданню послуг люди також можуть признавати беззастережну владу економіки, та потрібно розуміти, що більша частина виробництва завжди буде орієнтуватися на попит і бажання людей, наш вибір неодмінно має роль у глобальному значенні.

УДК 330.3:665.6
Юрченко В. І.[1], Хиль А.А.[2]
[1]канд. наук з держ. упр., доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. ІФ-118 НУ «Запорізька політехніка»

ЕКОНОМІКА АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Під час пандемії основним завданням підприємств агропромислового комплексу є підтримання безпечних умов праці (соціальне дистанціювання, масковий режим, дезінфекція рук, робочих місць тощо) з метою недопущення спалахів COVID-19, оскільки останні можуть повністю зупинити роботу підприємства, а отже, спричинити значні фінансові збитки. Необхідним є постійне підвищення якості продукції агропромислових підприємств, бо вимоги до фітосанітарних і ветеринарних показників в умовах пандемії постійно зростають. Сьогодні існує безліч проблем, які виникають у виробників продукції агропромислового комплексу щодо її сертифікації за міжнародними стандартами та з огляду на перспективу виходу української сільськогосподарської продукції на зовнішній ринок.

Формування та реалізація експортного потенціалу підприємств агропромислового комплексу у 2015–2019 рр. та в умовах пандемії COVID-19. за 2015–2019 рр. засвідчує, що найбільшу частку в експорті займають продукти рослинного походження, а в імпорті – готові харчові продукти. Загалом варто зазначити, що аналіз лише кількох показників засвідчує сировинну спрямованість експорту. Перше місце в українському експорті сільськогосподарської продукції посідає кукурудза, а її основними покупцями є Китай, Єгипет, Туреччина, Ізраїль. На другому місці –

соняшникова олія, яку найбільше купують Індія, країни ЄС, Китай. І на третьому місці – пшениця, основними імпортерами якої у 2019 році були Єгипет, Бангладеш, Туреччина. Загалом до п'ятірки основних імпортерів української сільськогосподарської продукції у 2019 році увійшли Китай, Єгипет, Іспанія, Нідерланди і Туреччина. Відповідно в умовах пандемії зміни на цих ринках будуть найбільш уразливими для українського агропромислового сектору.

У І кварталі 2020 р. зовнішня торгівля ще не відчула суттєвого впливу пандемії. Однак, на відміну від січня-квітня 2020 р., вже у травні зазнала суттєвого впливу обмежень, запроваджених країнами через пандемію коронавірусу (порівняно з травнем 2019 р. загальний товарообіг в усіх групах УКТЗЕД скоротився на 27,3%). Якщо аналізувати зовнішню торгівлю сільськогосподарською та продовольчою продукцією, то варто зазначити, що відбулось зниження лише за експортом живих тварин і продуктів тваринного походження (на 15%), водночас темпи зростання імпорту в I-IV групі за УКТЗЕД перевищили темпи зростання експорту. На мікрорівні можливі спалахи коронавірусної інфекції на підприємстві, що може на певний час вивести його з робочого режиму. Також такими викликами є зниження конкурентоспроможності підприємства, послаблення фінансової стійкості.

Згідно з рекомендаціями Всесвітньої організації охорони здоров'я Міністерство охорони здоров'я України поділило Україну на різні зони карантину, тому такі обмеження в певних регіонах, областях, районах можуть впливати на функціонування підприємств агропромислового комплексу. До викликів на макрорівні необхідно віднести обмеження на експорт продукції агропромислового комплексу, зниження купівельної спроможності населення, нестабільність валютно-фінансової системи тощо.

На глобальному рівні існує ймовірність довготривалої пандемії, обмеження на імпорт продукції українського агропромислового комплексу, зниження купівельної спроможності населення основних країн-імпортерів.

Отже, основними шляхами мінімізації ризиків для сільського господарства через застосування розробленої стратегії розвитку аграрного сектору України в період коронавірусної кризи, які вони мають виконати для забезпечення позитивного сценарію розвитку галузі в умовах пандемії, є:

- забезпечити дотримання карантинних норм на підприємствах: температурний скринінг, масковий режим, дезінфекцію рук, налагодити співпрацю з контрагентами через засоби телефонного та електронного зв'язку, за можливості обмежити відвідування підприємств сторонніми особами. Цей захід є надзвичайно важливим і першочерговим, адже у разі спалаху коронавірусної хвороби на підприємстві може паралізуватись повністю його робота;

- врахувати той факт, що вироблена продукція може бути продана несвоєчасно через фінансові та логістичні чинники, тому необхідно передбачити можливість складування з метою якомога якіснішого збереження;

- переглянути асортимент продукції. Такий захід необхідний для того, щоб підприємство могло швидше адаптуватись до змін на споживчому ринку, оскільки коронавірусна криза суттєво вплинула на споживчі можливості;

- оптимізувати використання енергоресурсів, пально-мастильних матеріалів, фінансів. Це необхідно для того, щоб максимально знизити витрати виробництва і не допускати нераціонального використання коштів.

УДК 327+339.9
Кригульська Т.Б.[1], Нілюбов О.І.[2]
[1]канд. іст. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. МТЕ-210сп НУ «Запорізька політехніка»

НАПРЯМКИ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ МОНЕТАРНИХ ВІДНОСИН

Економічні вчення про глобалізацію демонструють неперечну багатогранність та широту методологічних підходів і предметних акцентів. По-різному ставляться питання про саму сутність глобалізації, форми її прояву та можливості виміру, що багато в чому визначає специфіку теоретичних поглядів на глобалізацію.

Феномен глобальності ще до поширення терміну "глобалізація" почали активно досліджувати в межах доктрини сталого розвитку та засідань Римського клубу. 1970-ті роки у цьому стали своєрідним переломним моментом. Різке зростання нафтових цін та демографічний вибух у найбідніших країнах світу різко загострили питання адекватності індустріальної моделі довгостроковому доступу до обмежених ресурсів. Аналогічно перші ознаки кліматичних змін також почали фіксуватись у цей період. Висока залежність світу від енергоресурсів та залежність продовольчої безпеки від агрокліматичних умов ставить питання про те, якою мірою прогрес в економічній динаміці наближається до своїх ендогенних обмежень.

Основна проблематика торкається питань можливості підтримання довгострокового економічного зростання в контексті обмеженості природних ресурсів та невідтворюваності значної їх частки. Найбільш критично за

останніх 25 років сприймаються такі елементи системи глобальних монетарних відносин.

По-перше, це гнучкі валютні курси. На думку відомого громадського діяча, фінансиста та мецената Джорджа Сороса, перехід на систему плаваючих курсів є продовженням "ринкового фундаменталізму" та перенесенням конкуренції у сферу монетарних процесів. Із довільними коливаннями валютних курсів пов'язується глобальна нестабільність, можливості для спекуляцій, масштабні фінансові втрати від непрогнозованої зміни трендів, потужні шоки, з якими стикаються країни, що розвиваються. Пошук варіантів підвищення сталості в поведінці валютних курсів був одним із найпопулярніших напрямів досліджень у 80-х - на початку 90-х років. Проте значні успіхи багатьох країн світу у подоланні високої і нестабільної інфляції в рамках глобальної системи гнучких валютних курсів суттєво знизили інтерес до даної проблематики. Більше того, азійська криза показала, що брак гнучкості може заохочувати дестабілізацію економіки і фінансової системи, що підтвердила глобальна фінансова криза 2007-2009 р.р.;

По-друге, важливим напрямом досліджень є асиметрична система резервних активів. Конкуренція між валютами за статус резервних ведеться явно за збереження лідерства доларом США. Така закономірність зумовлюється як тривалим офіційним використанням долара в ролі резервної валюти, так і фізичним домінуванням доларового блоку. Цьому також сприяють відсутність потужної альтернативи долару та котирування цін на світових сировинних ринках у доларах. Запровадження євро поки що не справило значного впливу на статус долара, проте перспектива рівноправних позицій у глобальній економіці з доларом у єдиної європейської валюти зберігається. Поведінка процентних ставок у світі істотно залежить від того, яку політику проводить ФРС США. І хоч за останній час вплив ФРС на глобальні процентні ставки знизився, асиметричний статус долара США сприймається як несумісний із рівномірними вигодами від глобалізації для всього світу.

Досліджується також схильність до дисбалансів. Значна кількість досліджень напередодні глобальної фінансової кризи присвячена проблемам фінансових дисбалансів. Зовнішні фінансові дисбаланси у вигляді масштабних платіжних контрпозицій передбачають зростання зовнішніх зобов'язань емітента резервної валюти, який перебуває у стані дефіциту поточного рахунку та зростання зовнішніх вимог (валютних резервів) у країнах зі значними профіцитами поточного рахунку. Формування такої конфігурації впродовж тривалого часу було б неможливе без асиметричного статусу долара США та глобального підвищення попиту на валютні резерви після азійської кризи. У багатьох дослідженнях зазначається ризикованість таких процесів. Сюди зараховують також неконтрольовану поведінку

глобальної ліквідності, і занижені процентні ставки в сукупності із завищеним попитом на активи, і суб'єктивність рішень щодо валютної структури глобальних валютних резервів.

Нині зміни у відносинах між дефіцитними і профіцитними країнами розглядаються як можливий сценарій глобальної кризи. Однак, криза 2007-2009 рр. певною мірою випередила кризу глобальних монетарних відносин, привертаючи увагу до нових проблем у сфері фінансового регулювання, глобального кредитного циклу, циклічності розвитку існуючої фінансової системи.

УДК 330.342.24
Кригульська Т.Б.[1], Розумна Т.О.[2]
[1]канд. іст. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. МТЕ-210сп НУ «Запорізька політехніка»

ЕКОНОМІКА ЗНАНЬ: РИСИ ТА НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Починаючи з кінця XX століття в світі розпочалося формування постіндустріального суспільства, тобто суспільства нового типу, характерною рисою якого стало створення нової моделі економіки - економіки знань.

Переміщення інтелекту та наукових знань в центр основних чинників стійкого економічного зростання стали причиною концентрації уваги сучасних дослідників на проблемі становлення економіки знань. Ця економічна модель сьогодні розглядається як гарант сучасного поступального руху суспільства, побудови конкурентної економіки, задоволення постійно зростаючих потреб людей та зміцнення соціальної згоди. Усі дослідники в основі економіки знань бачать знання як основний інструмент прискорення темпів науково-технічного прогресу та зростання добробуту нації.

Економіка знань - це нова модель розвитку економічних систем, яка має прийти на зміну економіці винищення та експлуатації природи, економіці, де головною метою функціонування економічних суб'єктів є максимізація прибутку будь-якими засобами, незважаючи на наслідки.

Уперше термін «економіка знань» використав у своїх працях Ф. Махлуп. З його допомогою він намагався підкреслити роль знань як вирішального чинника економічного зростання та суспільного розвитку.

Сьогодні до економіки знань у найширшому сенсі відносять три основні сфери економічного розвитку: науково-дослідні і дослідно-конструкторські

розробки (НДДКР) та інновації, освіту і навчання, що сприяють формуванню людського капіталу, а також інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ).

Одним із поширених у світовій практиці показників постіндустріального розвитку країн є інвестиції в економіку знань. Експерти ОЕСР вимірюють інвестиції у знання за сукупністю національних витрат на вищу освіту, проведення НДДКР і розробку програмного забезпечення.

Політика розвитку людського інтелектуального капіталу на сьогодні є однією із головних складових стратегії конкурентоспроможності тієї чи іншої країни при формуванні економіки, що базується на знаннях.

Серед найзначніших конкурентних переваг України на шляху до розбудови економіки знань, на наш погляд, - високий рівень освіченості її громадян. Так, 45 % українських працівників працездатного віку мають вищу освіту, і за цим показником Україна посідає п'яте місце серед 37-ми країн.

Україна володіє високорозвиненим науковим потенціалом, який спроможний ефективно розв'язувати актуальні проблеми суспільного розвитку та вирішувати сучасні інноваційні завдання. Інтелектуальний потенціал України, незважаючи на негативні наслідки соціально-економічних трансформацій, які мали місце до середини 90-х років XX століття, й дотепер лишається досить потужним.

Незважаючи на значне скорочення кількості вчених, Україна й досі посідає одне з перших місць в Європі за часткою науковців серед працездатного населення. Однак, влада України, починаючи з часів проголошення її незалежності й дотепер, не спромоглася забезпечити прогресивний розвиток наукової діяльності в країні, що ставить під загрозу успадкований нею величезний радянський науковий потенціал.

Головними проблемами низького рівня інвестування у сучасну вітчизняну науку можна вважати: низьку інноваційну активність економіки країни; відсутність розвинутої інноваційної інфраструктури і, як наслідок – неефективність механізмів трансферу знань та технологій; низький рівень капіталізації інтелектуального потенціалу, що призводить до погіршення інвестиційної привабливості наукових організацій.

Щоб змінити становище і не відстати від загальносвітових тенденцій, коли суспільством починають керувати закони економіки знань, керівництву нашої держави доцільно, перш за все, спрямувати свої зусилля на консолідацію суспільства та формування середовища для розвитку економіки знань. Інноваційна економіка ґрунтується на знаннях, і це означає, що основним капіталом будь-якої економічної структури стає інтелектуальна власність, людський капітал, інноваційні розробки та «ноу-хау».

Таким чином, розбудова економіки знань має стати національною метою та пріоритетом для України XXI століття, що сприятиме ствердженню

національного інтелектуального потенціалу нашої країни на гідному рівні та підвищенню її конкурентоспроможності у міжнародному просторі.

УДК 331.5 (477)
Кригульська Т.Б.[1], Хупавка П.О.[2]
[1]канд. іст. наук, доц. НУ«Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. МТЕ-219 НУ «Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

Ринок праці є важливою складовою всієї ринкової системи. Праця як фактор виробництва є фізичною та інтелектуальною діяльністю людини, спрямованою на виробництво економічних благ і надання послуг. Лише завдяки праці уречевлені ресурси приводяться в рух, фактично стають засобами виробництва.

Нині серед основних проблем розвитку ринку праці України: безробіття, трудова міграція, низька заробітна плата, висока конкуренція, депопуляція, розвиток цифрових технологій, екологічна безпека.

Нагальною на ринку праці України є проблема молодіжного безробіття, адже молодь без досвіду роботи зазнає найбільших труднощів у пошуках роботи, особливо офіційного працевлаштування. Структурні зрушення в економіці та впровадженні нових технологій, згортання виробництва в традиційних галузях, закриття технічно відсталих підприємств також справляють негативний вплив на ринок праці.; Посилюються проблеми безробіття серед людей старшого віку. Відбувається відповідне скорочення сукупного попиту на робочу силу. Основними шляхами вирішення проблеми безробіття можна назвати збільшення робочих місць за рахунок розвитку промисловості та сільського господарства України, навчання кадрів , надання доступу до нових технологій, підвищення кваліфікації чи перепідготовки працівників.

До пандемії коронавірусу одним із ключових чинників впливу на ринок праці була трудова міграція. Запровадження карантину в сусідніх країнах і закриття кордонів зумовили масове повернення в Україну чималої частини трудових мігрантів. На нашу думку, завдяки людям з досвідом роботи за кордоном кадровий потенціал українського ринку праці дещо підсилися, але зріс рівень безробіття.

Негативним чинником розвитку ринку праці в Україні є політика уряду в галузі оплати праці. Рівень мінімальної заробітної плати в Україні в порівнянні з європейськими країнами є дуже низьким. За рахунок низької заробітної плати зменшується споживчий попит на ринку країни в цілому.

Слід зазначити, що ефективність праці залежить, у першу чергу, від рівня оплати праці, який повинен відповідати кваліфікації працівника. Адекватність оплати праці є одним із найважливіших соціально-економічних показників культури виробництва та вирішальним фактором зростання продуктивності праці.

Позитивний результат трансформаційних перетворень, які відбуваються в сучасній економіці, не може бути досягнутий без виходу на якісно новий рівень кваліфікації робочої сили та її конкурентоспроможності. Для підвищення конкурентоспроможності національного ринку праці необхідно змінювати ставлення до людини, систему підготовки професіоналів. Крім удосконалення системи освіти, важливе значення тут має професійне навчання кадрів на виробництві.

В Україні нагальною є потреба забезпечення хоча б простого відтворення населення, зупинення депопуляції. Необхідні активні заходи, які б стимулювали народжуваність, зменшення смертності. Збереження та зміцнення здоров'я населення і працівників можливі завдяки реалізації комплексу заходів, які стосуються удосконалення: системи охорони здоров'я; стану навколишнього середовища; рівня, якості та способу життя населення; системи соціальних взаємовідносин між медичними закладами, лікарями та пацієнтами.

Вплив стрімкого розвитку техніки і технологій на економічну сферу зумовлює суттєві зміни в організації виробництва товарів, надання послуг, появу нових сфер діяльності та трансформацію існуючих, а також зміну економічних відносин і формування нових ринків. Програмування, автоматизація виробничих процесів призводять до витіснення людської праці та заміни її машинною. Стрімкий розвиток цифрових технологій потребує підготовки фахівців нового покоління, здатних адаптуватися до сучасних технологій. Пандемія прискорила інформатизацію суспільства та перехід ринку праці України до цифрового робочого середовища.

Отже, в сучасних умовах розвитку ринку праці України все більшої актуальності набувають проблеми зайнятості населення, запобігання масового безробіття та ефективного функціонування ринку праці. Таким чином, напрямки вирішення основних проблем українського ринку праці полягають у наступному: тісна взаємодія ринків праці та освіти; підвищення якості та конкурентоспроможності робочої сили; стимулювання створення нових робочих місць; удосконалення системи оплати праці. Важливою умовою підвищення ефективності функціонування нинішнього ринку праці мають бути інновації в усіх галузях та сферах національної економіки. Адже тільки висококваліфікований кадровий потенціал, пристосований до реалій сьогодення та нових світових викликів, зможе забезпечити економічне процвітання нашої держави.

УДК 330.124.4(477):616-036.21
Федорченко О.К.[1], Гриценко І.Д.[2], Чухно І.С.[3]
[1] старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2,3] студ. гр. РТ-818 НУ «Запорізька політехніка»

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ В ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ COVID-19

Епідемія COVID-19 і карантинні обмеження привели до істотного уповільнення української економіки. Якщо при затвердженні бюджету-2020 передбачалося зростання ВВП на рівні 3,7%, то фактично за результатами 10 місяців він скоротився на 5,2%.

З початком коронакризису іноземні інвестори, що вклалися в ОВДП, почали поступово позбавлятися від цих паперів - якщо на початок березня обсяг вкладень досягав 130 млрд грн, то на початок листопада впав нижче 80 млрд грн. Масовий вихід нерезидентів спровокував девальвацію гривні - курс національної валюти, який перед введенням карантину був на позначці 25,31, виріс до 28,5 - 28,6 грн.

Суттєво змінилась зайнятість в роки пандемії. За результатами IV кварталу минулого року в Україні налічувалося 1,6 млн. безробітних, то за результатами II кварталу цього року їх чисельність збільшилася до 1,7 млн. осіб. Постраждала від кризи і зовнішня торгівля. За 11 місяців 2020 року імпорт товарів знизився на 10,8% в порівнянні з відповідним періодом минулого року, до $ 48,4 млрд, експорт скоротився на 3,5%, до $ 44,3 млрд. Негативний сальдо зовнішньої торгівлі скоротилося вдвічі - з $ 8,4 млрд до $ 4,1 млрд. Криза призвела також до скорочення промислового виробництва в країні. За підсумками 11 місяців поточного року воно впало на 6,2% в порівнянні з відповідним періодом минулого року. Найбільше скоротився видобуток вугілля - на 14,8%, текстильне виробництво і виробництво одягу і взуття - на 9%, машинобудування впало на 19,9%, в тому числі випуск комп'ютерної продукції - на 29,6%, транспорту - на 27%. Втративши доходи, підприємства стали менше інвестувати в свій розвиток. Зокрема, за даними Держслужби статистики, капітальні інвестиції в січні-вересні цього року склали 64,6% від рівня аналогічного періоду минулого року.

Українська структура економіки виявилася досить нестійкою до появи коронавірусу. Серед факторів що сприяли цьому - стрімке падіння цін на енергоносії, що скоротили витрати на їх імпорт; відносно високі ціни на залізну руду і металопродукцію та інші сировинні ресурси, товари та послуги.

При цьому інвестиції знизилися по всіх галузях економіки: в сільському господарстві - на 43%, в промисловості - на 38%, в будівництво - на 34%, в транспорт - на 47%. Єдиними галузями, де інвестиції зросли, виявилися

телекомунікації (+1,5%) і поштова та кур'єрська діяльність (в 8,3 рази), фармацевтична промисловість (в 4,5 рази).

Компанії з виробництва фармацевтичних препаратів і матеріалів стали лідерами за кількістю новостворених юридичних осіб – їхня чисельність збільшилась на 600% . Що до телекомунікаційної сфери – її роль та значення значно зросли через перехід багатьох компаній на віддалену роботу, через що українці стали набагато більше користуватися Інтернетом. Карантин не змінив тренд на діджиталізацію держави, але навпаки значно прискорив динаміку такого переходу і, що найголовніше, продемонстрував безальтернативність такого шляху.

Через карантин в Україні довелося скасувати або перенести вагому кількість концертів та виступів. Музеям дозволили відчинитися приблизно в середині травня, але більшість із них не може забезпечити потрібні захисні засоби та обов'язкову дезінфекцію приміщень через брак коштів, тому все ще залишаються зачиненими. Великі торгові центри на період запровадження карантину фактично теж залишилися без заробітків. Збитки торгово-розважальних центрів на період карантину оцінюються мінімум в 250-300 млн грн через нульову відвідуваність і простої, необхідність виплачувати оренду, комунальні платежі та зарплатню співробітникам.

Основним джерелом фінансування боротьби з пандемією і її наслідками став Фонд боротьби з COVID-19. Всього на цей фонд сумарно було виділено 80,9 млрд грн, проте за станом на 23 грудня фактично профінансовано набагато менше - 53,7 млрд грн.

Крім того, щоб полегшити українцям в період пандемії і карантину кредитний тягар, Верховна Рада ще навесні прийняла закон "Про підтримку платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)".

УДК 330.8 (510)
Федорченко О.К. [1], Орловський Д.І. [2]
[1] старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. РТ-818 НУ «Запорізька політехніка»

ТЕОРІЯ «ЧОТИРЬОХ МОДЕРНІЗАЦІЙ» ДЕН СЯОПІНА: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Після майже 30 років незалежності України на відміну від стійкого економічного розвитку спостерігається важка соціально – економічна криза в країні. Вітчизняні підприємства працюють не на повну потужність, втрачають свою конкурентоспроможність, сільське господарство в занепаді,

в зв'язку з пандемією українці ще більше втрачають робочі місця, населення біднішає і виїжджає за кордон.

Причини негативних тенденцій в українському суспільстві є корупція, тіньова економіка, неефективне використання бюджетних коштів, зокрема при розподілі державних замовлень тощо.

Прикладом швидкого економічного підйому для нашої держави є економіка Китаю. Китайська економіка в 70-х роках двадцятого століття перебувала в схожому становищі. Причинами відставання китайської економіки були пов'язані з демографічною кризою, голодом, аграрним і промисловим занепадом. Необхідні були реформи в країні.

Реформа, яка відбулася в Китаї в 1978 році була конкретизована в програмі « Чотирьох модернізацій»:

1) модернізація сільського господарства;

2) модернізація промисловості;

3) модернізація науки і техніки;

4) модернізація оборони.

Реформи в Китаї почали з сільського господарства, яке було в занепаді. Були розпущені комуни і передана сільськогосподарська земля в оренду китайським селянам, які сплачували менше податків і меншими стали закупівельні ціни. Селяни перейшли на сімейний підряд. Це стало стимулом в розвитку полу патріархальної китайської сім'ї.

Другим кроком стала модернізація промисловості. Успіх модернізації промисловості полягав в необхідності існування державного сектора з співіснуванням приватного сектору. Щоб зберегти контроль над цінами, держава надавала дешеві кредити державним і приватним підприємствам.

Важливим напрямом економічних реформ у Китаї стало створення спеціальних економічних зон, з одного боку, з метою залучення іноземних інвестицій, новітньої техніки і технології, управлінського досвіду, підготовки кваліфікованих кадрів, з іншого боку, одержання досвіду реформ в інших країнах і співпраця з іноземними компаніями.

Вагомою особливістю співпраці з іноземними компаніями є співпраця з компанією «Apple» яка працює з окремими регіонами.

Для прикладу співпрацю "Apple" з урядом Чженчжоу – шестимільйонним містом у депресивному регіоні Китаю, в якому здійснює діяльність "Foxcon" – виробник "iPhone". Місцеві жителі називають це місто "iPhone City", оскільки успішна діяльність "Foxconn" створила можливості для місцевого розвитку та позитивної конкуренції регіонів, що стимулює зростання їхньої економічної привабливості. Можливо було б залучити китайський досвід локалізації співпраці з іноземними корпораціями, що було б також актуально в контексті реформи децентралізації.

Ці реформи стали стимулятором до реформ не тільки в сільському господарстві та промисловості, а і в торгівлі, в галузі науки і техніки, культури і освіти, в військовій сфері.

Саме тоді Ден Сяопін запропонував стратегію «трьох кроків» розвитку Китаю:

1 крок – з 1981 року по 1990 рік – збільшити ВВП країни в 2 рази;

2 крок – з 1991 року до кінця 20 ст. – збільшити ВВП ще в 2 рази;

3 крок – в середині 21 ст. збільшити ВВП в 4 рази і вивести країну в групу країн середнього рівня розвитку.

Проект модернізації китайської економіки не був би успішним без здійснення наступних заходів.

Актуальним і досі є боротьба з корупцією, з хабарництвом. Але незважаючи на ці негативні явища за чверть століття Китай збільшив ВВП в 6 разів, число мешканців, які живуть за межею бідності скоротилися з 25% до 3%.

Китай сьогодні – це країна, яка розвивається швидкими темпами з сучасним розвитком промисловості, науки, культури, техніки і технології виробництва.

Україні сьогодні теж необхідно боротися з корупцією, тіньовою економікою, бідністю населення.

Склалося так, що Україна є однією з найбагатших країн світу за природними ресурсами і найбіднішою країною за рівнем життя населення, тому що кілька олігархічних кланів володіють усіма багатствами країни.

Нашій країні вкрай необхідні реформи для реалізації ключових кроків оздоровлення держави. Україна повинна стати успішною країною.

УДК 334.012.64:338

Сидорук І.С.[1], Новосад Ю.А.[2]
[1] канд. екон. наук, старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. БАД-419 НУ «Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ

Основними проблемами розвитку малого підприємництва в Україні є: обмеженість доступу до фінансових ресурсів; відсутність фінансових резервів і загроза швидкого банкрутства; вузьке коло постачальників, що може утворювати небажану залежність; недостатній розвиток структури збуту продукції та гарантійного обслуговування; локальність ресурсів і збутових ринків, а отже, межі для зростання; висока вразливість щодо

несприятливих економічних (інфляція, зміни валютного курсу тощо) та позаекономічних (тиск із боку органів влади) чинників; нестабільність доходів підприємств і зайнятих на них осіб; низький рівень кваліфікації підприємців, брак знань про бухгалтерську справу, маркетинг, менеджмент тощо.

У сучасних умовах на передній план вийшли проблеми, викликані карантинними обмеженнями через пандемію COVID-19.

По-перше, підприємці і малі підприємства, які вимушено простоюють через карантин, зіштовхнулися з проблемою оплати оренди приміщень і обладнання. Насамперед, це кафе, ресторани, готелі, спортзали, перукарні, торгові точки на ринках, магазини в орендованих приміщеннях в житлових і офісних будівлях. Проблема з орендою стосується 600-700 тисяч бізнес-одиниць. В 95% випадків орендарі і орендодавці домовляються про врегулювання питань. У ситуаціях, коли немає взаєморозуміння, Торгово-промислова палата видає сертифікати про обставини форс-мажору, з якими можна захищати свої інтереси в суді. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» карантин визнано як форс-мажор.

По-друге, погашення кредитних зобов'язань бізнесу перед банками. Це особливо гостра проблема для суб'єктів малого підприємництва, робота яких зупинена на час карантину. За законодавством, відсутність грошей – не форс-мажор, і кредит потрібно погашати навіть в період карантину. Закон України «Про внесення змін до Господарського кодексу України та Цивільного кодексу України щодо недопущення нарахування штрафних санкцій за кредитами (позиками) у період дії карантину, встановленого з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби COVID-19» захищає позичальників від нарахування штрафів і пені за кредитами в період карантину та у 30-денний строк після його завершення, але не звільняє і не відтерміновує кредитні зобов'язання. Національний банк України рекомендував банкам ввести особливий пільговий період обслуговування кредитів в період дії карантину для населення та бізнесу: повне або часткове звільнення від сплати тіла кредиту на час карантину з відповідним подовженням позики; капіталізація відсоткових платежів. Конкретний варіант обирається в індивідуальному порядку після звернення позичальника до банку.

По-третє, зрив термінів постачання сировини і обладнання. Багато підприємств працюють не на повну потужність, так як зменшилась кількість працівників. В основному, ці питання не відносяться до форс-мажору. У цих випадках компанії обирають різну стратегію: одні домовляються з

партнерами про нові терміни поставки, інші – здійснюють запаси сировини на 2-3 місяці наперед.

По-четверте, затримка з експортом з України у зв'язку із чергами на митниці через перевірку стану здоров'я людей, які перетинають кордон. За законодавством, такі обставини не є форс-мажорними. Аналогічні ситуації виникають по транзиту через інші країни.

По-п'яте, невиконання зобов'язань іноземними партнерами. Боротьба з поширенням COVID-19 призвела до великої кількості випадків, коли іноземний партнер не може заплатити за отриману продукцію, оголосив себе банкрутом, зриває терміни поставки обладнання чи сировини. Проблема виникає з введенням карантину в країнах розташування контрагента.

Широко обговорюваною проблемою також є зобов'язання фізичних осіб-підприємців встановлювати касові апарати відповідно до прийнятого у вересні 2019 р. Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» та інших законів України щодо детінізації розрахунків у сфері торгівлі та послуг». Вже більше року не вщухають акції протесту представників малого бізнесу по всій країні з вимогою скасувати закон. На думку представників малого підприємництва, ці нововведення фактично скасовують спрощену систему оподаткування.

Стихійні акції протесту переросли у громадський рух SaveФОП (Захисти ФОП), учасники якого виступають за зменшення фінансового навантаження на малий та середній бізнес шляхом продовження для приватних підприємців спрощеної системи оподаткування. У грудні 2020 року Верховна Рада України ухвалила Закон щодо відтермінування обов'язкового застосування реєстраторів розрахункових операцій платниками єдиного податку до 2022 року. Розв'язок проблеми відкладається ще на рік.

УДК 332.055.3
Сидорук І.С.[1], Совков О.О.[2]
[1] канд. екон. наук, старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. Е-418 НУ «Запорізька політехніка»

ВПЛИВ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ НА ЕКОНОМІКУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

У 2020 році у зв'язку з пандемією, викликаною COVID-19, майже у всіх країнах запроваджено санітарно-епідеміологічні заходи. Встановлено обмеження виїзду/в'їзду до країн та пересування всередині країн; посилено

роль державного управління в надзвичайних умовах; встановлені обмеження трудової діяльності; введені нові дистанційні форми праці та освіти. Такі кроки зумовили падіння економічного розвитку в Запорізькій області, особливо під час жорстких карантинних заходів.

Пандемія коронавірусу, яка спровокувала зміни трендів розвитку світової економіки, призвела до негативних наслідків для майже усієї виробничої сфери як країни в цілому, так і регіону. Так, значних втрат зазнав промисловий комплекс: скорочення загального обсягу промислового виробництва по області склало 8,8%. Майже всі основні галузі промисловості мають від'ємну динаміку, зокрема: машинобудування втратило 9,4% через нестабільний рівень замовлень на внутрішньому та зовнішньому ринках, високу конкуренцію з боку іноземних аналогів на внутрішньому ринку, низький попит з боку основних внутрішніх споживачів; металургійне виробництво втратило 5,8% через низький зовнішній попит на продукцію (у т. ч. через державний протекціонізм у традиційних для української металургії країнах експорту на тлі дії карантинних обмежень) та інвестиційною паузою у будівництві та машинобудуванні; постачання електроенергії втратило 14,6% через зниження ділової активності основних промислових споживачів.

Спільними причинами скорочення виробництва в різних секторах промисловості, окрім карантинних обмежень, є: зростання вартості сировинних ресурсів, електроенергії та газу, високий рівень зношеності виробничих фондів та недостатня інноваційна активність підприємств, високі ставки кредитних ресурсів, дефіцит кваліфікованих кадрів робочих спеціальностей.

У сільському господарстві Запорізької області за підсумками 2020 року зафіксовано скорочення обсягів виробництва на 12,9%, що на 1,4% більше загальноукраїнського показника. Падіння виробництва у рослинництві склало 13,6%, а у тваринництві 8,3%.

У порівняні з допандемійним періодом, одне із найбільших падінь зафіксовано у будівельній галузі. Так, індекс будівельної продукції за підсумками 2020 року склав лише 67,8% (по Україні 104%).

Спостерігається тенденція щодо скорочення обсягів житлового будівництва (на 34,2% у порівнянні з попереднім роком), яка обумовлена скороченням інвестиційної активності майже у всіх видах економічної діяльності, невизначеністю будівельних підприємств та інвесторів, зменшенням кредитування. Через невизначеність щодо тривалості карантину і можливих кризових явищ в економіці, будівництво нового житла призупинилося, а потенційні покупці відклали придбання нерухомості. За даними експертів попит на житло в середньому по Україні скоротився на 40 %.

Зниження інвестиційної активності з боку підприємств на фоні уповільнення їх виробничої діяльності, відобразилося на результатах освоєння капітальних інвестицій, які за підсумками січня-вересня 2020 року склали 7,05 млрд грн або 70,8% до аналогічного періоду 2019 року.

Поточна економічна ситуація (зокрема, зниження промислового виробництва, насамперед, в експортоорієнтовних галузях – металургії та машинобудуванні, на які в області припадає більш ніж 70 % експорту, вплив пандемії коронавірусу (зокрема, втрати експортерів на тлі жорсткості карантинних заходів та введенням обмежень на перелік товарів, які Україна та регіон експортує) відобразилося на показниках зовнішньоекономічної діяльності. Зовнішньоторговельний оборот товарів Запорізької області за 2020 рік склав 4147,6 млн дол. США і зменшився порівняно з 2019 роком на 10%. Обсяг експортних поставок зменшився на 5,1%, а імпортних – зменшився на 20%.

Спад ділової активності і скорочення промислового виробництва призвели до зменшення у 2020 році надходжень від Запорізької області до загального фонду Державного бюджету на 40,7% або на 5,7 млрд грн у порівнянні з 2019 роком.

Обмеження окремих видів економічної діяльності, та як наслідок, обмеження або зупинка роботи деяких підприємств, обумовило ускладнення ситуації на ринку праці. Кількість вакансій, поданих до служби зайнятості області на 2021-01-01 скоротилась порівняно з 2020-01-01 в 2,3 рази, а навантаження на одне вільне робоче місце зросло в 2,6 рази – з 17 до 45 безробітних.

Таким чином, вплив санітарно-епідеміологічних заходів, направлених на боротьбу з розповсюдженням COVID-19, зміг повністю нівелювати можливе зростання економіки.

УДК 331.5
Лук`яненко Н.Е.[1], Христиченко Г.В.[2]
[1] старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-410 НУ «Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМА БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Проблематика безробіття в Україні є однією із важливих проблем держави. За час карантину кількість зареєстрованих в органах Державної служби зайнятості зросла на 27% – наразі офіційних безробітних налічується вже 500 тисяч осіб. Що ж стосується неофіційного безробіття – то кількість тих, хто втратив роботу, але з різних причин не став на біржу праці,

оцінюється до 3 млн осіб. І, швидше за все, цифри не остаточні. НБУ прогнозує, що рівень безробіття цього року буде вимірюватися двозначними «відсотками», чого в Україні не було з 2002 року.

Через карантин банкротує багато фірм, які звільняють робітників. До них додалися і трудові мігранти, які повернулися в Україну, втративши роботу за кордоном.

Високий рівень безробіття призводить до спаду добробуту населення України, збільшує психологічне навантаження навіть на тих осіб, які мають роботу. Отже виникає ймовірність збільшення сімей з недостатніми доходами. Відповідно, чим нижчий рівень соціально-економічного розвитку країни, тим вищий рівень безробіття і навпаки.

Українське безробіття має свою специфіку, яка полягає в тому, що українська економіка значною мірою перебуває в тіні. І тому, за великим рахунком, важко говорити про реальні показники безробіття. Тому що, з одного боку, тіньова економіка - це акумулятор безробітних. Люди, не реєструючись і не сплачуючи податки, знаходять якісь варіанти зайнятості. Їх це цікавить з точки зору отримання доходу, а працедавців - з точки зору несплати податків, тобто економії безпосередньо на робочій силі.

Тому проведення довгострокової і серйозної політики наражається перш за все на дефіцит інформації. Ясно, що одне із перших завдань - розібратися, що таке безробіття в Україні, скільки його і яка його структура, які безпосередньо тренди, враховуючи тіньову і офіційну зайнятість.

Що стосується інструментів подолання безробіття, можна розділити їх на дві великі групи: інструменти, пов'язані з розвитком економіки та заходи, які треба вживати безпосередньо в умовах кризи.

Для того, щоб вирішувати питання безробіття в коротко-, середньо- і довгостроковій перспективі, потребує реформування Служба зайнятості населення, вирішення питань, пов'язаних із професійною орієнтацією людей і надання інформації. Тому що сьогодні, щоб влаштуватися на роботу, потрібно мати інформацію, яку можна збирати в інтернеті. Тут велику роль має відігравати держава.

Для вирішення проблеми поточного безробіття, держава може організовувати громадські роботи. Програма широкого залучення безробітних до роботи на об’єктах «Великого будівництва» дещо знизить критичну масу таких людей.

Державі слід дати можливість бізнесу працювати, винаймати нових працівників. Особливо на тлі коронавірусу, дуже актуальною стає фінансова підтримка бізнесу державою. Наприклад, наші європейські і американські партнери багато роблять, щоб максимально спростити доступ бізнесу до фінансових ресурсів, дешевих кредитів. Доцільним було би зробити грошову емісію, бо економіка потребує коштів для того, щоб вони пішли у сектор

інфраструктурних проектів, сектор публічних фінансів і державних закупівель. Таким чином держава може стимулювати попит.

Якщо держава не зробить певні кроки у цих напрямках, подальше стрімке зростання безробіття і, відповідно, збідніння населення загрожує значними соціальними потрясіннями.

УДК 338
Лук`яненко Н.Е.[1], Дудкін Ю.В.[2]
[1] старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. ФЕУ-210 НУ «Запорізька політехніка»

ПРОБЛЕМА ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Тіньова економіка – це заборонена законом діяльність із виробництва товарів і послуг, що здійснюється з метою збагачення, а також правомірна ринкова економічна діяльність, результати якої частково або повністю не враховуються в державній звітності та оподаткуванні.

За дослідженнями, у 2020 році 23,8% від офіційного ВВП України становили тіньові операції. За попередніми розрахунками рівень тіньової економіки у 2020 р. становив 30% від обсягу офіційного ВВП, що є найнижчим рівнем, починаючи з 2009 р. Проте існує й неофіційний підрахунок, адже представники бізнесу оцінюють розміри економічної «тіні» значно вище – до 40–45% ВВП.

Тіньова економіка існує в усіх країнах світу, хоча відрізняється тільки обсягами, структурою та механізмами розвитку. За даними різних організацій, рівень тіньової економіки в сучасному світі становить від 18% до 35% загальносвітового ВВП.

Масштаби й особливості тіньової економіки в різних країнах і регіонах світу тісно пов’язані з національними господарськими моделями та ступенем зрілості ринкових відносин.

В Україні, хоча з початку формування її як держави постійно піднімалося питання боротьби з тіньовою економікою, проте реально все відбувалося навпаки – тіньовий сектор зростав. У період із 1991 по 2006 р. за рівнем «тіні» Україна серед країн Східної Європи та Азії поступалася лише Грузії: 54,3% та 67,8% відповідно. В умовах економічної кризи 2008 р. рівень тінізації економіки України збільшився.

Економічна теорія та емпіричні дослідження вказують на надмірне державне регулювання як основну системну причину, що призводить до діяльності поза офіційним економічним циклом. Для нашої держави

характерним є саме надмірне регулювання підприємницької діяльності, тобто неефективна інституційна база регулювання підприємництва.

Другою причиною наявності в Україні значної частки тіньової економіки є корупція в органах державної влади та місцевого самоврядування. Відсутні соціальні, політичні традиції публічного викриття корупціонерів, що є серйозною перешкодою для ефективної боротьби із цим явищем.

Третім за значенням чинником, який спричиняє відхід бізнесу в тінь, є проблеми, пов'язані з податковою системою: надмірне податкове навантаження; недосконаліть та нестабільність вітчизняного податкового законодавства; приховування доходів завдяки використанню офшорних зон; ухилення від сплати податків.

Четвертим основним чинником наявності тіньової економіки є тінізація ринку праці. Тінізація ринку праці та зайнятості населення пов'язана з неофіційним працевлаштуванням, зокрема використання праці найманих працівників без укладання трудових договорів і угод, виплата зарплати «в конвертах», ухиляння від сплати податків, соціальних внесків, неоплачуваний понаднормований час роботи, лікарняні, відпустки, порушення роботодавцями інших вимог трудового законодавства.

Пріоритетними напрямами детінізації економіки, на нашу думку, є: посилення боротьби з корупцією та очищення влади; створення умов для легалізації зайнятості; удосконалення контролю над зовнішньоекономічною діяльністю; створення сприятливого бізнес-середовища; протидія легалізації (відмиванню) тіньових доходів. Детінізація економіки – це цілісна система дій, спрямована передусім на подолання та викорінення причин та передумов тіньових явищ та процесів. Стратегічною метою детінізації економіки має стати істотне зниження рівня тінізації шляхом створення сприятливих умов для залучення тіньових капіталів у легальну економіку та примноження національного багатства.

Тіньова економіка в Україні є однією з найбільших перешкод розвитку конкурентоспроможності країни, зростання соціальних стандартів життя населення та інтеграції в європейське співтовариство.

УДК 336
Лук`яненко Н.Е.[1], Бугайцова Ю.О.[2]
[1] старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. гр. ФЕУ-110 НУ «Запорізька політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ

Залучення іноземного капіталу в економіку країни сприяє покращенню стану національного господарства, впровадженню інноваційних технологій, нарощуванню експортного потенціалу.

У 2020 році через економічні наслідки COVID-19 потоки прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у світі впали на 49% в порівнянні з 2019 роком, у розвинених країнах - на 75 %. Країни, що розвиваються, отримали інвестицій лише на 16% менше, ніж очікувалось. Пандемія COVID-19 нашкодила економікам країн всього світу, і Україна не стала винятком. В Україні показники чистих прямих іноземних інвестицій у кризовому 2020 році були найгіршими за останні 20 років. За 2020 рік відтік прямих іноземних інвестицій з України склав $200 млн, у тому числі шляхом вилучення доходів прямим інвестором – $1,2 млрд. У той час за аналогічний період минулого року приплив іноземних інвестицій досяг $5,1 млрд, з яких $3,1 млрд – реінвестовані доходи прямого інвестора.

Дана тенденція до зниження обсягу іноземних інвестицій є наслідком невирішеної низки причин недовіри інвесторів, серед яких: високий рівень корупції в країні, недовіра до судової системи, нестабільність національної валюти, монополізація ринків та ряд інших проблем.

Складний процес входження прямих іноземних інвестицій в країну, невисока довіра до стабільності урядових рішень, відсутність стійких змін в економіці, втручання уряду в роботу приватного бізнесу, відсутність боротьби з корупцією, невпевненість у політичній стабільності є основними перешкодами для надходження та зростання капіталовкладень в Україні.

Недостатньо швидкий прогрес в реалізації структурних реформ і невизначеність з подальшими перспективами подолання епідемії COVID-19 в Україні визначають мізерні обсяги іноземних інвестицій в економіку та не дозволяють повною мірою розкрити виробничий потенціал української економіки.

Враховуючи нинішнє середовище та невпевненість, можна спрогнозувати певні тенденції:

Основними об’єктами для іноземних інвестицій в Україні будуть: сільське господарство, промислова обробка та інфраструктура, пов’язана з сільським господарством (порти, елеватори, обладнання; IT-сектор; логістика

та будівництво об’єктів логістичної інфраструктури; інтернет-трейдинг; фармацевтична галузь; будівництво; інфраструктура; виробництво деталей для малого та середнього обладнання; постачання автозапчастин.

Якщо уряд розробить ретельно продумані стратегії, які вирішуватимуть питання, що викликають занепокоєння у стратегічних іноземних інвесторів, то ми зможемо побачити успішне довгострокове інвестування в низку об’єктів.

УДК 336.7
Лук`яненко Н.Е.[1], Ніконенко Т.А.[2]
[1] старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр.ФЕУ-610 НУ «Запорізька політехніка»

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Фондовий ринок будь-якої країни є вагомим і необхідним елементом фінансового ринку, який безпосередньо впливає на розвиток усіх суб'єктів національної економіки. Розвиток інвестиційного процесу в економіці України, подальше проведення ринкових реформ неможливі без створення ефективно працюючого фондового ринку, який має забезпечувати реалізацію національних інтересів України та сприяти зміцненню її економічного суверенітету.

Вітчизняному фондовому ринку не вдалось успішно пройти етап становлення з початком трансформації української економіки у ринкову модель, – зараз він суттєво відстає у розвитку від фондових ринків країн Європи. Більше того, фондові біржі не виконують в повній мірі функцію з залучення фінансових ресурсів, що зумовлює гостру необхідність аналізу фондового ринку та визначення шляхів оптимізації його функціонування.

Слід звернути увагу на такі аспекти розвитку фондового ринку, які породжені труднощами становлення, з одного боку, а з іншого — недостатністю регулятивно-наглядових функцій держави. Передусім, на стан фондового ринку безпосередньо впливає якість корпоративного управління, яке розкривається через сукупність ознак, до яких слід віднести: відкритість інформації, культуру управління, структуру і методи роботи директорів і керівництва компанії, захищеність прав акціонерів.

Вибір ліквідних фінансових інструментів на фондовому ринку України досить обмежений для внутрішнього інвестора. На фондовому ринку, як і в межах усієї національної економіки, існує значна потреба в інвестиційних ресурсах. Це комплексна проблема, пов'язана з: наявністю тіньової економіки, де обертається значний обсяг ресурсів, вилучений з обігу на

офіційному фінансовому ринку; макроекономічною нестабільністю та недиверсифікованістю економіки, що не дозволяє сформувати клас фундаментальних (або пасивних) довгострокових інвесторів; обмеженою кількістю ліквідних та інвестиційно привабливих фінансових інструментів (наприклад, більшість акцій українських емітентів є занадто ризиковими для інвесторів); недостатнім рівнем заощаджень населення, пов'язаним із низькими доходами значної частини населення; низька ліквідність та капіталізація фондового ринку; недорозвинений фондовий ринок не стимулює нові компанії залучати потрібний їм капітал шляхом публічного розміщення акцій (проблему недостатності фінансових ресурсів вони можуть вирішити, використовуючи можливості кредитного ринку чи емітуючи в обіг облігації); управління діяльністю компанії та розподілом прибутку досить часто не відповідає інтересам дрібних інвесторів (міноритарних акціонерів); недосконала українська судова система, яка не захищає права власності дрібних інвесторів (акціонерів); недостатній рівень фінансової грамотності населення та інші проблеми.

Фондовий ринок України відносно молодий, поступово розвивається, але є фактори, які сповільнюють цей процес, серед них: недостатня конкурентоспроможність фондового ринку України; недосконаліть податкового стимулювання розвитку ринку; нерозвинене корпоративне управління ринком; мала розбудова інфраструктури фондового ринку; недосконаліть законодавства України. Подальший розвиток фондового ринку залежить від конкретних заходів держави у сфері розбудови фінансової системи. Для покращення ситуації на фондовому ринку необхідно вжити низку заходів: по-перше, для виконання зазначеної мети має функціонувати розвинена інфраструктура фондового ринку, має бути запропоновано широкий спектр інструментів та ефективні механізми взаємодії учасників ринку; по-друге, невід'ємною складовою розвитку фондового ринку має стати його інтеграція у світові фінансові ринки. Розвиток фондового ринку України має бути тісно пов'язаним з розвитком інших сегментів фінансового ринку (банківського, страхового, сектору пенсійного забезпечення тощо); по-третє, основною функцією, яку має виконувати ринок цінних паперів, є забезпечення грошовим капіталом потреб економіки країни шляхом створення механізму акумулювання, розподілу та перерозподілу фондів коштів від особи, яка володіє вільними інвестиційними ресурсами, до особи, якій необхідні такі ресурси для розвитку. Отже, основними напрямами модернізації та розвитку українського фондового ринку є розвиток корпоративної реформи, підвищення ефективності регулювання емітентів, розширення інструментарію на фондовому ринку; стимулювання притоку інвестицій на фондовий ринок; забезпечення надійного і ефективного функціонування ринкової інфраструктури;

забезпечення функціонування єдиної державної політики стимулювання покращення інвестиційного клімату. Також доречним кроком було б залучення провідних експертів із залучення інвестицій та надання їм ключової ролі у розробці програмних документів розвитку вітчизняного ринку капіталу, розробці законопроєктів, що мають на меті імплементацію європейського законодавства в аспекті фондового ринку.

УДК 330.341:631.1
Лук`яненко Н.Е.[1], Рожкова В.В.[2]
[1] старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. БАД-410 НУ «Запорізька політехніка»

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

В умовах соціально-економічних трансформацій забезпечення розв'язання проблем економічного зростання аграрного сектора економіки України можливе за умов його інноваційного розвитку.

Складні економічні умови, які склалися в аграрній сфері, незадовільні фінансові можливості сільськогосподарських товаровиробників, негативно впливають на їх інноваційну активність, а також на економічні показники від використання нових наукових знань. На даному етапі розвитку ще не налагоджено повноцінних відносин між усіма суб'єктами ринку інноваційної продукції, які б дозволили сторонам повністю задовольняти свої потреби.

Український ринок інноваційної продукції перебуває на стадії становлення. Аграрній сфері потрібен регульований ринок інноваційної продукції. Як свідчать результати дослідження, формування і функціонування ринку інноваційної продукції має здійснюватися за відповідною до ринкових відносин організаційною формою і специфічним економічним механізмом, спрямованими на узгодження інтересів його учасників за цінами, термінами і масштабами такого обміну.

Формування і функціонування ринку інноваційної продукції – досить складний, довготривалий і поступовий процес, що потребує відповідної нормативної та законодавчої бази. Сучасний ринок інноваційної продукції, що формується в Україні, має особливості, пов'язані з кризовою ситуацією в аграрній сфері економіки.

Науково-технічна сфера сформувала достатній запас напрацьованих науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт минулих років, але для їх реалізації та проведення нових досліджень і розробок відсутній достатній обсяг коштів. Ринок складається не з інноваційної продукції, а з сукупності

організацій, колективів, окремих спеціалістів, потенційно спроможних виконувати інноваційну діяльність. Існує розрив між наукою та виробництвом, у зв'язку з чим нововведення не доводяться до вигляду готової інноваційної продукції, придатної для реалізації на ринку. Попит та пропозиції інноваційної продукції на ринку характеризуються незбалансованістю. Низький платоспроможний попит споживачів на інноваційну продукцію. У зв'язку з дефіцитом інвестиційного капіталу і низьким платоспроможним попитом сільськогосподарських товаровиробників помірно зростає обсяг пропозиції інноваційної продукції. Слабким є стимулювання сільськогосподарських товаровиробників до інноваційного оновлення. Низьким є рівень розвитку інфраструктури ринку інноваційної продукції. У фахівців наукової сфери відсутній належний інформаційний доступ до потреб споживачів, а у працівників виробництва – до необхідної інформації про досягнення науки в інноваційній сфері, стан і тенденції розвитку інноваційного ринку.

Ефективному розвитку інноваційного ринку сприятимуть: забезпечення свободи інноваційної діяльності, самостійність, незалежність, відповідальність за інноваційні рішення; вільний рух інноваційних ресурсів; формування механізму ціноутворення інноваційної продукції; вільний доступ до інформації про стан інноваційного ринку; створення ефективних форм та інфраструктури даного ринку.

Інноваційна діяльність в аграрному секторі є різновидом підприємницької діяльності, тому в інноваціях мають бути зацікавлені насамперед сільськогосподарські товаровиробники. Інноваційна пасивність керівників і спеціалістів агропідприємств пов'язана значною мірою з вкрай незадовільними фінансовими можливостями, а також нездатністю значної частини управлінських кадрів адаптуватися до ринкових умов господарювання. Національна модель інноваційного розвитку в аграрній сфері має забезпечити об'єднання зусиль державних органів, установ, організацій, закладів науково-технічної сфери, підприємницького сектора економіки на користь прискореного використання досягнень науки і технологій з метою реалізації національних стратегічних інтересів.

УДК 339.13.012.434
Дудкін Ю.В.[1], Губарь О.В. [2]
[1]студент гр. ФЕУ-210 НУ «Запорізька політехніка»
[2]канд. екон. наук., доц. НУ «Запорізька політехніка»

СУЧАСНИЙ СТАН ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИРОДНІХ МОНОПОЛІЙ В УКРАЇНІ

Теоретичний підхід і практичний досвід у вивченні впливу природніх монополій на розвиток економіки свідчать про доцільність постійного контролю з боку держави з метою нормативного регулювання і обмеження монопольної влади на ринку.

Основним критерієм віднесення ринків до категорії природної монополії в більшості економічних джерел є наявність на таких ринках значного ефекту від економії на масштабах виробництва, яка пояснюється специфікою технологічних умов виробництва або коли конкуренція в певній сфері не є економічно доцільною. Зазвичай це мережа, яку дублювати нераціонально (газо- чи нафтопровід). І з точки зору держави діяльність на цих ринках має бути відокремленою від діяльності на ринках, які не є монополізованими. Приклад такого підходу – анбандлінг «Нафтогазу», тобто з січня 2020 р. Україна має незалежного оператора газотранспортної системи, який повинен забезпечити рівний доступ будь-якого постачальника до цих мереж. Відтак переваги для споживача є очевидними, оскільки можливості для вибору постачальника в нього збільшаться.

В структурі природних монополій за сферою діяльності централізоване водопостачання та транспортування теплової енергії займають майже 96% всіх суб'єктів, інші 4% припадають на: сферу повітряного транспорту, сферу залізничного транспорту, спеціалізовані послуги морських портів, передачу та розподіл електроенергії, транспортування газу (природного, метану), розподіл природного газу та газу вугільних родовищ, зберігання природного газу, метану, вугільних родовищ, транспортування нафти та нафтопродуктів, транспортування аміаку, захоронення побутових відходів. Доходи природних монополій за період 2018-2020рр. збільшились в 2,5 рази. Податкові платежі досліджуваних суб'єктів збільшились майже в 4 рази, у вартісному виразі на 134,03 млрд. грн; зростання ефективності природних монополій без використання ефекту масштабу.

Природні монополії є переважно стратегічними об'єктами, від яких залежать не тільки рівень умов життєдіяльності населення і розвитку виробничої сфери, а й безпека держави, тобто ефективне функціонування природних монополій належить до питань національної безпеки. За даними АМКУ на лютий 2021 р. в Україні налічувалось 160 природніх монополістів.

Оскільки в цьому випадку механізм конкуренції не працює, то органи державної влади для уникнення розбалансування всієї системи ринкового господарства мають контролювати таких виробників (оскільки будь-яка монополія схильна зловживати своєю ринковою владою).

Підприємства-суб'єкти природної монополії – останніми роками є збитковими. Причиною збитковості підприємств суб'єктів ПМ є встановлення низьких тарифів органами місцевої та загально-державної влади на послуги таких підприємств і неповне відшкодування різниці між встановленими тарифами та операційними витратами. Зношеність основних фондів підприємств суб'єктів природної монополії є значною, а інколи навіть критичною. На фоні критичного стану деяких природніх монополій, необґрунтованим є рівень заробітної плати керівництва цих структур. Так, зокрема, заробітна плата голови «Нафтогаз» складає 24 млн. грн. на місяць, «Укрзалізниці» – 650 тис. грн.

Природні монополії країни мають тип кризового фінансового стану. Основні пропозиції, які можна запропонувати для покращення функціонування природних монополій: покращення ліквідності та платоспроможності природних монополій. Формування достатньої кількості власних оборотних коштів за рахунок оптимізації ресурсного потенціалу; зупинення процесу подрібнення та збільшення природних монополій на ринку. Подрібнення монополій, особливо в сфері водопостачання та водовідведення не дає значного економічного ефекту; більш інтенсивне оновлення основних засобів.

Проблемою також є те, що значною часткою споживачів підприємств суб'єктів природної монополії та суміжних ринків є населення. Значна частка населення України отримує дохід нижчий прожиткового мінімуму, а тому не може сплачувати повної вартості спожитих ним послуг.

Тарифи на послуги підприємств природних монополістів для населення є нижчими від собівартості продукції, а тому вони повинні покриватись або за допомогою механізму перехресного субсидіювання або через механізм субсидій та дотацій.

Отже, сучасний стан функціонування природніх монополій в Україні потребує виваженого підходу до розподілу надходжень їх фінансування і постійного контролю з боку Антимонопольного комітету стосовно встановлення обґрунтованої тарифікації їх послуг.

УДК 332.72(477)
Никоненко Т.А.[1], Губарь О.В. [2]
[1]студ. гр. ФЕУ-610 НУ «Запорізька політехніка»
[2]канд. екон. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

АНАЛІЗ І ПРОГНОЗ НАСЛІДКІВ ЗНЯТТЯ МОРАТОРІЮ З ПРОДАЖУ ЗЕМЛІ

Плодючі чорноземи України є одним із найбільших її багатств і стратегічною конкурентною перевагою. Від того, наскільки розумно й послідовно буде проведено відміну мораторію та формування земельного ринку, залежать статки й перспективи переважної частини населення України. Адже на сьогодні близько 25 млн українців є землевласниками та землекористувачами. З них близько 7 млн - власники земельних паїв.

На початку офіційного відкриття земельного ринку ми стикаємось із досить цікавою суперечністю в інтересах держави. З одного боку українська держава має гарантувати кожному своєму громадянину недоторканність його права власності та докладати максимальних зусиль для захисту інтересів та розвитку вітчизняного аграрного товаровиробника. До 2028 року планується залучити близько 50 млрд доларів «земельних» інвестицій. Український аграрій об’єктивно неспроможний запропонувати за земельний пай суму більшу, аніж його іноземні конкуренти, які зацікавлені у купівлі українських чорноземів. Зокрема, йдеться про інвесторів із таких економічно потужних країн, як Китай та ОАЕ.

Найбільш оптимальним варіантом на початковому етапі функціонування відкритого ринку землі є надання права купувати та продавати земельні наділи аграрного призначення виключно фізичним особам-громадянам України. По-перше, лише за такої схеми дійсно виграють громадяни України, тобто пересічні селяни, які живуть в Україні та працюють на землі. По-друге, такий механізм максимально зменшить можливості для маніпуляцій і застосування іноземними інвесторами «обхідних шляхів» для отримання у власність українських земель. Зокрема, через утворення дочірніх підприємств, купівлю контролюючих пакетів акцій в українських компаніях (юридичних особах), які володіють сільськогосподарськими землями, тощо.

Аспекти наслідків зняття мораторію обговорюються досить часто. З одного боку, якщо справдяться прогнози уряду, в економіку України буде залучено додаткових 50 млрд доларів інвестицій та відбудеться зростання ВВП на заплановані 2 %, то зросте й рівень життя громадян, їхня купівельна спроможність. Збільшиться податкова база та, як наслідок, можливості для додаткового державного фінансування соціальної сфери.

По-перше, власники паїв – у нас їх сім мільйонів – позбавлені права розпоряджатися своїм майном. Мораторій на продаж землі – це порушення прав людини. Один мільйон з цих людей уже померли і так і не скористалися своїм конституційним правом. Тобто, це питання стосується не тільки 66-ти відсотків території України, а й 16-ти відсотків населення України.

Дуже негативна річ – як наслідок мораторію – це деградування землі, тому що сільськогосподарські виробники найчастіше не мають своєї землі і працюють на орендованій. Свою землю переважно мають тільки маленькі фермери. А працюючи на орендованій землі (по аналогії із орендованою квартирою), зазвичай виробники роблять короткострокові вкладення, не турбуються про родючість ґрунтів. Виробники в основному вкладаються в однолітні культури (соняшник, пшеницю, ріпак), які дають швидкий результат. Інвестиції у довгострокові проекти (тваринництво, сади, ягідники) – доволі ризикована справа в такому випадку. І ми отримуємо сільськогосподарське виробництво з невеликою доданою вартістю.

Мораторій накладає додаткові невиправдані витрати (втрати) на агробізнес через необхідність пошуку лояльного підходу до величезної кількості землевласників. За наявності ринку землі кількість землевласників різко скоротилася б.

Отже, реформування ринку землі потребує вкрай обережного і виваженого підходу з урахуванням інтересів всіх сторін.

Наукове електронне видання
Можна використовувати в локальному та
мережному режимах

ТИЖДЕНЬ НАУКИ-2021
Факультет економіки та управління

Збірник тез доповідей щорічної
науково-практичної конференції серед студентів,
викладачів, науковців, молодих учених і аспірантів
19–23 квітня 2021 року

Один електронний оптичний диск (DVD-ROM);
супровідна документація.
Тираж 100 прим. Зам. № 311

Видавець і виготовлювач
Національний університет «Запорізька політехніка»
Україна, 69063, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 64
Тел.: (061) 769–82–96, 220–12–14

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6952 від 22.10.2019.